

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

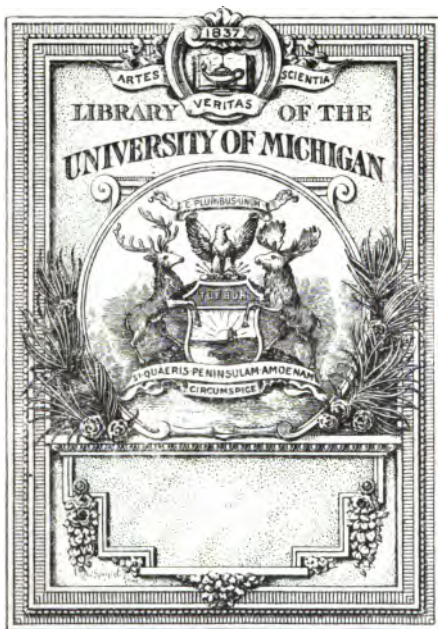
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A 1,016,397

878

T3

F6

1881

P. TERENTI⁴⁵ Afer,
Publius

COMOEDIAE

RECENSUIT

ALFREDVS FLECKEISEN.

LIPSIAE

SYMPTIBVS ET FORMIS B. G. TEVBNERI.

MDCCCLXXXI.

SMM 42-8-20

CAROLO HALMIO
GVILELMO HERBSTIO

AMORIS CAUSA

S.

Fabulis Terentianis praemisi vitam poetae a C. Suetonio conscriptam, Aelii Donati opera hodie superstitem et additamento auctam. in qua emendanda praeter F. Oudendorpii et F. A. Wolfii curas non sine fructu adhibuit aliquot editiones veteres, quarum bibliotheca regia Dresdensis mihi copiam fecit: Donati loci et anni nota carentem (Mentelianam, de qua cf. Eberti lex. bibliogr. s. n. 6333), Terentii Venetas annorum MCCCCLXXVIII, MCCCCLXXX, MCCCCLXXXII, quarum consensum signavi littera ε. infra posui eos locos ubi ab exemplari Oudendorpiano recessi et alia quaedam adieci quae ad recte iudicandum de huius vitae verbis pertinere viderentur.

P. 3 v. 2 P. Terentio Lucano ex 'manuscripto' Pighius ann. II p. 347, probatum Osanno anal. crit. p. 21, sed v. Th. Mommseni hist. Rom. I p. 861 ed. alt. in adn. 7 adduci Romam ibique uenire scripsi ex emendatione Ludovici Schopeni, qui quid ipse de aliquot huius vitae locis sentiret percomiter mihi per litteras significavit, ad hunc locum his additis 'Ita legi suadet, ut alia jaceam, ipsum verbum commercio. adduci de servis venalibus habet Cicero pro Quinctio 6, 24 et Donatus etiam in praef. Eunuchi.' ad ducem Romanum peruenire s Oud. ad dominum Rom. peruenire I. F. Gronovius potuisse s (scil. Fenestella docet). potuisset Oud. 15 laudes fucosas Wolfius. fucosas laudes s Oud. 17 se ad Furium coenare Wolfius. ad Furium se coenitare s Oud. 18 sq. ut dedi restituit Rüscheinus perergon Plaut. I p. 638, qui lacunam ita fere expleri posse

proponit: eorum mannis gaudet *vel* horunce redis gestit. dum se amari ab hisce (his ε) credit crebro in Albanum rapi ob (ad ε) florem aetatis suae ε *Oud.*, *item Iosephus Scaliger animadv. in chronologica Eusebii p. 144 ed. alt.*, nisi quod hic verba ob florem aetatis suae *delevit. ex libro Danielino Schopenus has excerptis discrepantes scripturas*: ab his — credat — rapit 20 post sublatis rebus *cod. Dan.* ipsis sublatis rebus ε. ipsis sublatis rebus *Oud.* suis sublatis rebus *Ritschellius.* suis ablatis rebus *Wolfius.* ipsis sublatis rebus *Scaliger.* suis spoliatus rebus *Georgius Bezzenbergerus.* ipsis laetis rebus *Bothius* 21 Graeciae *Bothius* 22 mortuus est ε *Oud.* 23 Scipio illi profuit, nil Laelius *Wolfius* 24 idem] id *Wolfius* 26 qui — seruolum *Scaliger*

P. 4 v. 2 et 6 Caecilio et Caecilii Muretus operum II p. 655 ed. Ruhnk., Scaliger. Caerio (Cerio) et Caerii (Cerii) ε *Oud.*: *cf. Ritschellius l. l. p. 329* 9 ex his *Hecyra sexta Bothius.* *Hecyra sexta ex his ε Oud.* 10 bis acta ε. bis die acta *Oud.* bis pro noua acta *Ritschellius p. 333* 11 uidelicet ε. id est *Oud.* 15 Scipione; eamque *Schopenus.* Scipione namque *cod. Dan.* Scipione. eandem *Donati ed. Mentel.* Scipione, quibuscum familiariter uixit. eandem ε *praeter Mentel., Oud.* 17 maliuoli ε. maleuoli *Oud.*: *cf. Ritschellius Mus. philol. VII p. 581* 19 uehemens existimant ε *Oud.* 24 sciebat et Leliorum Scipioni *Donati ed. Mentel., unde fortasse scribendum est*: sciebat et Laelio et Scipioni 26 C. Memmius *cod. Dan., quod coniectura assecutus erat F. Ellendtius proleg. in Cic. Brutum p. LXI ed. pr.* Qu. Memmius ε. Q. Memmius *Oud.* 30 temperius ε. temporius *Oud.*

P. 5 v. 1 sq quo consule ludis Megalensibus *Rit-*

schelius parergon I p. 300. qui consularibus ludis s Oud.

8 qua *Harius. quia s Oud. 10 urbem Oud. urbe D.*

Heinsius. om. ε: cf. Drakenborchius in Liv. XXVIII 6,
4 11 sic ε. *om. Oud. 12 dedit Bothius 15 in **

mari] hinc aberrasse puto verba sinu Leucadiae v. 17,
quae illic mutarunt siue Leucadia, unde fuit cum temp-
tarem siue Leucasii conl. Pausania VIII 25, 2: sed
nunc illud praefero, nisi praestat transponere perisse mari
in sinu Leucadiae dicit 16 a Menandro s, Mad-
vigijs in Cic. de fin. p. 18. e Menandro Oud. 17 in
arcadia stymphali s. in Arcadiae Stymphalo Oud.

19 ex *Bothius. om. s Oud. 23 uia ε. in uia Oud.*

uillam seclusi suasu Schopeni, qui haec adnotavit
'Fuit quidem via Appia, haud procul ab urbe, Martis
aedis: v. Dukerus ad Liv. X 23 et interpr. ad Ov. Fast.
VI 191 [et G. A. Beckeri antiq. Rom. I p. 511 sq.]. at
villa Martis nec aliunde constat, et res est per se ab-
surda. quare non dubito quin uillam ad explicandam ra-
riorem v. hortuli significationem ascriptum fuerit in mar-
gine. unde postea ab homine indocto, cui genetivus Mar-
tis molestias creabat, in ipsum verborum ordinem receptum
est. ipse Cicero plane iisdem verbis ad Q. fr. III 7 Re-
mae et maxime Appia ad Martis mira alluies'

34 Cicero in Lino *susp. R. Ungerus in prolusione*
gymn. Friedlandiensis anni MDCCCLIII ('subsicivorum
capita tria') p. 3

P. 6 v. 1 in medium nobis cod. Dan. in medio po-
puli s Oud. 6 atque utinam] cf. M. Hauptius observ.
crit. p. 47 uis, comica ut Bentleius in Hor. A. P. 26,
Wolfius miscell. p. 454, Meinekius Menandri et Phil. rel. p.
XXXVI. uis comica, ut Oud. 12 vide ne scribendum
sit Maecius, is de quo cf. Bentleius in Hor. A. P. 387,
Weichertus poet. Lat. rel. p. 334 sqq., Estraeus Horat.

prosopogr. p. 205 sqq. 14 sq. Actaeone] Auctione *Scaliger l. l. actione vel translatione Ungerus de C. Valgii Rufi poematis p. 160 conl. p. 443* 16 tuae *F. Windischmannus Musei Rhen. I (anni 1833) p. 113, item H. Keilius diarii crit. Hal. a. 1849 m. Martii p. 470. hae e Oud. uorantur Bothius cuiasene sunt idem. cuiasae sunt e. cuius sunt cedo Erasmus. dic cuius sunt Ouden-dorpius. non sunt tuae Keilius* 17 nonne *idem. non e Oud., Naektus in carmina Valerii Catonis p. 210*
Poplius dabat gentibus scripsi. Poblus gentibus dabat Scaliger. populis retentibus dabat cod. Dan. teste Scho-peno. populis recensentibus (vel recenscentibus) dabat e. populis consultus dabat Erasmus. regibus et populis dabat Keilius 19 Apollodoro Carystio translatae *Rit-scheltius l. l. p. 325.*

In fabularum ipsarum recensione eam secutus sum rationem qua in exercenda arte critica Terentiana ingrediendum esse docuit Fridericus Ritscheltius in disputatione 'de emendatione fabularum Terentianarum' quam indici scholarum Vratislaviensium hibernarum anni MDCCCXXXVIII praemisit. cuius disputationis haec fere summa est: duo esse codicum Terentianorum genera, aut ante Calliopii recensionem scriptorum aut ex ea ipsa ductorum. illius generis longe omnium antiquissimum esse Bembinum, cui satis confidenter Victorianum, dubitanter Ritscheltius iungit Decurtatum; huc pertinere circa nonum saeculum scriptos Basilicanum, Vaticanum, Ambrosianum, Calliopii operam ipsa subscriptione testatos. eam autem esse naturam libri Bembini cum Calliopianis comparati, ut universe et generatim iudicanti longius etiam a Bembini integritate Calliopii recensio distare quam illa abesse a pristina fabularum Terentianarum specie videatur, hoc est longo intervallo opti-

num codicem Bembinum esse ac longe plurimis Calliopianorum naevis abstergendis sufficere, sed vel sic restare quae cum tolli Bembini ope nequeant, ultra huius fidem progrediendi et salutis e coniectura petendae necessitatem monstrent. hinc igitur profectus et in auxilium adhibitis non solum veterum scriptorum, inprimis grammaticorum testimoniis de multis harum fabularum versibus, sed etiam eis quae priores editores aliique homines docti ad easdem emendandas data opera excogitaverunt, verbis poetae integritatem quantum potui restituere conatus sum. quo in negotio nova subsidia nisi quae omnibus paterent mihi praesto non fuerunt praeter unum exemplum editionis curatae ab Antonio Goveano (Lugduni apud Seb. Gryphium a. MDXXXI) adservatum illud in bibliotheca regia Monacensi (signatum A. Lat. a. 290), cuius marginibus Petrus Victorius scripturas complurium librorum, in eis Bembini ascripserat, unde aliquot locis de lectione huius optimi libri quae aliunde non erat nota certior factus sum.

Pro fundamento huius recensiois, ut par erat, habui Ricardi Bentlei editionem alteram quae Amstelodami anno MDCCXXVII prodiit: a cuius exemplo ubi recessissem additis auctoribus aut librorum scriptorum memoria aut eis hominibus doctis qui illorum corruptelas bene emendasse viderentur in hac praefatione exponere constitueram; verum mox intellexi hac ratione peracta fore ut multo maius spatium inpleretur quam his chartis concessum esset, itaque illo consilio abiecto una cum hac maiorem harum fabularum editionem paravi iusto apparatu critico instructam, quam mox in publicum prodire posse spero. huic editioni infra nudam discrepantiam scripturae Bentleiana adieci, unde quasi uno conspectu eluceret quantos intra centum et triginta annos crisis Terentiana vel post magni Bentlei exemplum effecisset processus. seclusi inde omnem eam

varietatem quae ad solam scribendi singula vocabula rationem pertinet, itemque ubi actus scaenasque aliter ac Bentleius constituit, cui rei cognoscendae numeris in marginibus adpictis provisum est.

Restat ut eis viris doctis qui suas quasdam coniecturas Terentianas privatim mecum communicaverunt et ut in usum meum converterem permiserunt gratias agam quam maximas. ac primum quidem Theodorus Bergkiius has Heauton timorumenu emendationes suas adeo mihi probavit ut in verborum ordinem receperim: v. 72 Enim dices quantum (occupatum hoc a Bothio in ephem. antiq. Darmstad. a. 1841 p. 1062), v. 154 hoc quom fit, ibi non recte, v. 253 unde ei esse censes, v. 300 eis demunerarier (qua in correctione praeciverat Guyetus), v. 402 uidi esse habitum, diu etiam turbas dabit, v. 405 CL. ante Antiphila reponi iussit, v. 411 primo ex me; aliae quas non recepi olim in commentario critico adferentur. deinde cum de nomine illo mulieris quod Andriae v. 945 a libris foedissimo mendo Pasibula traditum est, Georgium Bezenbergerum et Carolum Keilium, alterum coram per iucundissimam meam mansionem Dresdensem, per litteras alterum consuluissem, uterque miro consensu mihi proposuit id quod recepi Pasiphila, quod nomen Terentius ni mirum scripsit Pasipila. denique Heauton timorumenu post v. 289 unum versum incuria librariorum excidisse Rudolphus Dietschius mihi significavit.

Dabam Francofurti ad Moenum mense Aprili anni MDCCCLVII.

DISCREPANTIA SCRIPTURAE BENTLEIANAE.

Andriae v. 8 aduortite 11 dissimili sũnt argu-
 mento,  t 13 ex Perinthia hic 40 SL haut muto.
 So. factum gaudeo 51 sq.  x ephebis, S sia, ac | Li-
 bera uiuenda fuit potestas, (nam 54 Dum eum a tas
 cohibebant 60 id ego arbitror 74 Primum
 86 sq. Cl niam aut | Nic ratum dic bant: nam 95 iam
 habere 99 fama hac 104 Fere 112 mihi hic
 116 suspicans etiam quid id est 119 Forma bona.
 So. fortasse 123 ac] et 126 Haec illae 143 de-
 derit qui 161 pedibus 171 sequar 188 siui
 213 Si s nserit, perii, aut quam 214 Qua iure qua me
 iniuria 225 M  quidem non fit u risimile; at  p-
 samentum placet sine uncis 226 sq. ad forum, ut | Con-
 ueniam Pamphilum, ne de hac re pater 228 Audio,
 Archylis 231 adduci? 235 turbae tristitia 236
 H cines factu humanum 237 Quid illud 241 Quid
 Chremes? 242 is mutauit uidet. 243 Ita obstinate
 253 Tantam rem 254 M  apud 255 Abi domum
 ac] et 256 sq. proloqui? aut | Ullam causam, sal-
 tem ineptam 258 Quod si ego scissem id prius, quid
 facerem, si quis nunc me interroget 260 diuorsae
 264 quorsus 265 Sed nunc peropust, aut 277 adeone
 278 Adeone porro ingratum, inhumanum, ferum?
 283 sunt in animo dicta 289 Quod te ego per dextram
 hanc oro et per genium tuum 296 fidei 302 Ei]
 uae 305 quoniam] quando 307 ex corde eiicias
 310 aliter censeas 315 quid ni? nihil ut impetres
 316 duxerit? 332 adipiscier 333 Redduxti . . aut
 tute aut 335 qui mihi 339 quo in 343 quaeram?
 quo nunc 345 euge 350 atque 352 tibi uxorem
 Scio] scies 353 me modoprehendit dari
 356 escendo in quendam ibi 357 nusquam es: ibi

forte	368	conspexi	369	in cenam obolo	372	ne-
cesse	377	et 378 ordine inverso	382	quámobrem eam		
oppido eiciat. PA. eiciat? DA. ac cito				post v. 395 signum		
lacunae deest	398	Aliam	402	desertum iri	404	
aut quid] quidue	413	obseruarem	423	DA. Sum ue-		
rus? BY. erus	427	sibi esse bene mauelle quam				
428 Ego cum illam	437	Nil] ego? nil	439	Proptér		
hospitali huiúscæ consuetúdinem	442	ípsus eam rem récta				
reputauit	447	uisust ésse aliquantillúm	448	rem om.		
	451	drachmis	457	Quid hóc est reii? quid hic		
459 ut dixisti	478	Hicine me si inparátum	479	mihi]		
me	481	Archylis	483	fac istaec lauét: post deinde		
	488	huic est ueritus	490	opus facto esset	499	
siet renuntiatum	500	Min quicquam?	503	pernosti		
me	504	Ego nón te? DA. set, si quíd narrare	516			
sine uncis: ni fit, tu púerum ut uideas, nil			517	quom]		
ubi	521	da mihi	525	Atque haut scio	527	ipse
	Chremen	529	Quando alias	532	ipsum Chre-	
men	534	sq. hodie filiam Meam núbere tuo	536			
Ausculata: paucis		quod tu	538	te ego deos		
Chreme	540	gnatam tuam	550	Chreme	555	sq. in-
tegratio. SL hem, Id	560	consuetudine et	561	Chreme		
	565	scias	571	inuenias	573	intercludier
	574					
Chreme	582	sum abs te, Daue, ne	589	ego quiui		
	591	periimus	592	audiam	596	córrigere mi gná-
tum	603	sq. Pamphilo. hem Astutias:	606	me nunc		
	607	hodie. perii. atque	610	inultum id numquam		
a me auferet	611	fore me, núnc si hoc deuitó malum				
	613	qua fiducia	614	DA. nec quid me, atque		
615 producam	616	quid agis?	624	sinit] monet		
629 sq. immo id est génus hominum péssimum, in Dé-						
negandó	631	tempus	633	sine uncis: cogit] premit		
	635—638	Quis tu homo es? quis mihi es? cúr ego				
meám tibi? heus, Próxumus súm egomet mí. attamen						
ubi fides Sí roges, nil pudent híc, ubi opust: illic ubi						
Nil opust, ibi uerentur.	640	atque	641	Multum:]		
Nil?	644	PA. Quid ita tandem? CH. etiám me dictis				
dúcere istis póstulas?	647	solidum uisumst	650	hic		

suis consiliis mihi confécit 651 mirum 655 quo tu
 659 Nondum étiam scis. CH. Scio équidem ducturum
 ésse te. 663 sq. PA. Danos. CH. Dáuos? quamobrem?
 PA. néscio: | Nisi mihi deos fuisse 665 est hoc
 DA. factum est. 668 quidni hoc consilium 672 iam
 ad salutem posse 682 DA. sét concrepuit hinc 683
 nuncne 686 oportúne te mihi óffers. 694 tibi om.
 700 hae 702 sq. CH. fórti's; | Si quíd conere.
 705 mi hic 712 ad me uenias 715 factó est opus.
 MY. matura. 717 deputabam 718 amatorem] tutorem
 727 tute id 729 adposuisse 730 unde] te
 736 opust 742 adposuisti 745 turbæ aput forumst?
 quid illic 749 me qui 752 sq. uerbum unum mihi,
 [Praetereaquam quod 754 Quin dícis undest cláre.
 MY. a nobis. DA. áttate: 762 dico ego 763 adpo-
 suisti 765 DA. hem, quid? Pámphili? 766 nempe
 has fugi 781 MY. eho, obsecro 783 Chreme 794
 Hilum 797 sese] sibi diuitias 798 honeste in pa-
 tria 803 pol quidem 809 enim] eí 813 esse ali-
 quem 814 Grandiuscula 819 nolo me 823 Chreme
 828 homini ut 830 ut om. 838 ancillam iurgantem
 840 futurum 841 ac] ut 842 En] hem 846
 Chreme 849 responde 850 Mihi? 854 Chreme
 861 sublimem hunc intro potes 867 quid erum
 868 Chreme 878 Vide num] Numnam 886 quid
 ego me autem exrucio? 894 sq. egon áudiam? quid
 ego áudiam, | Chreme? CH. át tamen dicát sine. SI. age
 902 Chreme 906 is certe Chreme 917 Chre-
 me 920 perget 928 nómen tam cito? PA. Phánia.
 CH. hem, 930 sese aibat Chreme 935 hinc bel-
 lum 936 híc relinquere uéritus est. postílla 939 tuam
 inueniri] ciuem inuentam 944 egomet 945 Chremé,
 quod quæris, Pásibula. 946 Chreme 950 Nisi si-
 quid 955 Haud] at 956 mature 957 sq. áliquis
 forsan mé putet | Nón putare hoc liquet 963 mal-
 lem 965 DA. Pámphilus ubinamst? PA. híc est, Daue.
 DA. quis homost? PA. ego sum Pámphilus: 967 sim
 ego nactus 968 ego tibi quod 973 est] es dili-

gunt 977 illum me] nos illum 978 me. intus apud
 Glycerium nunc est. tu, Daue 979 Propere adcerse
 981 CANTOR om. *Qui sequitur alter exitus Andriae, de
 eo extat dissertatio Ritschelii parergon vol. I p. 583 sqq. inserta:
 qua cum haec scaena et Andriae et antiquitati vindicata sit (po-
 terat Ritschellius p. 585 Donati et Eugraphii memoriae uddere
 C. Sulpicium Apollinarem, qui quod periochae v. 12 scripsit
 aliam dat Charino coniugem, non fecisset opinor, nisi hos
 versiculos ante oculos habuisset), non dubitavi eam ipsi fabulae
 subiungere. infra apposui discrepantiam scripturae Ritschelia-
 nae* 983 Dedi operam 985 uita [nunc] sors 990
 Non [iuberet] aliquam partem sui traduci ad liberos?
 992 atque] et 993 omnium carissime

Eunuchi v. 1 studeant 5 existimarit 7 sq. male,
 ex | Graecis 9 Item ut Menandri 17 nunc quae
 22 adessent 25 esse nempe, Plauti ueterem
 31 se hic non 33 ab aliis] fabulas 35 huic uti] uti
 aliis 36 currentis seruos 41 dictum sit 44 cum]
 et cum 56 etiam hoc cogita 58 eam] eam rem
 65 illam? quae illum? quae me? quae non? 67 illa om.
 mehercle 68 misera 79 ecca 87 Quid hic
 stabas? cur non recta introibas? 104 falsum audierim
 ac fictum 105 perpluo 106 taceri 119 quicum
 129 Ph. Neque hoc tacebit 145 cupiam 148
 amicum] notum 159 Ego excludor 163 num tibi
 164 intercludier 169 pro ambobus uiginti 173
 posse fieri 193 Noctes diesque 197 paruam hic ha-
 beat mihi 205 is se hodie 212 quin factum 214
 et istum 215 PA. ah 217 offirmare et 221 Abi]
 ah 222 est haec 223 illa 242 Qui color, qui ni-
 tor 255 aduenimus 256 cuppediarii 260 honore,
 et 261 ibi sine uncis 263 habent discipuli 264
 item ut 267 †Thaidis] opperiri 268 hice 269
 hice 274 animi es 282 patet foris haec 284 fo-
 rem 285 istanc 286 Etiam nunc hic eho sine
 uncis relictus 290 qui] quid 294 qua insistam
 uia 300 dicas 302 deaeque] deae omnes est] sit

309 utilitatem in ea re faciam 312 Siue adeo
 316 Tamenétsi bona natúra est iunceas 319 [PA.
 Flos ipse. CH.] Hanc tú 322 qua rátióne illam amísti?
 328 Nostine? 341 dicit] loquitur 345 data do-
 nost 349 nóstin quaeso dic mihi, aut 355 Immo
 enim si dono huic 363 adiutabo 372 illis
 tu om. 375 aetate ipse es 376 Dixti pulchre: núm-
 quam 384 despícatu 386 An pótius par atque aé-
 quum est, pater ut á me 388 faciam 389 CH. iubeo,
 cogo, atque 390 defugiam 394 huc 400 qui sal
 habet 402 uerum 409 hominumst 416 Pulchre
 mehercle 422 milies iam audiui 425 ínitare. quíd
 agis, homini inquam 428 Tuum obsecro ne hoc 443
 Cantum, tu, prouocemus 445 pro] tu 453 tute me-
 lius quanto] aut melius tute 460 Abdómini hunc na-
 tum dícas. 468 nostris 472 accede huc. hem 474
 honestus est 485 tum si 489 infra esse 493 pos-
 tea 496 simia es 498 in mentem cum 501 forte
 huc Chremes 506 Domi ut sitis 509 ab ea astute
 uideo 511 cum ea 514 erat tum 519 Sunio
 522 ecquid habuisset 525 ut est 529 quid uolt
 538 deduc 539 coiimus 545 set quisnam a Thaide
 éxit? 550 hóc mihi licet? pró supreme Iúppiter!
 559 sq. Quid est, quod laetus és? quid tibi uis? sátine
 sanu's? quid me aspectas? | Quid díces? CH. o festús dies!
 o méus amicus! sálue: 561 Nemo ómniúmst, quem ego
 núnc magis uidére cuperem 562 sit oro] obsecro
 565 eius quid ego 566 me ipse 569 frater fuerat
 572 cum eo] cum illo 573 ut ex ea re tandem
 574 quicum 584 ibi] ubi 588 in pretium conuertisse,
 et per alias 589 clanculum: per pluuiam 591 non
 fécerim? ego uero illud fecerim ác lubens 593 eam in
 lectum illae conlocáruunt 595 et uentulum 604 CH.
 quid tum? quid 606 qui adsimulabar 610 exulo
 domo 611 patrem 617 Nám postquam iste aduéné-
 rat aduléscens 622 Ínuitatust. mánsit. ilico] occipit
 623 putans 624 sq. Uóluit facere cóntra huic aegre:
 heus, inquit, puer, i, Pámphilam | Ádcerse, ut deléctet

- 266 tendere inde 634 me uero 635 uenio
 644 ausum? perii. PH. hoc 653 Rógan? eunuchum
 654 quam erae dederat dono ais *pro* ais 655 mihi
 qui 657 *sq.* nescio: hoc | Quod fecit 662 illic] hinc
 ille 665 audieram mulierum esse eos 670 Iluc
 674 o factum 684 tibi] eo 689 Colore stellionino
 690 emerim 693 natus annos 697 Meus fráterne?
 699 *sq.* Do. Non. PH. unde fratrem méum esse sci-
 bas? Do. Pármeno (*ceteris omissis*) 701 is mi hanc dedit
 uestem. 706 etiam nunc paulum 710 Etiam nunc
 credes 711 ni tu credis 712 rursus hodie ego
 715 *sq.* PH. i intro. Do. eoi ei. | PH. Alíio pacto ho-
 néste quomodo hinc abscedam néscio: 717 Actumst si-
 quidem. tu ludificabere? 718 technam 719 pol
 724 Chremen 728 esse pulchre 730 Chreme
 731 certe 733 multo me anteuenit anne 739
 esse *om.* 740 Atqui si illam dígito attigerit 742 enim
om. 743 te ipsum expeto 750 tibi ita ut] ita uti
 751 Chreme 765 Chreme 769 ut dicas 775
 cornu 785 qui tibi nunc uir uidetur esse, hic 789
 arma 793 hosce 795 TH. *et* THR. *om.* 796 ui *om.*
 803 ego caput tuum hodie 804 tibi uis 810 Sa-
 tis tibi est? hoc tū ais 811 redimus 826 ad nos?]
 ad me, aut 832 commisi 836 comprehéndi 839
 tum autem] TH. non. Py. tum 848 *sq.* haereo. | Quid
 faciam? 856 quiddam] quid 858 meam conseruam
 credidi 859 *sq.* inuolem in | Capillum. monstrum; etiam
 869 non] ne 870 atque] itaque 871 hoc mi
 873 quapiam et 874 Malo ex principio 880 ego sum
 ingenio 883 ab istoc tibi 886 fidei 894 uisne
 898 fidei 900 perspexe eius mihi uidere 901
 non pol credo 912 *sq.* moue uero ocuis | Te, nutrix
 920 excruciem meo 922 exeo 926 difficillimum
 et 927 a meretrice 928 Quo amabat 926 suo *om.*
 940 saluti est 942 in *om.* 952 eius] eii 956
 .Atque] et 960 umquam pro moeicho 976 aduenisse
 gaudeo 978 quód tu trepidas salue 985 *sq.*
 Chaérea. LA. hem, | Quid? ámat? an iam scit 991 ad

Thaidem huc deductus 998 necessum 1001 aliquid
 aegre] insigne aliquid 1007 uis tibi] tibi est 1010
 praebueris ludos 1011 et] ac 1012 ea sine uncis
 1021 stulte, qui 1022 eundem] patri exempla in te
 1026 est] ais 1033 contigerint 1039 se patri
 1045 qui id ausus sum 1052 sq. familiae. ΠΗ. hui, |
 Mihi 1058 tua mihi 1062 te ergo in his 1066
 ago] erit 1069 uehementer uolo 1070 faciam 1073
 ΚΗ. Recipiendum? 1079 bardus 1082 prorsum
 1084 hoc om. 1085 uoluo 1091 fecistis 1092 omnes
 amarint 1094 CANTOR om.

Heauton timorumen u. 6 Simplex.. duplici sine
uncis 18 id esse factum 19 factum iri 23 se appli-
 casse hunc 26 omnis uos oratos 54 quom] quod
 55 rei 57 ego esse in aliqua parte 63 eo om.
 agrum in his 65 non pluris 69 facere denique.
 72 Enim dices] At enim me 75 Chreme 76 ea
 quae nihil ad te 82 laboris 83 tantum meruisti?
 ΜΕ. οφεϊ 90 uaciuom 94 Chreme 97 perditel
 uirginem 109 nimio ex 115 Putauit me et aetate
 et beneuolentia 117 Chreme 118 clam me est pro-
 fectus: 123 Conturbato 131 sed] qui 135 dignum
 quouis 145 Aedis mercede. 148 Chreme 154 hoc
 quod fit, ubi 158 maxumumst 161 si est commo-
 dum 169 Monere oportet me 176 hic om. 183
 mihi cum eo iam inde usque a pueritia 186 obicerem
 ei domi 187 Atque etiam nunc satis tempori est
 192 crederest 194 diuitias 195 illius 199 Illene?
 set repprimam me 204 insimulant 209 consimilia.
 hoc 211 nobis cenae quid 214 nos iam a 216
 ei om. 219 meus 222 haut 225 sq. sat agitât,
 tamen | Habet bene et pudice eductam, ignaram artis me-
 retriciae 227 inpotens] petax 231 Uenisset 232
 multa, opinionem hanc 237 scias quid rei siet 238
 hic adesset aderit 242 sic est: uerum 244 uideo]
 uino 245 Sx. Minime 250 Propere 253 ei om.
 258 Antiphila, te, 271 mortem: ex ipsa in itinere

hoc, alterae	276	aperit	277	intro conicit	282
tum res dedit	289	esse expolitam]	interpolatam		
lacunae signum deest	290	Capillus sparsus, promissus,			
circum caput	299	Cum tam negligitur eius internuntia			
	300	iisdem, munerarier	307	scias	fieri tuo
314 magnum et commemorabile			317	illa	si sinis dico
	327	consilium hoc quod	331	alid	fiet
deducetur	338	si iste est metus, quod ambo confite-			
amini	345	datur] Di dant	352	inlex	359 res rediit iam
	360	necessum	365	nam miserum quendam	
offendi ibi mlitem	374	tutemet	379	salutare	380
o hominem	382	Id cum studuisti, isti formae	388		
bonis	390	inmutata est	391	Nisi prospectum interea	
a nobis est	402	uidi, partes du etiam duras dabit			
405 CL. om.	quem uides? CL. salue anime mi.				
406 AN. O mi expectate Clinia, salue. CL. ut uales?					
	407	aduenisse	411	primum	420 miseriam
429 de gnató meo audisti, Chreme?	430 aput me hic				
domi	436	Chreme	440	utramque in	464 quod
lubet	471	Technis	481	Quantam efi fenestram	
484 sq. [Quodcumque inciderit in mentem, uolet: neque id Putabit prauom an rectum sit, quod petet.]	489				
minitabitur	490	uerum	493	oro idem	Chreme
498 Paulum hoc negoti	500 ac sine uncis				
inter nos consentire	515	Ille Cliniai seruos	518		
Chreme	521	commoda et	522	Ch. sane idem uisa	
est mihi.	523	Sy. Et quidem hercle forma	527		
nostin	diuitiis	540	Huic iam mansisset	544 Abi-	
gat	556	Chreme	558	quod	573 prohibet facere
	574	De me ego facio	578	atque utcumque, ubi-	
cumque opus est	579	istic	583	Nonne accedam	
585 Chreme	586	lubet	589	qui istinc me extrudas	
	590	pol om.	591	Chreme	593 hic tibi] tibi istic
	600	inceptet	601	Hic; huic drachumarum argenti	
haec	604	eam quae	605	ut id	illa illi
Post datum iri mille numum praes sit. Ch. et praes sit quidem? Sy. hui,	609 inesse in ea] esse in ea re				
611 Sy. quid ais? optata	612 Non est opus? 620				

timeo] metuo	631	at rogitas?	Chreme	632	id
quidem	638	quid uoluisti?	639	illi anui	642
lisce	644	Chreme	645	Quánto tu me es ánnis gra-	
uior, tánto es ignoscéntior:	646	stultitiáe iustitia túa			
649	eloquere	653	hic is	655	Ch. Quid ea nar-
rat?	658	ut <i>om.</i>	662	mulieri	Philtere
Chreme	668	haut permultum	670	aliqua	676
quid, si sic? tantúndem ago.	677	euge	689	res, est	
uidendum,	691	sicine mi interloquére?	694	agis]	
ages	697	Senex] Noster	702	narrare	707
	708	<i>sine uncis</i>	724	est pollicitus	726
727	Renuntiabit	734	Quid haec coéptat?	739	tráns-
eundum núnc tibi ad Menedémum est	747	haut scit			
753	[Ita . . filius.]	755	Cotidiano	758	optabam]
exopto	769	Se eam tráduxisse	770	immo sic satis.	
771	quid super fallaciae est	772	Se deinde dicit		
776	prorsus	780	Nam quámobrem?	781	in per-
petuom] serio	782	meumst	786	iusseras	787
Chreme	788	quam] cum	790	aliquid] aliud	793
Illuc confugies	795	uere illud, Chreme	800	eum]	
hunc	806	Quam	810	<i>sq.</i> quidem omnes dí deae	
quantúmst, Syre, Cum túo isto inuento	816	Ne me			
ístuc prius ex te	818	Quid ígitur tibi uis dícam? adisti			
míhi manum:	819	liceat	823	Quod eí és pollicitus.	
825	fórtunatus hómo sum	829	hic est] nunc	838	
adposcet	842	me nunc	844	Chreme	848
hominis és. Mx. quid? Ch. iamne	851	Chreme	857		
Datum iri.	859	Chreme	862	Chreme	870
ut	877	dictae in stultum	879	O'he, iam desiné deos	
883	Quós ais homines césare? Ch. ehem, per tém-				
pus, Menedeme, áduenis?	885	occepit	893	Spónsaè	
aurum, uéstem, ancillas	894	qui non?	Chreme		
895	conficerentur	912	animo comi esse et	915	De-
rídes? merito. ut míhi	917	Nisi si éssem	923	potis	
esse] posse te	924	quod tu me fecisse aibas	925		
patrem esse] esse patrem ut	930	illius	931	illic	
uere	932	Quod incómodi tibi in hác re	935	rogo]	
uolo	936	Quod maus	937	filiae	938
			938	Chreme	

941 est ópus 947 mitte ac sine 950 Sét Syrum.
 ME. quid eum? CH. égo, si uiuo, eum ádeo 951 Ádeo
 pexum, usque út 956 factum] facinus 966 proxu-
 mós, tibi qui erant: eis 973 istaec prauitas 978
 quid, Syre? SY. únde mi peterém cibum: 979 Ita nós
 abalienáuit 989 inuenta, inuénta uero est caúsa
 990 hoc tam esse 993 ego] ergo 994 palam: aut,
 997 sq. námque adulescens quam in minima spe sítus erit,
 | Tam difficillumé 999 haut scio 1001 me ábripi
 hinc: nunc ád 1007 mi aduorsatrix fueris 1008 si
 iam rogitem hoc faciam] id facias 1010 redit ad
 íntegrum eadem orátio 1012 postulo: iam 1014 sq
 CH. áin tu? SO. certe síc erit. | CH. Cónfíttere. SO. au
 óbsecro, istuc nóstris inimicís siet. 1018 quo magis
sine uncino 1019 Id om. 1020 ex té esse natum: nam
 tui *sine uncino* 1021 quín id itidem, sít tibi 1025 uos-
 tra] tua 127 peto et uolo 1030 ut ex me atque ex
 hoc 1040 ut om. 1041 Non mihi] Ten mi 1043
 quam ego nunc 1044 capiam] incipiam 1049 Chreme
 1051 id om. 1052 te, Chreme 1054 si id facit
 1056 ME. ad me recipio 1058 ME. faciet omnia. SO.
 haec 1066 Satis placet] Perplacet 1067 CANTOR om.

Phormionis v. 4 ante hic 6 scripsit] fecit
 9 olim cum stetit 15 *desunt unci* 21 sibi esse id
 22 iam] tum 23 non facit?] fecerit. 25 Epidi-
 cazomenen 26 Graecé, Latine hic Phórmionem nómi-
 nat: 42 diuitioribus 48 alio autem 52 em 57
 metu et 63 Chremen 64 Nostine? 76 Senibus
 77 namque 89 Tonstrina 94 uisa est 114
 facere ait 138 places 146 immó nihil 154 ubi
 eíus aduenti uénit in mentem 155 eum *sine uncis*
 166 ceterum 167 hac ex 170 unum hoc desit
 175 Retinére, amare, an mittere 176 mi ius sit amit-
 tendi 178 mihi nunc 179 nisi áliquod iam consí-
 lium celere répereris: 180 te] in me *inter* v. 182 et
 183 *legitur Andriae* v. 208 *cancellis saeptus* 187 Eheú
 190 conrasissem protinam conicerem 192 uia

193—196 malum. PH. ah. | Sánun es? GE. domum ire pergam: ibi plúrimumst. PH. reuocémus hominem. AN. stá ilico. GE. hem, | Sátis pro imperio quisquis es. AN. Geta. GE. ipse est, quem uolui óbuiam. 210 em 211 Sántin est sic? GE. non. AN. quíd si sic? GE. propémodum. AN. quíd si sic? GE. sat est: 217 Mane inquam. AN. egomet me 229 in subsidiis 235 GE. atqui reperi iam: 238 Etiam idne GE. illud durum. PH. ego 247 incredibile 249 habendum 255 aduenire responde hoc 265 Unum cum noris 266 Cum in nóxia hic est, ille ad defendéndum adest: 267 praesto hic est 284 illic] ibi 288 hic 294 Addo istuc 295 seruus 305 meritast 307 istunc 315 aduentum] conspectum 321 mihi sunt corde 324 amicus 330 tenditur 331 tenditur 332 in istis opera 341 fit, tibi 350 hoc age 356 Stilphonem *et hic versus caret uncis* 360 etiamne ultro 378 expeto 385 DE. maxume. quid 389 Stilpho 390 Stilphost Stilphonem 404 de eadem causa iterum 410 Dotem 411 est om. 415 cuius turpe in sese 426 tute idem 447 Cratinus, censeo 449 DE. Te. CRA. om. 451 aequom esse ac bonum 461 de hac re dederit 469 potiretur 474 Num pátri quid subolet? spefi 476 ut aliis 480 Vt] id 481 uelle sese 482 Quántus metus est míhi, uenire huc 483 eius per unam] de eius una sententia 484 ubinamst? 485 *sq.* Dorio, audi 487 quid 491 néquid. GE. suo capiti fuat. 492 Nón mihi 499 inprudentem 502 Néque, Antipho 503 Tum hóc esse mi 511 meo] suo 514 siet 515 Do. Óptume. AN. haut longúmst quod orat, Dório: exorét sine: 516 boni] bene 524 Quoad dares 528 Sicine hunc decipis hic, Antipho 533 prior ad dandum qui est 535 hic si] si hinc 537 adiurrit 542 Ítan ais? 544 crucem] malum 549 Quín igitur 553 opis siquid 555 Quaéro. saluos ést, ut opinor: uérum 557 opus est tibi] est opus eloquere 559 Aufer te hinc] auferte 561 et feret 566 in itere: modo te hinc 567 Chreme

577 Chreme 590 id quod póllicitus sum 597 Phae-
 driai ostenderet 598 sese] se esse 600 quis] qui
 609 Chreme 613 Chreme 619 temptarem prius sen-
 tentiam 621 Uidemus, inter nos haec 622 compo-
 nantur 633 inquam, hic: eho, quid 634 erus ut
 641 Ch. perge 642 De. cedo 645 adeo eii 650
 iam a principio 652 incommodi 662 Ob decem mnas
 664 petito illasce 665 ancillast: tum autem
 667 His rébus alias póné sane, inquit, decem. 686 mi
 quidem res redit 687 omnes, di deae, superi, inferi
 699 contra iam: si 710 Negóti nihil incipere causa
 est sóntica. *sine lacunae signo* 715 et om. 716 mature
 721 ipsi qui 722 níl degressos: quántum is uolue-
 rít dari 724 facere, fáma si id non adprobat 725
 quoque *sine uncis* uoluntate haec 726 congruet
 727 ubi ego illas núnc iam reperire 728 sq. misera
 inuéniam, quo consilia haec referam, atque | Únde mi
 auxiliúm petam? 730 indigne 737 Qui éius pater
 est. Ch. ádeo? an maneo, 740 Stilpho 749 sunt om.
 750 hac om. 753 Em, istic] isti inquam 754
 uxóres? So. au, obsecro, únám 759 Quicum atque
 út uolebam filiam locátam 761 [Sine cura maxima,
 sua fecit.] 764 hominés 765 intus cétera audié-
 mus. 766 malis 772 illi rem gessérimus 774
 Etiam idne haut scio 776 huc eius 780 haesitas
 luto soluis 781 Geta om. in diem malum
 783 Phormionem aut [uius] Naustratam neque eius
 790 bina quaeso? 791 multo talenta bina] tamen duo
 talenta 794 né adulescens múlier te fatiget 797
 Chreme 803 uide] caue 806 miror qui hoc siet
 819 nostri hoc 827 habendi 828 Rogem, quód con-
 ueniundí patris me témpus capere iúbeat. *sine uncis*
 830 propria ea Phaedria ut 835 uti fugitet patrem
 842 Quám desubito ero 846 quid hic 848 nouom aut
 mirumst 849 Périgin? hercle númquam hodie odio tú
 me 858 em 859 domum] ad Chremem 874 utn'
 haec 877 inaudiui 880 eius habendi sé dare 896
post v. 905 legitur 901 causa. ita hercle crédidi. 902

an ueremini 906 Idque adeo aduenio 911 rumor po-
 puli, inquit, si id 915 Satis pól superbe 930 In'
 hinc malam rem 931 etiamnum 933 daretur] data
 esset 936 Immo uéro 949 púerili senténtia 951
 ratum erat 953 nemini, id certo 955 tantum hoc
 958 peccatum tuum hoc esse 959 celare id 960
 Chreme 963 atattat 966 Chreme 968 astute.
 973 nunc] mihi 976 caret uncis 978 deportarier
 980 agam ex illo prorsus nesciam 982 Adsequere ac
 retine 983 solus nequeo: accurre huc. 984 Chreme
 985 Sic] itan 989 exculpe 991 Quis] qui
 995 quid ergo est quod 1000 ego quod 1001 eho
 1002 dicis 1004 quid agis? 1008 miserandum]
 indignum 1011 cum hoc ipso] me cum isto 1012
 Haéc illae erant 1020 tua sunt fácta, aequo animo et
 hóc 1022 id om. 1023 Nón iam . . facit? 1024
 magis nunc 1028 eum tali 1038 per fallacias ab isto
 1047 Sátin tibi est, Chreme? CH. immo 1048 tú
 tibi nomen dic quod est? PH. min? Phórmio: 1055
 CANTOR om.

Hecyrae v. 1 Hecyra ést huic nomen fábulax:

post v. 7 Sed cum stellulis deest ALTER PROLOGUS.
 14 his 23 arte ab musica 24 scriptorem 34 sine
 uncis accedens 49 et 51 sine uncis 56 alias.
 58 paucis 59 euenisse 62 uxorem ducturum 64
 ne te cuiusquam 67 quisquam illorum 73 te cap-
 tent] captent té illi 84 Philótis, dic mi ubi te 97
 modo quae 101 haec 105 palam. 118 Seném sese
 autem esse unicum 133 ferre hoc 134 faxint
 cum isto] cum tuo istoc 140 neque 156 ab om.
 157 Quid interea? 159 magis et] et multo 163 sine
 uncis Ad amússim ambaram 164 esse ingenio] at-
 que ingenuae 168 iniuria 172 ad hos ea rediit
 174 Reliquit hic cum matre 175 abdit sese 177 primo
 hos 178 conuenibat 186 tum. om. 187 accersit
 199 Utn' omnes 201 [Itaque omnis suas om.
 nurus.] 202 esse aduorsas] aduorsari 204 si ulla

sit magistra, 205 *sq.* hem, tu nescias. | So. Ita me di
 bene ament 213 imprudentia 218 ut uos domi mihi
 eritis 225 *et* 226 *inverso ordine* 234 detrimenti nil
 fieri 238 tum esse aibant 246 hoc *om.* 247 etsi]
 et 249 magis rem in uostram et nostram id esset
 250 esse te potestate 252 perpetem 254 aut pur-
 gando uobis] tibi aut purgando 259 quam ego *om.*
 260 magni facere 261 clam te est laturum grauiter
 262 hanc prius quam ille huc redeat 276 uir nunc
 281 plura ego acerba credo esse 283 eram ego
 hui] ah 286 omnibus nobis 295 *et* 296 *inverso ordine*
 296 est scitu 297 illim] hinc in eo 299 Tur-
 aut matrem 303 in ullo] nullo 306 Aut quidem
 hercle si uis ueram uerba ad rationem exigi 310
 quam] quas 326 in te ullum 332 introiisse 339
 excludere? 347 mi rediit 349 Philumenam 351
 interuenerint 352 tristis. 360 ueniant] rodeant
 366 uxorem esse 367 ilico omnes simul 368 quod
 derepente 374 celare 389 te erga senti 392
 neque conscius 393 concubuisse eam mensibus
 406 perpetua 408 Quo ego eum eodem huic 412
 eius hic crebro exaudiat 430 et quidem te exspectans
 437 Immo quod constitui me hodie 441 Lentiginosa
 facie 452 causae quid 457 Et adeo 462 huc una
 plus-sententia 475 in me nunc 477 esse indignam
 sese 478 huiusque] quaeque eius 479 componi pacto
 potis inter eas gratias 483 res postputasse te omnis
 485 Quid ego ira impulsus nunc in illam iniquos sim?
 500 Itan is nunc putat? 505 iam *om.* 521
 exire ad me 522 se eduxit 523 Atque eccam uideo.
 quid ais 527 tacen 530 celari 531 tempore
 535 culpam hanc 538 filiam tuam posse te nuptam pati
 541 quam tu illum sciui habere amicam 543 Nam
 id omnibus innatum. 544 nil cessauisti eadem esse
 548 esset nostro ex usu 557 abi, eum solum 559
 ego *om.* 561 fuerat ea par 562 te ausam facere
 haec (*om.* esse) 568 iracundo 571 quoniam] cui
 573 ei tum quicquam est posset 577 tibi me esse

suspectam 586 esse *sine uncis* 601 sim 605 da
 mi hanc ueniam, redduc illam. PA. uae 607 Quém
 cum istoc sermónem habueris, prócul hic astans 608
 Ístuc 609 Quód sit faciundúm fortasse póst, idem hoc
 nunc si féceris. (*sine uncis*) 618 refert nihil illae
 623 iratus edepol sum 633 Lache 634 turbet
 uelit 643 tibi *om.* 647 Non mñhi dolet quam
 tñbi, Lache 659 Neque arbitrer (*sine interclusionis
 signis*) 663 qui] quia 664 Lache 666 et 667 or-
dine inverso 676 id] hoc 683 adducas 688 et 690
carent uncis 709 mea *om.* 719 curre, puer, ad
 722 itidemque Lache 726 uero abi 732 Lache.
 LA. edepol credo 735 quaesti mi óbsiet 738 res
 omnis 739 si id nunc facis 743 Sét quid 744
 Síne dum: 745 Máne quod te uólui uxórem ha-
 bet 747 istac 750 Álid si scirem 751 Lache
 756 quaestu hoc 759 eum *om.* 762 etiam hoc credidi
 763 quam] cum 765 Áliter si: set répprimam me
 766 qualis sim amicus 768 Défferi opus sit]
 est 769 Set tú cum satura atque ébria es, et púer ut
 satur sit fácito. 770 nutricem puero 780 sin item
 est gnatus 784 narras? quíane non tute ipse du-
 dum 787 i atque exple iis animum, ut credant 788
 his meum fore 791 *desunt unci* 793 me] uos 794
 mñhi quod 795 ineam sine meo prosim 797 *sine
 uncis* sé nobilitatem éx ea re náctam 798 Refert
 grátiam eii iungit 802 quisquam 803 dic dum
 quaeso, tun es 812 mi dederat 813 audierit
 826 postquam uideo (*sine virgula*) 827 suspectarier
 830 cognouit Myrrhina haec 834 nón uolunt aliaé
 in rem est 840 eius *sine uncis* 842 pellicias 845
 dixit opinor 846 suum anulum 847 mihi te 849
 pro hoc te 852. Egon té qui 859 Ut uóluptati obi-
 tus, sérmo, adfatus tuús 861 nusquam 865 meo]
 iam 866 non] haut 869 occultum iri 876 et me
 ex 877 Immo uéro scio 880 CANTOR *om.*

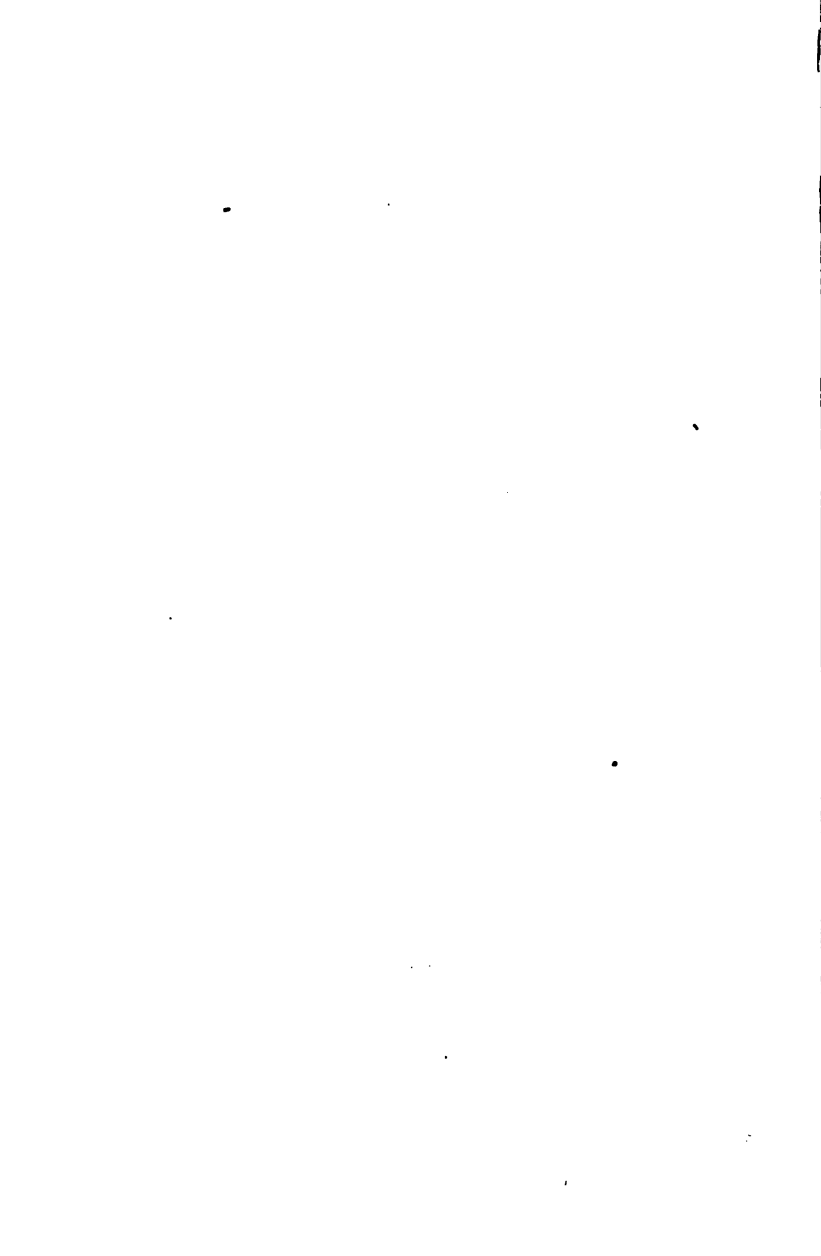
Adelphon v. 4 de se ipse érit: uos eritis iúdice,

- 5 factum id 23 ei] hi partim 24 partim
stellulae desunt 29 et 30 *sine uncis* ibi] ubi 34 *sine*
uncis esse soli, sibi 37 *sq.* Aut úspiam ceciderit
aut praefrègerit | Aliquid. uah, quemquamne hóminem in
animo instituere, aut 40 *sq.* set ex fratre. is adeo |
Dissímilis studio est. iam índe ab adulescèntia (*sine puncto*)
55 *sq.* fállere, ita uti fit, patrem | Andébit, tanto
70 canet 82 *sq.* rogás me, ubi nobis Aéschinus
| Siét, quid 95 Rei óperam dare, ruri ésse parcum
96 factum simile 105 duces 121 *sq.* est, dis
grátia, | Et únde 125 qui uerí sient 133 si istuc
tibi 165 *sq.* iúsiurandum dábitur, te esse | indígnum
iniuria hác 167 forem hoc nihil facis. 170 Cáue
nunc iam 172 AÆ. em, serua. PAR. omitte 133 O
fácinus miserándum! AÆ. geminabit nísi caues. SA. hei
miseriam! 175 quid hoc refi est? 179 meam magis
licet 183 aequam esse 184 leno, es 188 fateor,
perniciés communis 191 emisti, quae res tibi 208
has egomet mecum 209 accipiat iam faxo 212 haec
hodie] hodie quae 215 hódie ei usque 217 *sq.* paú-
lulum atque | Aduléscenti esses mórigeratus 220 non
scis inescare 231 est maxumum 232 omittam
234 passus 235 nunc] hic 237 inceptare 250 non
te esse usum 256 te nunc 258 alias 262 Quine
ómnia sibi 263 amorem et peccátum in sese 264
súpra pote. nam quíd 272 nos paene sero scisse et
in eum 273 tibi nil 281 Sy. ehem, quid est?
• 290 nusquam adfueris pepereris. 292 Nec ést quem
293 Pol is 294 est miseriarum 295 natae
299 quod si 312 est haec 313 Satis mi id habeam
súplici: [dum illos ulciscar modo.] 316 Sublimem
319 funderem 320 *sq.* Geta. GÆ. hem, | Quisquis
ubinam es? 322 expeto 323 So. quid festinas
325 Eloquent] loquere ergo 332 Qui sé sine hac iurá-
bat 333 Qui se in 335 prospice] consule 336
Patiamur 337 proferendum hoc mi quidem non pla-
cet 341 hanc] huic 346 ea om. hau] non
347 quem ipse amiserat 348 mihi sum conscia 349

intercesse aut illa	350 potes	356 Una adfuisse	
358 etiam eum	362 Atque	375 dolo, atque	378
Paulisper uenero	379 mi quidem non placent		
389 est dómi	392 Demea, ac	394 quantus quantus	
395 num <i>om.</i>	illum tu tuum	398 <i>sq.</i> tun mihi?	
DE. sic sit modo,	Ut núnc	402 qui] quem	405
istac] hac	Ah] uah	411 est] erit	412 praecep-
torumst plenus	421 ei] hi	422 o Demea	423 modo
quae	433 ibis.	436 curo: unum illud	439 est <i>om.</i>
448 Quid narras?	451 hac] hoc	452 eius] is	
453 adesset alicubi atque audiret haec	465 Simu-		
lum atque	475 grauida facta est; mensis	480 ser-	
uolorum est	490 ius uos] uos uis	493 has	<i>post</i>
<i>v.</i> 499 <i>sequitur male repetitus v. Phorm. 461</i>		505 fieri quae	
509 euadet	514 Si ita ést, facturus	522 Nimis	
mísere	523 Ét illud	nisi quia propest:	Quód si
abesset	527 Rogábit me: ubi fuerím, quem ego hodie		
tóto	528 nusquam	534 quasi ouem] quam óuis est	
536 measne?	537 em	538 Patérne? Sy. is ipsus.	
543 bóno animo	548 se primum ait	552 me in	
cellulam	554 hic quidem perdurare	557 mihi bone	
uir	559 em, quid	563 puerum modo	564 o Cte-
sipho	569 inueniam] quaeram	574 sursus	577
DE. Qua nam? Sy. <i>om.</i>	Illic	581 praeterieris	
588 odiosus	600 fratrem esse: efus esse illam	<i>stel-</i>	
<i>lulae desunt</i>	602 illi iam animum relleuaris	603 tuo	
officio	604 ego quoque ibo	610 Discrucior animi:	
Hócine ex Inprouisó mali mi óbiici	612 animus praé		
timore	613 nil sistere] consistere nil	614 hac me]	
me ex hac	túrba, nescio: tánta nunc	616 <i>sq.</i> Né-	
que ea inmerito: Sóstrata credit, mñhi me psaltriam hánc		emisse: id	Ánus mi indicium fécit.
619 iámne	623		
me reprehendi	635 dixti	636 Facito	640 dicere]
credere	644 istic rei fuit? Mx. nil mñhi	648 opiner	
666 illa] cum ea	667 haut scio	676 aduorsusne	
687 peccatum primum id	690 proloquí] dicere	693	
Quid credebas?	696 hanc <i>om.</i>	animo es inquam	
697 nunc <i>sine uncis</i>	698 Quia] Nisi	700 eam . . Eam]	

iam . . Iam 704 deos potius 705 Quo uir 711 in-
 prudens faciam forte 712 sim 716 nec fabrica illi
 illa erat: nec 720 o Micio 722 illius autem. DE.
 noua, | Capitalia. ah nescis 739 quasi si ludas
 746 Quid illa igitur facias? 753 DE. Probe. MI. om.
 tu] tute 754 o Demea 755 istanc uti decet
 766 illuc 769 hic sapientia 796 inter nos hoc
 814 gloriamque istanc tibi 822 quibus ex 826
 in illis esse 828 scire est 833 senectus adfert
 841 luci. MI. immó de nocte 842 te face 845 sq.
 uidero: atque | Illi fauillae 849 places 852 fortu-
 natus 855 fuit 860 Prope decurso omitto
 863 semper egit 877 Áge nunc iam experiámur porro
 cóntra 878 huc 882 orat] rogat 888 ipsa re
 913 sumptum admittet: multa: 921 hac 937 Insa-
 nis? 941 quasi si hoc non 942 grauare 947 Hé-
 gio hic est his cognatus 952 non] nunc 954 sumus.
 955—957 oportet, Micio. | MI. Quid istic? dabitur
 quidem, quando hic uolt. AE. mí pater. DE. nunc tú
 mihi, | Micio, es germánus pariter ánimo ac corpore. MI.
 gaúdeo. 959 ergo 967 hac] ista 988 Sét adsen-
 tando atque indulgendo 994 corrigere quem, óbsecun-
 dare 996 opus facto 997 CANTOR om.

P. TERENTI
C O M O E D I A E.

C. SVETONII TRANQVILLI

VITA P. TERENTII.

P. TERENTIVS Afer Carthagine natus seruiuit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter sed et mature manu missus est. Quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi belli Punici et initium 5 tertii natus sit et mortuus: nec, si a Numidis aut Gaetulis captus sit, adduci Romam *ibique* uenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Carthaginem coepto.

Hic cum multis nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia 10 conciliatus existimatur: quod et ipsum Fenestella arguit contendens utroque maiorem natu fuisse, quamuis et Cornelius Nepos aequales omnes fuisse tradat et Porcius suspicionem de consuetudine per haec faciat:

Dúm lasciuiám nobilium et laudes fucosás petit,	15
Dum Áfricani uocém diuinam ínhiat auidis aúribus,	
Dúm se ad Furiúm cenare et Laélium pulchrúm putat,	
<i>Dúm se</i> crébro in Albanúm rapi,	
Dúm se ab his amári credit ób florem aetatis suae:	
Póst sublatis rébus ad summam ínopiam redáctus est.	20
Ítaque e conspectu ómnium abiit Graéciam in terram últimam.	
Mórtuost in Stýmphalo Arcadiae óppido: nil Públius	
Scípío profúit, nil ei Laélius, nil Fúrius,	
Trés per idem tempús qui agitabant nóbiles facíllume:	
Eórum ille ópera né domum quidem hábuit conductíciam.	25
Sáltém ut esset quó referret óbitum domini séruolus.	

- (2) Scripsit comoedias sex, ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, iussus ante Caecilio recitare ad cenantem cum uenisset, dictus est initium quidem fabulae, quod erat contemptiore uestitu, subsellio iuxta lectulum residens legisse, post 5 paucos uero uersus inuitatus ut adcumberet cenasse una, deinde cetera percurrisse non sine magna Caecili admiratione. Et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probauit. Quamuis Volcatius de enumeratione omnium ita scribat:

Sumétur ex his Hécyra sexta fábula.

- 10 Eunuchus quidem bis . . . acta est meruitque pretium, quantum nulla antea cuiusquam comoedia, uidelicet octo milia nummum. propterea summa quoque titulo ascribitur. Nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri.

- 15 Non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione; eamque ipse auxit: numquam enim nisi leuiter se tutari conatur, ut in prologo Adelphorum:

Nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis

Hunc ádiutare adsídueque una scribere:

Quod illí maledictum uémens esse exístumant,

- 20 Eam laúdem hic ducit máxumam, quom illís placet,

Qui uóbis uniuórsis et populó placent:

Quorum ópera in bello, in ótio, in negótio

Suo quisque tempore úsust sine supérbia.

- Videtur autem se leuius defendisse, quia sciebat Laelio et Scipioni non ingrati esse hanc opinionem: quae tamen magis et 25 usque ad posteriora tempora ualuit. C. Memmius in oratione pro se ait 'P. Africanus, qui a Terentio personam mutuatus quae domi luserat ipse nomine illius in scenam detulit'. Nepos auctore certo comperisse se ait, C. Laelium quondam in Puteolano

- 30 calendis Martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, petisse ab ea ne interPELLARETUR: serius tandem ingressum triclinium dixisse non saepe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum ut scripta illa proferret pronuntiasse uersus, qui sunt in Heautontimorumenno:

- 35 Satis pól proterue mé Syri promíssa huc induxérunt.

- (4) Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit, non tam Scipione et Laelio uti potuisse, qui tunc

adulescentuli fuere, quam Sulpicio Gallo, homine docto et quo consule ludis *Megalensibus* initium fecerit fabularum dandarum, uel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poëta. Ideo ipsum non iuuenes designasse, qui se adiuuisse dicerentur, sed uiros, quorum operam et in bello et in otio et in negotio 5 populus sit expertus.

Post editas comoedias, nondum quintum atque trigesimum egressus annum, causa euitandae opinionis, qua uidebatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Graecorum instituta moresque, quos perinde exprimeret in scriptis, egressus urbem est neque 10 amplius rediit. De morte eius Volcatius sic tradit:

Sed ut Áfer sex populo édedit comoédias,

Iter hinc in Asiam fécit. nauim quóm semel

Conscéndit, uisus numquamist. sic uitá uacat.

Q. Cosconius redeuntem e Graecia perisse in * mari dicit cum 15 centum et octo fabulis conuersis a Menandro. Ceteri mortuum (5) esse in Arcadia Stymphali * sinu Leucadae * tradunt Cn. Cornelio Dolabella M. Fuluius Nobiliore consulibus, morbo implicitum acri *ex* dolore ac taedio amissarum sarcinarum, quas in nauí praemiserat, ac simul fabularum, quas nouas fecerat. 20 Fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. Reliquit filiam, quae post equiti Romano nupsit: item hortulos uiginti iugerum uia Appia ad Martis [uillam]. Quo magis miror Porcium scribere:

nil Públius

25

Scípio profúit, nil ei Laélius, nil Fúrius,

Trés per idem tempús qui agitabant nóbiles facillume:

Eórum ille opera né domum quidem hábuit conductíciam,

Sáltém ut esset quó referret óbitum domini séruolus.

Hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert scribens 30 in Compitalibus:

Teréntio non símilem dices quémpiam.

Volcatius autem non solum Naeuius et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Atilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

35

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,

Conuersum expressumque Latina uoce Menandrum

In medium nobis sedatis uocibus ecfers
 Quicquid come loquens atque omnia dulcia dicens.

Item C. Caesar :

- Tu quoque tu in summis, o dimidiate Menander,
 5 Poneris et merito, puri sermonis amator.
 Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis,
 Comica ut aequato uirtus polleret honore
 Cum Graecis, neque in hac despectus parte iaceres :
 Vnum hoc maceror et doleo tibi deesse, Terenti.

ADDITAMENTVM AELII DONATI.

Haec Suetonius Tranquillus. Nam duos Terentios poëtas
 fuisse scribit Metius, quorum alter Fregellanus fuerit Terentius
 Libo, alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loqui-
 mur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Valgius in Actae-
 15 one ait :

Tuae quae uocantur fábulae cuiusne sunt ?

Nos has qui iura Póplius dabat géntibus

Honore summo adfectus fecit fábulas ?

Duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur comico, Phormio
 20 et Hecyra : quattuor reliquae a Menandro. Ex quibus magno
 successu et pretio stetit Eunuchus fabula : Hecyra saepe exclusa
 uix acta est.

A N D R I A

P. TERENTI.

GRAECA · MENANDRY · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
MARCO · FVLVIO · MANIO · GLABRIONE · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
FACTA · PRIMA · M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Sorórem falso créditosam meretrículae
 Genere Ándriae, Glycérium, uitiat Pámphilus
 Grauidáque facta dát fidem, uxorem sibi
 Fore hánc: nam pater ei áliam *despopónderat*,
 Gnatám Chremetis, átque ut amorem cómperit, 5
 Simulát futuras núptias, cupiéns suos
 Quid habéret animi fílius cognóscere.
Huic Dáui suasu nón repugnat Pámphilus.
 Sed éx Glycerio nátum ut uidit púerulum
 Chremés, recusat núptias, generum ábdicat. 10
 Mox fíliam Glycérium insperato ágnitam
 Hanc Pámphilo, áliam dát Charino cóniugem.

PERSONAE.

SIMO SENEX
 SOSIA LIBERTVS
 DAVOS SERVOS
 MYSSIS ANCILLA
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 CHARINVS ADVLESCENS
 BYRRIA SERVOS
 LESBIA OBSTETRIX
 GLYCERIVM MVLIER
 CHREMES SENEX
 CRITO HOSPES
 DROMO SERVOS.

P R O L O G V S.

Poëta quom primum ánimum ad scribendum ádpulit,
 Id sibi negoti crédidit solúm dari,
 Populo út placerent quas fecisset fábulas.
 Verum áliter eueníre multo intéllegit:
 Nam in prólogis scribúndis operam abútitur, 5
 Non qui árgumentum nárret, sed qui máliuoli
 Veterís poëtae máledictis respóndeat.
 Nunc, quam rem uitio dént, quaeso animum atténdite.
 Menander fecit Ándriam et Perínthiam.
 Qui utrámuis recte nórit, ambas nóuerit: 10
 Non ita sunt dissímili árgumento, séd tamen
 Dissímili oratióne sunt factae ác stilo.
 Quae cónuenere in Ándriam ex Perínthia
 Fatétur transtulísse atque usum pró suis.
 Id istí uituperant fáctum atque in eo disputant 15
 Contáminari nón decere fábulas.
 Faciúntne intellegéndo, ut nil intéllegant?
 Qui quom hunc accusant, Naéuium Plautum Énnum
 Accúsant, quos hic nóster auctorés habet,
 Quorum aémulari exóptat negligéntiam 20
 Potiús quam istorum obscúram diligéntiam.
 Dehinc út quiescant pórró moneo et désinant
 Male dícere, malefácta ne noscánt sua.
 Fauéte, adeste aequo ánimo et rem cognóscite,
 Vt pérnoscatis, écquid spei sit rélicuom: 25
 Posthác quas faciet de íntegro comoédias,
 Spectándaë an exigéndaë sint uobís prius.

ACTVS I.

SIMO. SOSIA.

- 1 Si. Vos istaec intro auférte: abite. Sósia,
Adés dum: paucis té uolo. So. Dictúm puta:
Nempe út curentur récte haec. Si. Immo aliúd.
So. Quid est, 30
Quod tibi mea ars effícere hoc possit ámplius?
- 6 Si. Nil istac opus est árte ad hanc rem, quám paro,
Sed éis, quas semper ín te intellexí sitas,
Fide ét taciturnitáte. So. Expecto quid uelis.
- Si. Ego pósquam te emi, a páruolo ut sempér tibi 35
Apúd me iusta et clémens fuerit séruitus,
10 Scis. féci ex seruo ut ésses libertús mihi,
Proptérea quod seruibas liberáliter.
Quod hábui summum prétium persoluí tibi.
- So. In mémoria habeo. Si. Haud múto factum. So.
Gaúdeo, 40
Si tibi quid feci aut fácio quod placeát, Simo,
15 Et id grátum fuisse aduórsum te habeo grátiam.
Sed hoc mihi molestumst: nam istaec commemorátio
Quasi éxprobratióst inmemori benefíci.
Quin tu úno uerbo díe, quíd est quod mé uelis. 45
- Si. Ita fáciam. hoc primum in hác re praedicó tibi:
20 Quas crédis esse has, nón sunt uerae núptiae.
- So. Quor símulas igitur? Si. Rem ómnem a principio
aúdiés:

- Eo pacto et gnati uitam et consiliúm meum
 Cognósces, et quid fácere in hac re té uelim. 50
 Nam is pósquam excessit éx ephebis [Sosia,
 Liberius uiuendi fuit potestas] (nam ántea 25
 Qui scire posses aut ingenium nóscere,
 Dum aetás metus magíster prohibebánt? So. Itast.)
- Si. quod plérique omnes faciunt adulescéntuli, 55
 Vt ánimum ad aliquod stúdiúm adiungant, aut equos
 Alere aut canes ad uénandum, aut ad filósofos: 30
 Horum ille nil egrégie praeter cétera
 Studébat, et tamen ómnia haec medíocriter.
 Gaudébam. So. Non iniúria: nam id árbitror 60
 Adprime in uita esse útile, ut nequíd nimis.
- Si. Sic uíta erat: facile ómnes perferre ac pati: 35
 Cum quibus erat quomque úna, eis sese dédere:
 Eórum studiis óbsequi: [aduorsus nemini:
 Numquam praeponens se illis] ita facillume 65
 Sine inuidia laudem inuenias et amicós pares.
- So. Sapiénter uitam instituit: namque hoc témpore 40
 Obséquiúm amicos, uéritas odiúm parit.
- Si. Intérea mulier quaedam abhinc triénnium
 Ex Ándro commigráuit huc uicíniae, 70
 Inópia et cognatórum neglegéntia
 Coácta, egregia fórma atque aetate íntegra. 45
- So. Ei, uéreor nequíd Ándria adportét mali.
- Si. Primo haéc pudice uítam parce ac dúriter
 Agébat, lana ac téla uictum quaéritans: 75
 Sed pósquam amans accéssit pretium póllicens,
 VnúS et ítem alter: ita ut ingeniumst ómniúm 50
 Hominum áb labore próclue ad lubídinem,
 Accépit condiciónem, dein quaestum óccipit.
 Qui tum íllam amabant, fórte, ita ut sit, fílium 80

- Perdúxere illuc, sécum ut una essét, meum.
 55 Egomét continuo mécum 'certe cáptus est:
 Habet.' óbseruabam máne illorum séruolos
 Veniéntis aut abeúntis: rogitabam 'héus puer,
 Dic sódes, quis heri Chrýsidem habuit?' nam Án-
 driae 85
 Illi id erat nomen. So. Téneo. Si. Phaedrum aut
 Clíniam
 60 Dicébant aut Nicáretum: nam hi tres túm simul
 Amábant. 'eho, quid Pámphilus?' "quid? súbolam
 Dedit, cenauit." gaúdebam. item alió die
 Quaerébam: comperlébam nil ad Pámphilum 90
 Quicquam áttinere. enim uéro spectatúm satis
 65 Putábam et magnum exéplum continéntiae:
 Nam qui cum ingeniis cónflctatur eíus modi
 Neque cómmouetur ánimus in ea ré tamen,
 Scias pósse habere iam ípsum suae uitae modum. 95
 Quom id míhi placebat, tum úno ore omnes ómnia
 70 Bona dícere et laudáre fortunás meas,
 Qui gnátum haberem táli ingenio praéditum.
 Quid uérbis opus est? hác fama impulsús Chremes
 Vltro ad me uenit, únicam gnatám suam 100
 Cum dóte summa filio uxorem út daret.
 75 Placuit: despondi: hic núptiis dictúst dies.
 So. Quid igitur obstat, quór non fiant? Si. Aúdiés.
 Ferme in diebus paúcis, quibus haec ácta sunt,
 Chrysís uicina haec móritur. So. O factúm bene: 105
 Beásti: ei metui a Chrýside. Si. Ibi tum filius
 80 Cum illís, qui amarant Chrýsidem, una aderát fre-
 quens:
 Curábat una fúnus: tristis ínterim,
 Non núnquam conlacrumábat. placuit tum id míhi.

Sic cogitabam 'hic paruae consuetudinis 110

Causa huius mortem tam fert familiariter:

Quid si ipse amasset? quid hic mihi faciet patri?" 85

Haec ego putabam esse omnia humani ingeni

Mansuetique animi officia. quid multis moror?

Egomét quoque eius causa in funus prodeo, 115

Nil etiam suspicans mali. So. Hem quid est? Si.
Scies.

Ecfertur. imus. interea inter mulieres, 90

Quae ibi aderant, forte unam aspicio adulescentulam,

Forma So. Bona fortasse. Si. et uultu, Sósia,

Adeo modesto, adeo uenusto, ut nil supra. 120

Quae quom mihi lamentari praeter ceteras

Visast, et quia erat forma praeter ceteras 95

Honesta ac liberali, accedo ad pedisequas,

Quae sit rogo. sororem esse aiunt Chrysidis.

Percussit ilico animum. attat hoc illud est, 125

Hinc illae lacrumae, haec illast misericordia.

So. Quam timeo, quorsum euadas! Si. Funus interim 100

Procedit. sequimur: ad sepulcrum uenimus:

In ignem inpositast: flétur. interea haec soror,

Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius, 130

Satis cum periculo. ibi tum exanimatus Pamphilus

Bene dissimulatum amorem et celatum indicat: 105

Adcurrit: mediam mulierem complectitur:

'Mea Glycerium' inquit 'quid agis? quor te is per-
ditum?'

Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneres, 135

Reiecit se in eum flens quam familiariter.

So. Quid ais? Si. Redeo inde iratus atque aegre ferens: 110

Nec satis ad obiurgandum causae. diceret

'Quid feci? quid commérui aut peccaui, pater?'

- Quae sese in ignem incere uoluit, próhibui: 140
 Seruáui.' honesta orátioſt. So. Recté putas:
- 115 Nam si illum obiurges, uítæ qui auxiliúm tulit,
 Quid fácias illi, qui dedit damnum aut malum?
- Si. Venit Chremes poſtrídie ad me clámitans:
 Indígnum facinus: cómpერიſſe, Pámphilum 145
 Pro uxóre habere hanc pégrinam. ego illud sédulo
 120 Negáre factum. ille ínſtat factum. déniqúe
 Ita túm diſcedo ab illo, ut qui ſe filiam
 Negét daturum. So. Nón tu ibi gnatum? Si. Ne
 hæc quidem
 Satis uémens cauſa ad óbiurgandum. So. Qui
 cedo? 150
- Si. 'Tute ipſe his rebus finem præſcripſtí, pater:
 125 Prope adéſt, quom alieno móre uluendúmſt mihi.
 Sine núnc meo me uíuere intereá modo.'
- So. Qui igitúr relictus éſt obiurgandí locus?
- Si. Si própter amórem uxórem nolet dúcere. 155
 Ea primúm ab illo animáduortenda iniúriáſt.
 130 Et núnc id operam do, út per falſas núptias
 Vera óbiurgandi cauſa ſit, ſi déneget:
 Simúl ſcleratus Déuos ſiquid cóſſili
 Habet, út conſumat núnc, quom nil obſínt doli: 160
 Quem ego crédo manibus pédibusque obnixè ómnia
 135 Factúrum: magis id ádeo, mihi ut incómmodet,
 Quam ut óbſequatur gnáto. So. Quſproptér? Si.
 Rogas?
 Mala méns, malus animus. quém quidem ego ſi ſén-
 ſero . . .
 Sed quíd opuſt uerbis? ſín eueniat, quód uolo, 165
 In Pámphilo ut nil ſit morae: reſtát Chremes,
 140 Qui mi éxorandus éſt: et ſpero cónfore.

Nunc tuómst officium, has béne ut adsimules núp-
tias:

Pertérrefacias Dáuom: obserues fflium,

Quid agát, quid cum illo cónsili captét. So. Sat
est: 170

Curábo: eamus núnciam Intro. Si. I praé, sequor.

ACTVS II.

SIMO. DAVOS.

- 2 **SI.** Non dúbiumst, quin uxórem nolit fílius:
Ita Dáuom modo timére sensi, ubi núptias
Futúras esse audíuit. sed ipse exít foras.
- DA.** Mirábar, hoc si sic abiret: ét eri semper lénitas
5 Verébar quorsum euáderet: 176
Qui póstquam audierat nón datum iri filio uxorém
suo,
Númquam quoiquam nóstrum uerbum fécit neque id
aegré tulit.
- SI.** Át nunc faciet, néque, ut opinor, sine tuo magnó
malo.
- DA.** Id uóluit, nos sic néc opinantis dúci falso gaúdio,
10 Sperántis iam amotó metu, interea óscitantis óp-
primi, 181
Vt ne ésset spatium cógitandi ad dísturbandas núp-
tias:
- Astúte. **SI.** Carnuféx quae loquitur? **DA.** Érus est,
neque prouíderam.
- SI.** Daue. **DA.** Hém, quid est? **SI.** Eho dum ád me. **DA.**
Quid hic uolt? **SI.** Quíd ais?
DA. Qua de ré? **SI.** Rogas?
Meum gnátum rumor ést amare. **DA.** Id pópulus cu-
rat scilicet. 185

- SI. Hocne agis an non? DA. Ego uero istuc. SI. Sed 15
nunc ea me exquirere,
Iniqui patris est: nam quod antehac fecit, nil ad me
attinet.
Dum tempus ad eam rem tulit, sini animum ut ex-
pleret suum:
Nunc hic dies aliam uitam defert, alios mores postulat.
Dehinc postulo siue aequomst te oro, Daue, ut re-
deat iam in uiam. 190
- DA. Hoc quid sit? SI. Omnes, qui amant, grauiter sibi 20
dari uxorem ferunt.
- DA. Ita aiunt. SI. Tum siquis magistrum cepit ad eam
rem improbum,
Ipsum animum aegrotum ad deteriore partem ple-
rumque adplicat.
- DA. Non hercle intellego. SI. Non? hem. DA. Non: Da-
uos sum, non Oedipus.
- SI. Nempe ergo aperte uis quae restant me loqui? DA.
Sané quidem. 195
- SI. Si sensero hodie quicquam in his te nuptiis 25
Fallaciae conari, quo fiant minus,
Aut uelle in ea re ostendi, quam sis callidus:
Verbèribus caesum te in pistrinum, Daue, dedam us-
que ad necem.
Ea lege atque omine, ut, si te inde exemerim, ego
pro te molam. 200
- Quid, hoc intellextin? an non dum etiam ne hoc 30
quidem? DA. Immo callide:
Ita aperte ipsam rem modo locutus, nil circum itione
usus es.
- SI. Vbiuis facilius passus sim quam in hac re me de-
ludier.

- DA. Bona uérba, quaeso. Si Inrídas? nil me fállis. edicó
tibi,
Ne témere facias: néque tu haud dices tibi non prae-
dictúm. caue. 205
- 13 DA. Enim uéro, Daue, nil locist segnítiae neque socór-
diae,
Quantum íntellexi módo senis senténtiam de núptiis:
Quae sí non astu prouidentur, me aút erum pessúm
dabunt.
Nec quíd agam certumst: Pámphilumne adiútem an
auscultém seni.
- 5 Si illúm relinquo, eius uítæ timeo: sín opitulor,
huíus minas, 210
Quoi uérba dare difficilest: primum íám de amore
hoc cómpertit:
Me infénsus seruat, néquam faciam in núptiis fallá-
ciam.
Si sénserit aut sí *quam* lubitum fúerit causam cé-
perit,
Quo iúre quaque iniúria praecipitem in pistrinúm
dabit! 214
- 10 Ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Ándria,
Si ista úxor siue amícast, grauida e Pámphilost.
Andíreque eorumst óperae pretium audáciam:
Nam incéptiost améntium, haud amántium:
Quidquíd peperisset, décreuerunt tóllere:
- 5 Et fingunt quandam intér se nunc falláciam, 220
Ciuem Átticam esse hanc. 'fúit olim *hinc* quidám
senex
Mercátor: nauem is frégit apud Andrum ínsulam:
Is óbiit mortem. ibi tum hánc eiectam Chrysidis
Patrém recepisse órbam, paruam.' fábulae.

[Mihi quidem hercle non fit ueri simile; atque ipsis 20
 commentum placet.] 225
 Sed Mýsis ab ea egréditur. at ego hinc me ad
 forum,
 Utí conueniam Pámphilum, ne páter imprudentem
 ópprimat.

M Y S I S.

Aúdiui, Archilís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes. 14
 Sáne pol illa témulentast mília et temerária
 Nécsatis digna, quó committas primo partu mili-
 erem: 230
 Támen eam adducam? inportunitátem spectate áni-
 culae:
 Quia compotrix éius est. di, dáte facultatem ób- 5
 secro
 Huíc pariundi atque illi in aliis pótius peecandí
 locum.
 Sed quíd nam Pamphilum éxanimatum uideo? ue-
 reor quíd siet.
 Oppériar, ut sciám numquid nam haec túrba tris-
 titiae ádferat. 235

PAMPHILVS. MYSIS.

PA. Hocínést humanum fáctu aut inceptu? hócínést of- 15
 ficiúm patris?
 MY. Quid illud est? PA. Pro deúm fidem, quid est, si
 hóc non contuméliast?
 Vxórem decrerát dare sese mi hódie: nonne opórtuit
 Praescísse me ante? nónne prius commúnícatum opór-
 tuit?

- 5 **MY.** Miserám me, quod uerbum aúdio? 240
PA. Quid? Chremes, qui dénegarat sé commissurúm
 mihi
 Gnátam suam uxorem, íd mutauit, quía me inmu-
 tatúm uidet?
 Itane óbstinate dát operam, ut me a Glýcerio mi-
 serum ábrahat?
- 10 **Quod sí fit, pereó fúnditus.**
Ádeon hominem esse ínuenustum aut infelicem quém-
 quam, ut ego sum! 245
Pró deum atque hominúm fidem!
Núllon ego Chremétis pacto adfínitatem ecfúgere
 potero?
Quót modis contéptus, spretus! fácta, transacta
 ómnia. hem,
Répudiatus répetor: quam obrem? nísi sí id est,
 quod súspicor:
- 15 **Áliquíd monstri alúnt: ea quoniam némini obtrudí**
 potest, 250
Ítur ad me. MY. Orátio haec me míseram exanima-
 uít metu.
- PA.** Nam quíd ego dicam dé patre? ah
 Tantámne rem tam néglengenter ágere! praeteriéns
 modo
Mi apúd forum 'uxor tibi ducendast, Pámphile, ho-
die' inquit, 'para:
- 20 **Abí domum.'** id mihi úsust dicere 'ábí cito ac sus-
 pénde te.' 255
Óbstípui: censén me uerbum pótuísse ullum pró-
 loqui?
Aút causam ullam, inéptam saltem fálsam iniquam?
 obmútui.

Quod si ego rescuissem id prius, quid facerem, si-
quis me roget:

Aliquid facerem, ut hoc ne facerem. sed nunc quid
primum exequar?

Tot me inpediunt curae, quae meum animum di- 25
uorsé trahunt: 260

Amor, misericordia huius, nuptiarum sollicitatio,
Tum patris pudor, qui me tam leni passus animos
usque adhuc

Quae meo quomque animo libitumst facere. eie
ego ut aduorsé? ei mihi.

Incertumst quid agam. *My.* Misera timeo 'incertum'
hoc quorsum accidat.

Sed nunc peropus est, aut hunc cum ipsa sut de 30
illa me aduorsum hunc loqui.

Dum in dubios animus, paulo momento huc uel il-
luc impellitur. 266

PA. Quis hic loquitur? *Mysis*, salue. *My.* O salue, *Pamphi-*
le. *PA.* Quid agit? *My.* Rogas?

Laborat e dolore, atque ex hoc misera sollicitast,
diem

Quia olim in hunc sunt constitutae nuptiae. tum au-
tem hoc timet, 269

Ne deseras se. *PA.* Hem, egone istuc conari queam? 35

Egon propter me illam decipi miseram sinam,
Quae mihi suum animum atque omnem uitam credidit,
Quam ego animo egregie caram pro uxore habuerim?

Bene et pudice eius doctum atque eductum sinam
Coactum egestate ingenium inmutarier? 275 40

Non faciam. *My.* Haud uerear, si in te sit solo situm:
Sed ut uim queas ferre. *PA.* Adeon me ignauom
putas,

- Adeón porro ingratum aút inhumanum aút ferum,
 Vt néque me consuetúdo neque amor néque pudor
 45 Commóueat neque commóueat, ut seruém fidem? 280
- MY. Vnum hóc scio, esse méritam, ut memor essés sui.
- PA. Memor éssem? o Mysis Mýsis, etiam núnc mihi
 Scripta illa dicta súnť in animo Chrýsidis
 De Glýcerio. iam férme moriens mé uocat:
- 50 Accéssi: nos semótae. nos soli: incipit 285
 ‘Mi Pámphile, huius fórmam atque aetatém uides:
 Nec clám te est, quam illi utraéque res nunc útiles
 Et ad pudicitiam ét ad rem tutandám sient.
 Quod égo per hanc te dextram oro et geniúm tuom,
- 55 Per tuám fidem perque húius solitúdinem 290
 Te obtéstor, ne abs te hanc ségregeš neu déseras.
 Si te in germani frátris dilexí loco
 Siue haéc te solum sémpet fecit máximi
 Seu tibi morigera fúit in rebus ómnibus,
- 60 Te istí uirum do, amícum tutorém patrem: 295
 Bona nóstra haec tibi permítto et tuae mandó fide.’
 Hanc mi in manum dat: mórs continuo ipsam óc-
 cupat.
- Accépi: acceptam séruabo. MY. Ita speró quidem.
- PA. Sed quór tu abis ab illa? MY. Óbstetricem arcéssó.
- PA. Propera. atque aúdíť?
- 65 Verbum únum caue de núptiis, ne ad mórbum hoc
 etiam. MY. Téneo. 300
-

ACTVS III.

CHARINVS. BYBBIA. PAMPHILVS.

CH. Quid ais, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie núp- II 1
tum? BY. Sic est.

CH. Qui scis? BY. Apud forúm modo e Dauo aúdiui. CH.
Ei miseró mihi.

Vt ánimus in spe atque in timore usque ántehac
attentús fuit,

Ita, póstquam adempta spés est, lassus cúra confec-
tús stupet.

BY. Quaéso edepol, Charíne, quoniam nón potest id fieri 5
quod uis, 305

Íd uelis quod póssit. CH. Nil uolo áliud nisi Philú-
menam. BY. Ah,

Quánto satiust te íd dare operam, qui ístum amo-
rem ex ánimo amoueas,

Quam íd loqui, quo mágis lubido frústra incenda-
túr tua.

CH. Facile ómnes, quom ualémus, recta cónsilia aegro-
tís damus.

Tu si híc sis, aliter séntias. BY. Age age, út lubet. 10

CH. Sed Pámphilum 310

Video. ómnia experíri certumst priús quam pereo.

BY. Quid híc agit?

CH. Ipsum húnct orabo, huic súpplicabo, amórem huic
narrabó meum:

Credo ímpetrabo, ut áliquot saltem núptiis prodát dies:

Intérea fiet áliquid, spero. BY. Id 'áliquid' nil est
CH. Býrria,

15 Quid tibi uidetur? ádeon ad eum? BY. Quid ni? si
nil ímpetres, 315

Vt te árbítratur sibi paratum moéchum, si illam dúxerit.

CH. Ábin hinc in malám rem cum suspítione istác, scelus?

PA. Charínium uideo. sálue. CH. O salue, Pámphíle:

Ád te aduenio spém salutem cónsilium auxilium éx-
petens.

20 PA. Néque pol cónsili locum habeo néque ad auxilium
cópíam. 320

Séd istuc quid namst? CH. Hódie uxorem dúcis?

PA. Aiunt. CH. Pámphíle,

Si id facis, hodié postremum mé uides. PA. Quid
ita? CH. Eí mihi,

Véreor dicere: huíc dic quaeso, Býrria. BY. Ego
dicám. PA. Quid est?

BY. Spónsam híc tuam amat. PA. Né iste haud mecum
séntit. eho dum dic mihi:

25 Númquid nam ampliús tibi cum illa fuit, Charine?
CH. Ah, Pámphíle, 325

Níl. PA. Quam uellem! CH. Núnc te per amicítiam
et per amorem óbsacro,

Príncipio ut ne dúcas. PA. Dabo equidem óperam.
CH. Sed si id nón potest

Áut tibi nuptiae haéc sunt cordi, PA. Córdi? CH.
saltem áliquot dies

Prófer, dum proficiscor aliquo, né uideam. PA. Audi
núnciam.

Égo, Charine, ne útiquam officium líberi esse ho-
minís puto, 330

Quom ís nil mereat, póstulare id grátiae adponi
sibi.

Núptias ecfúgere ego istas málo quam tu apíscier.

CH. Réddidisti animúm. PA. Nunc siquid pótes aut tu
aut hic Býrria,

Fácite fingite ínvenite effícite qui detúr tibi:

Égo id agam, mihi qui ne detur. CH. Sát habeo. 33

PA. Dauom óptume 335

Vídeo, quoius consílio fretus sum. CH. Át tu hercle
haud quicquám mihi,

Nísi ea quae nil ópus sunt sciri. fúgin hinc? BY.
Ego uero ac lubens.

DAVOS. CHARINVS. PAMPHILVS.

DA. Dí boni, boni quid porto? séd ubi ínveniam Pám- II 2
philum,

Út metum in quo núnc est adimam atque épleam
animum gaúdio?

CH. Laétus est nesció quid. PA. Nil est: nón dum haec
resciuit mala. 340

DA. Quem égo nunc credo, sí iam audierit sibi paratas
núptias,

CH. Aúdin tu illum? DA. tóto me oppido éxanimatum
quaérere.

Séd ubi quaeram aut quó nunc primum inténdam?

CH. Cessas ádloqui?

DA. Hábeo. PA. Daue, adés, resiste. DA. Quis homost,
qui me . . ? o Pámphile,

Te ípsum quaero. eugaé Charine: ambo ópportune:
uós uolo. 345

- PA. Dáue, perii. DA. Quín tu hoc audi. PA. Intérii. DA.
Quid timeás scio.
- 10 CH. Méa quidem hercle cérte in dubio uítast. DA. Et
quid tú, scio.
- PA. Núptiae mi DA. Etsí scio? PA. hodie. DA. Obtúndis,
tam etsi intéllego?
Íd paues', ne dúcas tu illam: tu autem, ut ducas.
CH. Réu tenes.
- PA. Istuc ipsum. DA. Atqui istuc ipsum níl periclist: mé
uide. 350
- PA. Óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm
metu. DA. Hem,
- 15 Líbero; uxorém tibi non dat íam Chremes. PA. Qui
scís? DA. Scio.
Túos pater modo *híc* me prendit: aít tibi uxorém
dare
Hódie, item alia múlta, quae nunc nón est narrandí
locus.
Cóntinuo ad te próperans percurro ad forum, ut di-
cám tibi haec. 355
Vbi te non inuénio, ibi ascendo in quendam excel-
súm locum.
- 20 Círcumspicio; núsquam. forte ibi húius uideo Býr-
riam;
Rógo: negat uidísse. mihi moléstum. quid agam có-
gito.
Rédeunti interea ex ipsa re mi incidit suspítio 'hem,
Paululum obsoni: ípsus tristis: de ínprouiso núptiae:
Nón cohaerent.' PA. Quórsum nam istuc? DA. Égo
me continuo ad Chremem. 361
- 25 Quom fillo aduenio, sólitudo ante óstium: iam id
gaúdeo.

CH. Récte dicis. PA. Pérge. DA. Maneo: intérea intro
ire néminem

Vídeo, exire néminem: matrónam nullam in aédibus,
Níl ornati, níl tumulti: accéssi: intro aspexí. PA.
Scio: 365

Mágnum signum. DA. Núm uidentur cónuenire haec
núptiis?

PA. Nón opinor, Dáue. DA. 'Opinor' nárras? non recte 30
áccipis.

Cérta res est. étiam puerum inde ábliens conuení
Chremi:

Hólera et pisciculós minutos férre obolo in cenám
seni.

CH. Líberatus sum hódie, Daue, túa opera. DA. Ac nul-
lús quidem. 370

CH. Quíd ita? nempe huic prórsus illam nón dat. DA.
Ridiculúm caput,

Quási *necessus* sít, si huic non dat, té illam uxo- 35
rem dúcere:

Nísi uides, nísi sénis amicos óras, ambis. CH. Béne
mones:

Íbo, etsi hercle saépe iam me spés haec frustratást.
uale.

PA. Quíd igitur sibi uólt pater? quor simulat? DA. Ego II 3
dicám tibi. 375

Si id suscenseát nunc, quia non détt tibi uxorem
Chremes,

Príus quam tuom ut sese hábeat animum ad núptias
perspéxerit:

Ípsus sibi esse iniúrius uideátur, neque id iniúria.
Séd si tu negáris ducere, sibi culpam in te tráns- 5
feret:

Túm illae turbae fient. PA. Quiduis pátiar. DA.
Pater est, Pámphile. 380

Difficilest. tum haec sólast mulier. díctum ac fac-
tum inuénierit

Áliquam causam, quam óbrem eíciat óppido. PA.
Eíciát? DA. Cito.

PA. Cédo igitur quid fáciam, Daue? DA. Díc te ductu-
rum. PA. Hém. DA. Quid est?

10 PA. Egon dícam? DA. Quor non? PA. Númquam faciarr.
DA. Né nega.

PA. Suadére noli. DA. Ex eá re quid fiát, uide. 38.

PA. Vt ab illa excludar, húc concludar. DA. Nón itast

Nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
'Ducás uolo hodie uxórem': tu 'ducam' inquies:

15 Cedo quíd iurgabit técum? hic reddes ómnia,
Quae núnc sunt certa ei cónsilia, incerta út sient,
Sine omní periclo: nam hóc haud dubiumst, quín
Chremes 391

Tibi nón det gnatam. nec tu ea causa mínueris

Haec quae facis, ne is mútet suam senténtiam.

20 Patrí díc uelle: ut, quóm uelit, tibi iúre irasci nón
queat.

Nam quód tu speres, própulsabo fáciie. uxorem his
móribus 395

* * * * *

Dabit némo. inueniet inopem potius, quám te cor-
rumpí sinat.

Sed sí te aequo animo férre accipiet, néglegentem
féceris:

Alia ótiosus quaeret: interea áliquíd acciderít boni.

25 PA. Itan crédís? DA. Haud dubium íd quidemst. PA. Vide
quó me inducas. DA. Quín taces

- PA. Dicám. puerum autem né resciscat mihi esse ex illa
caútiost: 400
Nam póllicitus sum súsepturum. DA. O fácinus au-
dax. PA. Hánc fidem
Sibi me óbsecrauit, qui se sciret nó n deserturum,
út darem.
DA. Curábitur. sed páter adest. caue té esse tristem sén-
tiat.

SIMO. DAVOS. PAMPHILVS.

- SI. Reuíso quid agant aút quid captent cónsili. II 4
DA. Hic núnc non dubitat, quín te ducturúm neges. 405
Venít meditatús álicunde ex soló loco:
Orátióem spérat inuenísse se,
Qui dífferat te: proín tu fac apud te út sies. 1
PA. Modo ut póssim, Daue. DA. Créde inquam hoc mihi,
Pámphile,
Numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem 410
Vnum ésse uerbum, sí te díces dúcere.

BYBRIA. SIMO. DAVOS. PAMPHILVS.

- BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum II 5
Hodie óbseruare, quid ageret de núptiis.
[Scirem: id propterea nunc hunc uenientem sequor.]
Ipsum ádeo praesto uídeo cum Dauo: hóc agam. 415
SI. Vtrúmque adesse uídeo. DA. Hem, serua. SI. Pám- 5
phile.
DA. Quasi de ínprouiso réspice ad eum. PA. Ehé m
pater.
DA. Probe. SI. Hódie uxorem dúcas, ut dixí, uolo.
BY. Nunc nóstrae timeo párti, quid hic respóndeat.

- PA. Neque istic neque alibi tibi erit usquam in mé mora.
 BY. Hem. 420
- 10 DA. Obmútuít. BY. Quid díxit? SI. Facis ut té decet,
 Quom istic quod postulo ímpetro cum grátia.
 BY. Sum uérus? erus, quantum aúdio, uxore éxcidit.
 SI. I núnciam intro, ne in mora, quom opus sít, sies.
 PA. Eó. BY. Nullane in ré esse quoiquam homini fidem!
 15 Verum illud uerbumst, uólgo quod dici solet, 426
 Omnis sibi malle mélius esse quam álteri.
 Ego íllam uidi: úrginem formá bona
 Memíní uidere: quo aéquior sum Pámphilo,
 Si sé illam in somnis quam íllum amplecti máluít.
 20 Renúntiabo, ut pro hóc malo mihi dét malum. 431
- 116 DA. Hic núnc me credit áliquam sibi falláciam
 Portáre et ea me hic réstitisse grátia.
 SI. Quid, Dáue, narrat? DA. Aéque quicquam núnc
 quidem.
 SI. Nilne? hém. DA. Nil prorsus. SI. Átqui expecta-
 bám quidem. 435
- 5 DA. Praetér spem euenit: séntio: hoc male habét uirum.
 SI. Potin és mihi uerum dícere? DA. Nil fácius.
 SI. Num illí molestae quídpian haec sunt núptiae
 Huiúscé propter cónsuetudinem hóspitae?
 DA. Nil hércle: aut, si adeo, bíduíst aut trídui 440
- 10 Haec sóllicitudo: nósti? deinde désinet.
 Etenim ípsus secum eám rem reputauít uia.
 SI. Laudó. DA. Dum licitumst éi dumque aetás tulit,
 Amáuit: tum id clam: cáuit, ne umquam infámiae
 Ea rés sibi esset, út uirum fortém decet: 445
- 15 Nunc úxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulit.
 SI. Subtrístis uisus ést esse aliquantúm mihi.
 DA. Nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.

- SI. Quid námst? DA. Puerilest. SI. Quid *id est*? DA.
 Nil. SI. Quin díc, quid est?
- DA. Ait nímium parce fácere sumptum. SI. Méne? DA. Te.
 ‘Vix’ inquit ‘drachumis ést obsonatúm decem: 451 20
 Num filio uidétur uxorém dare?
 Quem’ inquit ‘uocabo ad cénam meorum aequalium
 Potissimum nunc?’ ét, quod dicendum híc siet,
 Tu quóque per parce nímium. non laudó. SI. Tace:
- DA. Commóui. SI. ego istaec récte ut fiant uidero. 456 25
 Quid nam hóc est rei? quid híc uolt ueteratór sibi?
 Nam si híc malist quicquam, hém illic est huic ref
 caput.

MYSIS. SIMO. DAVOS. LESBIA. GLYCERIVM.

- MY. Ita pól quidem res est, út *tu dixisti*, Lésbia: III 1
 Fidélem haud ferme mülieri inueniás uirum. 460
- SI. Ab Ándriast ancílla haec. DA. Quid narrás? SI.
 Itast.
- MY. Sed hic Pámphilus SI. Quid dicit? MY. firmauit
 fidem. SI. Hem.
- DA. Vtinam aut hic surdus aut haec muta fácta sit. 5
- MY. Nam quód peperisset, iússit tolli. SI. O Iúppiter,
 Quid ego aúdio? actumst, síquidem haec uera praé-
 dicat. 465
- LE. Bonum ingénium narras ádulescentis. MY. Óptimum.
 Sed séquere me intro, ne ín mora illi sís. LE.
 Sequor.
- DA. Quod rémedium nunc huic malo inueniám? SI. Quid 10
 hoc?
- Adeón est demens? éx peregrina? iám scio: ah
 Vix tándem sensi stólidus. DA. Quid híc sensísse
 aít? 470

- SI. Hæc primum adfertur iam mi ab hoc fallacia:
Hanc simulant parere, quo Chremetem abstérreant.
- 15 GL. Iunó Lucina, fér opem, serua me, óbsecro.
- SI. Hui, tám cito? ridículum: postquam ante óstium
Me audiuit stare, adpróperat. non sat cómmode 475
Diuisa sunt tempóribus tibi, Daue, hæc. DA. Mi-
hin?
- SI. Num inmémores discipuli? DA. Égo quid narres
nescio.
- 20 SI. Hic inparatum mé si in ueris núptiis
Adórtus esset, quós mihi ludos rédderet?
Nunc huíus periclo fit, ego in portu náuigo. 480

LESBIA. SIMO. DAVOS.

- III 2 LB. Adhúc, Archilís, quae adsolént quaeque opórtet
Signa ésse ad salútem, omnia huíc esse uideo.
Nunc primum fac ista ut lauét: poste deínde,
Quod iússi ei darí bibere et quántum inperáui,
5 Date: móx ego huc reuórtor. 485
Per ecástor scitus puér est natus Pámphilo.
Deos quaéso ut sit supérstes, quandoquidem ipsest
ingenió bono,
Quomque huíce ueritust óptumae adulescénti facere
iniúriam.
- SI. Vel hoc quis non credat, qui te norit, abs te esse
ortum? DA. Quid nam id est?
- 10 SI. Non inperabat córam, quid facto éssset opus puér-
perae: 490
Sed pósquam egressast, illis quae sunt íntus cla-
mat dé uia.
O Dáuë, ítan contémnor abs te? aut ítaue tandem
idóneus

Tibi uideor esse, quem tam aperte fallere incipias
dolis?

Saltem accurate, ut metui uidear certe, si resci-
uerim.

DA. Certe hercle nunc hic se ipsus fallit, haud ego. SI. 15
Edixi tibi, . 495

Interminatus sum, ne faceres: num ueritu's? quid
re tulit?

Credon tibi hoc nunc, peperisse hanc e Pamphilo?

DA. Teneo quid erret, et quid agam habeo. SI. Quid
taces?

DA. Quid credas? quasi non tibi renuntiata sint haec sic
fore.

SI. Mihin quisquam? DA. Eho an tute intellexti hoc 20
adsimulari? SI. Inuideor. 500

DA. Renuntiatumst: nam qui tibi istaec incidit suspitio?

SI. Qui? quia te noram. DA. Quasi tu dicas, factum id
consilio meo.

SI. Certe enim scio. DA. Non satis me pernosti etiam,
qualis sim, Simo.

SI. Egon te? DA. Sed siquid tibi narrare occipi, con-
tinuo dari

Tibi uerba censes falso: itaque hercle nil iam mut- 25
tire audeo. 505

SI. Hoc ego scio unum, neminem peperisse hic. DA.
Intellexti.

Sed nullo setius mox puerum huc deferent ante
ostium.

Id ego iam nunc tibi, ere, renuntio futurum, ut sis
sciens,

Ne tu hoc posterius dicas Daui factum consilio aut
dolis:

80 Prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amo-
tám uolo. 510

Si. Vnde id scis? DA. Audíui et credo: multa concur-
runt simul,

Quí coniecturam hanc nunc facio. iam primum haec
se e Pámphilo

Gráuidam dixit esse: inuentumst fálsum. nunc, post-
quám uidet

Núptias domi adparari, missast ancilla flico

85 Óbstericem arcéssitum ad eam et púerum ut ad-
ferrét simul. 515

[Hoc nisi fit, puerum ut tu uideas, nihil mouentur
nuptiae.]

Si. Quíd ais? quom intelléxeras
Íd consilium cápere, quor non díxti extemplo Pám-
philo?

DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit nisi ego? nam om-
nes nós quidem

40 Scimus, hanc quam misere amarit. núnc sibi uxo-
rem éxpetit. 520

Póstremo id mihi dá negoti: tú tamen idem has
núptias

Pérge facere ita út facis: et id spéro adiuturós deos.

Si. Ímmo abi intro: ibi me ópperire et quód parato
opus ést para.

Non ímpulit me, haec núnc omnino ut créderem.

45 Atquí háuscio an quae díxit sint uera ómnia, 525

Sed páruí pendo: illúd mihi multo máximumst,

Quod mhi pollicitust ípsus gnatus. núnc Chremem

Conuéniam: orabo gnáto uxorem: id si ímpetro,

Quíd álias malim quam hódie has fieri núptias?

50 Nam gnátus quod pollicitust, haud dubiúmst mihi,

Si nólit, quin eum mérito possim cógere. 531
Atque ádeo in ipso témpore eccum ipsum óbuiam.

SIMO. CHREMES.

SI. Iubeó Chremetem. CH. O te ípsum quaerebam. SI. III 3
Ét ego te. CH. Optato áduenis.

Aliquót me adierunt, éx te auditum qui asbant, ho-
die núbere

Meam ffiliam tuo gnáto: id uiso tún an illi insá-
niant. 535

SI. Auscúlta paucis: ét quid te ego uelim ét tu quod
quaeris scies.

CH. Auscúlto: loquere quíd uelis. 5

SI. Per té deos oro et nóstram amicitíam, Chremes,
Quae incépta a paruis cum aétate adcreuít simul,
Perque únicam tuám gnatam et gnatúm meum, 540
Quoius tibi potestas súmma seruandí datur,
Ut me ádiuues in hác re, atque ita uti núptiae 10
Fueránt futurae, fiant. CH. Ah, ne me óbsecre:
Quasi hóc te orando a me ímpetrare opórteat.

Alium ésse censes núnc me atque olim quóm dabam?
Si in rémst utrique ut fiant, arcessí iube. 546

Sed si éx ea re plús malist quam cómmodi 15
Vtrique, id oro te ín commune ut cónsulas,
Quasi illa tua sit Pámphilique ego sím pater.

SI. Immo ita uolo itaque póstulo ut fiat, Chremes: 550
Neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. CH.
Quid est?

SI. Iraé sunt inter Glýcerium et gnatum. CH. Aúdio. 20

SI. Ita mágnae, ut sperem pósse auelli. CH. Fábulae.

SI. Profécto sic est. CH. Sic hercle ut dicám tibi:
Amántium irae amóris integrátlost. 555

- SI.** Hem, id te óro ut ante eámus. dum tempús datur,
 25 Dumque eius lubido oclúsast contuméliis,
 Prius quam hárum scelera et lácrumae confictae
 dolis
 Reddúcant animum aegrótum ad misericórdiam,
 Vxórem demus. spéro consuetúdi- 560
 ne
CONIÚGIO liberáli deuinctúm, Chremes,
 30 Dein fácte ex illis sése emersurúm malis.
- CH.** Tibi ita hóc uidetur: át ego non posse árbitror
 Neque illum hánc perpetuo habére neque me pér-
 peti.
- SI.** Qui scís ergo istuc, nisi periculum féceris? 565
- CH.** At istuc periculum in filia fieri grauest.
- 35 **SI.** Nempé incommoditas dénique huc omnis redit,
 Si eueniat, quod di próhibeant, discéssio.
 At sí corrigitur, quót commoditatés uide:
 Principio amico filium restítueris, 570
 Tibi génerum firmum et filiae inueniés uirum.
- 40 **CH.** Quid istuc? si ita istuc ánimus induxti esse útile,
 Noló tibi ullum cómodum in me cláudier.
- SI.** Meritó te semper máximi feci, Chremes.
- CH.** Sed quíd ais? **SI.** Quid? **CH.** Qui scís eos nunc dí-
 cordare intér se? 575
- SI.** Ipsús mihi Dauos, qui intumust eorúm consiliis,
 dixit:
- 45 Et is mihi suadet nuptias quantúm queam ut ma-
 túrem.
- Num cénset faceret, filium nisi scíret eadem haec
 uéllé?
- Tute ádeo iam eius uerba aúdiés. heus, euocate
 huc Dáuom.
- Atque écum: uideo ipsúm foras exíre.

DAVOS. SIMO. CREMES.

DA. Ad te ibam. SI. Quid namst? III 4

DA Quor uxor non arcéssitur? iam aduésperascit. SI.
Aúdin? 581

Ego dúdum non nil uéritus sum, Daue, ábs te, ne
facerés idem,

Quod uólguſ seruorúm solet, dolís ut me delúderes,
Proptérea quod amat fílius. DA. Egon ístuc face- 5
rem? SI. Crédidi:

Idque ádeo metuens uós celauí, quód nunc dicam.

DA. Quid? SI. Scies: 585

Nam própemodum habeo iám fidem. DA. Tandém
cognosti qui siem?

SI. Non fúerant nuptiaé futurae. DA. Quid? non? SI.
Sed ea grátia

Simuláui, uos ut pértemptarem. DA. Quid ais? SI.
Sic res ést. DA. Vide:

Numquam ístuc quíui ego íntellegere. uáh consilium 10
cállidum.

SI. Hoc aúdi: ut hinc te intro íre iussi, oppórtune hic
fit mi óbulam. DA. Hem, 590

Num nám perimus? SI. Nárro huic, quae tu dúdum
narrastí mihi.

DA. Quid nam aúdio? SI. Gnatam út det oro, uíxque id
exoro. DA. Óccidi. SI. Hem,

Quid díxisti? DA. Optume inquam factum. SI. Núnc
per hunc nullást mora.

CH. Domúm modo ibo, ut ádparetur dícam, atque huc 15
renúntio.

SI. Nunc te óro, Daue, quóniam solus mi éffecisti has
núptias, 595

DA. Ego uero solus. Si. gnatum mihi corrigere porro enitere.

DA. Faciam hercule sedulo. Si. Potes nunc, dum animus inritatus est.

DA. Quiescas. Si. Age igitur, ubi nunc est ipse? DA. Mirum ni domist.

20 SI. Ibo ad eum atque eadem haec, tibi quae dixi, dicam itidem illi. DA. Nullus sum.

Quid causaest, quin hinc in plastrinum recta profisciscar uia? 600

Nil est preci loci relictum: iam perturbavi omnia:

Erum fefelli: in nuptias conieci erilem filium;
Feci hodie ut fierent, insperante hoc atque inuito Pampilio.

25 Hem astutias: quod si quiessem, nil euenisset mali. Sed eccum uideo ipsum: occidi. 605

Vtinam mihi esset aliquid hic, quo nunc me praecipitem darem.

PAMPILVS. DAVOS.

III 5 PA. Vbi illic est? scelus, qui me hodie.. DA. Perii.

PA. atque hoc confiteor iure

Mi obtigisse, quandoquidem tam iners, tam nulli consili sum:

Seruon fortunae meas me commisisse futili!

Ego pretium ob stultitiam fero: sed inultum numquam id auferet. 610

5 DA. Posthac incolumem sat scio fore me, si deuito hoc malum.

PA. Nam quid ego nunc dicam patri? negabon uelle me, modo

Qui sūm pollicitus dūcere? qua *audácia* id facere
aúdeam?

Nec quíd me nunc faciám scio. DA. Nec mé quidem,
atque id ago sédulo.

Dicam áliquid me inuentúrum, ut huic malo áliquam
productém moram. 615

PA. Oh. DA. Vísus sum. PA. Eho dum bóne uir, quíd 10
aís? uíden me consiliís tuis

Miserum ínpeditum esse? DA. Át iam expédiam. PA.
Expédies? DA. Certe, Pámphile.

PA. Nempe út modo. DA. Immo mélius spero. PA. Oh,
tíbi ego ut credam, fúrcifer?

Tu rem ínpeditam et pérditam restítuas? hem quo
frétus sim,

Qui me hódie ex tranquillíssuma re cóniecisti in
núptias. 620

Án non dixi esse hóc futurum? DA. Díxiti. PA. Quid 15
meritú's? DA. Crucem.

Séd sine paululum ad me redeam: iam áliquid dispi-
ciam. PA. Eí mihi,

Quóm non habeo spátium, ut de te sūmam suppli-
cium, út uolo:

Námque hoc tempus praécauere míhi me, haud te
ulcisci sinit.

ACTVS III.

CHARINVS. PAMPHILVS. DAVOS.

- IV 1 CH Hócline crédibile aút memorábile, 625
 Tánta uecórdia innáta quoiquam út siet,
 Vt malis gaúdeant átque ex incómmodis
 Álteriús sua ut cómparent cómmoda? ah
 5 Ídnest ueram? immo id hominúmst genus péssu-
 mum,
 Dénegandí modo quis pudor paúlum adest: 630
 Póst ubi témpust promíssa iam pérfici,
 Túm coactí necessáριο se áperiunt:
 [Et timent, et tamen res cogit denegare]
 10 Íbi tum eorum ínpudentíssuma orátios
 'Quís tu es? quis mihi es? quór meam tibi? 635
 Heus, próxumus sum egomét mihi.'
 At támen 'ubi fidés?' si rogés, nil pudént híc,
 Vbi opúst: illic úbi nil opúst, ibi ueréntur.
 15 Séd quid agam? adeamne ad eum et cum eo iniú-
 riam hanc expóstulem?
 Íngeram mala múlta? atqui aliquis dícat 'nil pro-
 móueris': 640
 Multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo mo-
 rem géssero.
 PA. Charíne, et me et te ímprúdens, nisi quid dí re-
 spiciunt, pérdidí.

- CH. Ítane 'inprudens'? tándem inuentast caúsa. soluísti fidem.
- PA. Quid 'tandem'? CH. Etiam núnc me ducere ístis 20 dictis póstulas?
- PA. Quid ístuc est? CH. Postquám me amare díxi, complacítast tibi. 645
Heú me míserum, quí tuom ánimu ex ánimu spectauí meo.
- PA. Fálsus es. CH. Non sátis tibi esse hoc sólídumst uisum gaúdiu,
Nísi me lactassés amantem et fálssa spe producéres.
Hábeas. PA. Hábeam? ah néscis quantis ín malis 25 uorsér míser,
Quantásque hic consíllis míhi confláuit sollicitúdines 650
Meus cárnufox. CH. Quid ístuc tam mirumst, dé te si exemplúm capít?
- PA. Haud ístuc dicas, sí cognoris uél me uel amorém meum.
- CH. Scio: cúm patre altercásti dudum, et ís nunc propterea tibi
Suscénsset nec te quíuit hodie cógere íllam ut dú- 30 ceres.
- PA. Immo étiam, quom tu mínus scis aerumnás meas, 655
Haec núptiae non ádparabantúr míhi:
Nec póstulabat núnc quisquam uxorém dare.
- CA. Scio: tú coactus tuá uoluntate és. PA. Mane:
Non dúm scis. CH. Scio equidem íllam ducturum 35 ésse te.
- PA. Quor me énicas? hoc aúdi. numquam déstitit 660
Instáre, ut dicerém me ducturúm patri:
Suadére, orare usque ádeo donec pérpúlit.

CH. Quis homo istuc? PA. Dauos. CH. Quam óbrem?

PA. Nescio, nísi mihi

40 Deos sátis fuisse irátos, qui auscultáuerim.

CH Factum hóc est, Daue? DA. Fáctum. CH. Hem, quíd
aís, scelus? 665

At tibi di dignum fáctis exitiúm duint.

Eho, díe mihi, si omnes hunc coniectum in núp-
tias

Inimíci uellent, quód nisi consilium hóc darent?

45 DA. Decéptus sum, at non défetigatús. CH. Scio.

DA. Hac nón successit, ália adgrediemúr uia: 670

Nisi si id putas, quía primo processít parum,
Non pósse iam ad salútem conuorti hóc malum.

PA. Immo étiam: nam satis crédo, si aduigiláueris,

50 Ex únis geminas míhi conficies núprias.

DA. Ego, Pámphile, hoc tibi pró seruitio débeo, 675

Conári manibus pédibus noctisque ét dies,

Capitís periclum adíre, dum prosím tibi:

Tuomst, síquid praeter spem éuenit, mi ignóscere.

55 Parúm succedit quód ago: at facio sédulo.

Vel mélius tute réperi, me missúm face. 680

PA. Cupió: restitue quem á me accepistí locum.

DA. Faciam. PA. Át iam hoc opus est. DA. St', mane:
crepuit hínc a Glycerio óstium.

PA. Nil ád te. DA. Quaero. PA. Hem, núncin demum?

DA. At iam hóc tibi inuentúm dabo.

MYSIS. PAMPHILVS. CHARINVS. DAVOS.

IV 2 MY. Iam ubi úbi erit, inuentúm tibi curábo et mecum
addúctum

Tuom Pámphilum: modo tu, ánime mi, nolí te ma-
ceráre. 685

PA. *Mysis*. MY. Quis est? ehem Pámphile, optumé mihi
te offers. PA. Quid *id* est?

MY. Oráre iussit, sí se ames, era, íám ut ad sese uénias:
Vidére aút te cúpere. PA. Vah, perii: hóc malum s
integráscit.

Sicín me atque illam operá tua nunc míseros sol-
licitári!

Nam idcirco arcessor, núptias quod mi ádparari
sénsit. 690

CH. Quibus quídem quam facile pótuerat quiésci, si hic
quiéssset!

DA. Age, si híc non insanít satis sua spónte, instiga.
MY. Atque édepol

Ea rés est: proptereaúque nunc misera in maerorest. 10

PA. *Mýsis*,

Per omnis tibi adiuró deos, numquam eám me de-
sertúrum,

Non, sí capiundos míhi sciam esse inimícos omnis
hómínes. 695

Hanc mi éxpetiui, cóntigit: conuéníunt mores: uá-
leant

Qui intér nos discidiúm uolunt: hanc nísi mors mi
adimet némo.

MY. Resipísco. PA. Non Apóllinis magis uérum atque 15
hoc respónsumst.

Si póterit fieri, ut né pater per mé stetisse crédat,
Quo mínus haec fierent núptiae, uoló. sed sí id
non póterít, 700

Id fáciam, in procliuí quod est, per mé stetisse ut
crédat.

Quis uídeor? CH. Miser, aeque átque ego. DA. Con-
sílíum quaero. PA. Fortí's,

- 20 Scio, quód conere. DA. Hoc égo tibi profecto effectum réddam.
 PA. Iam hoc ópus est. DA. Quin iam habeó. CH. Quid est?
 DA. Huic, nón tibi habeo, ne érres.
 CH. Sat hábeo. PA. Quid faciés? cedo. DA. Dies híc mi
 ut satis sit uéreor 705
 Ad agéndum: ne uacuom ésse me nunc ád narrandum crédas:
 Proinde hínc uos amolámini: nam mi ínpedimento éstis.
- 25 PA. Ego hanc uísam. DA. Quid tu? quo hínc te agis?
 CH. Verúm uis dicam? DA. Immo étiam Narrátionis incipit mi inítium. CH. Quid me fiet?
 DA. Eho tu ínpudens, non sátis habes, quod tibi diculam áddo, 710
 Quantum huíc promoueo núptias? CH. Daue, át tamen DA. Quid érgo?
 CH. Vt dúcam. DA. Ridiculum. CH. Húc face ad me ut uénias, siquid póteris.
- 30 DA. Quid uéniam? níl habeo. CH. Át tamen siquid. DA. Age, ueniam. CH. Siquid, Domi éro. DA. Tu, Mysis, dum éxéo, parúmper opperíre hic.
 MY. Quaprópter? DA. Ita facto ópus est. MY. At matúra. DA. Iam inquam hic ádero. 715

MYSIS. DAVOS.

- IV 3 MY. Nilne ésse proprium quoíquam! di uostrám fidem: Summúm bonum esse eraé putauí hunc Pámphilum, Amicum, amatorém, uirum in quouís loco Parátum: uerum ex eó nunc mísera quem capit
 5 Labórem! facile híc plús malíst quam illíc boni. 720

Sed Dáuos exit. mí homo, quid istuc óbsecrost?

Quo pórtas puerum? DA. Mýsis, nunc opus ést tua
Míhi ad hánc rem exprompta málitia atque astútia.

MY. Quid nam íncepturu's? DA. Áccipe a me hunc ócius
Atque ánte nostram iánuam adpone. MY. Óbsecro, 10
Humíne? DA. Ex ara hinc súme uerbenás tibi 726
Atque eás substerne. MY. Quam óbrem id tute nóñ
facis?

DA. Quia, sí forte opus sit ád erum iurató míhi
Non ádposisse, ut líquido possim. MY. Intéllego:
Noua núnc religio unde istaec íncessít? cedo. 730 15

DA. Moue ócius te, ut quíd agam porro intéllegas.
Pro Iúppiter. MY. Quid est? DA. Spónsae pater ín-
téruenit.

Repúdio quod consílium primum inténderam.

MY. Nesció quíd narres. DA. Égo quoque hinc ab déxtera
Venire me adsimulábo: tu ut subséruias 735 20
Orátioni, ut quómque opus sit, uerbís uide.

MY. Ego quíd agas nil intéllego: sed síquid est,
Quod méa opera opus sit uóbis, ut tu plús uídes,
Manébo, nequod uóstrum remorer cómodum.

CHREMES. MYSIS. DAVOS.

CH. Reuórtor, postquam quae ópus fuere ad núptias 740 IV 4
Gnataé parauí, ut iúbeam arcessi. séd quíd hoc?
Puer hérclest. mulier, tu ádposisti hunc? MY. Vbí
illic est?

CH. Non míhi respondes? MY. Núsquam est. uae mise-
raé míhi,

Relíquit me homo atque ábiit. DA. Di uostrám fidem, 5
Quíd túrbaest apud forúm? quíd illi homínium líti-
gant? 745

Tum annóna carast. quíd dicam aliud, néscio.

My. Quor tu óbsecro hic me sólam? **DA.** Hem, quae haec est fábula?

Eho Mýsis, puer hic úndest? quisue huc áttulit?

10 **My.** Satin sánu's, qui me id rógites? **DA.** Quem igitúr rogem,

Qui hic néminem alium uídeam? **CH.** Miror, únde sit. 750

DA. Dictúra es quod rogo? **My.** Aú. **DA.** Concede ad déxteram.

My. Delíras: non tute ípse? **DA.** Verbum sí mihi Vnúm praeter quam quód te rogo . . faxis caue.

15 **Male** dícis? undest? díc. **My.** A nobis. **DA.** Háhahae: Mirúm uero, inpu dénter mulier sí facit 755 **Meretríx?** **CH.** Ab Andriást haec, quantum intéllego.

DA. Adeón uidemur uóbis esse idónei, In quíbus sic inludátis? **CH.** Veni in témpore.

20 **DA.** Propera ádeo puerum tóllere hinc ab iánua: Mané: caue quoquam ex ístoc excessis loco. 760

My. Di te éradicent: íta me miseram térritas.

DA. Tibi égo dico an non? **My.** Quíd uis? **DA.** At etiám rogas?

Cedo, quóíum puerum hic ádposisti? díc mihi.

25 **My.** Tu néscis? **DA.** Mitte id quód scio: dic quód rogo.

My. Vostri. **DA.** Quoius nostri? **My.** Pámphili. **CH.** Hem. **DA.** Quid? Pámphili? 765

My. Eho, an nó n est? **CH.** Recte ego sémpér fugi has núptias.

DA. O fácinus animaduórtendum. **My.** Quid clámitas?

DA. Quemne égo heri uidi ad uós adferri uésperi?

30 **My.** O hóminem audacem. **DA.** Vérum: uidi Cántharam Suffárcinatam. **My.** Dís pol habeo grátiam, 770

Quom in páriundo aliquot ádfuerunt líberae.

DA. Ne illa illum haud nouit, quóius causa haec incipit:

‘Chremés si *adpositum* púerum ante aedis uiderit, Suam gnátam non dabit’: tanto hercle mágis dabit. 35

CH. Non hercle faciet. DA. Nunc adeo, ut tu sis sciens, 775

Nisi púerum tollis, iam ego hunc in mediám uiam Prouoluam teque ibídem peruoluam in luto.

MY. Tu pol homo non es sóbrius. DA. Fallácia Alia áliam trudit. iam susurrari aúdio, 40

Ciuem Átticam esse hanc. CH. Hém. DA. ‘Coactus légibus 780

Eam uxórem ducet.’ MY. Óbsecro, an non cúis est?

CH. Ioculárium in malum ínciens paene incidi.

DA. Quis hic loquitur? o Chremés, per tempus áduenis: Ausculta. CH. Audiui iam ómnia. DA. Anne haec 45 tu ómnia?

CH. Audiui, inquam, a princípio. DA. Audistin, óbsecro? hem 785

Scelera, hanc iam oportet in cruciatum hinc ábripi. Hic est ille: non te crédas Dauom lúdere.

MY. Me míseram: nil pol fálsi dixi, mí senex.

CH. Noui ómnem rem. est Simo íntus? DA. Est. MY. 50 Ne me áttigas,

Sceléste. si pol Glýcerio non ómnia haec . . 790

DA. Eho inépta, nescis quid sit actum? MY. Quí sciam?

DA. Hic sócer est. alio pácto haud poterat fieri, Vt scíret haec quae uóluius. MY. Praedíceres.

DA. Paulum ínter esse cénset, ex animo ómnia, 55 Vt fért natura, fácias an de indústria? 795

CRITO. MYSIS. DAVOS.

- IV 6 CR. In hác habitasse plátea dictumst Chrýsidem,
 Quae sése inhoneste optáuit parere hic díttas
 Potiús quam in patria honéste pauper uíueret:
 Eius móрте ea ad me lége redierúnt bona. 799
- 5 Sed quós perconter uídeo. saluete. MY. Óbsecro,
 Quem uídeo? estne hic Critó sobrinus Chrýsidis?
 Is ést. CR. O Mysis, sálue. MY. Saluos síis, Crito.
- CR. Itan Chrýsis? hem. MY. Nos quídem pol miseras
 pérdidit.
- CR. Quid nós? quo pacto hic? sátine recte? MY. Nósne?
 sic 804
- 10 Vt químus, aiunt, quándo ut uolumus nón licet.
- CR. Quid Glycérium? iam hic suós parentis répperit?
 MY. Vtinam. CR. Án non dum etiam? haud aúspicato
 huc me áttuli:
- Nam pól, si id scissem, númquam huc tetulíssém
 pedem:
- Sempér enim dictast ésse haec atque habitást soror:
 15 Quae illíus fuerunt, póssidet: nunc me hóspitem
 Litís sequi, quam id míhi sit facile atque útile, 811
 Aliórum exempla cómmonent: simul árbitror,
 iam aliquem ésse amicum et défensorem ei: nám fere
 Grandícula iam proféctast illinc. clámitent
- 20 Me sýcophantam, heréditatem pérsequi 815
 Mendícum: tum ipsam déspoliare nón lubet.
- MY. O óptume hospes, pól Crito antiquom óbtines.
- CR. Duc me ád eam, quando huc uéni, ut uideam. MY.
 Máxume.
- DA. Sequar hós: me nolo in témpore hoc uideát senex.

ACTVS V.

CHREMES. SIMO.

CH. Sátis iam satis, Simó, spectata ergá te amicitíast V 1
mea: 820

Sátis pericli incépi adire: orándi iam finém face.

Dúm studeo obsequí tibi, paene inlúsi uitam filiae.

SI. Ímmo enim nunc quom máxume abs te póstulo atque
oró, Chremes,

Út beneficium uérbis inítum dúdum nunc re cóm- 5
probes.

CH. Víde quam iniquos síis prae studio: dúm id efficias
quód cupis, 825

Néque modum benignitatis néque quid me ores có-
gitas:

Nám si cogités, remittas íam me onerare iniúriis.

SI. Quíbus? CH. At rogitas? pérpulistí me, út homíní
adolescéntulo

Ín alio occupáto amore, abhórrenti ab re uxória, 10
Fíliam ut darem ín seditionem átque ín incertas
núptias, 830

Eíus labore atque eíus dolore gnáto ut medicarér
tuo:

Ímpetrastí: incépi, dum res tétulit. nunc non fért:
feras.

Íllam hinc ciuem esse áiunt: puer est nátus: nos
missós face.

- 15 **SI.** Pér ego te deos óro, ut ne illis ánimum inducas
crédere,
Quibus id maxume útilest, illum ésse quam detér-
rumum. 835
- Núptiarum grátia haec sunt fácta atque incepta
ómnia.
- Vbi ea causa, quam óbrem haec faciunt, érit adempta
his, désinent.
- CH.** Érras: cum Dauo égomet uidi lúrgantem ancillám.
SI. Scio.
- 20 **CH.** Véro uoltu, quom sibi me adesse neúter tum prae-
senserat.
- SI.** Crédo, et id factúras Dauos dúdum praedixít mihi:
Ét nescio qui tibi sum oblitus hódie, ac uolui, dí-
cere. 841

DAVOS. CHREMES. SIMO. DROMO.

- V 2 **DA.** Ánimo nunciam ótioso esse ínpero **CH.** En Dauóm
tibi.
- SI.** Vnde egreditur? **DA.** meó praesidio atque hóspitis.
SI. Quid illúd malist?
- DA.** Égo commodiorem hóminem aduentum témpus non
uidí. **SI.** Scelus,
Quém nam hic laudat? **DA.** Ómnis res est iam ín
uado. **SI.** Cesso ádloqui? 845
- 5 **DA.** Érus est: quid agam? **SI.** O sálue, bone uir. **DA.**
Éhem Simo, o nostér Chremes,
Ómnia adparáta iam sunt intus. **SI.** Curastí probe.
- DA.** Vbi uoles, arcése. **SI.** Bene sane: id enim uero
hinc núnc abest.
Étiam tu hoc respóndes, quid istic tibi negotist?
DA. Míhin? **SI.** Ita.

DA. Míhin? SI. Tibi ergo. DA. Módo *ego* intro iui. SI.
Quási *ego* quam dudúm rogem.

DA. Cúm tuo gnato una. SI. Ánne est intus Pámphilus? 10
cruciór miser. 851

Ého, non tu dixti ésse inter eos inimicitias, cár-
nufex?

DA. Súnt. SI. Quor igitur híc est? CH. Quid illum cén-
ses? cum illa lítigat.

DA. Ímmo uero indignum, Chremes, iam fácinus faxo
ex me aúdiēs.

Néscio qui senéx modo uenit: éllum, confidéns, ca-
tus: 855

Quóm faciem uideás, uidetur ésse quantiuís preti: 15
Tristís seueritás inest in uóltu atque in uerbís fides.

SI. Quid nam adportas? DA. Níl equidem, nisi quód
illum audiui dícere.

SI. Quid aít tandem? DA. Glycerium se scíre ciuem
esse Átticam. SI. Hem,

Dromó, Dromo. DA. Quid ést? SI. Dromo. DA. Audi.
SI. Vérbum si addideris . . Dromo.

DA. Audi óbsecro. DR. Quid uís? SI. Sublimen intro hunc 20
rape, quantúm potest. 861

DR. Quem? SI. Dáuom. DA. Quam obrem? SI. Quía lu-
bet. rape inquam. DA. Quid fecí? SI. Rape.

DA. Si quícquam inuenies mé mentitum, occídito. SI.
Níl aúdió:

Égo iam te commótum reddam. DA. Támen etsi hoc
uerúmat? SI. Tamen.

Cura ádseruandum uíctum, atque audin? quádru-
pedem constringito. 865

Age núnciam: ego pol hódie, si uiuó, tibi
Osténdam, erum quid sít pericli fállere,

Et illi patrem. CH. Ah ne saeui tanto opere. SI.
Ó Chremes,

Pietatem gnati! nonne te miseret mei?

Tantum laborem capere ob talem filium? 870

30 Age Pamphile, exi Pamphile: ecquid te pudet?

PAMPHILVS. SIMO. CREMES.

V 3 PA. Quis me uolt? perli, pater est. SI. Quid ais, omnium ..? CH. Ah,

Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui.

SI. Quasi quicquam in hunc iam grauius dici possiet.

Ain tandem, cuius Glyceriumst? PA. Ita praedicant.

5 SI. 'Ita praedicant'? o ingentem confidentiam! 876

Num cogitat quid dicat? num facti piget?

Vide num eius color pudoris signum usquam indicat.

Adeo inpotenti esse animo, ut praeter cium

Morem atque legem et sui uoluntatem patris 880

10 Tamen hanc habere studeat cum summo probro!

PA. Me miserum! SI. Hem, modone id demum sensi, Pamphile?

Olim istuc, olim, quom ita animum inducti tuom,

Quod cuperes aliquo pacto efficiendum tibi:

Eodem die istuc uerbum uere in te accidit. 885

15 Sed quid ego? quor me excrucio? quor me macero?

Quor meam senectutem huius sollicito amentia?

An ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam?

Immo habeat, ualeat, uuat cum illa. PA. Mi pater.

SI. Quid 'mi pater'? quasi tu huius indigeas patris. 890

20 Domus, uxor, liberi inuenti inuito patre.

Adducti qui illam ciuem hinc dicant: uceris.

PA. Pater, licetne pauca? SI. Quid dicis mihi?

- CH.** Tamén, Simo, audí. **SI.** Ego aúdiam? quid aúdiam, Chremés? **CH.** At tandem dícat. **SI.** Age, dicát sino.
- PA.** Égo me amare hanc fáteor: si id peccárest, fateor ²⁵
 íd quoque. 896
 Tíbbi, pater, me dédo. quíduis óneris inpone, ínpera.
 Vís me uxorem dúcere? hanc uis mittere? ut poteró, feram.
- Hóc modo te obsecro, út ne credas á me adlegatum hunc senem:
- Síne me expurgem atque íllum huc coram addúcam.
SI. Adducas? **PA.** Síne, pater.
- CH.** Aéquom postulát: da ueniam. **PA.** Síne te hoc exorém. **SI.** Síno. 901
- Quíduis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperíar, Chremes.
- CH.** Pró peccato mágno paulum súpplici satis ést patri.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILVS.

- CR.** Mítte orare. una hárum quaeuís caúsa me ut faciám ^{V 4}
 monet,
 Vél tu uel quòd uérumst uel quod ípsi cupio Glycerio. 905
- CH.** Ándrium ego Critónem uideo? cérte is est. **CR.** Saluos síis, Chremes.
- CH.** Quíd tu Athenas ínsolens? **CR.** Euénit. sed hícinést Simo?
- CH.** Híc. **CR.** Simo, men quaéris? **SI.** Eho tu, Glycerium hínc ciuem ésse ais?
- CR.** Tú negas? **SI.** Itane húc paratus áduenis? **CR.** Quaré? **SI.** Rogas?
- Túne ínpune haec fácias? tune híc hómínes adulescéntulos 910

Ínperitos rérum, eductos líbere, in fraudem ín-
licis?

Sóllicitando et póllicitando eorum ánimos lactas?
Ca. Sánun es?

10 Si. Ác meretriciós amores nuptiis conglútinas?

PA. Périi, metuo ut súbstet hospes. Ca. Sí, Simo, hunc
norís satis,

Nón ita arbitrére: bonus est híc uir. Si. Híc uir síť
bonus? 915

Ítane attemperáte euenit, hódie in ipsis nuptiis
Vt ueniret, ántehac numquam? est uéro huic cre-
dundúm, Chremes.

15 PA. Ní metuam patrem, hábeo pro illa re illum quod
moneám probe.

Si. Sýcophanta. Ca. Hem. Ch. Síc, Crito, est híc:
mítte. Or. Videat quí siet.

Sí mihi pergít quae uolt dicere, éa quae non uolt
aúdiat. 920

Égo istaec moueo aut cúro? non tu tuóm malum
aequo animó feres?

Nam égo quae dico uéra an falsa audíerim, iam
scírí potest.

20 Átticus quídam ólim nauí frácta ad Andrum eiéc-
tus est

Ét istaec una párua uirgo. túm ille egens forte ád-
plicat

Prímum ad Chrysidís patrem se. Si. Fábulam ín-
ceptát. Ch. Sine. 925

Ca. Ítane uero obtúrbat? Ch. Perge tu. Ca. Ís mihi
cognatús fuit,

Qui eúm recepit. íbi ego audiui ex illo sese esse
Átticum.

- Is ibi mortuúst. CH. Eius nomen? CR. Nomen tam 25
 citó tibi? PA. Hem,
 Perí. CR. Verum hercle opinor fuisse Phániam: hoc
 certó scio,
 Rhamnúsium se aiébat esse. CH. O Iúppiter. CR.
 Eadem haéc, Chremes, 930
 Multi álii in Andro audívere. CH. Vtinam id sit,
 quod spero. eho, díe mihi,
 Quid eám tum? suamne esse aiébat? CR. Non. CH.
 Quoiám igitur? CR. Fratris filiam.
 CH. Certé meast. CR. Quid aiís? SI. Quid tu aiís? PA. 30
 Árrige auris, Pámphile.
 SI. Qui crédis? CH. Phania illic frater méus fuit. SI.
 Noram ét scio.
 CH. Is béllum hinc fugiens méque in Asiam pésequens
 proficiscitur: 935
 Tum illám relinquare híc est ueritus. póst ibi nunc
 primum aúdio
 Quid illó sit factum. PA. Vix sum apud me: ita áni-
 mus commotúst metu
 Spe gaúdio, mirándo hoc tanto tám repentinó 35
 bono.
 SI. Ne istám multimodis tuam inueniri gaúdeo. PA. Cre-
 dó, pater.
 CH. At mi unus scrupulus étiam restat, qui me male
 habet. PA. Dignus es 940
 Cum tuá religione, ódium . . nodum in scírpo quae-
 ris. CR. Quid istuc est?
 CH. Nomen non conuenít. CR. Fuit hercle huic áliud
 paruae. CH. Quód, Crito?
 Numquíd meministi? CR. Id quaéro. PA. Egon hu- 40
 ius mémoriam patiár meae

Voluptáti obstare, quóm ego possim in hác re medicari mihi?

Non pátiar. heus, Chremés, quod quaeris, Páphilast. CH. Ipsást. CR. East.

PA. Ex ipsa milliéns audiui. SI. Omnis nos gaudere hóc, Chremes, 946

Te crédo credere. CH. Íta me di ament, crédo.

PA. Quid restát, pater?

45 SI. Iam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. PA. O lepidúm patrem!

De uxóre, ita ut possédi, nil mutát Chremes? CH. Causa óptumast:

Nisi quíd pater aít áliud. PA. Nempe id? SI. Scflicet. CH. Dos, Pámphile, est

Decém talenta. PA. Accípio. CH. Propero ad filiam. eho mecúm, Crito: 951

Nam illám me credo haud nósse. SI. Quor non illam huc transferrí iubes?

50 PA. Recte ádmones: Dauo égo istuc dedam íam negoti. SI. Nón potest.

PA. Qui? SI. Quía habet aliud mágis ex sese et máius. PA. Quid nam? SI. Víñctus est.

PA. Patér, non recte uíñctust. SI. Haud ita iússi. PA. Iube solui óbsecro. 955

SI. Age fiat. PA. At matúra. SI. Eo intro. PA. O faústum et felicém diem!

CHARINVS. PAMPHILVS.

V 5 CH. Prouiso quid agat Pámphilus: atque éccum. PA. Aliquis me fórsitan

Putet nón putare hoc uérum: at mihi nunc síc esse hoc uerúm lubet.

Égo deorum uitam eapropter sémpiternam esse árbitor,

Quód uoluptates eórum propriae súnť: nam mi immortálitás 960

Pártast, si nulla aégritúdo huic gaúdio intercésseřit. 5

Séd quem ego mihi potíssimum optem, quó nunc haec narrém, dari?

CH. Quíd illud gaudist? PA. Dáuom uideo. némost, quem malim ómnium:

Nam húnec scio mea sólide solum gaúisurum gaúdia.

DAVOS. PAMPHILVS. CHARINVS.

DA. Pámphilus ubi nam híc est? PA. Daue. DA. Quís V 6
homost? PA. Ego sum. DA. O Pámphile.

PA. Néscis quid mi obtigerit. DA. Certe: séd quid mi obtigerit scio. 966

PA. Ét quidem ego. DA. More hóminum euenit, út quod sum nactús mali

Prius resciscerés tu, quam ego illud quód tibi euenit boni.

PA. Méa Glycerium suós parentis répperit. DA. Factúm bene. CH. Hem.

PA. Páter amicus súmmus nobis. DA. Quís? PA. Chremes. DA. Narrás probe. 970

PA. Néc mora ullast, quín iam uxorem dúcam. CH. Num ille sómniat

Éa quae uigilans uóluit? PA. Tum de púero, Daue.. DA. Ah désine.

Sólus est quem díligant dí. CH. Sáluos sum, si haec uéra sunt.

Cónloquar. PA. Quís homóst? Charine, in témpore 10 ipso mi áduenis.

- CH. Béne factum. PA. Audisti? CH. Ómnia. age, me in
tuis secundis réspice. 975
Túos est nunc Chremés: facturum quæ uoles scio
esse ómnia.
- PA. Mémini: atque adeo lóngumst illum me éxpectare
dum éxeat.
Séquere hac me intus ad Glycerium núnc tu. tu,
Daue, ábi domum,
15 Própera, arcesse hinc qui auferant eam. quíd stas?
quid cessás? DA. Eo.
Ne éxpectetis dum éxeant huc: intus despondébi-
tur: 980
Íntus transigétur, siquid ést quod restet. CANTOR.
Pláudite.

ALTER EXITVS ANDRIAE.

- PA. Mémini: atque adeo *ut uólui commodum húc senex
exiit foras.* (977)
*Sécède illuc áhquantisper. CH. Dáue, sequere me
hác. DA. Sequor.*

PAMPHILVS. CHARINVS. CREMÉS. DAVOS.

- PA. Te éxpectabam: est dé tua re, quód agere ego te-
cúm uolo.
Óperam dedi, ne me ésse oblitum dicas tuæ gna-
tae álterae:
Tíbi me opinor ínuenisse dígnum te atque illá uirum.
CHA. Péríí, Daue: dé meo amore ac uíta sortís tól-
litur. 985

CHR. Nón noua istaec mihi condiciost, sí uoluisssem, Pám- 5
phile.

CHA. Óccidi, Daue. DA. *Áh* mane. CHA. Perii. CHR. Id
quam óbrem non uolui, éloquar..

Nón idcirco, quód eum omnino adfinem mihi nol-
lem: CHA. Hém. DA. Tace.

CHR. séd amicitia nóstra, quae est a pátribus nobis trádita,
Etus non aliquam pártém studii abdúctam tradi lí-
beris. 990

Núnc quom copia ac fortuna utríque ut obsequerér 10
dedit,

Détur. PA. Bene factum. DA. Ádi atque age hominí
grátias. CHA. Salué, Chremes,

Meórum amicorum ómnium mi aequíssume:

Quid *dícam?* nam *illud* mihi non minus est gaúdio,
Quam *mi éuenire núnc* id quod ego abs te épeto:

Me répperisse, ut hábitus antehac fui tibi, 996 15

Eundém tuom animum. PA. Quom ad eum te ad-
plicaueris,

Stúdium éxinde ut erit, túte existumaueris.

CHR. Aliénus abs te, tamen qui tu esses nóueram.

PA. Id ita ésse facere cóniecturam ex mé licet. 1000

CHR. Ita rés est. gnatam tibi meam Philúmenam 20

Vxórem et dotis séx talenta spondeo.

Agátur intus, síquid restet. ω Plasúdit.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
 - 175 et 177 iambici octonarii
 - 176 iambicus quaternarius
 - 178 et 179 trochaici septenarii
 - 180 ad 195 iambici octonarii
 - 196 ad 198 iambici senarii
 - 199 ad 214 iambici octonarii
 - 215 ad 226 iambici senarii
 - 227 iambicus octonarius
 - 228 ad 233 trochaici septenarii
 - 234 ad 239 iambici octonarii
 - 240 et 244 iambici quaternarii
 - 241 et 242 trochaici septenarii
 - 243 iambicus octonarius
 - 245 et 247 trochaici octonarii
 - 246 trochaicus dimeter catalecticus
 - 248 ad 251 trochaici septenarii
 - 252 iambicus quaternarius
 - 253 ad 255 iambici octonarii
 - 256 ad 260 trochaici septenarii
 - 261 ad 269 iambici octonarii
 - 270 ad 298 iambici senarii
 - 299 et 300 iambici septenarii
 - 301 et 305 et 307 trochaici octonarii
 - 302 et 306 et 308 trochaici septenarii
 - 303 et 304 309 ad 316 iambici octonarii
 - 317 trochaicus septenarius
 - 318 iambicus senarius
 - 319 ad 383 trochaici septenarii
 - 384 ad 393 iambici senarii

- V. 394 ad 403 iambici octonarii
 - 404 ad 480 iambici senarii
 - 481 ad 484 bacchiaci tetrametri ~~acatalecti~~
 - 485 iambicus dimeter catalecticus
 - 486 iambicus senarius
 - 487 ad 496 iambici octonarii
 - 497 et 498 iambici senarii
 - 499 ad 505 iambici octonarii
 - 506 iambicus septenarius
 - 507 ad 509 iambici octonarii
 - 510 ad 515 trochaici septenarii
 - 517 trochaicus dimeter catalecticus
 - 518 ad 523 trochaici septenarii
 - 524 ad 532 iambici senarii
 - 533 ad 536 iambici octonarii
 - 537 iambicus quaternarius
 - 538 ad 574 iambici senarii
 - 575 ad 581 iambici septenarii
 - 582 ad 604 et 606 iambici octonarii
 - 605 iambicus quaternarius
 - 607 et 608 trochaici octonarii
 - 609 trochaicus septenarius
 - 610 ad 620 iambici octonarii
 - 621 ad 624 trochaici septenarii
 - 625 dactylicus tetrameter acatalectus
 - 626 ad 634 cretici tetrametri acatalecti
 - 635 compositus ex duobus trochaicis tripodis catalecticis
 - 636 iambicus quaternarius
 - 637 et 638 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 639 et 640 trochaici septenarii
 - 641 et 642 iambici octonarii
 - 643 ad 649 trochaici septenarii
 - 650 ad 654 iambici octonarii
 - 655 ad 681 iambici senarii
 - 682 et 683 iambici octonarii
 - 684 ad 715 iambici septenarii
 - 716 ad 819 iambici senarii
 - 820 ad 856 trochaici septenarii

V. 857 iambicus octonarius

- 858 et 859 trochaici septenarii
 - 860 ad 863 iambici octonarii
 - 864 trochaicus septenarius
 - 865 iambicus octonarius
 - 866 ad 895 iambici senarii
 - 896 ad 928 trochaici septenarii
 - 929 ad 958 iambici octonarii
 - 959 ad 992 trochaici septenarii
 - 993 ad 1003 iambici senarii
-

E V N V C H V S

P. TERENTI.

**GRAECA · MENANDRY · ACTA · LYDIS · MEGALENSIBVS
L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · TIBIIS · DVABVS · DEXTRIS
FACTA · SECVNDA · M · VALERIO · C · FANNIO · COS**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso dictítatam Tháïdis
 Id ípsum ignorans míles aduexít Thraso
 Ipsíque donat. érat haec ciuis Áttica.
 Eídem eunuchum, quem émerat, tradi iubet
 Tháïdis amator Phaédria ac rus ipse abit 5
 Thrasóni oratus bíduum concéderet.
 Ephébus frater Phaédriae puéllulam
 Cum déperiret dóno missam Tháïdi,
 Ornátu eunuchi indúitur (suadet Pármeno),
 Intro íuit, uitiat uírginem. sed Átticus 10
 Ciuis repertus fráter eius cónlocat
 Vitiátam ephebo: Phaédriam exorát Thraso.

 PERSONAE.

PHAEDRIA ADVLESCENS
 PARMENO SERVOS
 THAIS MERETRIX
 GNATHO PARASITVS
 CHAEREA ADVLESCENS
 THRASO MILES
 PYTHIAS ANCILLA
 CHREMES ADVLESCENS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 DORIAS ANCILLA
 DORVS EVNVCHVS
 SANGA SERVOS
 SOPHRONA NVTRIX
 LACHES SENEX.

PROLOGVS.

Si quisquamst, qui placere se studeat bonis
Quam plurimis et minime multos laedere,
In his poeta hic nomen profitetur suum.
Tum siquis est, qui dictum in se inclementius
Existumabit esse, sic existumet, 5
Responsum, non dictum esse, quia laesit prior,
Qui bene uortendo et easdem scribendo male
Ex Graecis bonis Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit
Atque in Thensauro scripsit, causam dicere 10
Prius unde petitur, aurum qua re sit suum,
Quam illic qui petit, unde is sit thesaurus sibi
Aut unde in patrium monumentum peruenerit.
Dehinc ne frustretur ipse se aut sic cogitet
'Defunctus iam sum, nil est quod dicat mihi': 15
Is ne erret moneo et desinat lacessere.
Habeo alia multa, quae nunc condonabitur,
Quae proferentur post, si perget laedere,
Ita ut facere instituit. quam nunc acturi sumus
Menandri Eunuchum, postquam aediles emerunt, 20
Perfecit sibi ut inspicundi esset copia.
Magistratus quom ibi adesset, oceptast agi.
Exclamat, furem, non poetam fabulam
Dedisse et nil dedisse uerborum tamen:
Colacem esse Naeui et Plauti, ueterem fabulam, 25
Parasiti personam inde ablatam et militis.

Si id ést peccatum, péccatum imprudéntiast
 Poëtae, non quo fúrtum facere stúduerit.
 Id ita ésse uos iam iúdicare póteritis.
 Coláx Menandrist: in east parasítus colax 30
 Et míles gloriósus: eas se nón negat
 Persónas transtulísse in Eunuchúm suam
 Ex Graéca: sed eas *áb aliis* factás prius
 Latínas scisse sése, id uero pérnegat.
 Quod sí personis ísdem huic uti nón licet: 35
 Qui mágis licet curréntem seruom scribere,
 Bonás matronas fácere, meretricís malas,
 Parasítum edacem, glóriosum mílitem,
 Puerúm supponi, fálli per seruóm senem,
 Amáre, odisse, súsPICARI? déniqúe 40
 Nullúmst iam dictum, quód non sit dictúm prius.
 Qua re aéquomst uos cognóscere atque ignóscere,
 Quae uéteres factitárunt si faciúnt noui.
 Date óperam, cum siléntio animum atténdite,
 Vt pérnoscatís, quíd sibi Eunuchús uelit. 45

ACTVS I.

PHAEDRIA. PARMENO.

PH. Quid igitur faciam? nón eam? ne núnc quidem 11
 Quom arcéssor ultro? an pótius ita me cómparem,
 Non pérpeti meretricum contumélias?

Exclúsit: reuocat: rédeam? non, si me óbsecret.

PA. Siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius: 50 5

Verúm si incipies néque pertendes náuiter

Atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,

Infécta pace ultro ád eam uenies, indicans

Te amáre et ferre nón posse: actumst, flicet,

Perísti: elúdet, úbi te uictum sénsenit. 55 10

Proin tú, dum est tempus, étiam atque etiam cógita,

Ere: quae res in se néque consílium néque modum

Habet úllum, eam consílio regere nón potes.

In amóre haec omnia ínsunt uitia: iniúriae,

Suspítiones, inimicitiae, indútiae, 60 15

Bellúm, pax rursum: incérta haec si tu póstules

Ratióne certa fácere, nilo plús agas,

Quam sí des operam ut cúm ratióne insánias.

Et quód nunc tute técum iratus cógitas

‘Egone íllam, quae illum, quae me quae non! síne 20

modo, 65

Morí me malim: séntiet qui uír siem’:

Haec uérba *illa* una me hércle falsa lácrimula,

Quam oculós terendo mísera uix ui exprésserit,

TH. Ne crúcia te obsecro, ánime mi, mi Phaédria. 95 15
 Non pól, quo quemquam plús amem aut plus dí-
 ligam,

Eo féci: sed ita erát res, faciundúm fuit.

PA. Credo, út fit, misera praé amore exclusti hunc
 foras.

TH. Sicíne agis, Parmeno? áge: sed huc qua grátia
 Te arcéssi iussi, auscúlta. PH. Fiat. TH. Díc 20
 mihi 100

Hoc prímu, potin est híc tacere? PA. Egone?
 óptume.

Verum heús tu, hac lege tibi meam astringó fidem:
 Quae uéra audiui, táceo et contineo óptume:
 Sin fálsum aut unum aut fínctumst, continuó pa-
 lamst:

Plenús rimarum sum, hác atque illac pérfluo. 105 25
 Proin tú, tacere sí uis, uera dícito.

TH. Samiá mihi mater fúit: ea habitabát Rhodi.

PA. Potést taceri hoc. TH. Íbi tum matri páruolam
 Puéllam dono quídám mercatór dedit
 Ex Áttica hinc abréptam. PH. Ciuemne? TH. Ár- 30
 bitror: 110

Certúm non scimus: mátris nomen ét patris
 Dicébat ipsa: pátriam et signa cétera
 Neque scíbat neque per aétatem etiam pótis erat.
 Mercatór hoc addébat: e praedónibus,
 Vnde émerat, se audísse abreptam e Súnio. 115 35
 Matér ubi accepit, coépit studiose ómnia
 Docére, educere, ita uti si esset filia.
 Sorórem plerique ésse credebánt meam.
 Ego cum fillo, quocum tum úno rem habebam
 hóspite,

40 Abii húc, qui mihi relíquit haec quae habeo
 ómnia. 120

PA. Vtrúmque hoc falsumst: écfluet. TH. Qui istúc?

PA. Quia

Neque tu úno eras conténta neque solús dedit:
 Nam hic quóque bonam magnámque partem ad te
 áttulit.

TH. Itást; sed sine me péruenire quó uolo.

45 Intérea miles, quí me amare occéperat, 125

In Cáriamst proféctus: te intereá loci
 Cognóui. tute scís postilla quam íntumum
 Habeám te et mea consília ut tibi credam ómnia.

PA. Ne hoc quídem tacebíť Pármeno. TH. Oh dubiúmne
 id est?

50 Hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast 130

Nupér: eius frater áliquantum ad remst áuidior.

Is ubi ésse hanc forma uidet honesta uírginem

Et fidibus scire, prétium sperans sílico

Prodúcit, uendít. fórte fortuna ádfuit

55 Hic méus amicus: émit eam donó mihi, 135

Inprúdens harum rérum ignarusque ómniúm.

Is uénit: postquam sénsit me tecúm quoque

Rem habére, fingit causas ne det sédulo:

Ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi

60 Apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperim, 140

Sesé relinquam, uélle se illam míhi dare:

Verum íd uereri. séd ego quantum súspicor,

Ad uírginem animum adiécit. PH. Etiamne ámp-
 plius?

TH. Nil: nám quaesiui. núnc ego eam, mi Phaédria,

65 Multae sunt causae quam óbrem cupio abdúcere: 145

Primúm quod soror est dícta, praeterea út suis

Restítuam ac reddam. sóla sum: habeo hic né-
minem

Neque amicum neque cognátum. quam obrem,
Phaédria,

Cupio áliquos parere amicos beneficio meo.

Id amábo adiuta mé, quo id fiat fácius. 150 70

Sine illúm priores pártis hosce aliquót dies

Apúd me habere. níl respondes? PH. Péssuma,

Egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?

PA. Eu nóster, laudo: tándem perdolúit: uir es.

PH. At égo nescibam, quórsum tu ires: 'páruola 155 75

Hinc ést abrepta: edúxit mater pró sua:

Soror díctast: cupio abdúcere, ut reddám suis:'

Nempe ómnia haec nunc uérba huc redeunt déni-
que:

Exclúdor, ille récipitur. qua grátia?

Nisi si illum plus quam mé amas et istam núnc so-
times, 160

Quae aduécst, ne illum tálem praeripiát tibi.

TH. Ego id tímeo? PH. Quid te ergo áliud sollicitát?
cedo.

Num sólus ille dóna dat? numcúbi meam

Benígnitatem sénsisti in te claúdiar?

Nonne úbi mi dixti cúpere te ex Aethíopia 165 85

Ancillulam, relíctis rebus ómnibus

Quaesuí? porro eunúchum dixti uéllere te,

Quia sólae utuntur hís reginae: répperi,

Herí minas ulgínti pro ambobús dedi.

Tamén contemptus ábs te haec habui in mé- 90
moria: 170

Ob haéc facta abs te spérnor! TH. Quid istic,
Phaédria?

Quamquam illam cupio abducere atque hac re arbitror

Id fieri posse maxime: uerum tamen

Potius quam te inimicum habeam, faciam ut iusseris.

95 PH. Vtinam istuc uerbum ex animo ac uere diceres 175
'Potius quam te inimicum habeam': si istuc crederem

Sincere dici, quiduis possem perpeti.

PA. Labascit, uictust, uno uerbo, quam cito!

TH. Ego non ex animo misera dico? quam ioco

100 Rem uoluisti a me tandem, quin perfeceris? 180

Ego inpetrare nequeo hoc abs te, bíduom

Saltem ut concedas solum. PH. Siquidem bíduom:

Verum ne fiant isti uiginti dies.

TH. Profecto non plus bíduom aut.. PH. Aut? nil moror.

105 TH. Non fiet: hoc modo sine te exorem. PH. Scilicet 185

Faciundumst quod uis. TH. Merito te amo, bene facis.

PH. Rus ibo: ibi hoc me macerabo bíduom:

Ita facere certumst: mos gerundust Thaidi.

Tu, Parmeno, huc fac illi adducantur. PA. Maxime.

110 PH. In hoc bíduom Thais uale. TH. Mi Phaédria, 190

Et tu: numquid uis aliud? PH. Egone quid uelim?

Cum milite isto praesens absens ut sis:

Dies noctisque me ames, me desideres,

Me somnies, me expectes, de me cogites,

115 Me speres, me te oblectes, mecum tota sis: 195

Meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuos.

TH. Me miseram, forsán híc mihi paruam habeát fidem

Atque ex aliarum ingeniis nunc me iudicet.

Ego pól, quae mihi sum cónscia, hoc certó scio,
Neque mé finxisse fálsi quicquam néque meo 200 120
Cordi ésse quemquam cáriorem hoc Phaédria:
Et quídquid huius féci, causa uírginis
Fecí: nam me eius spéro fratrem própemodum
Iam répperisse, aduléscentem adeo nóbilem:
Et is hódie uenturum ád me constituít domum. 205 125
Concédam hinc intro atque éxpectabo, dúm uenit.

ACTVS II.

PHAEDRIA. PARMENO.

II 1 PH. Fác, ita ut iussi, déducantur ísti. PA. Faciam.

PH. At díligenter.

PA. Fíet. PH. At máture. PA. Fíet. PH. Sátin hoc
mandatúmst tibi? PA. Ah

Rogítare, quasi díffícile sit.

V́tinam tam aliquid ínuenire fáccle possis, Phaé-
dría, 2105 . Quam hóc períbit. PH. Ego quoque una péreo,
quod mihist cárius:Ne istúc tam iniquo pátlare animo. PA. Mínime:
qui effectúm dabo.

Sed númquid aliud ínperas?

PH. Mínus nostrum ornáto uerbis, quód poteris: et il-
lum aémulum,

Quod póteris, ab ea péllito. PA. Au, 215

10 Mémini, tam etsi núllus moneas. PH. Égo rus íbo
atque íbi manebo.PA. Céńseo. PH. Sed heús tu. PA. Quid uis? PH.
Céńsen posse me óffirmarePérpeti, ne rédeam ínterea? PA. Téne? non hercle
árbitror:Nam aut íám reuortere, aut mox noctu te ádiget
horsum ínsómnia.PH. Opus fácciam, ut defetíger usque, íngrátis ut dór-
míam. 220

PA. Vigilábis lassus: hóc plus facies. PH. Ábi, nil di- 15
cis, Pármeno.

Eïciunda hercle haec ést mollities ánimi: nimis me
indúlgeo.

Tandém non ego illam cáream, si sit ópus, uel to-
tum tríduom? PA. Hui,

Vniuorsum tríduom? uide quíd agas. PH. Stat sen-
téntia.

PA. Dí boni, quíd hoc mórbist? adeon hómínes inmu-
tárier 225

Éx amore, ut nón cognoscas eúndem esse! hoc 20
nemó fuit

Mínus ineptus, mágis seuerus quisquam nec magis
cóntinens.

Séd quis híc est, qui huc pèrgit? attat, híc qui-
demst parasítus Gnatho

Mílitis: ducít secum una uírginem dono huíc: pa-
pae,

Fácie honesta. mírum ni ego me túrpter hodie híc
dabo 230

Cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat 25
ípsam Tháidem.

GNATHO. PARMENO.

GN. Di inmortales, hómíni homo quíd praéstat? stulto II 2
intéllegens

Quíd inter est? hoc ádeo ex hac re uénit in men-
tém mihi:

Cónueni hodie aduéníens quendam meí loci hinc
atque órdis

Hómínem haud impurum, ítidem patria qui ábligur-
rierát bona: 235

- 5 Vídeo sentum squálidum aegrum, pánnis annisque
 óbsitum.
 'Quíd istuc' inquam 'ornátist?' "quoniam míser quod
 habui pérddi, en
 Quó redactus sum. ómnes noti me átque amici dé-
 serunt."
 Híc ego illum contémpsi prae me; 'quíd homo' in-
 quam 'ignauíssime?
 Ítan parasti te, út spes nulla rélicua in te sít tibi? 240
 10 Símul consílium cúm re amisti? uíden me ex eodem
 ortúm loco?
 Quí color, nitór, uestitus, quae habitudo st córporis!
 Ómnia habeo, néque quicquam habeo: níl quom est,
 níl defít tamen.'
 "Át ego infelix néque ridiculus esse neque plagás
 pati
 Póssum." 'quíd? tu his rébus credis fieri? tota
 errás uia. 245
 15 Ólim isti fuit géneri quondam quaéstus apud sae-
 clúm prius:
 Hóc nouomst aucúpium: ego adeo hanc prímus in-
 uení uiam.
 Ést genus hominum, qui esse prímos se ómnium
 rerúm uolunt,
 Né sunt: hos conséctor: hisce ego nón paro me
 ut rídeant,
 Séd eis ultro adrídeo et eorum íngenia admirór
 simul: 250
 20 Quídquid dicunt, laúdo: id rursus sí negant, laudo
 íd quoque:
 Négat quis: nego; aít: áio; postremo ímperaui ego-
 mét mihi

Ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubé-
rumus.?

PA. Scítum hercle hominem: hic hómínes prorsum ex
stúltis insanós facit.

GN. Dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi
aduentámus, 255

Concúrrunt laeti mi óbuiam cuppédinarií ómnes: 25

Cetárii, laní, coqui, fartóres, piscatóres,

Quibus ét re salua et pérđita profúeram et prosum
saépe:

Salútant, ad cenám uocant, aduéntum gratulántur.

Ille úbi miser famélicus uidet me ésse tanto ho-
nóre, 260

Tam fáclle uictum quaérere: [ibi] homo coépit me 30
obsecráre,

Vt sibi liceret díscere id de mé: sectari iússi,

Si pótis est, tamquam filósophorum habent dísci-
plinae ex ípsis

Vocábula, parasíti ita ut Gnathónici uocéntur.

PA. Viden ótium et cibus quíd facit aliénus? GN. Sed
ego céssó 265

Ad Tháidem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut 35
uéniat?

Sed Pármenonem ante óstium †Thaidis tristem uídeo,
Riuális seruom: sálua res. ni mírum, hisce homi-
nes frígent.

Nebulónem hunc certumst lúdere. PA. Hisce hoc
múnere arbitrántur

Suam Tháidem esse. GN. Plúrima salúte Parme-
nónem 270

Summúm suom inpertít Gnatho. quíd ágitur? PA. 40
Statur. GN. Vídeo.

Numquid nam hic quod nolis uides? PA. Te. GN.
Crédo: at numquid aliud?

PA. Qui dum? GN. Quia tristi's. PA. Nil quidem. GN.
Ne sis: sed quid uidetur

Hoc tibi mancipium? PA. Non malum hercle. GN. Vro
hominem. PA. Vt falsus animist.

GN. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse?
PA. Hoc nunc dicis, 275

45 Eiectos hinc nos: omnium rerum, heus, uicissitudo est.

GN. Sex ego te totos, Parmeno, hos mensis quietum
reddam,

Ne sursum deorsum cursites neue usque ad lucem
uigiles:

Ecquid beo te? PA. Men? papae. GN. Sic soleo
amicos. PA. Laudo.

GN. Detineo te: fortasse tu profectus alio fueras. 280

50 PA. Nusquam. GN. Tum tu igitur paululum da mi ope-
rae: fac ut admittar

Ad illam. PA. Age modo, nunc tibi patent fores
hae, quia istam ducis.

GN. Numquem euocari hinc us foras? PA. Sine biduom
hoc praetereat:

Qui mihi nunc uno digitulo foris aperis fortu-
natus,

Ne tu istas faxo calcibus saepe insultabis frus-
tra. 285

55 GN. Etiam nunc hic stas, Parmeno? [eho] num nam
hic relictus custos,

Nequis forte internuntius clam a milite ad istam
curset?

PA. Facete dictum: mira uero militi quae placeant.
Sed uideo erilem filium minorem huc aduenire.

Mirór, qui ex Piraeo ábierit: nam ibi cústos pu-
blicést nunc. 290

Non témerest: et properáns uenit: nesció quid cir- 60
cumspéctat.

CHABREA. PARMENO.

CH. Óccidi.

Π 3

Neque uírgost usquam néque ego, qui illam e cón-
spectu amisí meo.

Vbi quaéram, ubi inuestígem, quem percónter, quam
insistám uiam,

Incértus sum. una haec spés est: ubi ubi est, diú
celari nón potest. 295

O fáciem pulchram: déleo omnis dehínc ex animo 5
múlieres:

Taedét cotidiánarum harum fórmaram. PA. Ecce
autem álterum,

Nescio quid de amóre loquitur: o infortunatúm senem!

Hic uérost, qui si occéperit,

Ludúm iocumque dícet fuisse illum álterum, 300

Praeut húius rabies quae dabit.

10

CH. Vt illúm di deaque sénium perdant, qui hódie me
remorátus est:

Meque ádeo qui restíterim: tum autem qui illum
flocci fécerim.

Séd eccum Parmenónem. salue. PA. Quíd tu es tris-
tis? quídue es alacris?

Únde is? CH. Egone? nescio hercle, néque unde
eam neque quórsum eam: 305

Ita prórsum oblitus súm mei.

15

PA. Qui quaéso? CH. Amo. PA. Hem. CH. Nunc, Pár-
meno, te osténderis qui uír sies.

Scis té mihi saepe póllicitum esse 'Chaérea, ali-
quid ínueni

Modo quód ames: in ea re útilitatem ego fáciam ut
cognoscás meam',

Quom in cèllulam ad te pátris penum omnem cón-
gerebam clánculum. 310

30 PA. Age, inépte. CH. Hoc hercle fáctumst. fac sis núnc
promissa adpáreant:

Sic ádeo digna rés est, ubi tu néruos intendás tuos
Haud símilis uírgost uírginum nostrárum, quas ma-
trés student

Demíssis umeris ésse, uincto péctore, ut graciláe
sient.

Siquást habitlor paúlo, pugilem esse áfunt, dedu-
cúnt cibum: 315

25 Tam etsi bonast natúra, reddunt cúratúra iúnceam:
Itaque érgo amantur. PA. Quid tua istaec? CH.

Noua figura orís. PA. Papae.

CH. Color uérus, corpus sólídum et suci plénium.

PA. Anni? CH. Anni? sédecim.

PA. Flos ípsus. CH. Hance tú mihi uel uí uél clam uel
precário

Fac trádas: mea nil ré fert, dum potiár modo. 320

30 PA. Quid? uírgo quoiast? CH. Néscio hercle. PA. Vn-
dést? CH. Tantundem. PA. Vbí
hábitat?

CH. Ne id quídem. PA. Vbí uidisti? CH. In uia. PA.
Qua rátióne amisisti?

CH. Id équidem adueniens mécum stomachabár modo:
Neque quémquam ego hominem esse árbitror, quói
mágis bonae

Felícitates ómnes auorsae sient. 325

Quid hóc est sceleris! périi. PA. Quid factúmst? 35

CH. Rogas?

Patrís cognatum atque aéqualem Archidémidem

Nouístin? PA. Quid ni? CH. Is, dum hánc sequor,
fit mi óbuiam.

PA. Incómmode hercle. CH. Immo énim uero infelíciter:

Nam incómmoda alia súnť dicenda, Pármeno. 330

Illúm liquet mihi déierare his ménsibus 40

Sex séptem prorsus nón uidisse próxumis,

Nisi núnc, quom minume uellem minumeque ópus
fuit.

Eho nónne hoc monstri símilest? quid ais? PA.

Máxume.

CH. Contínuo adcurrit ad me, quam longé quidem, 335

Incúruos, tremulus, lábiis demissís, gemens: 45

‘Heus heús, tibi dico, Chaérea’ inquit. réstíti.

‘Scin quid ego te uolébam?’ ‘dic.’ ‘cras ést mihi

Iudícium.’ ‘quid tum?’ ‘ut dšligenter núnťles

Patri, áduocatus máne mi esse ut méminerit.’ 340

Dum haec dicit, abiit hóra. rogo numquid uelit. 50

‘Recte’ inquit. abeo. quom húc respicio ad uírginem,

Illá sése interea cómmodum huc aduórterat

In hanc nóstram plateam. PA. Mírum ni hanc di-

cít, modo

Huic quae datast dono. CH. Húc quom aduenio,

núlla erat. 345

PA. Comités secuti scšlicet sunt uírginem? 55

CH. Verúm: parasitus cum áncilla. PA. Ipsast: sšlicet:

Desine: iam conclamátumst. CH. Alias rés agis.

PA. Istúc ago equidem. CH. Nóstin quae sit? dic mihi,

Vidístin? PA. Vidi, nól: scio quo abducta sit. 350

CH. Eho Pármeno mi, nóstin et scšis ubí siet? 60

- PA. Húc deductast ád meretricem Tháidem: ei donó datast.
- CH. Quís is est tam poténs cum tanto múnere hoc? PA.
Milés Thraso,
Phaédriae riualis. CH. Duras frátris partis praédicas.
- PA. Immo si sciás quod donum huic dóno contra cómparet, 355
- 65 MÁgis id dicas. CH. Quód nam quaeso hercle? PA.
Eúnuchum. CH. Illumne óbsecro
Ínhonestum hominem, quém mercatus ést heri, se-
nem múlierem?
- PA. Ístunc ipsum. CH. Homó quatietur cérte cum donó foras.
Séd istam Tháidem non sciui nóbis uicinam. PA.
Haúd diust.
- CH. Péril, numquamne étiam me illam uídisse! eho dum
díc mihi: 360
- 70 Éstne, ut fertur, fóрма? PA. Sane. CH. At níl ad
nostram hanc. PA. Ália res.
- CH. Óbsecro hercle, Pármeno, fac ut pótiar. PA. Fa-
ciam sédulo:
Dábo operam, adiuuábo: numquid me áliud? CH.
Quo nunc ís? PA. Domum,
Vt mancupía haec, íta uti iussit fráter, ducam ad
Tháidem.
- CH. Ó fortunatum ístum eunuchum, quí quidem in hanc
detúr domum! 365
- 75 PA. Quid íta? CH. Rogítas? súmma forma sémper con-
seruám domi
Vidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus.
Cibúm non numquam cápíet cum ea: intérdum prop-
ter dórmiat.

PA. Quid sí nunc tute fórtunatus fias? CH. Qua re,
Pármeno?

Respónde. PA. Capias tu illius uestem. CH. Véstem?
quid tum póstea? 370

PA. Pro illó te deducam. CH. Aúdio. PA. Te esse sí- 80
lum dicam. CH. Intéllego.

PA. Tu illius fruare cómmodis, quibus tú illum dice-
bás modo:

Cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter
dórmias:

Quandóquidem illarum néque te quisquam nóvit ne-
que scit quí sies.

Praetérea forma et aétas ipsast, fácite ut pro eu-
nuchó probes. 375

CH. Dixí probe, nec úmquam uidi mélius consiliúm 85
dari.

Age eámus intro núnciam: orna me, ábduc, duc,
quantúm potest.

PA. Quid agís? iocabar équidem. CH. Garris. PA. Péril,
quid ego egí miser?

Quo trúdis? perculerís iam tu me. tñbi equidem
dicó, mane.

CH. Eámus. PA. Pergin? CH. Cértumst. PA. Vide ne ní-
mium calidum hoc sít modo. 380

CH. Non ést profecto: síne. PA. At enim istaec ín me 90
cudetúr faba. CH. Ah.

PA. Flagítium facimus. CH. Án id flagítiumst, sí ín do-
mum meretríciam

Dedúcar et illis crúcibus, quae nos nóstramque adu-
lescéntiam

Habent déspicatam et quae nos semper ómnibus cru-
ciánt modis,

Nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut
ab illis fállimur? 385

95 An pótius hoc patri aéquomst fieri, ut á me luda-
túr dolis?

Quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum
omnés putent.

PA. Quid istíc? si certumst fácere, faciam: uérum ne
post cónferas

Culpam ín me. CH. Non faciám. PA. Iubesne? CH.
Iúbeam? cogo atque ínpero;

Numquám defugio auctoritatem. PA. Séquere: di
uortánt bene. 390

ACTVS III.

THRASO. GNATHO. PARMENO.

TH. Magnás uero agere grátias Thaís mihi? III 1

GN. Ingéntis. TH. Ain tu, laétast? GN. Non tam ipsó
quidem

Donó, quam abs te datum ésse: id uero sério
Triúmphant. PA. Hoc prouíso ut, ubi tempús siet,
Dedúcam. sed eccum mílitem. TH. Est istúc da- 5
tum 395

Profécto, ut grata míhi sint quae facio ómnia.

GN. Aduórti hercle animum. TH. Vél rex semper má-
xumas

Mihi agébat quidquid féceram: aliis nón ítem.

GN. Labóre alieno mágno partam glóriam

. Verbís saepe in se tráns mouet, qui habét salem, 400 10
Quod in tést. TH. Habes. GN. Rex te érgo in
oculís TH. Scílicet.

GN. gestáre? TH. Vero: crédere omnem exércitum,
Consília. GN. Mirum. TH. Túm sicubi eum sátietas
Hominum aút negoti síquando odium céperat,
Requiescere ubi uolébat, quasi: nostín? GN. Scío: 405 15
Quasi ubi íllam expueret míseriam ex animó. TH.

Tenes.

Tum mé conuiuam sólum abducebát sibi. GN. Hui,
Regem élegantem nárras. TH. Immo síc homost:

Perpaúcorum hominum. GN. Ímmo nullorum ár-
bitror,

- 20 Si t́cum uiuit. TH. Inuidere omnes mihi, 410
 Mordere clanculum: ego non fiocci pendere:
 Illi inuidere misere: uerum unus tamen
 Inpense, elephantis quem Indicis praefecerat.
 Is ubi molestus magis est, 'quaeso' inquam 'Strato,
- 25 Eone es ferox, quia habes imperium in beluas?' 415
 GN. Pulcherrume hercle dictum et sapienter. papae,
 Iugularas hominem. quid ille? TH. Mutus sico.
 GN. Quid ni esset? PA. Di uostram fidem: hominem
 perditum
 Miserumque: et illum sacrilegum. TH. Quid illud,
 Gnatho,
- 30 Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio, 420
 Numquam tibi dixi? GN. Numquam: sed narra ob-
 secro.
 Plus mliens audui. TH. Vna in conuiuio
 Erat hic, quem dico, Rhodius adulescentulus.
 Forte habui scortum: coepit ad id adludere
- 35 Et me inridere. 'quid ais' inquam homini 'inpu-
 dens? 425
 Lepus tute es et pulmentum quaeris?' GN. Hahaha.
 TH. Quid est? GN. Facete, lepide, laute, nil supra.
 Tuomne, obsecro te, hoc dictum erat? uetus cre-
 didi.
 TH. Audieras? GN. Saepe, et fertur in primis. TH
 Meumst.
- 40 GN. Dolet dictum imprudenti adulescenti et libero. 430
 PA. At te di perdant. GN. Quid ille quaeso? TH. Per-
 ditus:
 Risu omnes qui aderant emoriri: denique
 Metuebant omnes iam me. GN. Non iniuria.
 TH. Sed heus tu, purgon ego me de istac Thaidi,

Quod eam me amare suspicatas? GN. Nil minus. 435 45

Immo auge magis suspicionem. TH. Quor? GN. Rogas?

Scin, siquando illa mentionem Phaëdriæ

Facit aut si laudat, te ut male urat? TH. Sèntio.

GN. Id ut ne fiat, hæc res solast remedio.

Vbi nominabit Phaëdriam, tu Pámphilam 440 50

Contínuo. siquando illa dicet 'Phaëdriam

Intró mittamus cómmisatum': Pámphilam

Cantatum prouocemus. si laudabit hæc

Illius formam: tu huius contra. dénique

Par pro pari referto, quod eam mordeat. 445 55

TH. Siquidem me amaret, tum istuc prodesset, Gnatho.

GN. Quando illud quod tu das expectat atque amat,

Iam dudum te amat: iam dudum illi facile fit

Quod doleat: metuit semper, quem ipsa nunc capit

Fructum, nequando iratus tu alio conferas. 450 60

TH. Bene dixti: ac mihi istuc non in mentem uenerat.

GN. Ridiculum: non enim cogitaras: ceterum

Idem hoc tute melius quanto inuenissés, Thraso!

THAIS. THRASO. PARMENO. GNATHO.

PYTHIAS.

TH. Audire uocem uisa sum modo militis. III 2

Atque eccum. salue, mi Thraso. THR. O Thais

mea, 455

Meum saluum, quid agitur? ecquid nos amas

De fidicina istac? PA. Quam uenuste: quod dedit

Principium adueniens! TH. Plurimum merito tuo. 5

GN. Eamus ergo ad cenam: quid stas? PA. Hem al-

terum:

Ex homine hunc natum dicas? THR. Vbi uis, non

moror. 460

- PA. Adſbo atque adſimulábo quaſi nunc éxeam.
 Itúran, Thaïs, quópiam es? TH. Ehem, Pármeno,
 10 Bene féciſti: hodie itúra. PA. Quo? TH. Quid,
 hunc nó n uides?
- PA. Video ét me taedet. úbi uis, dona adſunt tibi
 A Phaédria. TH. Quid stámus? quor non ímus
 hinc? 465
- PA. Quaeso hércle ut liceat, páce quod fiát tua,
 Dare huic quae uolumus, cónuenire et cónloqui.
- 15 TH. Perpúlchra credo dóna aut noſtri símilia.
- PA. Res índicabit. heús iubete ístós foras
 Exíre, quos iuſſi, ócius. procéde tu huc. 470
 Ex Aéthiopiast úſque haec. TH. Hic ſunt trés
 minae.
- GN. Vix. PA. Vbí tu es, Dore? accéde. en eunuchúm
 tibi,
 20 Quam líberali fácie, quam aetate íntegra!
- TH. Ita mé di ament, honéstust. PA. Quid tu aíſ,
 Gnatho?
 Numquíd habes quod contémnas? quid tu autém
 Thraso? 475
- Tacént: ſatis laudant. fác periculum in lítteris,
 Fac ín palaestra, in músicis: quae líberum
 25 Scire aéquomst aduleſcéntem, ſollertém dabo.
- TH. Ego íllum eunuchum, ſi ópus ſiet, uel sóbrius.
- PA. Atque haéc qui miſit, nó n ſibi ſoli póſtulat 480
 Te úfuere et ſua cáuſa excludi céteros,
 Neque púgnas narrat néque cicatricís ſuas
 30 Oſténtat neque tibi óbſtat, quod quidám facit:
 Verum úbi moleſtum nó n erit, ubi tú uoles,
 Vbi témpus tibi erit, ſát habet, ſi tum récipitur. 485
 TH. Adpáret ſeruom hunc éſſe domini paúperis

Miserique. GN. Nam hercle nemo posset, sat scio,
Qui haberet qui pararet alium, hunc perpeti. 35

PA. Tace tu, quem ego esse infra infumos omnis puto
Hominis: nam qui huic adsentari animum indu-
xeris, 490

E flamma petere te cibum posse arbitror.

THR. Iamne imus? TH. Hos prius intro ducam et quae
uolo

Simul imperabo: poste continuo exeo. 40

THR. Ego hinc abeo. tu istanc opperire. PA. Haud con-
uenit

Vna ire cum amica imperatorem in uia. 495

THR. Quid tibi ego multa dicam? domini simiis.

GN. Hahahaé. THR. Quid rides? GN. Istuc quod dixi
modo:

Et illud de Rhodio dictum quom in mentem uenit. 45

Sed Thais exit. THR. Abi prae, cura ut sint domi

Parata. GN. Fiat. TH. Diligenter, Pythias, 500

Fac cures, si Chremes hoc forte aduenerit,

Vt ores, primum ut redeat: si id non commodumst,
Vt maneat: si id non poterit, ad me adducito. 50

PY. Ita faciam. TH. Quid? quid aliud uolui dicere?

Ehem: curate istam diligenter uirginem: 505

Domi adsitis facite. THR. Eamus. TH. Vos me se-
quimini.

CHREMES. PYTHIAS.

CH. Profecto quanto magis magisque cogito, III 3

Ni mirum, dabit haec Thais mihi magnum malum:

Ita me uideo ab ea astute labefacturier.

Iam tum quom primum iussit me ad se accesser, 510

Roget quis 'quid tibi cum illa?' ne noram quidem. 5

- Vbi uéni, causam, ut sibi manerem, répperit:
 Ait rém diuinam fécissem et rem sériam
 Velle ágere mecum. iám tum erat suspítio,
 Doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcúmbere 515
- 10 Mecúm, mihi sese dáre, sermonem quaérere.
 Vbi fríget, huc euásit, quam pridém pater
 Mihi et máter mortui éssent. dico, iám diu.
 Rus Súnii ecquod hábeam et quam longe á mari.
 Credo ei placere hoc, spérat se a me auéllere. 520
- 15 Postrémo, ecqua inde párua periíssét soror;
 Ecquis cum ea una; quíd habuisset, quóm perit;
 Ecquis eam posset nóscere. haec quor quaéritet?
 Nisi si illa forte quae ólim periit páruola,
 Eam sése intendit ésse, utist audácia. 525
- 20 Verum éa si uiuit, ánnos natást sédecim,
 Non máior: Thaïs, quám ego sum, maíusculast.
 Misít porro orare, út uenirem, sério.
 Aut dícat quod uolt aut molesta né siet.
 Non hércle ueniam tértio. heus heus, écquis
 híc? 530
- 25 Ego súm Chremes. **Py.** O cápítulum lepidíssimum.
Ch. Díco égo mi insidias fieri? **Py.** Thaïs máxumo
 Te orábat opere, ut crás redires. **Ch.** Rús eo.
Py. Fac amábo. **Ch.** Non possum, inquam. **Py.** At tu
 apud nos híc mane,
 Dum rédeat ipsa. **Ch.** Níl minus. **Py.** Quor, mí
 Chremes? 535
- 30 **Ch.** Malám rem hinc íbis? **Py.** Si ístuc íta certúmast
 tibi,
 Amábo ut illuc tránseas ubi illást. **Ch.** Eo.
Py. Abi, Dórias, cito húnc deduce ad mílitem.

ANTIPHO.

AN. Heri aliquot adulescéntuli coimus in Piraéo, III 4
 In hunc diem ut de súbolis essémus. Chaeream
 ei rei 540
 Praefécimus: dati ánuli: locus, témpus constitú-
 tumst.
 Praetériit témpus: quo in loco dictúmst, parati níl
 est.
 Homo ipse nusquamst: néque scio quid dicam aut 5
 quid coniéctem.
 Nunc mí hóc negoti céteri dedére, ut illum quaeram,
 Idque ádeo uisam, sí domist. quis nam hinc ab
 Thaïde éxit? 545
 Is ést an non ést? ípsus ést. quid hoc hóminis?
 quid hoc ornátist?
 Quid illúd malist? nequeó satis mirári neque confí-
 cere:
 Nisi, quídquid ést, procul hinc lubet prius quíd sit 10
 sciscitári.

CHAEREA. ANTIPHO.

CH. Númquis hic ést? némost. numquis hinc me se- III 5
 quitur? némo homost.
 Iámne rumpere hóc licet mí gaúdium? pro Iúp-
 piter, 550
 Nunc ést profecto, intérfici quom pépeti me pós-
 sum,
 Ne hoc gaúdium contáminet uita aégritudine álqua.
 Sed néminemne cúriosum intéruenire núnc míhi, 5
 Qui mé sequatur quóquo eam, rogítádo obtundat,
 énicet,

Quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde
emergam, úbí siem 555

Vestítum hunc nactus, quíd mihi quaeram, sánus
sim anne insániam!

AN. Adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam uídeo uelle,
iníbo.

10 Chaérea, quid est quód sic gestis? quíd sibi hic
uestítus quaerit?

Quid ést quod laetus és? quíd tibi uis? sátine sa-
nu's? quíd me

Aspéctas? quíd tacés? CH. O festus díes! amice,
sálue: 560

Nemóst, quem ego nunciám magis cuperém uidere
quám te.

AN. Narra ístuc quaeso quíd siet. CH. Immo égo te
oro hercle ut aúdias.

15 Nostín hanc, quam amat fráter? AN. Noui; némpe,
opinor, Tháidem.

CH. Istam ípsam. AN. Sic commémneram. CH. Hodie
quaédamst ei donó data

Vírgó: quíd ego eius tibi nunc faciem praédicem
aut laudem, Ántipho, 565

Quom ipsús me noris quam élegans formárum spec-
tatór siem?

In hác commotus sum. AN. Aín tu? CH. Primam
díces, scio, sí uideris.

20 , Quíd múlta uerba? amáre coepi. fórte fortuná
domi

Erat quídam eunuchus, quém mercatus fúerat fra-
ter Tháidi,

Neque is deductus étiam tum ad eam. súbmonuit
me Pármeno 570

Ibi séruos, quod ego arrípi. AN. Quid id est? CH.
Táctus citius aúdiēs:

Vt uéstem cum eo mútem et pro illo iúbeam me
illoc dúcier.

AN. Pro eunúchon? CH. Sic est. AN. Quid ex ea re ²⁵
tándem ut caperes cómmodi?

CH. Rogás? uiderem, audírem, essem una quácum cu-
piebam, Ántipho.

Num párua causa aut práua ratio? tráditus sum
múleri. 575

Illa sílico ubi me accépit, laeta uéro ad se abducit
domum:

Comméndat uirginém. AN. Quoi? tibine? CH. Míhi.
AN. Satis tutó tamen.

CH. Edícit ne uir quisquam ad eam adeat, ét mihi ne ³⁰
abscedam ínperat:

In inferiore párte ut maneam sólus cum sola. ádnuo
Terram íntuens modéste. AN. Miser. CH. 'Ego' ín-
quit 'ad cenam hinc eo': 580

Abducit secum ancíllas: paucae, quae circum illam
essént, manent

Nouíciae puéllae. continuo haéc adornant út lauet.
Adhórtor properent. dum ádparatur, uírgo ín con- ³⁵
clauí sedet

Suspéctans tabulam quándam pictam; ibi ínerat
pictura haéc, Iouem

Quo pácto Danae mísisse aiunt quóndam ín gre-
mium imbrem aúreum. 585

Egomét quoque id spectáre coepi: et quía consi-
mílem lúserat

Iam olim ille ludum, inpéndio magis ánimus gau-
debát mihi,

- 40 Deum sése in hominem cónuortisse atque in alie-
nas téguas
Venisse clanculúm per pluuium fúcum factum mú-
lieri.
At quém deum! qui témpa caeli súmma sonitu cón-
cutit. 590
- Ego homúncio hoc non fácerem? ego illud uére
item feci ác lubens.
- Dum haec mécum reputo, arcéssitur lauátum in-
terea uírgo :
- 45 Iit, láuit, rediit; deínde eam in léctulo locárunt.
Sto expéctans, siquid mi ínperent. uenit úna,
'heus tu' inquit 'Dóre,
Cape hóc flabellum, uéntulum huic sic fácito, dum
lauámur: 595
- Vbi nós lauerimus, sí uoles, lauáto'. accipio trístis.
- AN. Tum equidem ístuc os tuom ínpudens uidére ni-
mium uéllem,
- 50 Qui essét status, flabéllulum tenére te asinum tán-
tum.
- CH. Vix élocutast hóc, foras simul ómnes proruónt se,
Abeúnt lauatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi
ábsunt. 600
- Intérea somnus uírginem opprimít. ego limis spécto
Sic pér flabellum clánculum: simul ália circum-
spécto
- 55 Satin éplorata sínt. uideo esse. péssulum ostio
óbdó.
- AN. Quid túm? CH. Quid 'quid tum' fáture? AN. Fateor.
CH. Án ego ocasiónem
Mi osténtam, tantam, tám breuem, tam optátam,
tam ínsperátam 605

Amitterem? tum pól ego is essem uéro, qui simu-
lábar.

AN. Sane hércle ut dicis. séd interim de súmbolis quid
áctumst?

CH. Parátumst. AN. Frugi es: úbi? domin? CH. Immo 60
ápuđ libertum Díscum.

AN. Perlóngest. CH. Sed tanto ócius properémus. AN.
Muta uéstem.

CH. Vbi mútem? perii: nám domo exuló nunc: metuo
frátrem 610

Ne intús sit: porro autém pater ne rúre redierít
iam.

AN. Eámus ad me, ibi próximumst ubi mútes. CH. Recte
dicis.

Eámus et de istác simul, quo pácto porro póssim 65
Potíri. consíliúm uolo capere úna tecum. AN. Fíat.

ACTVS III.

DORIAS.

- IV 1 Ita me di ament, quántum ego illum uídi, non nil
tíneo misera, 615
Néquam ille hodie insánus turbam fáciat aut uim
Tháidi.
Nam póstquam iste aduenít Chremes aduléscens,
frater uíriginis,
Mílitem rogat út illum admittí iúbeat: ille contínuo
irasci,
5 Néque negare audére: Thais pórro instare ut hó-
minem inuitet.
Id faciebat rétinendi illius caúsa: quia illa quae
cupiebat 620
Dé sorore eius índicare ad eám rem tempus nón
erat.
Inuítat tristis: mánsit. ibi illa cum illo sermonem
filco.
Míles uero sibi putare addúctum ante oculos aé-
mulum,
10 Fácere contra huic aégre: 'heus' inquit 'púer, ar-
cesse Pámphilam,
Ut delectet híc nos.' illa exclámat 'minume gén-
tium: 625
In conuiuium illam?' miles téndere, inde ad iúr-
gium.

Interea aurum sibi clam mulier démit, dat mi ut
aúferam.

Hóc est signi: ubi primum poterit, se illinc sub-
ducét scio.

PHAEDRIA. (DORIAS.)

Dum rús eo, coepi égomet mecum intér uias, IV 2

Ita út fit, ubi quid in animos moléstiae, 630

Aliám rem ex alia cógitare, et ea ómnia

Peiorem in partem. quid opust uerbis? dum haéc
puto,

Praetéril imprudens uíllam. longe iam ábieram, 5

Quom sénsi: redeo rúrsum, male ueró me habens:

Vbi ad ípsum ueni déuorticulum, cónstiti: 635

Occépi mecum cógitare 'hem, bíduom hic

Manéndumst soli sine illa? quid tum póstea?

Nil ést. quid? nil? si nón tangendi cópiast, 10

Eho né uidendí quídem erit? si illud nón licet,

Saltem hóc licebit. cérte extrema línea 640

Amáre haud nil est.' uíllam praetereó sciens.

Sed quid hoc, quod tímida súbito egreditur Pýthias?

PYTHIAS. PHAEDRIA. DORIAS.

Py. Vbi ego illum scelerósum misera atqae ípium in-IV 3
ueniam? aut ubi quaeram?

Hócine tam audax fácinus facere esse aúsum! Ph.

Perii: hoc quid sit uereor.

Py. Quín etiam insupér scelus, postquam lúdicatust
uírginem, 645

Vestem ómnem miserae díscidit, tum ipsám capillo
cónscidit.

Ph. Hem. Py. Quí nunc sí detúr mihi,

Vt ego únguibus facile illi in oculos inuolem uenéfico!

PH. Néscio quid profécto absente nóbis turbatúmst domi.
Adíbo. quid istuc? quid festinas? aút quem quaeris, Pýthias? 650

PY. Ehem Phaédria, ego quem quaeram? in' hinc quo dígna's cum donis tuis

10 Tam lépidis? PH. Quid istuc ést reĩ?

PY. Rogás me? eunuchum quém dedisti nóbis quas turbás dedit!

Virginem, erae quam dóno dederat mīles, uitiauí.

PH. Quid aīs?

PY. Périf. PH. Temulénta's. PY. Vtinam síc sint qui mihi mále uolunt. 655

Do. Au óbsecro, mea Pýthias, quod istuc nam monstrúm fuit?

15 PH. Insánis: qui istuc fácere eunuchus pótuit? PY. Ego illum néscio

Qui fúerit: hoc quod fécit, res ipsa indicat.

Virgo ipsa lacrumat néque, quom rogites, quíd sit audet dícere.

Ille aútem bonus uir núsquam adparet. étiam hoc misera súspicor, 660

Aliquíd domo abeuntem ábstulisse. PH. Néqueo mirarí satis,

20 Quo illíc abire ignáuos possit lóngius, nisi sí domum Forte ad nos rediit. PY. Víse amabo, núm sit. PH. Iam faxó scies.

Do. Perif, óbsecro, tam infándum facinus, méa tu, ne audiuí quidem.

PY. At pól ego amatorés eos mulierum ésse audieram máxumos, 665

Sed níl potesse: uérum miserae nón in mentem
uénerat:

Nam illum áliquo conclusissem neque illi cómmi- 25
sissem uírginem.

PHAEDRIA. DORVS. PYTHIAS. DORIAS.

PH. Exí foras, sceléste: at etiam réstítas, IV 4
Fugittíue? prodi, mále conciliate. Do(rvs). Ób-
secro. PH. Oh,

Illúd uide, os ut sibi distorsit cárnufex. 670

Quid huc tibi reditíost? uéstis quid mutátíost?

Quid nárras? paulum sí cessassem, Pýthias, 5

Domí nón offendissem, ita iam adornarát fugam.

PY. Habén hóminem, amabo? PH. Quid ní habeam?

PY. Factúm bene.

DOR(IAS). Istúc pol uero béne. PY. Vbíst? PH. Ro-
gitas? nón uides? 675

PY. Videam? óbsecro quem? PH. Hunc scilicet. PY.
Quis híc ést homo?

PH. Qui ad nós deductus hódíest. PY. Hunc oculís suis 10
Nostrárum numquam quisquam uidít, Phaédria.

PH. Non uidít? PY. An tu hunc crédidísti esse, ób-
secro,

Ad nós deductum? PH. Námque alium habuí né-
minem. PY. Au, 680

Ne cómparandus híc quidem ad illumst: ille erat

Honéstá facie et líberali. PH. Ita uísus est 15

Dudúm, quia uaria uéste exornatús fuit:

Nunc tibi uidetur foédís, quia illam nón habet.

PY. Tace óbsecro: quasi uéro paulum intérsiet. 685

Ad nós deductus hódíest adulescéntulus,

Quem tú uidere uéro uelles, Phaédria. 20

Hic ést uletus uétus ueternosús senex,
 Colóre mustelíno. PH. Hem, quae haec est fábula?
 Eo rédiges me, ut quid égerim egomet nésciam? 690
 Eho tu, émin ego te? Do. Emísti. PY. Iube mi dénuo
 25 Respóndeat. PH. Roga. PY. Vénisti hodie ad nós?
 negat.

At ille álter uenit ánnos natus sédecim:
 Quem sécum adduxit Pármeno. PH. Age dum hoc
 mi éxpedi

Primum: ístam quam habes únde habes uestém?
 taces? 695

Monstrum hóminis, non dictúru's? Do. Venit
 Chaérea.

30 PH. Fratérne? Do. Ita. PH. Quando? Do. Hódie. PH.
 Quam dudúm? Do. Modo.

PH. Quicúm? Do. Cum Parmenóne. PH. Norasne eúm
 prius?

Do. Non: néc quis esset úmquam audieram dícier.

PH. Vnde ígitur fratrem méum esse scibas? Do. Pár-
 meno 700

Dicébat eum esse. is míhi dedit hanc. PH. Óccidi.

Do. Meam ipse induit: post úna ambo abierúnt foras:

35 PY. Iám satis credis sóbriam esse me ét nil mentitám
 tibi?

Iám satis certumst uírginem uitiátam esse? PH. Age
 nunc, bélua,

Crédis huic quod dícat? PY. Quid ísti crédam?
 res ipsa índicat. 705

PH. Cóncede istuc paúlulum: audin? étiam paúlulum:
 sat est.

Díc dum hoc rursum, Chaérea tuam uéstem detra-
 xít tibi?

Do. Fáctum. **PH.** Et eamst indútus? **Do.** Factum. **PH.** Et 40
pró te huc deductúst? **Do.** Ita.

PH. Iúppiter magne, ó scelestum atque aúdacem homi-
nem. **PY.** Vaé mihi:

Éttiam non credás indignis nós esse inrisás modis? 710

PH. Mírur ní credís quod iste dícat. quid agam néscio.

Heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te
excúlpere

Vérur? uidístine fratrem Chaéream? **Do.** Non. 45

PH. Nón potest

Síne malo fatéri, uideo: séquere hac: modo aít
módo negat.

Óra me. **Do.** Obsecró te uero, Phaédria. **PH.** I
intro núnciam. 715

Do. Oíei. **PH.** Alio pácto honeste hinc quó modo ab-
eam néscio.

Áctumst, siquidem tú me hic etiam, nébulo, ludi-
ficábere.

PY. Pármenonis tám scio esse hanc téchinam quam me 50
ufuere.

DOR. Síe est. **PY.** Inueniam édepol hodie, párem ubi re-
feram grátiam.

Séd nunc quid faciéndum censes, Dórias? **DOR.** De
ístac rogas 720

Vírgine? **PY.** Ita, utrum praédicemne an táceam?

DOR. Tu pol, sí sapis,

Quód scis nescis, néque de eunucho néque de uítio
uírginis.

Hác re et te omni túrba euolues ét illi gratum fé- 55
ceris.

Íd modo díe, abíssae **Dorum.** **PY.** Ita fáciam. **DOR.**
Sed uideón Chremem?

Tháís iam aderit. PY. Quid ita? DOR. Quia, quom inde
ábeo, iam tum incéperat 725
Túrba inter eos. PY. Aúfer aurum hoc: égo scibo
ex hoc, quid siet.

CHREMES. PYTHIAS.

IV 5 CH. Attát data hercle uérba mihi sunt: uicít uinum
quód bibi.

Ac dum ádcubabam, quám uidebar míhi pulchre esse
sóbríus!

Postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom
officiúm facít.

PY. Chremés. CH. Quis est? ehem Pýthias: uah, quánto
nunc formósior 730

5 Vidére mihi quam dúdum! PY. Certo tú quidem
pol multo hílarior.

CH. Verbum hércle hoc uerum erít 'sine Cerere et Lí-
bero frigét Venus'.

Sed Tháís multon ánte uenit? PY. Án abiit iam
a mílite?

CH. Iam dúdum, aetatem. lítes factae súnť inter eos
máxumae.

PY. Nil díxit, tu ut sequerére sese? CH. Níl, nisi
abiens mi ínuit. 735

10 PY. Eho, nóne id sat erat? CH. Áť nescibam id dí-
cere illam, nísi quia

Corréxit miles, quód intellexi mínus: nam me ex-
trusít foras.

Sed eccam ípsam: miror úbí ego huic anteuórterim.

THAIS. CHREMES. PYTHIAS.

IV 6 TH. Crédo equidem illum iam ádfuturum esse, út illum
a me eripiát; sine ueniat:

Quí si illam digito úno attigerit, óculi *illi* ilico écfodientur. 740

Úsque adeo illius férre possum inéptiam et magnífica uerba,

Vérba dum sint: uérum enim si ad rem cónferentur, uápulabit.

CH. Tháïs, ego iam dúdum hic adsum. TH. O mí Chremes, te ipsum éxpectabam. 5

Scíu tu turbam hanc própter te esse fáctam? et adeo ad te áttinere hanc

Ómnem rem? CH. Ad me? quí quaeso istuc? TH. Quíá, dum tibi sorórem studeo 745

Réddere ac restítuere, haec atque huius modi sum múlta passa.

CH. Vbi east? TH. Domi apud me. CH. Hém. TH. Quid est? Éducta ita uti téque illaque dígnumst. CH. Quid 10

aís? TH. Íd quod res est.

Hánc tibi dono dó neque repeto pro illa quicquam abs té preti.

CH. Et habétur et referétur, Tháïs, tibi ita ut merita's grátia. 750

TH. Át enim caue, ne prius quam hanc a me accípias amittás, Chremes:

Nam haéc east, quam míles a me uí nunc ereptúm uenit.

Abi tú, cistellam, Pýthias, domo écfer cum monuméntis. 15

CH. Viden tu illum, Tháïs PY. Vbi sitast? TH. In ríscó: odiosa céssas.

CH. mílitem secum ád te quantas cópias addúcere? 755 Áttat. TH. Num formídulosus óbsecro es, mi homo?

CH. Ápage sis:

Égon formidulosus? nemoſt hóminum qui uiuát minus.
 20 TH. Átque ita opust. CH. Ah, métuo qualem tú me
 esse hominem exístumes.

TH. Ímmo hoc cogitáto: quicum réſ tibist, peregrínus est:
 Mínus potens quam tú, minus notus, mínus amíco-
 rum híc habens. 760

CH. Scío istuc. sed tu quód cauere póſſis, stultum ad-
 mitterest.

Málo ego nos prospícere quam hunc ulcíſci accepta
 iniúria.

25 TÚ abi atque obſera óſtium intus, dúm ego hinc
 transcurro ad forum:

Vólo ego adesse hic áduocatos nóbis in turba hác.

TH. Mane.

CH. Mélius est. TH. Mane. CH. Omítte, iam adero. TH.

Níl opus est istis, Chremes. 765

Hóc modo dic, sorórem esse illam tuam ét te par-
 uam uírginem

Ámíſſiſſe, núnc cognoſſe. sígna ostende. PY. Ad-
 súnť. TH. Cape.

30 Sí uim faciet, in ius ducito hóminem: intellextín?

CH. Probe.

TH. Fác animo haec praesénti dicas. CH. Fáciam. TH.

Attolle pállium.

Périi, huic ípsist ópus patrono, quém defensorém
 paro. 770

THRASO. GNATHO. SANGA. CHREMES.

THAIS.

IV 7 TH. Hancíne ego ut contuméliam tam insígnem in me
 accipíám, Gnatho?

Morí me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimini.

Primum aedis expugnabo. GN. Recte. THR. Virginem eripiám. GN. Probe.

THR. Male múlcabo ipsam. GN. Púlchre. THR. In medium huc ágmen cum uectí, Donax;

Tu, Símalio, in sinístrum cornum; tú, Syrisce, in déxterum. 775

Cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus furum? SA. Éccum adest.

THR. Quid ignáue? peniculón pugnare, qui ístum huc portes cógitas?

SA. Egone? ímperatorís uirtutem noueram et uim militum:

Sine ságuine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem uólnera?

THR. Vbi álii? SA. Qui malum 'álii'? solus Sánnio seruát domi. 780

THR. Tu hosce ínstrue: ego ero póst principia: inde ómnibus signúm dabo.

GN. Illúc est sapere: ut hósce instruxit, ípsus sibi cauit loco.

THR. Idem hóc iam Pyrrus fáctitauit. CH. Viden tu, Thaïs, quam híc rem agit?

Ni mírum, consílium illud rectumst de ócludendis aédibus.

TH. Sané quod tibi nunc uír uideatur ésse hic, nebulo mágnus est: 785

Ne métuas. THR. Quid uidétur? GN. Fundam tibi nunc nimis uellém dari,

Vt tu íllos procul hinc éx occulto caéderes: facerént fugam.

THR. Séd eccam Thaïdem ípsam uideo. GN. Quám mox inruimús? THR. Mane:

Ómnia prius éxperiri quam ármis sapientém decet.
 20 Quí scis an quae iúbeam sine ui fáciat? GN. Di
 uostrám fidem, 790

Quántist sapere! núnquam accedo, quín abs te ab-
 eam dóctior.

THR. Tháïs, primum hoc míhi responde: quóm tibi do
 istam uírginem,

Díxistin hos míhi dies soli dáre te? TH. Quid tum
 póstea?

THR. Rógitas? quae mi ante óculos coram amátorem ad-
 ducti tuom

25 TH. Quid cum illoc agás? THR. et cum eo clám te sub-
 ducti míhi? 795

TH. Lúbuit. THR. Pamphilam érgo huc redde, nísi si
 mauis ui éripi.

CH. Tibi illam reddat aut tu eam tangas, ómnium . . ?
 GN. Ah quid agís? tace.

THR. Quid tu tibi uis? égo non tangam meám? CH. Tuam
 autem, fúrcifer?

GN. Cáue sis: nescis quóí male dicas núncc uiro. CH.
 Non tu híncc abis?

30 Scín tu ut tibi res se hábeat? si quicquam hódie
 hic turbae coéperis, 800

Fáciam ut huius loci dieique meique semper mé-
 mineris.

GN. Míseret tui me, qui húncc tantum hominem fácias
 inimicúm tibi.

CH. Dímmiuam ego tibi caput hodie, nísi abis. GN. Ain
 ueró, canis?

Sícine agís? THR. Quis tú homo es? quid uis tibi?
 quid cum illa rei tibist? 804

CH. Scíbis: principio éam esse dico líberam. THR. Hem. 35

CH. Ciuem Átticam. THR. Hui.

CH. Meám sororem. THR. Os dúrum. CH. Miles, nunc
adeo edicó tibi,

Né uim facias úllam in illam. Tháís, ego eo ad
Sóphronam

Nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec.

THR. Tuq me próhibeas,

Meám ne tangam? CH. Próhibebo inquam. GN. Au-
dín tu? hic furti se ádligat:

Sát hoc tibist. THR. Idem hóc tu, Tháís? TH. 40

Quaére qui respóndeat. 810

THR. Quid nunc agimus? GN. Quín redeamus: iam haec
tibi aderit súpplicans

Últro. THR. Credín? GN. Ímmo certe: nóui inge-
nium múlierum:

Nólunt ubi uelís, ubi molis cúpiunt ultro. THR. Béne
putas.

GN. Iám dimitto exércitum? THR. Vbi uis. GN. Sánga,
ita ut fortís decet

Mílites, domí focique fác uicissim ut mémineris. 815 45

SA. Iám dudum animus ést in patinis. GN. Frúgi es.

THR. Vos me hac séquimini.

ACTVS V.

THAIS. PYTHIAS.

- V 1 TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
 ‘Scio, néscio, abiit, aúdiui, ego non ádfui.’
 Non tu istuc mihi dictúra aperte es, quíddquid est?
 ‘Virgó conscissa uéste lacrumans óbticet; 820
- 5 Eunúchus abiit:’ quam óbrem? quid factúmst? taces?
 PY. Quid tibi ego dicam mísera? illum eunuchúm negant
 Fuisse. TH. Quis fuit ígitur? PY. Iste Chaérea.
 TH. Qui Chaérea? PY. Iste ephébus frater Phaédriae.
 TH. Quid aís, uenefica? PY. Átqui certo cómperi. 825
- 10 TH. Quid is óbsecro ad nos? quam óbrem adductust?
 PY. Néscio:
 Nisi amásse credo Pámphilam. TH. Hem, mísero
 óccidi,
 Infélix, síquidem tu ístaec uera praédicas.
 Num id lácrumat uirgo? PY. Id opínor. TH. Quid
 aís, sácrilega?
- Istúcene intermináta sum hinc abiéns tibi? 830
- 15 PY. Quid fácerem? ita ut tu iústí, soli créditoast.
 TH. Scelésta ouem lupó commisti. díspudet
 Sic míhi data esse uérba. quid illuc hómínis est?
 PY. Era méa, tace tace óbsecro, saluaé sumus:
 Habémus hominem ipsum. TH. Vbi is est? PY. Hem
 ad sínísteram. 835
- 20 Viden? TH. Vídeo. PY. Comprendí iube, quan-
 túm potest.

TH. Quid illó faciemus, stúlta? **PY.** Quid faciás, ro-
gas?

Vide amábo, si non, quom áspicias, os ínpudens
Vidétur: tum *autem* quae éius confidéntias!

CHABREA. THAIS. PYTHIAS.

CH. Apud *Antiphonem* utérque, mater ét pater, 840 V 2

Quasi dédita opera dómi erant, ut nulló modo

Intro íre possem, quín uiderent me. ínterim

Dum ante óstium sto, nótus mihi quidam óbuiam

Venít. ubi uidi, ego me ín pedes quantúm queo 5

In ángiportum quóddam desertum; inde ítem 846

In áliud, inde in áliud: ita misérrimus

Fuí fugitando, néquis me cognósceret.

Sed éstne haec *Thais*, quám uideo? *ipsast.* haéreo

Quid fáciam. quid mea áutem? quid faciét mihi? 10

TH. Adeámus. bone uir *Dóre*, salue: díe mihi, 850

Aufúgistin? **CH.** Era, fáctum. **TH.** Satin id tibi

placet?

CH. Non. **TH.** Crédin te ínpune hábiturum? **CH.** Vnam

hanc nóxiam

Amítte: si aliam admísero umquam, occídito.

TH. Num meám saeuítiam uerítus? **CH.** Non. **TH.** Non? 15

quíd igitur?

CH. Hanc métui ne me crímínetur tibi. 855

TH. Quid féceras? **CH.** Paulúm quiddam. **PY.** Eho 'pau-

lum' ínpudens?

An paulum hoc esse tibi uidetur, uírginem

Vitiáre ciuem? **CH.** Cónseruam esse crédidi.

PY. Conséruam? uix me cóntíneo quín ínuolem 20

Monstro ín capillum: etiam últro derisum ádue-

mit.

860

- TH.** Abin hinc, insana? **PR.** Quid ita? uero debeam,
 Credo, isti quicquam furcifero, si id fecerim:
 Praesertim quom se seruom fateatur tuom.
- 25 **TH.** Missa haec faciamus. non te dignum, Chaerea,
 Fecisti: nam si ego digna hac contumelia 865
 Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.
 Neque edepol quid nunc consili capiam scio
 De uirgine istac: ita conturbasti mihi
- 30 **Rationes** omnis, ut eam non possim suis
 Ita ut aequom fuerat atque ut studui tradere, 870
 Ut solidum parerem mi hoc beneficium, Chaerea.
- CH.** At nunc dehinc spero aeternam inter nos gratiam
 Fore, Thais. saepe ex huius modi re quapiam
- 35 **Maló** principio magna familiaritas
 Conflatast. quid si hoc quispiam uoluit deus? 875
- TH.** Equidem pol in eam partem accipioque et uolo.
- CH.** Immo ita quaeso. unum hoc scito, contumeliae
 Non me fecisse causa, sed amoris. **TH.** Scio,
- 40 **Et pol** propterea magis nunc ignosco tibi.
 Non adeo inhumano ingenio sum, Chaerea, 880
 Neque ita inperita, ut quid amor ualeat nesciam.
- CH.** Te quoque iam, Thais, ita me di bene ament,
 amo.
- PR.** Tum pol tibi ab istoc, era, cauendum intellego.
- 45 **CH.** Non ausim. **PR.** Nil tibi quicquam credo. **TH.** Desinas.
- CH.** Nunc ego te in hac re mi oro ut adiutrix sies, 885
 Ego me tuae commendo et committo fide:
 Te mihi patronam capio, Thais, te obsecro:
 Emoriar, si non hanc uxorem duxero.
- 50 **TH.** Tamen si pater quid.. **CH.** Ah uolet, certo scio,
 Cuius modo haec sit. **TH.** Paululum opperier 890

Si uis, iam frater ipse hic aderit uirginis;
Nutricem arcessitum sit, quae illam aluit paruolam:

In cognoscendo tute ipse aderis, Chaerea.

CH. Ego uero maneo. TH. Vin interea, dum uenit, 55
Domi opperiamur potius quam hic ante ostium? 895

CH. Immó percupio. PY. Quam tu rem actura obsecro es?

TH. Nam quid ita? PY. Rogitas? hunc tu in aedis cogitas

Recipere posthac? TH. Quor non? PY. Crede hoc meae fide,

Dabit hic pugnam aliquam denuo. TH. Au, tace 60
obsecro.

PY. Parum perspexisse eius uidere audaciam. 900

CH. Non faciam, Pythias. PY. Non credo, Chaerea,
Nisi si commissum non erit. CH. Quin, Pythias,
Tu me seruato. PY. Neque pol seruandum tibi
Quicquam dare ausim neque te seruare. apage te. 65

TH. Adest optime ipse frater. CH. Perii hercle: obsecro 905

Abeamus intro, Thais: nolo me in uia

Cum hac ueste uideat. TH. Quam obrem tandem?
an quia pudet?

CH. Id ipsum. PY. Id ipsum? uirgo uero! TH. I praee, sequor.

Tu istic mane, ut Chremem intro ducas, Pythias. 70

PYTHIAS. CREMES. SOPHRONA.

PY. Quid, quid uenire in mentem nunc possit mihi, 910 V 3
Quid nam, qui referam sacrilego illi gratiam,
Qui hunc supposiuit nobis? CH. Moue te oro ocius,

Mea nútrix. So. Moueo. CH. Vídeo, sed nil pró-
moues.

5 Py. Iamne óstendisti signa nutrici? CH. Ómnia.

Py. Amábo, quid aít? cógnoscitne? CH. Ac mémori-
ter. 915

Py. Bene édepol narras: nam illi faueo uírgini.

Ite íntro: iam dudum éra uos expectát domi.

Virúm bonum eccum Pármenonem incédere

10 Videó: uide ut otíósus it, si dís placet.

Speró me habere, qui hunc meo excrucíem modo. 920

Ibo íntro, de cognítione ut certúm sciam:

Post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

PARMENO. PYTHIAS.

v 4 PA. Reuíso, quid nam Chaérea hic rerúm gerat.

Quod si ástu rem tractáuit, di uostrám fidem,

Quantam ét quam ueram laúdem capiet Pármeno! 925

Nam ut mittam, quod eí amórem difficíllimum

5 Caríssimum, ab meretríce auara uírginem

Quom amábat, eum conféci sine moléstia,

Sine súmptu, sine dispéndio: tum hoc álterum,

Id uérost quod ego míhi puto palmárium 930

Me répperisse, quó modo adulescéntulus

10 Meretrícum ingenia et móres posset nóscere,

Matúre ut quom cognórit perpetuo óderit.

Quae dúm foris sunt, níl uidetur mún dius,

Nec mágis compositum quícquam nec magis éle-
gans: 935

[Quae cum amatore suo cum cenant ligurriunt]

15 Harúm uidere inlúuiem sordes inopiam,

Quam inhouéstae solae sínt domi atque auidaé cibi,

Quo pácto ex iure hestérno panem atrúm uorent,

Nosse ómnia haec salús est adulescéntulis. 940

Py. Ego pól te pro istis díctis et factís, scelus,
Vlcíscar, ut ne inpúne in nos inlúseris. 20

Pró deum fidem, fácinus foedum! o infélicem adu-
lescéntulum!

Ó scelestum Pármenonem, qui ístum huc adduxít!

PA. Quid est?

Py. Míseret me: itaque ut né uiderem, mísera huc ec-
fugí foras, 945

Quae futura exémpa dicunt in eum indigna. **PA.** O
Iúppiter,

Quae illaec turbast? núm nam ego perii? adíbo. 25
quid istuc, Pýthias?

Quíd ais? in quem exémpa fient? **Py.** Rógitas, au-
dacíssume?

Pérdidisti ístúm quem adduxti pro eúnucho adu-
lescéntulum,

Dúm studes dare uérba nobis. **PA.** Quíd ita? aut
quid factúmst? cedo. 950

Py. Dícam: uirginem ístam, Thaídi hódie quae donó
datast,

Scís eam ciuem hinc ésse? et fratrem eius ésse ad- 30
prime nóbilem?

PA. Néscio. **Py.** Atqui sic inuentast: éam iste uitiauit
miser.

Ílle ubi id rescíuit factum fráter uiolentíssimus,

PA. Quíd nam fecit? **Py.** cónligauit prímum eum mise-
ris modis. 955

PA. Cónligauit? **Py.** Átque quidem orante, út ne id
faceret, Tháide.

PA. Quíd ais? **Py.** Nunc minátur porro sése id quod
moechís solet: . 35

Quód ego numquam uídi fieri néque uelim. PA. Qua
audácia

Tántum facinus aúdet? PY. Quid ita 'tántum'? PA.
An non hoc máximumst?

Quís homo pro moecheo úmquam uidit in domo me-
retrícia 960

Préndi quemquam? PY. Néscio. PA. At ne hoc
nésciatis, Pýthias:

40 Dico, edico uóbis, nostrum esse íllum erilem fílium.
PY. Hem,

Óbsecro, an is est? PA. Néquam in illum Tháís
uim fierí sinat!

Átque adeo autem quór non egomet íntro eo? PY.
Vidé, Pármeno,

Quíd agas, ne neque ílli prosis ét tu pereas: nam
hóc putant, 965

Quídquid factumst, á te esse ortum. PA. Quíd igi-
tur faciám miser?

45 Quídue incipiam? ecce autem uideo rúre redeun-
tém senem:

Dícam huic an non *dícam*? dícam hercle: étsi mihi
magnúm malum

Scío paratum: séd necessest, huic ut subueniát.
PY. Sapis.

Égo abeo intro: tú istí narra omne órdine, ut fac-
túm siet. 970

LACHES. PARMENO.

V 5 LA. Ex meó propinquo rúre hoc capio cómmodi:
Neque agrí neque urbis ódium me umquam pércipit.
Vbi sátias coepit fieri, commutó locum.
Sed estne ílle noster Pármeno? et certe ípsus est

Quem praestolare, Pármeno, hic ante ostium? 975 3

PA. Quis homóst? chem, saluom te áduenire, ere,
gaúdeo.

LA. Quem praestolare? PA. Périi: lingua haerét metu.

LA. Hem,

Quid ést quod trepidas? sátine saluae? díe mihi.

PA. Ere, primum te arbitrári id quod res ést uelim:

Quidquid huius factumst, culpa non factumst mea. 980 10

LA. Quid? PA. Récte sane intérogasti: opórtuit

Rem praénarrasse me. émit quendam Phaédria

Eunúchum, quem dono huic daret. LA. Quoi? PA.

Tháidi.

LA. Emit? perii hercle. cuánti? PA. Vigintí minis.

LA. Actumst. PA. Tum quendam fídicinam amat hinc 15

Chaérea.

985

LA. Hem, quíd? amat? an scit iam ille quíd meretríx
siet?

An in ástu uenit? áliud ex alió malum.

PA. Ere, né me spectes: me ímpulsore hæec nón facit.

LA. Omítte de te dícere. ego te, fúrcifer,

Si úuo.. sed istac, quídquid est, primum éxpedi. 990 20

PA. Is pro sílo eunucho ad Tháidem dedúctus est.

LA. Pro eunúchon? PA. Sic est. hunc pro moecho

póstea

Compréndere intus ét constrinxere. LA. Óccidi.

PA. Audáciam meretricum specta. LA. Númquid est

Aliúd mali damníue quod non díxeris 995 25

Relícuom? PA. Tantumst. LA. Césso huc intro

rumpere?

PA. Non dúbiumst quin mihi mágnum ex hac re sít malum:

Nisi quía necessus fúit hoc facere. id gaúdeo

Proptér me hisce aliquid ésse euenturúm mali:

- 30 Nam iam diu aliquam causam quaerebat senex, 1000
 Quam obrem insigne aliquid faceret eis: nunc reperit.

PYTHIAS. PARMENO.

V 6 Py. Numquam edepol quicquam iam diu quod magis uellem euenire

Mi euenit, quam quod modo senex intro ad nos uenit errans.

Mihi solae ridiculo fuit, quae quid timeret scibam.

PA. Quid hoc autemst? Py. Nunc id prodeoque ut conueniam Parmenonem. 1005

5 Sed ubi obsecro est? PA. Me quaerit haec. Py. Atque eecum uideo: adibo.

PA. Quid est, inepta? quid uis tibi? quid rides? pergin? Py. Perii:

Defessa iam sum misera te ridendo. PA. Quid ita?

Py. Rogitas?

Numquam pol hominem stultiorem uidi nec uidebo ah,

Non possum satis narrare, quos ludos praebueris intus. 1010

10 At etiam primo callidum et disertum credidi hominem.

Quid? sicone credere [ea] quae dixi oportuit te?

An paenitebat flagiti, te auctore quod fecisset

Adulescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?

Nam quid illi credis tum animi fuisse, ubi uestem uidit 1015

15 Illam esse eum indutum pater? quid? iam scis te perisse?

PA. Hem quid dixisti, pessuma? an mentita's? etiam rides?

Itan lepidum tibi uisumst, scelus, nos inridere?
PY. Nimum.

PA. Siquidem istuc inpune habueris. PY. Verum. PA. Reddam hercle. PY. Credo:

Sed in diem istuc, Parmeno, est fortasse, quod minare. 1020

Tu iam pendebis, qui stultum adulescentulum nobilitas

Flagitiis et eundem indicas: uterque in te exempla edent.

PA. Nullus sum. PY. Hic pro illo munere tibi honos est habitus: abeo.

PA. Egomét meo indicio miser quasi sórex hodie perii.

GNATHO. THRASO. (PARMENO.)

GN. Quid nunc? qua spe aut quo consilio huc imus? V? quid coeptas, Thraso? 1025

TH. Égone? ut Thaidí me dedam et faciam quod iubeat.

GN. Quid est?

TH. Qui minus quam Herculés seruiuit Ómphalae? GN. Exemplum placet.

Útinam tibi commítigari uideam sandalió caput!

Séd fores crepuérunt ab ea. TH. Perii: quid hoc autémst mali?

Hunc ego numquam uideram etiam: quid nam hic properans prósilít? 1030

CHAEBA. PARMENO. GNATHO. THRASO.

CH. Ó populares, écquis me hodie uíuit fortunátior? V 8

Nemo hercle quisquam: nam in me plane dí potestatem suam

Omnem ostendere: quod tam subito tot congruerint
commoda.

PA. Quid hic laetus est? CH. O Pármeno mi, o meárum
uoluptatum ómnium

5 Inuentor inceptor perfector, scin me in quibus sim
gaudiis? 1035

Scis Pámphilam meam inuentam cliem? PA. Audui.

CH. Scis sponsam mihi?

PA. Bene, ita me di ament, factum. GN. Audin tu, hic quid
ait? CH. Tum autem Phaédriae

Meo fratri gaudeo esse amorem omnem in tranquillo:
unast domus;

10 Thais patri se commendauit, in clientelam et fidem
Nobis dedit se. PA. Fratris igitur Thais totast? CH.
Scilicet. 1040

PA. Iam hoc aliud est quod gaudeamus: miles pelletur
foras.

CH. Tu frater ubi ubi est fac quam primum haec audiat.
PA. Visam domum.

TH. Numquid, Gnatho, tu dubitas quin ego nunc per-
petuo perierim?

GN. Sine dubio opinor. CH. Quid commemorem primum
aut laudem maxime?

15 Illumne qui mihi dedit consilium ut facerem, an
me qui ausus siem 1045

Incipere, an fortunam conlaudem, quae governa-
trix fuit,

Quae tot res tantas tam opportune in unum con-
clusit diem,

An mei patris festiuitatem et facilitatem? o Iuppiter,
Serua obsecro haec bona nobis.

PHÆDRIA. CHÆREA. THRASO. GNATHO.

PH. Di uostrám fidem, incredíbilis
Pármeno modo quæ narravit. séd ubist frater? CH. 20
Præsto adest. 1050

PH. Gaúdeo. CH. Satis crédo. nil est Tháide hæc, frater, tua
Dígnius quod amétur: ita nostræ ómnist faulrix fá-
miliae.

PH. Míhi illam laudas? TH. Périi, quanto mínus spei
est, tanto mágis amo.
Óbsecro, Gnatho, in te spes est. GN. Quid uis fa-
ciam? TH. Pérífice hæc
Précibus pretio, ut hæream in parte áliqua tandem 25
apud Tháidem. 1055

GN. Díficilest. TH. Siquíd conlubitumst, nóui te. hoc
si efféceris,
Quóduis donum præmíum a me optáto, id optatúm
feres.

GN. Ítane? TH. Sic erit. GN. Si efficio hoc, póstulo ut
míhi túa domus

Té praesente absénte pateat, ínuocato ut síl locus
Sémper. TH. Do fidém futurum. GN. Adcingar. PH. 30
Quem ego hic aúdio? 1060

Ó Thraso. TH. Saluète. PH. Tu fortásse quæ facta
híc sient

Néscis. TH. Scio. PH. Quor érgo in his te cónspi-
cor regiónibus?

TH. Vóbis fretus. PH. Scín quam fretus? míles, edicó tibi,
Sí te in platea offéndero hæc post úmquam, quod
dicás míhi

‘Álium quaerebam, íter hæc habui’, périisti. GN. 35
Heia, haud síc decet. 1065

PH. DÍctumst. GN. Non cognóscó uostrum tám super-
bum. PH. Síc ago.

GN. Príus audíte paúcis: quod quom díxero, si plácuerit,
Fácítote. PH. Audiámus. GN. Tu concéde paulum
istúc, Thraso.

Príncipio ego uos crédere ambos hóc mihi uemen-
tér uelim,

40 Me húius quidquíd fácio íd facere máxume causá
mea: 1070

Vérum sí ídem uóbis prodest, uós non facere ín-
scítíast.

PH. Quíd íd est? GN. Militem égo ríualem récipiundum
cénseo. PH. Hem,

Récipiundum? GN. Cógita modo. tu hércle cum
ílla, Phaédria,

45 Vt lubenter úuis (etenim béne lubenter uíctitas),
Quód des paulumst, ét necessést múltum accípere
Tháidem. 1075

Vt tuo amori súppeditare póssint síne sumptú tuo
Ómnia haec, magis ópportunus néc magis ex usú tuo
Némost. princípío ét habet quod det, ét dat nemo
lárgius.

50 Fátuos est, insúlsus, tardus, stértit noctis ét dies:
Néque ístum metuas né amet mulier: fáclle pellas
úbi uellis. 1080

CH. Quíd agimus? GN. Praetérea hoc etiam, quód ego
uel primúm puto,

Áccípít homo némo méllius prórsus neque prolíxius.

CH. Mírúmi ní illoc hómíne quoquo pácto opust. PH. Ídem
ego árbitror.

GN. Récte facítis. únúmi etiam hóc uos óro, ut me ín
uostrúm gregem

Réciptis: sáts diu iam hoc sáxum uorso. PH. Ré- 55
cipimus. 1085

CH. Ác lubenter. GN. At ego pro isto, Phaédria et tu
Chaérea,

Húnc comedendum et ébibendum uóbis propinó.

CH. Placet.

PH. Dígnus est. GH. Thraso, úbi uis accéde. TH. Ób-
secro te, quíd agimus?

GN. Quíd? isti te ignorábant: postquam eis móres ostendí
tuos

Ét conlaudauí secúndum fácta et uirtutés tuas, 60

Ínpetrauí. TH. Béne fecisti: grátiam habeo máxu-
mam. 1091

Númquam etiám fui úsquam, quin me amárent omnes
plúrimum.

GN. Díxin ego in hoc ésse uobis Átticam elegántiam?

PH. Níl praeter promíssum est. ite hac. CANTOR. Vós
ualete et plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 206 iambici senarii
- 207 trochaicus octonarius
 - 208 trochaicus septenarius
 - 209 iambicus quaternarius
 - 210 et 211 trochaici septenarii
 - 212 iambicus octonarius
 - 213 et 215 iambici quaternarii
 - 214 et 218 trochaici septenarii
 - 216 et 217 trochaici octonarii
 - 219 ad 223 iambici octonarii
 - 224 ad 254 trochaici septenarii
 - 255 ad 291 iambici septenarii
 - 292 clausula
 - 293 ad 297 iambici octonarii
 - 298 trochaicus septenarius
 - 299 et 301 iambici quaternarii
 - 300 iambicus senarius
 - 302 et 303 iambici octonarii
 - 304 trochaicus octonarius
 - 305 trochaicus septenarius
 - 306 iambicus quaternarius
 - 307 ad 319 iambici octonarii
 - 320 iambicus senarius
 - 321 et 322 iambici septenarii
 - 323 ad 351 iambici senarii
 - 352 ad 366 trochaici septenarii

- V. 367 ad 390 iambici octonarii
- 391 ad 538 iambici senarii
 - 539 ad 548 iambici septenarii
 - 549 et 550 trochaici septenarii
 - 551 et 552 iambici septenarii
 - 553 ad 556 iambici octonarii
 - 557, 559 ad 561 iambici septenarii
 - 558 trochaicus octonarius
 - 562 ad 591 iambici octonarii
 - 592 ad 614 iambici septenarii
 - 615, 618 ad 620 trochaici octonarii
 - 616 et 621 trochaici septenarii
 - 617 et 622 iambici octonarii
 - 623 ad 628 trochaici septenarii
 - 629 ad 642 iambici senarii
 - 643 et 644 trochaici octonarii
 - 645 trochaicus septenarius
 - 646 et 648 iambici octonarii
 - 647 et 652 iambici quaternarii
 - 649 et 655 trochaici septenarii
 - 650, 651, 653 iambici octonarii
 - 654 trochaicus octonarius
 - 656 et 657 iambici octonarii
 - 658 iambicus senarius
 - 659 ad 667 iambici octonarii
 - 668 ad 702 iambici senarii
 - 703 ad 726 trochaici septenarii
 - 727 ad 737 iambici octonarii
 - 738 iambicus senarius
 - 739 ad 746, 748 trochaici octonarii
 - 747 trochaicus dimeter catalecticus
 - 749, 751, 752 trochaici septenarii
 - 750 iambicus octonarius
 - 753 et 754 iambici septenarii
 - 755 ad 770 trochaici septenarii
 - 771 ad 787 iambici octonarii
 - 788 ad 816 trochaici septenarii

- V. 817 ad 942 iambici senarii
- 943 ad 970 trochaici septenarii
- 971 ad 1001 iambici senarii
- 1002 ad 1024 iambici septenarii
- 1025 ad 1031 trochaici septenarii
- 1032 ad 1049 iambici octonarii
- 1050 ad 1094 trochaici septenarii.
-

HEAVTON TIMORVMENOS

P. TERENTI.

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AED · CVR
EGIT · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT · FLACCVS
CLAVDI · ACTA · PRIMVM · TIBIIS · INPARIBVS
DEINDE · DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · TERTIA
MA · IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

In militiam proficisci gnatum Clíniam
Amántem Antiphilam cómpulit durús pater,
Animíque sese angébat facti paénitens.
Mox út reuersust, elám patrem deuórtitur
Ad Clítiphonem: is amábat scortum Bécchidem. 5
Cum arcésseret cupitam Antiphilam Clínia,
Vt éius Bacchis uénit amica ac séruolae
Habitúm gerens Antíphila: factum id quó patrem
Suúm celaret Clítipho. hic technís Syri
Decém minas meretriculae aufert á sene. 10
Antíphila Clitiphónis reperitúr soror:
Hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

PERSONAE.

CHREMES SENEX
MENEDEMVS SENEX
CLITIPHO ADVLESCENS
CLINIA ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
DROMO SERVOS
BACCHIS MERETRIX
ANTIPHILA MVLIER
SOSTRATA MATRONA
NVTRIX
PHRYGIA ANCILLA.

PROLOGVS.

Nequof sit uostrum mirum, quor partis seni
Poëta dederit, quae sunt adulescèntium:
Id primum dicam, deinde quod ueni eloquar.
Ex integra Graeca integram comoediam
Hodiè sum acturus Heaúton timorúmenon. 5
[Duplex quae ex argumento facta est simplici.]
Nouam esse ostendi et quae esset: nunc qui scripserit
Et quóia Graeca sít, ni partem máxumam
Existumarem scíre nostrum, id dicerem.
Nunc quam óbrem has partis didicerim paucis dabo. 10
Orátorem esse uoluit me, non prólogum:
Vostrúm iudicium fécit: me actórem dedit,
Sí hic áctor tantum póterit a facúndia,
Quantam ille potuit cógitare cómmode,
Qui orátionem hanc scripsit, quam dictúrus sum. 15
Nam quód rumores dístulerunt málioli,
Multás contaminásse Graecas, dúm facit
Paucás Latinas: factum id esse hic nón negat,
Neque sé pigere et deinde facturum autumat.
Habét bonorum exéplum, quo exépló sibi 20
Licére id facere quód illi fecerúnt putat.
Tum quód maliuolus uétus poëta díctitat,
Repénte ad studium hunc se ádplícasse músicum,
Amícum ingenio frétum, haud naturá sua:
Arbítrium uostrum, uóstra existumátio 25
Valébit. qua re orátos uos omnis uolo,
Ne plús iniquom póssit quam aequom orátio.

Facite aequi sitis: date crescendi copiam,
 Nouarum qui spectandi faciunt copiam,
 Sine uitiis: ne ille pro se dictum existimet, 30
 Qui nuper fecit seruo currenti in uia
 Decesse populum: quor insano seruiat?
 De illius peccatis plura dicet, quom dabit
 Alias nouas, nisi finem maledictis facit.
 Adeste aequo animo: date potestatem mihi 35
 Statariam agere ut liceat per silentium;
 Ne semper seruos currens, iratus senex,
 Edax parasitus, sycophanta autem impudens,
 Auarus leno, adsidue agendi sint mihi
 Clamore summo, cum labore maximo. 40
 Mea causa causam hanc iustam esse animum inducite,
 Ut aliqua pars laboris minuatur mihi.
 Nam nunc nouas qui scribunt, nil parcunt seni:
 Si qua laboriosast, ad me curritur:
 Si lenis est, ad alium defertur gregem. 45
 In hac est pura oratio. experimini,
 In utramque partem ingenium quid possit meum.
 Si numquam auare pretium statui arti meae
 Et eum esse quaestum in animum induxi maximum,
 Quam maxime seruire uostris commodis: 50
 Exemplum statuite in me, ut adulescentuli
 Vobis placere studeant potius quam sibi.

ACTVS I.

CHREMES. MENEDREMVS.

- CH. Quamquam haec inter nos nuper notitia admodumst I 1
 (Inde adeo quom agrum in proximo hic mercatus es)
 Nec rei fere sane amplius quicquam fuit: 55
 Tamén uel uirtus tua me uel uicinitas,
 Quod ego in propinqua parte amicitiae puto, 5
 Facit ut te audacter moneam et familiariter,
 Quod mihi uidere praeter aetatem tuam
 Facere et praeter quam res te adhortatur tua. 60
 Nam pro deum atque hominum fidem, quid uis tibi?
 Quid quaeris? annos sexaginta natus es, 10
 Aut plus eo, ut concio; agrum his regionibus
 Meliorem neque pretii maioris nemo habet;
 Seruos compluris: proinde quasi nemo siet, 65
 Ita tute attente illorum officia fungere.
 Numquam tam mane egrerior neque tam uesperii 15
 Domum reuortor, quin te in fundo conspicer
 Fodere aut arare aut aliquid ferre. denique
 Nullum remittis tempus neque te respicis. 70
 Haec non uoluptati tibi esse satis certo scio.
 'Enim' dices 'quantum hic operis fiat paenitet.' 20
 Quod in opere faciundo operae consumis tuae,
 Si sumas in illis exercendis, plus agas.
- ME. Chremes, tantumne ab re tuast otii tibi, 75
 Aliena ut cures eaque nil quae ad te attinent?

- 25 CH. Homó sum: humani níl a me alienúm puto.
 Vel mé monere hoc uél percontarí puta:
 Rectúmst, ego ut faciam; nón est, te ut detérream.
- ME. Mihi síc est usus: tibi ut opus factóst, face. 80
- CH. An quóquamst usus hómíni, se ut cruciét? ME. Mihi.
- 30 CH. Siquíd laboríst, nóllem: sed quíd istúc malíst?
 Quaesó, quíd de te tántum *commeruísti*? ME. Eheu.
- CH. Ne lácruma, atque istuc, quídquid est, fac me út
 sciam:
 Ne réctice, ne uerére, crede inquám mihi: 85
 Aut cónsolando aut cónsilio aut re iúuero.
- 35 ME. Scire hóc uis? CH. Hac quídem caúsa, qua dixí tibi.
 ME. Dicétur. CH. At istos rástros intereá tamen
 Adpóne, ne labóra. ME. Minume. CH. Quám rem agís?
 ME. Sine mé, uociuom témpus nequod dém mihi 90
 Labóris. CH. Non sinam, inquam. ME. Ah, non ae-
 quóm facís.
- 40 CH. Hui, tám grauis hos, quaeso? ME. Sic meritúmst
 meum.
- CH. Nunc lóquere. ME. Filium únícum adulescéntulum
 Habeo. ah, quíd dixí? habére me? immo habuí,
 Chremes:
 Nunc hábeam necne incértumst. CH. Quid ita istúc?
 ME. Scies. 95
- Est é Coríntho híc áduena anus paupéracula:
 45 Eius fíliam ille amáre coepit pérdite,
 Prope iam út pro uxore habéret: haec clam me ómnia.
 Vbi rém rescíui, coépi non humanítus
 Neque ut ánimum decuit aégrotum adulescéntuli 100
 Tractáre, sed ní et uía peruolgatá patrum.
 50 Cotídie accusábam: 'hem, tibíne haec diútius
 Licére speras fácere me uiuó patre,

- Amícam ut habeas própe iam in uxoris loco?
 Errás, si id credis, ét me ignoras, Clínia. 105
 Ego té meum esse díci tantispér uolo,
 Dum quód te dignumst fácies: sed si id nón facis, 55
 Ego quód me in te sit fácere dignum inuénero.
 Nulla ádeo ex re istuc fit nisi ex nimio ótio.
 Ego istúc aetatis nón amori operám dabam, 110
 Sed in Ásiam hinc abii própter pauperiem átque ibi
 Simúl rem et gloriám armís belli répperi.' 6
 Pestrémo adeo res rédiit: adulescéntulus
 Saepe éadem et grauitér aúdiendo uictus est:
 Aetáte me putáuit et sapiéntia 115
 Plus scíre et prouidére quam se ipsúm sibi:
 In Ásiam ad regem militatum abiit, Chremes. 65
CH Quid aís? **ME.** Clam me proféctus mensis trís abest.
CH. Ambo áccusandi: etsi illud inceptúm tamen
 Animíst pudentis sígnum et non instrénui. 120
ME Vbi cómperi ex eis, qui fuere ei cónscii,
 Domúm reuortor maéstus atque animó fere 70
 Pertúrbato atque incérto prae aegritúdine.
 Adsído: adcurrunt sérui, soccos détrahunt:
 Inde álii festináre, lectos stérnere, 125
 Cenam ádparare: pró se quisque sédulo
 Faciébant, quo illam míhi lenirent míseriam. 75
 Vbi uídeo, haec coepi cógitare 'hem, tót mea
 Solíus solliciti sánt causa, ut me unum éxpleant?
 Ancíllae tot me uéstiant? sumptús domi 130
 Tantós ego solus fáciam? sed gnatum únicum,
 Quem páriter uti his décuit aut etiam ámplius, 80
 Quod illa aétas magis ad haéc utenda idóneast,
 Eum ego hínc eieci míserum iniustitiá mea.
 Maló quidem me quóuis dignum députem, 135
 9*

- Si id fáciam. nam usque dum ille uitam illám colet
 85 Inopém, carens patria ób meas iniúrias,
 Intérea usque illi dé me suppliciúm dabo,
 Labórans, quaerens, párcens, illi séruiens.[?]
 Ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus, 140
 Nec uás nec uestiméntum: conrasi ómnia.
- 90 Ancíllas, seruos, nísi eos qui opere rústico
 Faciúndo facile sumpsum exercirént suom,
 Omnis produxi ac uéndidi. inscripsi flico
 Aedís: mercedem quási talenta ad quíndecim 145
 Coëgi: agrum hunc mercátus sum: hic me exérceo.
- 95 Decréui tantispér me minus iniúriæ,
 Chremés, meo gnato fácere, dum fiám miser:
 Nec fás esse, ulla mé uoluptate híc frui,
 Nisi ubi ille huc saluos rédierit meus párticeps. 150
- CH. Ingénio te esse in líberos lení puto,
 100 Et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
 Tractáret. uerum néque illum tu satis nóueras,
 Nec te ille; hoc quom fit, sibi non uere uíuitur.
 Tu illum numquam ostendísti quanti pénderes, 155
 Nec tibi illest credere aúsus quæ est æquóm patri.
- 105 Quod si ésset factum, hæc núnquam euenissént tibi.
- ME. Ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
- CH. Menedéme, at porro récte spero et illum tibi
 Saluom ádfuturum esse híc confido própeditem. 160
- ME. Vtinam ita di faxint. CH. Fácient. nunc si cómmo-
 dumst,
 110 Dionýsia híc sunt hódie: apud me síis uolo.
- ME. Non póssum. CH. Quor non? quæso tandem aliquán-
 tulum
 Tibi párcæ: idem absens fácere te hoc uolt fílius.
 ME. Non cónuenit, qui illum ád laborem hinc pépulerim, 165

Nunc me ipsum fugere. CH. Scicinesc sententia?

ME. Sic. CH. Bene uale. ME. Et tu. CH. Lacrimas excus- 115
sit mihi,

Miseretque me eius: sed ut diei tempus est,

Tempus monere me hunc uicinum Phanium,

Ad cenam ut ueniat: ibo, uisam si domist. 170

Nil opus fuit monitore: iam dudum domi

Praesto apud me esse aiunt; egomet conuiuas moror. 120

Ibo adeo hinc intro. sed quid crepuerunt fores

Hinc a me? quis nam egreditur? huc concessero.

CLITIPHO. CHREMBES.

CL. Nil adhuc est quod uereare, Clinia: haud quaquam 1 2
etiam cessant; 175

Et illam simul cum nuntio tibi hic adfuturam hodie scio.

Proin tu sollicitudinem istam falsam, quae te excruciat, mittas.

CH. Quicum loquitur filius?

CL. Pater adest, quem uolui: adibo. pater, opportune a
aduenis.

CH. Quid id est? CL. Hunc Menedemum nostrum
uicinum? CH. Probe. 180

CL. Huic filium scis esse? CH. Audiuim esse: in Asia.

CL. Non est, pater:

Apud nos est. CH. Quid ais? CL. Aduenientem, e nauim
egredientem sileo

Abduxi ad cenam: nam mihi magna cum eo iam inde
a pueritia

Fuit semper familiaritas. CH. Voluptatem magnam 10
nuntias.

Quam uellem Menedemum inuitatum, ut nobiscum
esset amplius, 185

Vt hanc laetitiam nec opinanti primus obicerem
domi!

Atque *hércle* etiam nunc tempus est. CL. Caue faxis:
non opus est, pater.

CH. Quaprópter? CL. Quia enim incertumst etiam, quid
se faciat. modo uenit.

15 CH. Timet ómnia: patris íram, et animum amícae se erga
ut sit suae.

Eam misere amat: proptér eam haec turba atque
ábitio euenít. CH. Scio. 190

CL. Nunc séruolum ad eam in úrbem misit, ét ego nostrum
uná Syrum.

CH. Quid nárrat? CL. Quid ille? míserum se esse. CH. Mí-
serum? quem minus créderes?

Quid rélicuíst quin hábeat, quae quidem in hómine
dicuntúr bona?

20 Paréntis, patriam incólumem, amicos, génus, cognat-
tos, díctias:

Atque haéc perinde súnť ut illiust ánimus qui ea
póssidet: 195

Qui uti scit, ei bona; illi, qui non útitur recté,
mala.

CL. Immo ille fuit senex inportunus sémper; et nunc
nřl magis

Vereór quam nequid in illum iratus plús satis faxít,
pater.

25 CH. Illícine? sed reprimám me: nam in metu ésse hunc
illist útile.

CL. Quid túte tecum? CH. Dícam. ut ut erat, mánsum
tamen ópórtuit. 200

Fortásse aliquantum iníquior erat praéter eius lu-
bídinem:

Paterétur: nam quem férret, si paréntem non fer-
rét suom?

Huncíne erat aequom ex illius more an illum ex huius
úuere?

Et quód illum insimulat dúrum, id non est: nám pa- 30
rentum iniúriae

Vnius modi sunt férme; paulo qui ést homo tolerá-
bilis, 205

Scortári crebro nólunt, nolunt crébro conuiuárier,
Praebént exigue sumpsum: atque haec sunt támen ad
uirtutem ómnia.

Verum ánimus ubi semél se cupiditáte deuinxít mala,
Necessest, Clitiphó, consilia cónsequi consímilia. 35

Scitúmst periculum ex áliis facere, tibi quid ex usú
siet. 210

CL. Ita crédo. CH. Ego ibo hinc íntro, ut uideam cénae
quid nobís siet.

Tu, ut témpus est diéi, uide sis néquo hinc abeas
lóngius.

CL. Quam iníqui sunt patrés in omnis ádulescentis iúdice! II 1
Qui aequom ésse censent nós a pueris sílico nasci
senes

Neque illárum adfines ésse rerum, quas fert adu-
lescéntia. 215

Ex suá lubidine ei moderantur, núnc quae est, non
quae olím fuit.

Mihi si úmquam filiús erit, ne ille fácoli me utetúr 5
patre:

Nam et cónoscendi et ignoscendi dábitur peccatí
locus:

Non út meust, qui mñi per alium osténdit suam sen-
téntiam.

Perii: is mi, ubi adbibit plus paulo, sua quae narrat
 facinora! 220

Nunc ait 'periculum ex aliis facito, tibi quid ex usu
 siet.'

10 Astutus: ne ille hau scit, quam mihi nunc surdo nar-
 ret fabulam.

Magis nunc me amicae dicta stimulant 'da mihi' at-
 que 'adfér mihi':

Quoi quod respondeam nil habeo: neque me quis-
 quamst miserior.

Nam hic Clinia, etsi is quoque suarum rerum sat agit,
 tamen habet 225

Bene et pudice eductam et artis ignaram merce-
 triciae.

15 Meast inpotens, procax, magnifica, sumptuosa, no-
 bilis.

Tum quod dem ei, 'recte' est: nam nil esse mihi
 religiosi dicere.

Hoc ego mali non pridem inveni: neque etiam dum
 scit pater.

ACTVS II.

CLINIA. CLITIPHO.

CLIN. Si mihi secundae res de amore meo essent, iam II 2
dudum scio 230

Venissent: sed vereor, ne mulier me absente hic
corrupta sit.

Concurrunt multa eam opinionem quae mihi animo
exaugeant:

Occasio, locus, aetas, mater quovis sub imperio mala,
Quoi nil iam praeter pretium dulcest. CLIT. Clinia. 5
CLIN. Ei miseró mihi.

CLIT. Etiam caues, ne videat forte hic te á patre aliquis
exiens? 235

CLIN. Faciam: sed nescio quid profecto mi animus prae-
sagit mali.

CLIT. Pergin istuc prius diiudicare, quam scis quid veri
siet?

CLIN. Si nil mali esset, iam hic adessent. CLIT. Iam áderunt.
CLIN. Quando istuc 'iam' erit?

CLIT. Non cogitas hinc longule esse? et nosti mores mú- 10
lierum:

Dum moliantur, dum conantur, ánnus est. CLIN. O
Clitípho, 240

Timeó. CLIT. Respira: eccum Dromonem cum Syro
una: adsunt tibi.

SYRVS. DROMO. CLINIA. CLITIPHO.

II 3 SY. Ain tu? DR. Sic est. SY. V́erum interea, d́um sermo-
nes caédimus,

íllae sunt relictæ. CLIT. Mulier t́ibi adest: audin,
Clínia?

CLIN. Égo uero audió nunc demum et uideo et ualeo, Clí-
típho.

DR. Ḿinime mirum: adeo ínpeditæ śunt: ancillarúm
gregem 245

1 D́ucunt secum. CLIN. Ṕeríi, unde illi śunt ancillæ?
CLIT. Ḿen rogas?

SY. Nón oportuít relictas: pórtant quid rerum! CLIN. Eí
míhi.

SY. Aúrum, uestem: et uésperascit, ét non nouerúnt uiam.
Fáctum a nobis stúltest. abi dum tú, Dromo, illis
óbuíam:

Própera: quid stas? CLIN. Vaé misero mi, quánta de
spe décidi! 250

10 CLIT. Quí istuc? quæ res té sollicitat aútem? CLIN. Ro-
gítas quíd siet?

Víden tu? ancillas aúrum uestem, quám ego cum
una ancíllula

Híc reliquí, unde éi esse censes? CLIT. Váh, nunc
demum intéllego.

SY. D́i boni, quid túrbaest! aedes nóstræ uix capiént,
scio.

Quíd comedent! quíd ébibent! quíd séne erit nostro
ḿiserius? 255

15 Séd eccos uideo quós uolebam. CLIN. O Iúppiter, ubi
námst fides?

Dum ego própter te errans pátria careo démens, tu
intereá loci

Conlócupletasti te, *Ántiphila*, et me in his deseruisti
malis,

Proptér quam in summa infámia sum et meó patri mi-
nus sum óbsequens,

Quoius nunc pudet me et míseret, qui harum móres
cantabát mihi, 260

Monuisse frustra, néque eum potuisse úmquam ab 20
hac me aspéllere.

Quod tamen nunc faciam: túm, quom gratum mihi
esse potuit, nólui.

Nemóst miserior me. *Sy.* Híc de nostris uérbis errat
uidelicet,

Quae hic súmus locuti. *Clínia*, aliter túom amorem
atque est áccipis:

Nam et uítast eadem et ánimus te erga idem ac fuit, 265
Quantum éx ipsa re cóniecturam fécimus. 25

CLIN. Quid est óbsecro? nam mihi nunc nil rerum ómniumst
Quod málim quam me hoc fálsó suspicárier.

Sy. Hoc prímum, ut nequid hufus rerum ignorés: anus,
Quae est dicta mater ésse ei antehac, nón fuit: 270

Ea óbiit mortem: hoc ípsa in itinere álterae 30
Dum nárrat, forte audíui. *CLIT.* Quae namst áltera?

Sy. Mane: hóc quod coepi prímum enarrem, *Clítipho*:
Post ístuc ueniam. *CLIT.* Própera. *Sy.* Iam primum
ómnium,

Vbi uéntum ad aedis ést, *Dromo* pultát foris: 275

Anus quaédam prodit: haéc ubi aperuit óstium, 35

Contínuo hic se coniécit intro, ego cónsequor:

Anus fóribus obdit péssulum, ad lanám redit.

Hic scíri potuit aut nusquam alibi, *Clínia*,

Quo stúdio uitam suám te absente exégerit, 280

Vbi de ínprouisost ínteruentum múlieri: 40

Nam ea res dedit tum existumandi copiam
 Cotidianae vitae consuetudinem,
 Quae quofusque ingenium ut sit declarat maxime.
 Textentem telam studiose ipsam offendimus, 285

45 Mediocriter uestitam ueste lugubri
 (Eius anuis causa opinor quae erat mortua)
 Sine auro: tum ornatam ita uti quae ornantur sibi,
 Nulla mala re esse expolitam muliebri

* * * * *

Capillus passus prolixae et circum caput 290
 50 Relictus neglegenter, pax. CLIN. Syre mi, obsecro,
 Ne me in laetitiam frustra conicias. SY. Anus
 Subtemen nebat: praeterea una ancillula
 Erat; ea texebat una, pannis obsita,
 Neglecta, imunda inluvie. CLIT. Si haec sunt,
 Clinia, 295

55 Vera, ita uti credo, quis test fortunatior?
 Scin hanc quam dicit sordidatam et sordidam?
 Magnum hoc quoque signumst, dominam esse extra
 noxiam,

Quom eius tam negleguntur internuntii.

Nam disciplinast eis, demunerarier 300
 60 Ancillas primum, ad dominas qui adfectant uiam.

CLIN. Perge, obsecro te, et caue ne falsam gratiam
 Studeas inire. quid aut, ubi me nominas?

SY. Vbi dicimus redisse te et rogare uti
 Veniret ad te, mulier telam desinat 305

65 Continuo et lacrumis opplet os totum sibi,
 Ut facile scires desiderio id fieri.

CLIN. Prae gaudio, ita me di ament, ubi sim nescio:
 Ita timui. CLIT. At ego nil esse scibam, Clinia.
 Age dum uicissim, Syre, dic quae illast altera? 310

Sy. Addúcimus tuam Báčchidem. **CLIT.** Hem, quid? Báč- 70
chidem?

Ého sceleste, quó illam ducis? **Sy.** Quó ego illam?
ad nos scílicet.

CLIT. Ád patremne? **Sy.** Ad eum ípsum. **CLIT.** O homi-
nis ínpudentem audáciam. **Sy.** Heus tu,

Nón fit sine períclo facinus mágnum nec memorábile.

CLIT. Hóc uide: in mea uíta tu tibi laúdem is quaesítum,
scelus? 315

Vbí si paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim. 75

Quíd illo facias? **Sy.** Át enim. **CLIT.** Quid 'enim'?

Sy. Sí sinas, dicám. **CLIN.** Sine.

CLIT. Síno. **Sy.** Ita res est haéc nunc, quasi quom. **CLIT.**

Quás malum ambagés mihi

Nárrare occípít? **CLIN.** Syre, uerum hic díct: mitte,
ad rém redi.

Sy. Énim uero reticére nequeo: múltimodis iniúriu's, 320
Clítipho, neque férrí potis es. **CLIN.** Aúdiundum her- 80
clést, tace.

Sy. Vís amare, uís potiri, uís quod des illi éffici:

Túom esse in potiundó periclum nón uis: haud
stulté sapis:

Síquidem id saperest, uélle te id quod nón potest
contíngere.

Aút haec cum illis súnť habenda, aut illa cum his
mitténda sunt. 325

Hárum duarum cóndicionum núnc utram malís uide, 85

Étsi consiliúm quod cepi réctum esse et tutúm scio.

Nam ápud patrem tua amíca tecum sine metu ut sit
cópiast:

Túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac
inueniám uia,

Quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddi-
derás mihi. 330

90 Quíd aliud tibi uís? CLIT. Siquidem hoc fit. SY. Sí-
quidem? experiundó scies.

CLIT. Áge age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id est?
SY. Adsimulábimus

Túam amícam huius ésse. CLIT. Pulchre: cédo, quíd
hic faciét sua?

Án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst
parum?

SY. Ímmo ad tuam matrem ábducetur. CLIT. Quíd eo?
SY. Longumst, Clítipho, 335

95 Sí tibi narrem, quam óbrem id faciam: uéra causast.
CLIT. Fábulae:

Níl satis firmi uídeo, quam óbrem accípere hunc mi
expediát metum.

SY. Máne, habeo aliud, si ístuc metuis, ámbo quod *fa-*
teámini

Síne periclo esse. CLIT. Huius modi obsecro áliquid
reperi. SY. Máxume:

Ibo óbuiam huic, dicam út reuortatúr domum. CLIT.
Hem, 340

100 Quíd díxí? SY. Ademptum tibi iam faxo omném
metum,

In aúrem utramuis ótiose ut dórmias.

CLIT. Quid ágo nunc? CLIN. Tune? quód boni CLIT.
Syre, díe modo

Verum. SY. Áge modo: hodie séro ac nequiquám
uoles.

CLIN. datúr, fruare dúm licet: nam néscias 345

105 CLIT. Syre ínquam. SY. Perge pórró, tamen ístuc ago.

CLIN. eius sí potestas pósthac an numquám tibi.

CLIT. Verum hércle istuc est. Syre, Syre inquam, heus
heús, Syre.

Sy. Concaluit. quid uis? **CLIT.** Rédi, redi. **Sy.** Adsum:
dic quid est?

Iam hoc quóque negabis tibi placere. **CLIT.** Immó,
Syre: 350

Et mé et meum amorem et fánam permittó tibi. 110

Tu es iúdex: nequid áccusandus síis uide.

Sy. Ridículumst te istuc me ádmonere, Clítipho:

Quasi ístic mea res mínor agatur quám tua.

Hic síquid nobis fórte aduorsi euénerit, 355

Tibi erúnt parata uérba, huic homini uérbera: 115

Quaprópter haec res ne útiquam neglectúst mihi.

Sed istúnc exóra, ut súam esse adsimulet. **CLIN.** Sci-
licet

Factúrum me esse: in eúm iam res redít locum,

Vt sít necessus. **CLIT.** Mérito te amo, Clínia. 360

CLIN. Verum sílla nequid tíubet. **Sy.** Perdoctást probe. 120

CLIT. At hóc demíror, quí tam facile pótuérís

Persuádere illi, quae solet quos spérnere!

Sy. In témpore ad eam uéni, quod rerum ómniúmsst

Primúm: nam quendam misere offendi mílitem 365

Eius nóctem orantem: haec árte tractabát uírum, 125

Vt sílius animum cúpidum inopia incénderet:

Eadémque ut esset ápud te hoc quam gratíssimum.

Sed heús tu, uide síis néquid inprudéns ruas.

Patrém nouísti ad háas res quam síit pérspicax: 370

Ego te áutem nouí quam ésse soleas ínpotens: 130

Inuérsa uerba, euérsas ceruicís tuas,

Gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.

CLIT. Laudábís. **Sy.** Vide síis. **CLIT.** Tútímet mirábere.

Sy. Sed quám cito sunt cónsecutae múlteres! 375

135 CLIT. Vbi sánt? quor retines? SY. Iám nunc haec non
est tua.

CLIT. Scio, ápuđ patrem: at nunc ínterim. SY. Niló magis.

CLIT. Síne. SY. Nón sinam inquam. CLIT. Quaésó pau-
lispér. SY. Veto.

CLIT. Saltém salutem. SY. Ábeas sí sapiás. CLIT. Eo:

Quid istíc? SY. Manebit. CLIT. Hóminem felicem.

SY. Ámbula. 380

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRVS.

II 4 BA. Édepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam iú-
dico,

Íd tu quom studuísti, formae ut móres consimilés
forent:

Mínumeque, ita me dí ament, miror sí te sibi quis-
que éxpetit.

Nám mihi, quale ingénium haberes, fúit indicio orátio:

Ét quom egomet nunc mécum in animo útam tuam
consídero 385

Ómniúmque adeó uostrarum, uólgus quae ab se sé-
gregant,

Ét uos esse istíus modi et nos nón esse haud mi-
rábilest:

Nam éxpedit bonas ésse uobis; nós, quibuscum est
res, nón sinunt:

Quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt:

10 Haéc ubi inminútaſt, illi súom animum alio cónfe-
runt; 390

Nísi sí prospectum ínterea aliquid ést, desertae ú-
uimus.

Vóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmſt
uíro:

Quoíus mos maxumést consimilis uóstrum, hi se ad
uos ádplicant.

Hóc beneficio utríque ab utrisque uéro deuincímíni,
Vt numquam ulla amóri uostro incidere possit cála-¹⁵
mitas. 395

AN. Néscio alias: mé quidem semper scío fecisse sédulo,
Vt ex illius cómmo meum cómpararem cómmo-
dum. CL. Ah,

Ergó, mea Antíphila, tú nunc sola réducem me in
patriám facis:

Nam dum ábs te absum, omnes míhi labores fuére
quos cepí leues,

Praetér quam tui caréndum quod erat. SY. Crédo. 20
CL. Syre, uix súffero: 400

Hocím me miserum nóñ licere meó modo ingeniúm
frui!

SY. Immo út patrem tuom uídi esse habitum, díu etiam
turbás dabit.

BA. Quis nam híc adulescens ést, qui intuitur nós? AN.
Ah, retine me, óbsecro.

BA. Amábo quíd tibiíst? AN. Disperli, péril misera. BA.
Quíd stupes?

CL. Antíphila. AN. Videon Clíniam an non? BA. Quém 25
uides? 405

CL. Salue, ánime mi. AN. O mi Clínia, salue. CL. Vt
uales?

AN. Saluóm uenisse gaúdeo. CL. Teneóne te,
Antíphila, maxume ánimo exoptatám meo?

SY. Ite íntro: nam uos lám dudum expectát senex.

ACTVS III.

CHREMES. MENEDÉMVS.

- III 1 CH. Luciscit hoc iam. cesso pultare ostium 410
 Vicini, primo ex me ut sciat sibi filium
 Redisse? etsi adulescentem hoc nolle intellego.
 Verum quom uideam miserum hunc tam excruciarier
 5 Eius abitu, celem tam insperatum gaudium,
 Quom illi periculi nil ex indicio siet? 415
 Haud faciam: nam quod poteró adiutabó senem.
 Item ut filium meum amico atque aequali suo
 Video inseruire et socium esse in negotiis,
 10 • Nos quóque senes est aequom senibus obsequi.
 ME. Aut ego profecto ingenio egregio ad miserias 420
 \ Natús sum, aut illud falsumst, quod uolgo audio
 Dici, diem adimere aegritudinem hominibus:
 Nam mihi quidem cotidie augetur magis
 15 De filio aegritudo, et quanto diutius
 Abest, magis cupio tanto et magis desidero. 425
 CH. Sed ipsum foras egressum uideo: ibo, adloquar.
 Menedeme, salue: nuntium adportó tibi,
 Quoius maxime te fieri participem cupis.
 20 ME. Numquid nam de meo gnato audiisti, Chremes?
 CH. Valet atque uiuit. ME. Vbi namst quaeso? CH. Apud
 me domi. 430
 ME. Meus gnatus? CH. Sic est. ME. Venit? CH. Certe.
 ME. Clinia

Meus uénit? CH. Dixi. ME. Eámus: duc me ad eum,
óbsecro.

CH. Non uólt te scire sé redisse etiam, ét tuom
Conspéctum fugitat: própter peccatum hóc timet, 25
Ne túa duritia antíqua illa etiam adaúcta sit. 435

ME. Non tu eí dixisti ut éssem? CH. Non ME. Quam
obrém, Chremes?

CH. Quia péssume istuc ín te atque in illum cónsulis,
Si té tam leni et uícto esse animo osténderis.

ME. Non póssum: satis iam, sátis pater durús fui. CH. Ah, 30
Veméns in utramque pártem, Menedeme, és nimis, 440
Aut lárgitate nímia aut parsimónia.

In eándem fraudem ex hác re atque ex illa íncides.

Primum ólim potius quám paterere fílium

Commétare ad muliérculam, quae paúlulo 35

Tum erát contenta quoíque erant grata ómnia, 445

Protérruisti hinc. éa coacta ingrátis

Postílla coepit uíctum uolgo quaérere.

Nunc quóm sine magno intérrimento nón potest

Habéri, quiduis dáre cupis. nam ut tú scias, 40

Quam ea núnc instructa púlchre ad perniciém siet, 450

Primúm iam ancillas sécum adduxit plús decem,

Onerátas ueste atque aúro: satrapa sí siet

Amátor, numquam súfferre eius sumptús queat:

Nedúm tu possis. ME. Éstne ea intus? CH. Sí rogás? 45

Sensí: nam unam eí cénam atque eius cómitibus 455

Dedí: quod si iterum míhi sit danda, actúm siet.

Nam' ut ália omittam, pýtisando módo míhi

Quid uíni absumpsit 'sic hoc,' dicens 'ásperum,

Pater, hóc est: aliud lénius sodés uide': 50

Reléui dolia ómnia, omnis sérias: 460

Omnís sollicitos hábui: atque haec úna nox.

- Quid té futurum cénset, quem adsidue éxedent?
 Sic mé di amabunt, út me tuarum míseritumst,
 55 Menedéme, fortunárum. ME. Faciat quídlubet:
 Sumát consumat pérdat, decretúmst pati, 465
 Dum illúm modo habeam mécum. CH. Si certúmst tibi
 Sic fácere, illud permágni re ferre árbítror,
 Vt né scientem séntiat te id síbi dare.
- 60 ME. Quid fáciam? CH. Quiduis pótius quam quod cógitas:
 Per álium quemuis út des: falli té sinas 470
 Techínis per seruolum: étsi subsénsi íd quoque,
 Illós ibi esse, íd ágere inter se clánculum.
 Syrus cum sílo uestro cónsusurrant, cónferunt
 65 Consília ad adulescéntis: et tibi pérdere
 Taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam. 475
 Non nunc pecunia ágitur, sed illud quó modo
 Mínimó periclo íd démus adulescéntulo.
 Nam sí semel tuom ánimum ille intelléxerit,
 70 Prius próditurum té tuam úitam ét prius
 Pecúniám omnem, quam ábs te amittas sílium: hui, 480
 Quantám fenestram ad néquitíem pateféceris,
 Tibi áutem porro ut nón sit suaue úfuere!
 Nam déteriores ómnes sumus licéntia.
- 75 [Quod quóique quomque incíderit in mentém, uolet,
 Neque íd putabit práuomme an rectúm siet.] 485
 Tu rém perire et ípsum non poterís pati.
 Dare dénegaris: íbit ad illud sílico,
 Quo máxime apud te sé ualere séntiet:
 80 Abíturum se abs te esse sílico minábitur.
- ME. Vidére uera atque íta uti res est dícere. 490
 CH. Somnum hércle ego hac nocte óculis non uídí meis,
 Dum íd quaéro, tibi qui sílium restítuerem.
- ME. Cedo déxtram: porro té ídem oro ut faciás, Chremes.

- CH. Parátus sum. ME. Scin quíd nunc facere té uolo? 85
- CH. Dic. ME. Quód sensisti illós me incipere fállere, 495
 Id út maturent fácere: cupio illí dare
 Quod uólt, cupio ipsum iam uidere. CH. Operám dabo.
 Paulúm negoti mi óbstat: Simus ét Crito
 Vicini nostri hic ámbigant de finibus: 90
 Me cépere arbitrum: íbo [ac] dicam, ut díxeram 500
 Operám daturum me, hódie non posse eís dare.
 Contínuo hic adsum. ME. Ita quaéso. di uostrám
 fidem!
- Ita cómparatam esse hómínium naturam ómnium,
 Aliéna ut melius uídeant et diiúdicent 95
 Quam súa? an eo fit, quía re in nostra aut gaúdio 505
 Sumus praépediti nímio aut aegritúdi-ne?
 Hic míhi nunc quanto plús sapit quam egomét míhi!
- CH. Dissólui me, otíósus operam ut tibi darem.
 Syrus ést prendendus átque adhortandús míhi. 100
 A mé nescio quis éxit: concede hinc domum, 510
 Ne nósmet inter nós congruere séntiant.

SYRVS. CHREMES.

- Sy. Hac illac circumcúrsa: inueniundum és tamen, III 2
 Argéntum; intendenda in senemst fallácia.
- CH. Num mé fefellit hósce id struere? uidelicet,
 Quia Clíniae ille séruos tardiúsculust, 515
 Idcirco huic nostro tráditast prouínciá. 5
- Sy. Quis hic lóquitur? perii. nún nam haec audiuit?
 CH. Syre. Sy. Hem.
- CH. Quid tu ístic? Sy. Recte. equidém te demirór,
 Chremes,
 Tam máne, qui heri tántum biberis. CH. Níl nimis.
- Sy. 'Níl' nárras? uisa uérost, quod dicí solet, 520

- 10 **Aquilaé senectus. CH. Héia. SY. Mulier cómmoda,
Facéta haec meretrix. CH. Sáne. SY. Idem uisást tibi?
Et quídem, ere, forma lúculenta. CH. Síe satía.
SY. Ita nóñ ut olim, séd uti nunc, sané bona:
Minuméque miror, Clínia hanc si déperít: 525**
- 15 **Sed habét patrem quendam áuidum, miserum atque
áridum,
Vicínium hunc: nouísti? át quasi is non díctis
Abúndet, gnatus eíus profugít inopia.
Scis ésse factum ut díco? CH. Quid ego ní sciam?
Hominém pístrino dígnum: SY. Quem? CH. Istunc
séruolum 530**
- 20 **Dico ádulescentis, SY. Síre, tibi tímúí male.
CH. qui pássus est id fieri. SY. Quid facerét? CH. Rogas?
Aliquíd reperiret, fingeret fallácias,
Vnde éssét adulescénti, amicae quóđ daret,
Atque hunc díffícilem inítum seruaret senem. 535**
- 25 **SY. Garrís. CH. Haec facta ab illo oportebát, Síre.
SY. Eho quaéso laudas, qui eros fallunt? CH. In loco
Ego uéro laudo. SY. Récte sane. CH. Quippe qui
Magnárum saepe id rémedíum aegritúdinumst:
Vel iam huíc mansisset únícus gnátus domi. 540**
- 30 **SY. Iocón an serio ille haec dicat néscio,
Nisi míhi quídem addit ánimum, quo lubeát magis.
CH. Et núnc quid expectát, Síre? an dum hinc dénuo
Abeát, quom tolerare íllius sumptus nóñ queat?
Nonne ad senem aliquam fábricam fingít? SY. Stó-
lidus est. 545**
- 35 **CH. At te ádiutare opórtet adulescéntuli
Causá. SY. Facile equídem fácere possum, sí iubes:
Etením quo pacto id fieri soleat, cálleo.
CH. Tanto hércle melior. SY. Nóñ est mentírí meum.**

- CH. Fac érgo. SY. At heus tu, fácito dum eadem haec
 mémineris, 550
 Siquíd huius simile fórte aliquando euénerit, 40
 Vt súnt humana, túos ut faciat fílius.
- CH. Non úsus ueniet, spéro. SY. Spero hercle égo quoque:
 Neque eó nunc dico, quó quicquam illum sénserim:
 Sed síquid, nequid; quae sit eius aetás, uides: 555
 Et ne égo te, si usus uéniat, magnificé, Chremes, 45
 Tractáre possim. CH. De ístoc, quom usus uénerit,
 Vidébimus quid ópus sit: nunc istúc age.
- SY. Numquám commodius úmquam erum audiuí loqui,
 Nec quóm male facere créderem mi inpúnus 560
 Licére. quis nam a nóbis egreditúr foras? 50

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

- CH. Quid istuc quaeso? quí istic mos est, Clítipho? itane III 3
 fieri oportet?
- CL. Quid ego feci? CH. Vidin ego te módo manum in
 sinum huic meretrici
 Ínserere? SY. Acta haec rés est: perii. CL. Méne?
 CH. Hisce oculis, né nega.
- Facis ádeo indigne iniúriam illi, quí non absteineás
 manum: 565
- Nam istaéc quidem contuméliast, 5
 Hóminem amicum récipere ad te atque eius amicam
 súbigitare.
- Vél heri in uino quam ínmodestus fuísti, SY. Factum.
 CH. quám molestus!
- Út equidem, ita me dí ament, metui, quíd futurum
 dénique esset!
- Nóui ego amantis: ánimam aduortunt gráutler quae
 non cénseas. 570

10 **CL.** Át fides mi apud hunc est, nil me istius facturum,
 . pater.

CH. Esto: at certe ut hinc concedas aliquo ab ore eorum
 aliquantisper.

Multa fert libido: ea facere prohibet tua prae-
 sentia.

Dé me facio coniecturam: nemost meorum amicorum
 hodie,

Apud quem expromere omnia mea occulta, Clitipho,
 audeam. 575

15 **Apud alium prohibet dignitas; apud alium ipsius
 facti pudet,**

**Ne ineptus, ne proteruos uidear: quod illum facere
 credito.**

**Sed nostrumst intelligere, ut quomque atque ubi
 quomque opus sit obsequi.**

Sy. Quid iste narrat! **CL.** Perii. **Sy.** Clitipho, haec ego
 praecipio tibi?

Hominis frugi et temperantis functus officium. CL.
 Tace sodes. 580

20 **Sy.** Récte sane. **CH.** Syre, pudet me. **Sy.** Crédo: neque
 id iniuria: quin

Mihi molestumst. CL. Pergin? **Sy.** Hercle uerum dico
 quod uidetur.

CL. Nón accedam ad illos? **CH.** Eho quaeso, una acce-
 dundí uias?

Sy. Actumst: hic prius se indicarit quam ego argentum
 effécero.

Chremés, uin tu homini stulto mi auscultare? CH.
 Quid faciám? **Sy.** Iube hunc 585

25 **Abire hinc aliquo. CL.** Quó ego hinc abeam? **Sy.** Quó
 iubeat: da illis locum:

Abi deámbulatam. CL. Deámbulatam, quó? SY. Vah,
quasi desit locus.

Abi sane istac, istórsu, quouis. CH. Récte dicit,
cénseo.

CL. Di te éradicent, qui me hinc extrudis, Syre.

SY. At tú pol tibi istas pósthac comprimitó ma-
nus. 590

Cénsen uero? quid illum porro crédis facturúm, 30
Chremes,

Nisi eum, quantum tibi opis di dant, séruas casti-
gás mones?

CH. Égo istuc eurabo. SY. Átqui nunc, ere, tibi istic
adseruándus est.

CH. Fíet. SY. Si sapiás: nam mihi iam mínus minusque
obtémperat.

CH. Quid tu? ecquid de illó quod dudum técum egi
egistí, Syre? 595

Aút est tibi quod pláceat an non dum étiam? SY. De 35
fallácia

Dícis? est: inuéní nuper quándam. CH. Frugi es. cédo
quid est?

SY. Dícam, uerum ut áliud ex alio incidit. CH. Quid nám,
Syre?

SY. Péssuma haec est méretrix. CH. Ita uidétur. SY. Immo
sí scias:

Váh, uide quod incéptat facinus. fuit quaedam anus
Corínthia: 600

Huíce drachumarum haec argenti mille dederat 40
mátuom.

CH. Quid tum? SY. Ea mortuást: reliquit fíliam adu-
lescéntulam.

Éa relleta huic árrabonist pro illo argento. CH. In-
téllego.

SY. Hanc secum huc adduxit, ea quae est nunc apud
uxorem tuam.

CH. Quid tum? **SY.** Cliniam orat, sibi uti id nunc det:
illam illi tamen 605

45 **Póst daturam: mille nummum poscit. CH.** Et poscit
quidem? **SY.** Hui,
Dúbium id est? ego sic putavi. **CH.** Quid nunc facere
cogitas?

SY. Égone? ad Menedemum ibo: dicam hanc esse captam
ex Cária,
Ditem et nobilem: si redimat, magnum inesse in ea
lucrum.

CH. Érras. **SY.** Quid ita? **CH.** Pró Menedemo nunc tibi
ego respondeo 610

50 'Nón emo': quid ágis? **SY.** Optata loquere. **CH.** Atqui
non ést opus.

SY. Nón opust? **CH.** Non hércle uero. **SY.** Quí istuc, mi-
ror. **CH.** Iám scies.

SY. Máne, mane, quid est quód tam a nobis gráuitér
crepuerúnt fores?

SOSTRATA. CHREMES. NVTRIX. SYRVS.

IV 1 **So.** Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulus, quem
ego súspicor,

Is quicum expositast gnáta. **CH.** Quid uolt sibi, Syre,
haec orátio? 615

So. Quid est? ísne tibi uidétur? **NV.** Dixi equidem, úbi
mi ostendisti, sílico

Eum esse. **So.** At satis ut cóntemplata módo sis, mea
nutrix. **NV.** Satis.

• **So.** Abi núnciam intro, atque illa si iam láuerit, mihi
núntia.

Hic égo uirum interea ópperibor. **Sy.** Té uolt: uideas
quíd uelit:

Nesció quíd tristis ést: non temerest: tímeo quíd sit.

Ch. Quíd siet? 620

Ne ista hércle magno iam conatu mágnas nugas
díxerit.

So. Ehem mí uir. **Ch.** Ehem mea úxor. **So.** Te ipsum
quaéro. **Ch.** Loquere quíd uelis.

So. Prímum hoc te oro, néquid credas me áduorsum 10
edictúm tuom

Fácere esse ausam. **Ch.** Vín me istuc tibi, etsi ín-
credibilest, crédere?

Crédo. **Sy.** Nescio quíd peccati pórtat haec pur-
gátio. 625

So. Méministin me gráuidam, et mihi te máxumo opere
edícere,

Sí puellam párerem, nolle tólli? **Ch.** Scio quíd fé-
ceris:

Sústulisti. **Sy.** Sic est factum: minor ergo erus dam- 15
no aúctus est.

So. Mínume: sed erat híc Corinthia ánus haud impura:
eí dedi

Éxponendam. **Ch.** O Iúppiter, tantam ésse in animo
ínséctiam! 630

So. Périi: quíd ego féci? **Ch.** Rogitas? **So.** Sí peccaui,
mí Chremes,

Ínsciens feci. **Ch.** Íd equidem ego, si tú neges, certó
scio,

Te ínscientem atque ímprudentem dícere ac facere 20
ómnia;

Tót peccata in hác re ostendis. nám iam prímum,
sí meum

Imperium exequi uoluisses, interemptam oportuit, 635
 Non simulare mortem uerbis, re ipsa spem uitae dare.

At id omitto: misericordia, animus maternus: sino.

25 Quam bene uero abs te prospectumst, quod uoluisti,
 cogita:

Nempe anui illi prodita abs te filias planissime,
 Per te uel uti quaestum faceret uel uti ueniret pa-
 lam. 640

Crede, id cogitasti: 'quiduis satis est, dum uiuat
 modo.'

Quid cum illis agas, qui neque ius neque bonum at-
 que aequum sciunt?

30 Melius pelus, prosit obsit, nil uident nisi quod lubet.

So. Mi Chremes, peccauit, fateor: uincor. nunc hoc te
 obsecro,

Quando tuos est animus natu grauior, ignoscen-
 tior, 645

Ut meae stultitiae in iustitia tua sit aliquid praesidi.

Ch. Scilicet equidem istuc factum ignoscam: uerum,
 Sostrata,

35 Male docet te mea facilitas multa. sed istuc quid-
 quid est,

Qua hoc ceceptumst causa, loquere. So. Ut stultae et
 miserae omnes sumus

Religiosae, quom exponendam do illi, de digito
 anulum 650

Detraho et eum dico ut una cum puella exponeret,
 Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis.

40 Ch. Istuc recte: conseruasti te atque illam. So. Is hic
 est anulus.

Ch. Unde habes? So. Quam Bacchis secum adduxit adu-
 lescentulam, Sy. Hem,

Quid illa narrat? So. éa lauatum dum ít, seruan-
dum míhi dedit. 655

Ánimum non aduórti priuam: séd postquam aspexi,
flico

Cógnoui, ad te exíul. Ch. Quid nunc súspicare aut
ínuenis

De illa? So. Nescio, nisi ut ex ipsa quaéras, unde 45
hunc hábuerit,

Sí potis est reperíri. Sx. Interii: plús spei uideo
quám uolo.

Nóstrast, si itast. Ch. Víuitne illa, quóí tu dederas?
So. Néscio. 660

Ch. Quid renuntiáuit olim? So. Fécisse id quod íusse-
ram.

Ch. Nómen mulieris cedo quod sit, út quaeratur. So.
Phísterá.

Sx. Ípsast. mirum ní illa saluast ét ego perii. Ch. Sós- 50
trata,

Séquere me intro haec. So. Vt praeter spem euénit.
quam timuí male,

Né nunc animo ita ésses duro, ut ólim in tollendó,
Chremes! 665

Ch. Nón licet hominem ésse saepe ita út uolt, si res
nón sint.

Núnc ita tempus fért, mí ut cupiam fíliam: olim
níl minus.

Sx. Nisi me ánimus fallit, háud multum a me áberit IV 2
infortúnium:

Ita hác re ín angustum óppido nunc meae coguntur
cópiae:

Nisi áliquid uideo, ne ésse amicam hanc gnáti re-
sciscát senex. 670

Nam quód de argento spérem aut posse póstulem
me fállere,

5 Nil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abacédere.
Cruciór bolum mihi tántum ereptum tám desubito
e faúci bus.

Quid agam? aút quid comminíscar? ratio de ínte-
gro ineundást mihi.

Nil tám difficilest, quín quaerendo inuéstigari pós-
siet. 675

Quid sí hóc nunc sic incípíam? nil est. quíd, sic?
tantundem égero.

10 At síc opinor. nón potest. Immo óptume. eugae ha-
beo óptumam.

Retraham hércle opinor ád me idem illud fúgitiuom
argentúm tamen.

CLINIA. SYRVS.

IV 3 CL. Nullá mihi res posthác potest iam intéruenire tánta,
Quae mí aégritudinem ádferat: tanta haéc laetitía
obórtast. 680

Dedó patri me núnciam, ut frugálior sim quám uolt.

Sy. Nil mé fefellit: cógnitast, quantum aúdio huius
uérba.

5 Istúc tibi ex senténtia tua óbtigisse laétor.

CL. O mí Syre, audisti óbsecro? Sy. Quid ní? qui usque
una adfúerim.

CL. Quoiquam aéque audisti cómmode quicquam éue-
nisse? Sy. Núlli. 685

CL. Atque íta me di ament, út ego nunc non tám meapte
caúsa

Laetór quam illius: quam égo scio esse honóre quo-
uis dígnam.

- Sy.** Ita crédo: sed nunc, Clínia, age, dá te mihi uicíssim: 10
 Nam amíci quoque res ést uidenda in túto ut con-
 locétur,
 Nequíd de amica núnc senex. **Cl.** O Iúppiter. **Sy.**
 Quiésce. 690
- Cl.** Antíphila mea nubét mihi. **Sy.** Sicú mihi interló-
 quere?
- Cl.** Quid fáciám? **Sy.** mi, gaúdeo: fer mé. **Sy.** Fero
 hercle uéro.
- Cl.** Deórum uitam aptí sumus. **Sy.** Frustra óperam opi- 15
 nor súdo.
- Cl.** Loquere: aúdio. **Sy.** At iam hoc nóñ agis. **Cl.** Agám.
Sy. Videndumst, ínquam,
 Amíci quoque res, Clínia, tui in túto ut conlo-
 cétur. 695
 Nam sí nunc a nobís abis et Bácsidém hic relínquis,
 Senéx resciscet flico esse amícam hanc Clitiphónis:
 Si abdúxeris, celábitur, itidem út celata adhúc est. 20
- Cl.** At enim ístoc nil est mágis, **Sy.** meis núptiis ad-
 uórsum.
 Nam quo óre appellabó patrem? tenés quid dícam?
Sy. Quid ní? 700
- Cl.** Quid dícam? quam causam ádferam? **Sy.** Quin nólo
 mentiáre:
 Apérte ita ut res sése habet narráto. **Cl.** Quid ais?
Sy. Iúbeo:
 Illám te amare et uélle uxorem, hanc ésse Cliti- 25
 phónis.
- Cl.** Bonam átque iustam rem óppido inperás et factu
 fáciilem.
 Et scílicet iam me hóc uoles patrem éxorare ut
 célet 705

Senem uóstrum? **Sy.** Immo ut rectá uia rem nárret
ordine ómnem. **Cl.** Hem,
Satin sánus es aut sóbrius? tu quídem illum plane
pérdis.

30 **[Nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi.]**

Sy. Huíc equidem consílio palmam do: híc me magni-
fice écfero,

Quí uim tantam in me ét potestatem hábeam tantae
astútiæ, 710

Véra dicendo út eos ambos fállam: ut quom narrét
senex

Vóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát
tamen.

35 **Cl.** Át enim spem istoc pácto rursum núptiarum omnem
éripis:

Nám dum amicam hanc méam esse credet, non com-
mittet fíliam.

Tú fors quid me fiat parui péndis, dum illi cón-
sulas. 715

Sy. Quíd malum me aetátem censes uéllere id adsimu-
lárius?

Vnus est diés, dum argentum erípío: pax: nil ámp-
plius.

40 **Cl.** Tántum sat habes? quíd tum quaeso, si hóc pater
rescíuerit?

Sy. Quíd si redeo ad illos qui aiunt 'quíd si nunc cae-
lúm ruat?'

Cl. Métuo quid agam. **Sy.** Métuis? quasi non éa potes-
tas sít tua, 720

Quó uelis in témpore ut te exóluas, rem faciás
palam.

Cl. Áge age, traducátur Bacchis. **Sy.** Optume ipsa éxit
foras.

BACCHIS. CLINIA. SYRVS. PHRYGIA. DROMO.

BA. Satis pól proterue mé Syri præmissa hue induxérunt, IV 4
Decém minas quas mihi dare pollícitust. quod si is
nunc me

Decéperit, saepe óbsecrans me ut uéniam frustra
uéniet: 725

Aut quóm uenturam díxero et constítuero, quom is
cérte

Renúntiarit, Clítipho quom in spé pendeat ánimi: 8
Decípíam ac non ueniám, Syrus mihi térgo poenas
péndet.

CL. Satis scíte promittít tibi. SY. Atqui tu hánc iocari
crédís?

Faciét nisi caueo. BA. Dórmíunt: ego pól istos com-
mouébo. 730

Mea Phrygia, audistin, módo iste homo quam uíllam
demonstráuit

Charíni? PH. Audiui. BA. Próxumam esse huic fúndo 10
ad dextram? PH. Mémini.

BA. Currículo percurre: ápod eum milés Dionysia ágitat:

SY. Quid incéptat? BA. dic me hic óppido esse inuítam
atque adseruári:

Verum áliquo pacto uérba me his datúram esse et
uentúram. 735

SY. Perii hércle. Bacchis, máne, mane: quo mítis istanc
quaéso?

Iube máneat. BA. I. SY. Quin ést paratum argéntum. 15
BA. Quin ego máneo.

SY. Atquí iam dabitur. BA. Vt lubet. num ego ínsto? SY.
At scin quid sódes?

BA. Quid? SY. Tránseundumst nunc tibi ad Ménedemum
et tua pómpa

Eo tráducendast. BA. Quám rem agis, scelus? SY.
Égon? argentum cúdo, 740

Quod tibi dem. BA. Dignam mé putas, quam inlúdas?
SY. Non est témere.

20 BA. Etiámne tecum hic rés mihist? SY. Minumé: tuom
tibi réddo.

BA. Eátur. SY. Sequere hac. heús, Dromo. DR. Quis mé
uolt? SY. Syrus. DR. Quid ést rei?

SY. Ancíllas omnis Bácchidis tradúce huc ad uos própere.

DR. Quam obrém? SY. Ne quaeras: écferant quae sécum
huc attulérunt. 745

Sperábit sumptum sibi senex leuátum esse harunc
ábitu:

25 Ne ille haúscit, hoc paulúm lucri quantum éi damni
adpórtet.

Tu néscis id quod scís, Dromo, si sápies. DR. Mutum
díces.

ACTVS III.

CHREMES. SYRVS.

- CH. Ita mé di amabunt, út nunc Menedemí uicem IV 5
 Miserét me: tantum déuenisse ad eúm mali. 750
 Illáncine mullerem álere cum illa fámilia!
 Etsí scio, hosce aliquót dies non séntiet:
 Ita mágno desidério fuit ei fílius. 5
 Verum úbi uidebit tántos sibi sumptús domi
 Cotídianos fieri nec fierí modum, 755
 Optábit rursum ut ábeat ab se fílius.
 Syrum óptume eccum. SY. Césso hunc adorirí? CH.
 Syre. SY. Hem.
- CH. Quid ést? SY. Te mi ipsum iám dudum optabám dari. 10
 CH. Vidére egisse iám nescio quid cúm sene.
 SY. De illó quod dudum? díctum ac factum réddidi. 760
 CH. Bonán fide? SY. Bona. CH. Hércle non possúm patí,
 Quin tibi caput demúlceam: accede húc, Syre:
 Faciám boni tibi áliquíd pro ista re, ác lubens. 15
 SY. At sí scias quam scíte in mentem uénerit.
 CH. Vah, glóriare euénisse ex senténtia? 765
 SY. Non hércle uero, uérum dico. CH. Díc quid ést?
 SY. Tui Clítiphonis ésse amicam hanc Báčchidem
 Menedémo dixit Clínia, et ea grátia 20
 Secum ádduxisse, né tu id persentísceres.
 CH. Probé. SY. Dic sodes. CH. Nímium, inquam. SY. Immo
 sí scias, 770

Sed pórro ausculta, quód super est falláciae.

Sese ípse dicit tuám uidisse fíliam:

25 Eius sibi complacitam fórmam, postquam aspéxerit:
Hanc cúpere uxorem. CH. Módone quae inuentást?

SY. Eam:

Et quídem iubebit pósci. CH. Quam obrem istúc,
Syre? 775

Nam prórsum nil intéllego. SY. Vah, tárdus es.

CH. Fortásse. SY. Argentum dábitur eĩ ad núptias,
30 Aurum átque uestem quí.. tenesne? CH. Cómparet?

SY. Id ípsum. CH. At ego illi néque do neque despóndeo.

SY. Non? quam óbrem? CH. Quam obrem? mé rogas?
homini? SY. Vt lubet. 780

Non égo dicebam in pérpetuom ut illam illí dares,
Verum út simulares. CH. Nón meast simulátio:

35 Ita tu istaec tua miscéto, ne me admisceas.

Ego quóí daturus nón sum, ut eĩ despóndeam?

SY. Credébam. CH. Mínime. SY. Scíte poterat fferi: 785

Et ego hóc, quía dudum tú tanto opere suáseras,

Eo coépi. CH. Credo. SY. Céterum equidem istúc,
Chremes,

40 Aequí bonique fáció. CH. Atquí quam máxume

Volo té dare operam ut fíat, uerum allá uia.

SY. Fíat, quaeratur áliquíd. sed illud quód tibi 790

Dixí de argento, quód ista debet Báčchidi,

Id núnc reddendumst illi: neque tu scilicet

45 Illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?

Num iússi? num illa oppígnerare fíliam

Meám me inuito pótuít?' uerum illúd, Chremes, 795

Dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'

CH. Haud fáciam. SY. Immo aliis sí licet, tibi nón licet:

50 Omnés te in lauta esse ét bene aucta ré putant.

- CH. Quin égomet iam ad eam déferam. SY. Immo filium
Iube pótius. CH. Quam obrem? SY. Quía enim in
eum suspítios- 800
Transláta amoris. CH. Quid tum? SY. Quia uidébitur
Magis uéri simile id ésse, quom hic illí dabit:
Et símul conficiam fácillius ego quód uolo. 55
Ipse ádeo adest: abi, écfer argentum. CH. Écfero.

CLITIPHO. SYRVS.

- CL. Nullást tam facilis rés, quin difficilis siet, 805 IV 6
Quom inúitus facias. uél me haec deambulátio,
Quam nón laboriósa, ad languorém dedit.
Nec quícquam magis nunc métuo quam ne dénuo
Miser áliquo extrudar hínc, ne accedam ad BÁCCHI- 5
dem.
Vt té quidem di deaeque ómnes quantumst cúm tuo,
Syre, istóc inuento cúmque incepto pérduint! 811
Huíus modi mihi res sémper comminúscere,
Vbi me éxcarnufices. SY. Íbín hinc quo dígnus es?
Quam paéne tua me pérdidit protéruitas! 10
CL. Vellem hércle factum, ita méritu's. SY. Méritus?
quó modo? 815
Ne istúc ex te prius aúdiuisse gaúdeo,
Quam argéntum haberes, quód daturus iám fui.
CL. Quid igitur dicam tibi uis? abin istínc? mihi
Amícam adduxti, quám non licitumst tángere. 15
SY. Iam nón sum iratus. séd scin ubi nunc sít tibi 820
Tua BÁCCHIS? CL. Apud nos. SY. Nón. CL. Vbi ergo?
SY. Apud Clíniam.
CL. Perí. SY. Bonó animo es: iam argéntum ad eam dé-
feres,
Quod ei pollicitu's. CL. Gárris. unde? SY. A tuó patre.

- 20 **CL.** Ludís fortasse me? **Sy.** Ípsa re experibere.
CL. Ne ego hómo sum fortunátus: deamo té, **Syre.** 825
Sy. Sed páter egreditur. cáue quicquam admirátus sis,
 Qua cáusa id fiat: óbsecundato in loco:
 Quod inperabit fácto: loquitur paúcula.

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

- IV 7 CH.** Vbi Clítipho hic est? **Sy.** 'Éccum me' inque. **CL.**
 Eccum híc tibi.
CH. Quid rei ésset dixti huic? **Sy.** Dixi pleraque ómnia. 830
CH. Cape hóc argentum ac défer. **Sy.** I: quid stás, lapis?
 Quin áccipis? **CL.** Cedo sáne. **Sy.** Sequere hac me ócius:
 5 Tu hic nós, dum eximus, interea opperibere:
 Nam níl est illic quód moremur diútius.
CH. Minás quidem iam decem habet a me filia, 835
 Quas pró alimentis ésse nunc ducó datas:
 Hasce órnaméntis cónsequentur álterae:
 10 Porro haéc talenta dótis adposcúnt duo.
 Quam múlta, iusta iniústa, fiunt móribus!
 Mihi núnc relictis rébus inueniúndus est 840
 Aliquis, labore inuénta mea quoi dém bona.

MENEDEMVS. CHREMES.

- IV 8 ME.** Multo ómnium nunc mé fortunatíssimum
 Factúm puto esse, gnáte, quom te intélego
 Resipiásse. **CH.** Vt errat. **ME.** Te ípsum quaerebám,
 Chremes:
 Seruá, quod in te est, fílium et me et fámiliam. 845
 5 **CH.** Cedo quíd uis faciam? **ME.** Inuénisti hodie fíliam.
CH. Quid tum? **ME.** Hanc uxorem síbi dari uolt Clínia.
CH. Quaeso quíd tu homini's? **ME.** Quíd namst? **CH.** Iamne
 oblítus es,

Intér nos quid sit díctum de fallácia,

Vt eá uia abs te argéntum auferretúr? ME. Scio. 850

CH. Ea rés nunc agitur ipsa. ME. Quid narrás, Chremes? 10

Immo haéc quidem quae apúd me est, Clitiphónis est

Amíca. CH. Ita aiunt: ét tu credis ómnia:

Et illam aiunt uelle uxórem, ut quom despónderim

Des qui aúrum ac uestem atque ália quae opus sunt

cómparet.

855

ME. Id ést profecto: id amícae dabitur. CH. Scílicet 15

Datúrur. ME. Ah, frustra sum ígitur gaulsús miser.

Quidús tamen iam málo quam hunc amíttere.

Quid núnc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,

Ne séntiat me sénsisse átque aegré ferat? 860

CH. Aegré? nimium illi, Ménedeme, indulgés. ME. Sine: 20

Incéptumst: perfice hóc mihi perpetuó, Chremes.

CH. Dic cónuenisse, egísse te de nuptíis.

ME. Dicám. quid deinde? CH. Mé facturum esse ómnia,

Generúm placere; póstre mo etiam, sí uoles, 865

Despónsam quoque esse dícto. ME. Em, istuc uó- 25

lueram.

CH. Tanto ócius te ut póscat et tu, id quód cupís,

Quam ocíssume ut des. ME. Cúpío. CH. Ne tu pró-

pediem,

Vt istám rem uideo, istíus obsaturábere.

Sed haéc uti sunt, caútím et paulatím dabis, 870

Sí sápies. ME. Faciam. CH. Abi íntro: uide quid pós- 30

tulet.

Ego dómi ero, síquid mé uoles. ME. Sané uolo:

Nam té scientem fáciam, quidquid égero.

ACTVS V.

MENEDEMVS. CHREMES.

V 1 ME. Égo me non tam astútum neque ita pÉrspicacem
esse id scio:

Séd hic adiutor méus et monitor ét praemonstratór
Chremes 875

Hóc mihi praestat: ín me quiduis hárum rerum cón-
uenit,

Quaé sunt dicta in stúlto, caudex, stípes, asinus,
plúmbeus:

5 Ín illum nil potést: exuperat efus stultitia haec
ómnia.

CH. Óhe, desiste inquám deos, uxor, grátulando obtún-
dere,

Túam esse inuentam gnátam: nisi illos éx tuo in-
genio iúdicas, 880

Út nil credas intellegere, nísi idem dictumst cén-
tiens.

Séd interim quid illíc iam dudum gnátus cessat cúm
Syro?

10 ME. Quós ais homínés, Chremes, cessáre? CH. Ehem,
Menedeme, áduenis?

Díc mihi, Cliniaé quae dixi núntiastin? ME. Ómnia.

- CH. Quid aít? ME. Gaudere ádeo coepit, quási qui cupiunt nuptias. 885
- CH. Háhahae. ME. Quid risísti? CH. Serui uénere in mentém Syri
- Calliditates. ME. Ítane? CH. Voltus quóque hominum fingít scelus.
- ME. Gnátus quòd se adsimulat laetum, id dícis? CH. Id. 15
- ME. Idem istúc mihi
- Vénit in mentém. CH. Veterator. ME. Mágis, si magis norís, putes 889
- Íta rem esse. CH. Ain tu? ME. Quín tu auscultas.
- CH. Máne dum, hoc prius scire expeto, Quid perdideris. nam úbi desponsam nuntiasti filio, Cóntinuo iniecísse uerba tibi Dromonem scilicet, Spónsae uestem aurum átque ancillas ópus esse: argentum út dares. 20
- ME. Nón. CH. Quid? non? ME. Non inquam. CH. Neque ipse gnátus? ME. Nil prorsúm, Chremes.
- Mágis unum etiam instáre, ut hodie cóncificentur nuptiae. 895
- CH. Míra narras. quíd Syrus meus? ne ís quidem quicquám? ME. Nihil.
- CH. Quam óbrem, nescio. ME. Équidem miror, qui ália tam plané scias.
- Séd ille tuom quoqué Syrus idem míre finxit fílium, 25
- Út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc Clíniae.
- CH. Quid aís? ME. Mitto iam ósculari atque ámplexari: id níl puto. 900
- CH. Quid est quod ampliús simuletur? ME. Váh. CH. Quid est? ME. Audí modo.
- Ést mihi ultimís conclaue in aédibus quoddám retro:

30 Húc est intro látus lectus, uéstimentis strátus est.
 CH. Quid postquam hoc est fáctum? ME. Dictum fáctum
 huc abiit Clítipho.

CH. Sólus? ME. Solus. CH. Tímeo. ME. Bacchis cónse-
 cutast flico. 905

CH. Sóla? ME. Sola. CH. Périi. ME. Vbi ablere íntro,
 operuere óstium. CH. Hem,
 Clínia haec fieri uidebat? ME. Quid ní? mecum uná
 simul.

35 CH. Filíst amica Bácschis: Menedeme, óccidi.
 ME. Quam obrém? CH. Decem diérum uix mihist fámilia.
 ME. Quid? istúc times quod ille óperam amico dat suo? 910
 CH. Immó quod amícae. ME. Sí dat. CH. An dubium íd
 tíst?

Quemquámne tam comí ánimo esse aut lení putas,
 40 Qui sé uidente amícam patiatúr suam?
 ME. Quid ní? quo uerba fácilius dentúr mihi.
 CH. Derídes merito. míhi nunc ego suscénseo: 915

Quot rés dedere, ubi póssem persentísce,
 Ní essém lapis! quae uídi! uae miseró mihi.
 45 At né illud haud inúltum, si uiuó, ferent:
 Nam íam.. ME. Non tu te cóhibes? non te réspicis?
 Non tíbi ego exempli sátis sum? CH. Prae íra-
 cúndia, 920

Menedéme, non sum apúd me. ME. Tene istúc loqui!
 Nonne íd flagítiumst, te álíis consiliúm dare,
 50 Foris sápere, tíbi non pótis esse auxiliárier?

CH. Quid fáciam? ME. Id quod me fécissee aiebás parum.
 Fac té patrem esse séntiat: fac ut aúdeat 925
 Tibi crédere omnia, ábs te petere et póscere:
 Nequam áliam quaerat cópiam ac te déserat.

55 CH. Immo ábeat potius málo quouis géntium,

Quam hic pér flagitium ad inopiam redigát patrem:
 Nam si illi pergo súppeditare súmptibus, 930
 Menedéme, mihi illaec uéro ad rastros rés redit.

ME. Quot incómoditates hác re accipies, nísi caues!
 Difficilem ostendes té esse et ignoscés tamen 60
 Post, ét id ingratum. CH. Ah néscis, quam doleam.

ME. Út lubet.

Quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nísi quid
 est 935

Quod mágis uis. CH. Immo et géner et adfinés placent.

ME. Quid dótis dicam té dixisse filio?
 Quid óbticuisti? CH. Dótis? ME. Ita dico. CH. Áh. 65

ME. Chremes,

Nequid uereare, sí minus: nil nos dós mouet.

CH. Dúo talenta pró re nostra ego ésse decreuí satis: 940
 Séd ita dictu opus ést, si me uis sáluom esse et rem
 et filium,

Mé mea omniá bona doti díxisse illi. ME. Quám
 rem agis?

CH. Íd mirari té simulato et illum hoc rogitató simul, 70
 Quam óbrem id faciam. ME. Quín ego uero quam
 óbrem id facias néscio. 944

CH. Égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et lascíuia
 Diffluit, retúndam, redigam, ut quó se uortat nésciat.

ME. Quid agis? CH. Mitte: sine me in hac re géneré mihi
 morém. ME. Sino:

Ítanè uis? CH. Ita. ME. Fíat. CH. Ac iam uxórem ut 75
 arcessát paret.

Híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.

Séd Syrum quidem égo si uiuo ádeo exornatúm
 dabo, 950

Ádeo depexum, út dum uiuat méminerit sempér mei:

Quí sibi me pro déridiculo ac délectamentó putat.

80 Nón, ita me di amént, auderet fácere haec uiduae
múlieri,

Quae in me fecit.

CLITIPHO. MENEDEMVS. CHREMES. SYRVS.

V 2

CL. Ítane tandem quaéro est, Menedeme,
út pater

Tam in breui spatio ómnem de me eiécerit animúm
patris? 955

Quód nam ob factum? quíd ego tantum scéleris ad-
misi miser?

Vólgo faciunt. ME. Scío tibi esse hoc gráuius multo
ac dúrius,

5 Quoí fit: uerum ego haúd minus aegre pátiór, id qui
néscio

Néc rationem cápío, nisi quod tibi bene ex animó
uolo.

CL. Híc patrem astare abas. ME. Eccum. CH. Quíd me
incusas, Clítipho? 960

Quídquid ego huius féci, tibi prospéxi et stultitiæ
tuae.

10 Vbi te uidi animo ésse omisso et suáua in praeséntia
Quae éssent prima habére neque consúlere in longi-
túdinem:

Cépi rationem, út neque egeres néque ut haec pos-
ses pérdere.

Vbi quoi decuit primo, tibi non lícuit per te míhi
dare, 965

Abli ad proxumúm, tibi qui erat: ei commisi et cré-
didi.

Íbi tuae stultitiæ semper érit praesídium, Clítipho,

Víctus, uestitús, quo in tectum té receptes. CL. Et 15
mihi.

CH. Sátius est quam te ípso herede haec póssidere Bács-
chidem. 969

SY. Dísperii: sceléstus quantas túrbas conciui ínciens!

CL. Émori cupió. CH. Prius quaeso dísce, quíd sit úfuere.
Úbi scies, si dísplicebit úíta, tum istoc útitor.

SY. Ére, licetne? CH. Lóquere. SY. At tuto. CH. Lóquere. 20

SY. Quae ístast práuitas
Quaéue amentíast, quod peccaui égo, id obesse huíc?
CH. Ílicet.

Né te admisce: némo accusat, Síre, te: nec tu arám
tibi 975

Néc precatorém pararis. SY. Quíd agis? CH. Nil sus-
cénseo

Néc tibi nec tibi: nec uos est aéquom quod fació
mihi.

SY. Ábiit? uah, rogásse uellem CL. Quíd? SY. unde 25
peterem míhi cibum:

Íta nos alienáuit. tibi iam esse ad sororem intéllego.

CL. Adeón rem rediisse, út periculum etiam á fame mihi
sít, Síre! 980

SY. Modo líceat uinere, ést spes CL. Quae? SY. nos
ésuriturós satis.

CL. Inrídes in re tánta neque me quícquam consilio ad-
iuuas?

SY. Immo ét ibi nunc sum et úsque id egi dúdum, dum 30
loquitúr pater:

Et quántum ego intellégere possum, CL. Quíd? SY.
non aberit lóngius.

CL. Quid id érgo? SY. Sic est: nón esse horum te árbi-
tror. CL. Qui istúc, Síre? 985

Satin sánus es? **Sy.** Ego dícam, quod mi in méntemst:
tu díúdíca.

Dum istís fuísti sólus, dum nulla ália delectátio
35 **Quae** própíor esset, te índulgebant, tíbi dabant:
nunc fíliá

Postquámst ínuenta uéra, ínuentast cáusa qua te
expéllerent.

Cl. Est uéri símile. **Sy.** An tu ób peccatum hoc ésse
illum iratúm putas? 990

Cl. Non árbítror. **Sy.** Nunc áliud specta: mátres omnes
fíliis

In péccato adiutríces, auxílio ín paterna ínúría
40 **Solent** ésse: id non fit. **Cl.** Vérum dícis: quíd ego
nunc faciám, Syre?

Sy. Suspítionem istánc ex illis quaére: rem profér palam.
Si nónc est uerum, ad míserícordíam ámbos adducés
cito, 995

Aut scíbis quóius sis. **Cl.** Récte suades: faciám. **Sy.**
Sat recte hóc míhi

In méntem uenit: nám quam maxume húc uana haec
suspítio

45 **Erit,** tám facillumé patris pacem ín léges conficiét
suas.

Etiám háuscío anne uxórem ducat ác Syro nil grátiae.
Quid hoc áútem? senex exít foras: ego fúgio. adhuc
quod fáctumst, 1000

Mirór non íusse me sílico adrípi: ád Menedemum
hunc pérgam.

Eam míhi precatorém paro: seni nóstro nil fidei
hábeo.

SOSTRATA. CHREMES.

So. Profécito nisi caués tu homo, aliquid gnáto conficiés V 3
mali:

Idque ádeo miror, quó modo

Tam inéptum quicquam tibi uenire in méntem, mi
uir, pótuérít. 1005

CH. Oh, pérgin mulier ésse? nullamne égo rem umquam
in uitá mea

Voluí, quin tu in ea ré mihi fueris áduorsatrix, Sós- 5
trata?

At sí rogem iam, quíd est quod peccem, aut quam
óbrem hoc faciam: néscias,

In quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. So. Ego
néscio?

CH. Immó scis potius, quám quidem redeat *de integro*
haec orátio. So. Oh, 1010

Iniquos es, qui mé tacere dé re tanta póstules.

CH. Non póstulo iam: lóquere: nilo mínus ego hoc fa- 10
ciám tamen.

So. Fácies? CH. Verum. So. Nón uides quantúm mali ex
ea re éxcites?

Súbditum se súspicatur. CH. 'Súbditum' ain tu? So.
Síc erit,

Mí uir. CH. Confitére. So. Au te obsecro, istuc ini-
micís siet. 1015

Égon confítear meúm non esse fílium, qui sít meus?

CH. Quid? métuis ne non, quóm uelis, conuincas esse 15
illúm tuom?

So. Quod fíliast inuénta? CH. Non: sed quód [magis
credundum siet

Id quod est consimilis moribus

Conuincas facile ex te natum: nam] tui similis est
probe. 1020

Nám illi nil uitíst relictum, quín siet itidém tibi.
20 Túm praeterea tálem nisi tu núlla pareret fílium.
Séd ipse egreditur, quám seuerus: rém quom uideas,
cénséas.

CLITIPHO. SOSTRATA. CREMES.

V 4 CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo uo-
luptatí tibi

Fúerim, dictus fílius tuos uóstra uoluntate: óbse-
cro, 1025

Efús ut meminerís atque inopís núnc te miserescát
mei;

Quód peto aut uoló, parentis meós ut commonstrés
mihi.

5 So. Óbsecro, mi gnáte, ne istuc in animum inducás tuom,
Álienum esse té. CL. Sum. So. Miseram me, hócine
quaesistí óbsecro?

Íta mihi atque huic síis superstes, út *tu* ex me atque
hoc nátus es: 1030

Ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum
ex te aúdiam.

CH. Át ego, sí me métuis, mores cáue in te esse istos
séntiam.

10 CL. Quós? CH. Si scire úis, ego dicam: gérró, iners,
fraus, hélluo,

Gáneo, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.

CL. Nón sunt haec paréntis dicta. CH. Nón, sí ex capite
síis meo 1035

Nátus, ítem ut alúnt Mineruam esse éx Ioue, ea causá
magis

Pátiar, Clitiphó, flagitiis tuis me infamem fieri.

So. DÍ istaec prohibeánt. CH. Deos nescio: égo quod po- 15
tero, sédulo.

Quaéris id quod habés, parentis: quód abest non
quaéris, patri

Quó modo obsequáre et ut serues quód labore inué-
nerit. 1040

Nón mihi per fallácias addúocere ante oculos.. pudet
Dícere hac praesénte uerbum túrpe: at te id nulló
modo

Fácere puduit. CL. Éheu, quam nunc tótus displiceó 20
mihi,

Quám pudet: neque quód principium cápíam ad pla-
candúm scío.

MENEDEMVS. CHREMES. SOSTRATA. CLITIPHO.

ME. Énim uero Chremés nimis grauitér crúciat adulescén- V 5
tulum 1045

Nímisque inhumane: éx eo ergo ut pácem conciliem.
óptume

Ípsos uideo. CH. Ehém, Menedeme, quór non arcessí
iubes

Fíliam et quod dótis dixi fírmas? So. Mi uir, te
óbsecro

Né facias. CL. Pater, óbsecro mi ignóscas. ME. Da 5
ueniám, Chremes:

Síne te exorent. CH. Méa bona ut dem Bácschidi donó
sciens? 1050

Nón faciam. ME. At id nos nón sinemus. CL. Sí me
ufuom úis, pater,

Ígnosce. So. Age, Chremés mi. ME. Age quaeso, né
tam offirma té, Chremes.

- CH. Quid istic? uideo nón licere ut coéperam hoc per-
téndere.
- 10 ME. Fácís, ut te decét. CH. Ea lege hoc ádeo faciam, si
facit
Quód ego hunc aequom cénseo. CL. Pater, ómnia fa-
ciam: ípera. 1055
- CH. Vxorem ut ducás. CL. Pater. CH. Nil áudio. So. Ad
me récipio:
Fáciet. CH. Nil etiam áudio ipsum. CL. Péríi. So. An
dubitas, Clítípho?
- CH. Ímmo utrum uolt. So. Fáciet omnia. ME. Haéc dum
incipias, gráua sunt,
15 Dúmque ignores: úbi cognoris, fácilia. CL. Faciám,
pater.
So. Gnáte mi, ego pol tibi dabo illam lépidam, quam tu
fácile ames, 1060
Fíliam Phanócratae nostri. CL. Rúfanne illam uírgi-
nem,
Caésiam, sparso óre, adunco náso? non possúm, pater.
- CH. Héia, ut elegans est: credas ánimum ibi esse. So.
Aliám dabo.
- 20 CL. Ímmo, quandoquidém ducendast, égomet habeo pró-
pemodum
Quám uolo. So. Nunc laúdo, gnate. CL. Archónidi
huius filiam. 1065
- So. Sátis placet. CL. Pater, hóc nunc restat. CH. Quid?
CL. Syro ignoscás uolo
Quaé mea causa fécit. CH. Fiat. CANTOR. Vós ualete
et plaúдите.
-

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii**
 - 175 et 177 trochaici octonarii
 - 176 trochaicus septenarius
 - 178 trochaicus dimeter catalecticus
 - 179 et 180 trochaici septenarii
 - 181 ad 241 iambici octonarii
 - 242 ad 256 trochaici septenarii
 - 257 ad 264 iambici octonarii
 - 265 ad 311 iambici senarii
 - 312 trochaicus septenarius
 - 313 trochaicus octonarius
 - 314 ad 339 trochaici septenarii
 - 340 ad 380 iambici senarii
 - 381 ad 397 trochaici septenarii
 - 398 ad 404 iambici octonarii
 - 405 ad 561 iambici senarii
 - 562 et 563 trochaici octonarii
 - 564 trochaicus septenarius
 - 565 iambicus octonarius
 - 566 iambicus quaternarius
 - 567 ad 569 trochaici octonarii
 - 570. 571. 573 trochaici septenarii
 - 572 et 574 trochaici octonarii
 - 575 ad 578 iambici octonarii
 - 579 trochaicus septenarius
 v 580 ad 582 trochaici octonarii

- V. 583 et 584 trochaici septenarii
- 585 ad 588 iambici octonarii
- 589 et 590 iambici senarii
- 591 ad 613 trochaici septenarii
- 614 ad 622 iambici octonarii
- 623 ad 667 trochaici septenarii
- 668 ad 678 iambici octonarii
- 679 ad 707 iambici septenarii
- 709 ad 722 trochaici septenarii
- 723 ad 748 iambici septenarii
- 749 ad 873 iambici senarii
- 874 ad 907 trochaici septenarii
- 908 ad 939 iambici senarii
- 940 ad 979 trochaici septenarii
- 980 ad 999 iambici octonarii
- 1000 ad 1002 iambici septenarii
- 1003 iambicus octonarius
- 1004 iambicus quaternarius
- 1005 ad 1012 iambici octonarii
- 1013 ad 1016 trochaici septenarii
- 1017 et 1018 iambici octonarii
- 1021 ad 1067 trochaici septenarii.
-

P. TERENCE

P H O R M I O.

**GRAECA · APOLLODORV · EPIDICAZOMENOS
ACTA · LVDIS · ROMANIS · L · POSTVMIO · ALBINO
L · CORNELIO · MERVLA · AEDILIBVS · CVRVLIBVS
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · INPARIBVS
TOTA · FACTAST · III · C · FANNIO · M · VALERIO · COS**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Chremétis frater áberat peregre Démipho
Relicto Athenis Ántiphone filio.
Chremés clam habebat Lémni uxorem ac filiam,
Athénis aliam cóniugem et amantem únice
Gnatúm fidicinam. máter e Lemno áduenit 5
Athénas: moritur: uirgo sola (aberát Chremes)
Funús prosurat. íbi eam cum uisam Ántipho
Amáret, opera párasiti uxorem áccipit.
Pater ét Chremes reuérsti fremere. deín minas
Trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem 10
Habéret ipse. argénto hoc emitur fídicina.
Vxórem retinet Ántipho a patruo ágnitam.

P E R S O N A E.

DAVOS SERVOS
GETA SERVOS
ANTIPHO ADVLESCENS
PHAEDRIA ADVLESCENS
DEMIPHO SENEX
PHORMIO PARASITVS
HEGIO
CRATINVS } ADVOCATI
CRITO }
DORIO LENO
CHREMES SENEX
SOPHRONA NVTRIX
NAVSISTRATA MATRONA.

PROLOGVS.

Postquám poëta uétus poëtam nón potest
Retráhere ab studio et tránsdere hominem in ótium,
Maledíctis deterrére ne scribát parat:
Qui ita díctitat, quas ántehac fecit fábulas,
Tenui ésse oratióne et scripturá leui: 5
Quia núsquam insanum scrípsit adulescéntulum
Ceruám uidere fúgere et sectarí canes
Et eám plorare, oráre ut subueniát sibi.
Quod si íntellexeret, quóm stetit olím noua,
Actóris opera mágis stetisse quám sua, 10
Minus múlto audacter, quám nunc laedit, laéderet.
Nunc síquis est, qui hoc dícat aut sic cógitet:
'Vetus sí poëta nón lacessissét prior,
Nullum ínuenire prólogum possét nouos:'
[Quem diceret, nisi haberet cui male díceret:] 15
Is síbi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus
Palmam ésse positam, qui ártem tractant músicam.
Ille ad famem hunc ab stúdio studuit rescere:
Hic rêspondere uóluit, non lacéssere.
Benedíctis sí certásset, audissét bene: 20
Quod ab illo adlatumst, íd síbi rellatúm putet.
De illó iam finem fáciam dicundí mihi,
Peccándi quom ipse dé se finem nón facit?
Nunc quíd uelim animum atténdite. adportó nouam
Epídicazomenon quám uocant comoédiam 25
Graecí, Latini Phórmionem nóminant:
Quia prímas partis quí aget, is erit Phórmio

Parásitus, per quem res geretur máxime,
Volúntas nostra si ad poëtam accésserit.
Date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium, 30
Ne símili utamur fórtuna, atque usí sumus
Quom pér tumultum nóster grex motús locost:
Quem actóris uirtus nóbis restitúit locum
Bonítasque nostra adiútans atque aequánimitas.

ACTVS I.

DAVOS.

Amicus summus meus et popularis Geta	35	I 1
Heri ad me uenit. erat ei de rattuncula		
Iam pridem apud me relicuom pauxillulum		
Nummorum: id ut conficerem. confeci: adfero.		
Nam essem filium eius duxisse audio	5	
Vxorem: ei credo minus hoc conraditur.	40	
Quam inique comparatumst, ei qui minus habent		
Vt semper aliquid addant ditioribus!		
Quod ille unciatim uix de demenso suo		
Suom defrudans genium compersit miser,	10	
Id illa uniuersum abripit, haud existumans	45	
Quantó labore partum. porro autem Geta		
Ferietur alio munere, ubi era pepererit:		
Porro autem alio, ubi erit puero natalis dies:		
Vbi initlabunt. omne hoc mater auferet:	15	
Puer causa erit mittendi. sed uideon Getam?	50	

GETA. DAVOS.

GR. Siquis me quaeret rufus.. DA. Praestost, desine. GR. I 2

Oh,

At ego obuiam conabar tibi, Daue. DA. Accipe, ex:
Lectumst; conueniet numerus quantum debuí.

GR. Amó te: et non neglexisse habeo gratiam.

- 5 DA. Praesértim ut nunc sunt móres: adeo rés ređit: 55
 Siquis quid reddit, mágna habendast grátia.
 Sed quid tu es tristis? GE. Égone? nescis quo in metu,
 Quanto in periclo símus. DA. Quid istuc ést? GE. Scies,
 Modo út tacere póssis. DA. Abi sis, insciens:
- 10 Quoíus tú fidem in pecúnia perspéxeris, 60
 Verére uerba ei crédere? ubi quid míhi lucríst
 Te fállere? GE. Ergo auscúlta. DA. Hanc operam tibi
 dico.
- GE. Senis nóstri, Daue, frátrem maiorém Chremem
 Nostín? DA. Quid ni? GE. Quid? éius gnatum Phaédriam?
- 15 DA. Tam quám te. GE. Euenit sénibus ambobús simul 65
 Iter illi in Lemnum ut ésset, nostro in Cíliciam
 Ad hóspitem antiquom: is senem per epístulas
 Pelléxit, modo non móntis auri póllicens.
- DA. Quoi tánta erat res ét super erat? GE. Désinas:
 20 Sic ést ingentum. DA. Oh, régem me esse opórtuit. 70
- GE. Abeúntes ambo hinc túm senes me filiis
 Relínquont quasi magístrum. DA. O Geta, prouínciam
 Cepísti duram. GE. Mi úsus uenít, hóc scío:
 Memini relinqui mé deo irató meo.
- 25 Coepi áduorsari prímo: quid uerbís opust? 75
 Sení fidelis dúm sum, scapulas pérdidi.
 Venére in mentem mi istaec: 'nam quae inscítias,
 Aduórsum stimulum cálcēs!' coepi eis ómnia
 Facere, óbsequi quae uéllent. DA. Scísti utí foro.
- 30 GE. Nostér mali nil quícquam prímo: hic Phaédria 80
 Contínuo quandam náctus est puéllulam
 Citharístriam: hanc amáre coepit pérdite.
 Ea séruiebat lénoni inpuríssumo:
 Neque quód daretur quícquam: id curaránt patres.

Restábat aliud níl nisi oculos páscere, 85 35
 Sectári, in ludum dúcere et reddúcere.
 Nos ótiosi operám dabamus Phaédriae.
 In quo haéc discebat lúdo, exaduorsum ei loco
 Tostrína erat quaedam, híc solebamús fere
 Plerúmque eam opperíri, dum inde irét domum. 90 40
 Intérea dum sedémus illi, intéruenit
 Aduléscens quidam lácrumans. nos mirárier.
 Rogámus quid sit: 'númquam aequé' inquit 'ác modo
 Paupértas mihi onus úsumst et miserum ét graue.
 Modo quándam uidi úrginem híc uicíniae 95 45
 Miserám, suam matrem lámentari mórtuam:
 Ea síta erat exaduórsu sum neque illi béniuolens
 Neque nótus neque cognátus extra unam ániculam
 Quisquam áderat, qui adiutáret fanus. miserítumst.
 Virgo ípsa facie egrégia.' quid uerbís opust? 100 50
 Commórat omnis nós. ibi continuo Ántipho
 'Vóltísne eamus úsere?' alius 'cénseo:
 Eámus: duc nos sódes.' imus, uénimus,
 Vidémus: uirgo púlchra: et quo magis díceres,
 Níl áderat adiuménti ad pulchritúdinem: 105 55
 Capíllus passus, núdeus pes, ipsa hórrida,
 Lacrumaé, uestitus túrpis: ut, ni ús boni
 In ípsa inesset fóрма, haec formam extínguerent.
 Ille qui íllam amabat fidícinam tantúm modo
 'Satis' inquit 'scítast': nóster uero . . Da. lám scio: 110 60
 Amáre coepit. Gr. Scín quam? quo euadát uide.
 Postrídie ad anum récta pergít: óbsecrat,
 Vt sibi eius faciat cópiam. illa enim sé negat
 Neque eum aéquom aít facere: íllam ciuem esse Át-
 ticam
 Bonám bonis prognátam: si uxorém uelit 115 65

Lege íd licere fácere: sin alitér, negat.
 Nostér quid ageret néscire: et illam dúcere
 Cupiébat et metuébat absentém patrem.

DA. Non, sí redisset, eí pater ueniám daret?

70 GE. Ille índotatam uírginem atque ignóbilem 120
 Daret illi? numquam fáceret. DA. Quid fit dénique?

GE. Quid fiat? est parasítus quídam Phórmio,
 Homó confidens: qui illum dí omnes pérduint.

DA. Quid is fécit? GE. Hoc consílium quod dicám dedit:
 75 'Lex ést ut orbae, qui sunt genere próximi, 125
 Eis núbant, et illos dúcere eadem haec léx iubet.

Ego té cognatum dícam et tibi scribám dicam:
 Patérnum amicum me ádsimulabo uírginis:

80 Ad iúdice s ueniémus: qui fuerít pater,
 Quae máter, qui cognáta tibi sit, ómnia haec 130
 Confringam: quod erit míhi bonum atque cómmodum,
 Quom tu hórú níl refélles, uincam scílicet.

Pater áderit. míhi parátæ lites: quíd mea?
 Illá quídem nostra erit.' DA. Ioculare m audáciám.

85 GE. Persuású mst homini: fáctumst: uentumst: uínci-
 mur: 135

Duxít. DA. Quid narra s? GE. Hóc quod audís. DA. Ó
 Geta,

Quíd té futurumst? GE. Néscio hercle: unum hóc
 scío,

Quod fórs feret, ferémus aequo animó. DA. Placet:
 Hem istúc uiríst officium. GE. In me omnis spés míhist.

90 DA. Laudo. GE. Ád precatorem ádeam credo, qui míhi 140
 Sic óret: 'nunc amítte quaeso hunc: céterum
 Posthác si quícquam, níl precor.' tantúm modo
 Non áddit: 'ubi ego hinc ábiero, uel occídito.'

DA. Quid paédagogus ille, qui citharístriam?

Quid rei gerit? GE. Sic, tenuiter. DA. Non multum 95
habet 145

Quod det fortasse? GE. Immo nil nisi spem meram.

DA. Pater eius rediit an non? GE. Non dum. DA. Quid?
senem

Quoad expectatis nostrum? GE. Non certum scio:

Sed epistolam ab eo adlatam esse audiui modo

Et ad portitores esse delatam: hanc petam. 150 100

DA. Numquid, Geta, aliquid me vis? GE. Ut bene sit tibi.

Puer heus. nemon huc prodit? cape, da hoc Doro.

ACTVS II.

ANTIPHO. PHAEDRIA.

1 3 AN. Ádeon rem redísse, ut qui mihi cónsultum optumé
uelit esse,

Phaédria, patrem ut éxtimescam, ubi uéniat in men-
tem eíus aduenti!

Quód ni fuíssem incógitans, ita [eum] éxpectarem, ut
pár fuit. 155

PH. Quíd istuc? AN. Rogitas? qui tam audacis fácinoria
mihi cónsciús sis?

5 Quód utinam ne Phórmioni id suádere in mentem
íncidisset

Neú me cupidum eo ímpulisset, quód mihi princi-
piúmst mali!

Nón potitus ésssem: fuísset tum illos mi aegre aliquót
dies:

At nón cotidiána cura haec ángeret animum, PH.
Aúdio. 160

AN. dum expécto quam mox uéniat qui hanc mihi ádimat
consuetúdinem.

10 PH. Aliís quia defit quód amant aegrest: tibi quia super
ést dolet.

Amóre abundas, Antipho.

Nam túa quidem hercle céрто uita haec éxpetenda
optándaquest.

Ita mé di bene ament, út mihi liceat tám diu quod
amó fruá,165

Iam dépecisci móрте cupio; tú conicito cétera,
Quid ego éx hac inopía nunc capiam, et quíd tu ex 15
istac cópia,

Vt ne áddam, quod sine súmptu ingenuam, líberalem
náctus es,

Quod habés, ita ut uoluísti, uxorem sine mala famá
palam:

Beátus, ni unum désit, animus quí modeste istaéc
ferat.170

Quod sí tibi res sit cum eó lenone quócum mihist,
tum séntias.

Ita plérique omnes súmus ingenio, nóstri nosmet 20
paénitet.

AN. At tú mihi contra nunc uidere fórtunatus, Phaédria,
Quoi de íntegro est potéstas etiam cónsulendi, quíd
uelis:

Retinére amorem an mittere: ego in eum incidí in-
felix locum,175

Vt néque mihi eius sít mittendi néc retinendi cópia.
Sed quíd hoc est? uideon égo Getam curréntem huc 25
adueníre?

Is est ípsus: ei, timeó miser, quam hic nunc mihi
nuntiét rem.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

GE. Núllu's, Geta, ni iam áliquod tibi consílium celere 14
réperies:

Íta nunc inparátum subito tánta te inpendént mala: 180
Quae néque uti deuitém scio neque quó modo me inde
éxtraham:

- 4 Nam nón potest celári nostra diútius iam audácia.
- 6 AN. Quid nam ille commotús uenit?
- GE. Tum témporis mihi púnctum ad hanc rem est: érus adest. AN. Quid istúc malist?
- GE. Quód quom audierit, quód eius remedium ínueniam iracúndiae? 185
- Lóquar? incendam: táceam? instigem: púrgem me? laterém lauem.
- 10 Heú me miserum: quóm mihi pauco, tum Ántipho me excrúciat animi:
- Eíus me miseret, eí nunc timeo, is' nunc me retinet: nam ábsque eo esset,
- Récte ego mihi uidíssem et senis essem últus iracúndiam:
- Áliquid conuasássem atque hinc me cónicerem pro tinam ín pedes. 190
- AN. Quam nam híc fugam aut furtúm parat?
- 15 GE. Sed ubi Ántiphonem réperiam? aut qua quaérere insistám uiam?
- PH. Te nóminat. AN. Nesció quod magnum hoc núntio expectó malum.
- PH. Ah, sánus es? GE. Domum íre pergam: ibi plúrimumst.
- PH. Reuocémus hominem. AN. Sta slico. GE. Hem, satis pro inperio, quisquis es. 195
- AN. Géta. GE. Ípsest quem uolui óbuiam.
- AN. Cédo quid portas, óbsecro, atque id, sí potes, uerbo éxpedi.
- 20 GE. Fáciam. AN. Eloquere. GE. Módo apud portum. AN. Meúmne? GE. Intellexti. AN. Óccidi. PH. Hem.
- AN. Quíd agam? PH. Quid ais? GE. Húsus patrem uidísse me, patruóm tuom.

- AN.** Nám quod ego huic nunc súbito exitio rémedium inueniám miser? 200
 Quod si eo meae fortunae redeunt, Phánium, abs te ut dístrahar,
 Núllast mihi uita éxpetenda. **GE.** Ergo istaec quom ita sint, **Ántipho,**
 Tánto magis te aduigilare aequomst: fórtis fortuna 25
 ádiuuat.
- AN.** Nón sum apud me. **GE.** Atqui ópus est nunc quom máxume ut sis, **Ántipho:**
 Nám si senserít te timidum páter esse, arbitrábitur 30
 Cómmeruisse cúlpan. **PH.** Hoc uerumst. **AN.** Nón possum inmutárier.
- GE.** Quíd faceres, si aliúd quíd grauius tibi nunc faciundúm foret?
- AN.** Quom hóc non possum, illúd minus possem. **GE.** Hoc 30
 níl est, **Phaedria:** sicut.
 Quíd hic conteríuus óperam frustra? quín abeo? **PH.**
 Et quidem ego? **AN.** Óbaecro,
 Quíd si adsimulo, sátin est? **GE.** Garris. **AN.** Vóltum
 contemplámini: en, 210
 Sátine sic est? **GE.** Nón. **AN.** Quíd si sic? **GE.** Própe-
 modum. **AN.** Quíd sic? **GE.** Sat est:
 Ém, istuc serua: et uérbum uerbo, pár pari ut respóndas,
 Né te iratus suis saeuídiciis díctis protekét. **AN.** Scío. 35
- GE.** VÍ coactum te ésse inuitum, lége, iudició: tenes?
 Séd quis hic est senéx, quem uideo in última platea?
AN. Ípsus est. 215
 Non póssum adesse. **GE.** Ah quíd agis? quo abis, **Ántipho?**

Mané, mane inquam. AN. Ego me nóui et peccatúm
meum:

40 PH. Vobis commendo Phánium et uitám meam.

PH. Geta, quíd nunc fiet? GE. Tú iam litis aúdiēs:
Ego pléctar pendens, nísi quíd me feféllerit. 220
Sed quód modo hic nos Ántiphonem mónuimus,
Id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.

45 PH. Aufér mi 'oportet': quín tu quíd faciam ínpera.

GE. Memínistin, olim ut fúerit uostra orátio
In re ínicipiunda ad défendendam nóxiam, 225
Iustam íllam causam, fácilem, uincibilem, óptumam?

PH. Memini. GE. Ém, nunc ipsast ópus ea, aut, síquíd
potest,

50 Melióre et callidióre. PH. Fiet sédulo.

GE. Nunc príor adito tu, égo in insidiis híc ero
Subcénturiatus, síquíd deficiás. PH. Age. 230

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

II 1 DE. Ítane tandem uxórem duxit Ántipho iniussú meo?
Néc meum ínperium: ac mítto ínperium: nón simul-
tatém meam

Reueréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, ó Geta
Monitór! GE. Vix tandem. DE. Quíd mihi dicent aút
quam causam réperient?

5 Demíror. PH. Atquí réperiam: aliud cúra. DE. An hoc
dicét mihi: 235

'Inuítus feci. léx coëgit'? aúdio, fateór. GE. Places.

DE. Verúm scientem, táctum causam trádere aduorsáris,
Etiámne id lex coëgit? PH. Illud dúrum. GE. Ego ex-
pediám: sine.

DE. Incértumst quíd agam, quía praeter spem atque ín-
credibile hoc mi óbtigit:

Ita sum irritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum 10
instítuere. 240

Quam obrem ómnis, quom secúndae res sunt máxume,
tum máxume

Meditári secum opórtet, quo pacto áduorsam aerum-
nám ferant.

Perícla, damna péregre rediens sémper secum cógitet
Aut fili peccatum aut uxoris mórtem aut morbum
filiae,

Commúnia esse haec, néquid horum umquam áccidat 15
animó nouom: 245

Quidquíd praeter spem euéniat, omne id députare
esse in lucro.

GE. O Phaédria, incredíbilest quantum erum ánte eo sa-
piéntia.

Meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, erus si
rédierit:

Moléndumst in pistríno, uapulándum, habendae cóm-
pedes,

Opus rúri faciundum: hórum nil quicquam áccidet 20
animó nouom. 250

Quidquíd praeter spem euéniet, omne id députabo
esse in lucro.

Séd quid cessas hóminem adire et blánde in princi-
pio ádloqui?

DE. Phaédriam mei frátris uideo fílium mi ire óbulam.

PH. Mi pátrúe, salue. DE. Sáue: sed ubist Ántipho?

PH. Saluóm uenire. DE. Crédo: hoc respondé mihi. 255 25

PH. Valet, híc est: sed satin ómnia ex senténtia?

DE. Vellém quidem. PH. Quid istúc est? DE. Rogitas,
Phaédria?

Bonás me absente híc cónfecistis núptias.

- PH.** Eho, an id suscenses nunc illi? **GR.** O artificem probum!
- 30 **DE.** Egon illi non suscensem? ipsum gestio 260
 Dari mi in conspectum, nunc sua culpa ut sciat
 Lenem patrem illum factum me esse acerrimum.
- PH.** Atqui nil fecit, patruae, quod suscensesas.
- DE.** Ecce autem similia omnia: omnes congruunt:
 35 Vnum cognoria, omnis noris. **PH.** Haud itast. 265
- DE.** Hic in noxiast, ille ad dicendam causam adest:
 Quom illést, hic praestost: tradunt operas mutuas.
- GR.** Probe horum facta imprudens depinxit senex.
- DE.** Nam ni haec ita essent, cum illo haud stares, Phaédria.
- 40 **PH.** Si est, patruae, culpam ut Antipho in se admiserit, 270
 Ex qua re minus rei foret aut famae temperans,
 Non causam dico quin quod meritis sit ferat.
 Sed si quis forte malitia fretus sua
 Insidias nostrae fecit adulescentiae
- 45 Ac uicit, nostram culpa east an iudicum, 275
 Qui saepe propter inuidiam adimunt dñiti
 Aut propter misericordiam addunt pauperi?
- GR.** Ni nossem causam, crederem uera hunc loqui.
- DE.** An quisquam iudex est, qui possit noscere
 50 Tua iusta, ubi tute uerbum non respondeas, 280
 Ita ut ille fecit? **PH.** Functus adulescentulist
 Officium liberalis: postquam ad iudices
 Ventumst, non potuit cogitata proloqui:
 Ita eum tum timidum illic obstupescit pudor.
- 55 **GR.** Laudo hunc: sed cesso adire quam primum senem? 285
- Ere, salue: saluom te aduenisse gaudeo. **DE.** Oh,
 Bone custos, salue, columen uero familiae,

Quoi cõmmendavi fílium hinc abiéns meum.

GE. Iam dúdum te omnis nós accusare aúdio

Inmérito, et me horunc ómnium inmeritíssimo: 290 60

Nam quid me in hac re fácere uoluistí tibi?

Seruom hóminem causam oráre leges nón sinunt,

Neque téstimoni dictio est. DE. Mitto ómnia.

Do istúc 'inprudens tímuit adulescéns': sino

'Tu séruo's': uerum sí cognatast máxume, 295 65

Non fuit necesse habére: sed id quod léx iubet,

Dotém daretis; quaéretet aliúm uirum.

Qua rátiõne inopem pótius ducebát domum?

GE. Non rátiõ, uerum argéntum deerat. DE. Súmeret

Alicúnde. GE. Alicunde? níl est dictu fácilis. 300 70

DE. Postrémo si nullo álio pacto, faénore.

GE. Hui, díxistí pulchre: síquidem quisquam créderet

Te uíuo. DE. Non, non síc futurumst: nón potest.

Egon íllam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem?

Níl suáue meritumst. hóminem commonstrárier 305 75

Mi istúm uolo aut ubi hábitet demonstrárier.

GE. Nempe Phórmionem? DE. Istúm patronum múlleris.

GE. Iam fáxo hic aderit. DE. Ántipho ubi nunc ést? GE.

Foris.

DE. Abí, Phaédria, eum requíre atque adduce húc. PH. Eo:

Rectá uia quidem ílluc. GE. Nempe ad Pámphilam. 310 80

DE. Ego deós penatis hinc salutatúm domum

Deuórtar: inde ibo ád forum atque aliquót mihi

Amícos aduocábo, ad hanc rem qui ádsient,

Vt ne ínparatus sím, si adueniat Phórmio.

ACTVS III.

PHORMIO. GETA.

II 2 PH. Itane patris aís aduentum ueritum hinc abíisse? GE.

Admodum. 315

PH. Phánium relictam solam? GE. Síc. PH. Et iratúm senem?

GE. Óppido. PH. Ad te súmma solum, Phórmio, rerúm redit:

Túte hoc intristí: tibi omnest éxedendum: adcíngere.

5 GE. Óbsecro te. PH. sí rogabit.. GE. In te spes est. PH. éccere,

Quíd sí reddet? GE. Tu ímpulisti. PH. síc opinor. GE. Súbueni. 320

PH. Cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde consília ómnia.

GE. Quíd ages? PH. Quíd uis, nísi uti maneat Phánium atque ex crímíne hoc

Ántíphonem erípíam atque in me omnem íram deriuém senis?

10 GE. Ó uir fortis átque amicu's. uerum hoc saepe, Phórmio, Véreor, ne istaec fórtitudo in néruom erumpat déni- que. PH. Ah, 325

Nón itast: factúmst periclum, íam pedum uisást uia.

Quót me censes hómínes iam deuérberasse usque ad necem,

Hóspites, tum cúis? quo magis nóui, tanto saépius.
Cédo dum, enumquam iniúriarum audísti mihi scrip- 18
tám dicam?

GE. Quí istuc? PH. Quia non réte accipitri ténnitur ne-
que míluo, 330

Quí male faciunt nóbis: illis quí nil faciunt ténnitur,
Quia enim in illis frúctus est, in illis opera lúditur.
Áliis aliundést periclum, unde álliquid abradí potest:
Míhi sciunt nil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum': 20
Álere nolunt hómínem edacem, et sápiunt mea sen-
téntia, 335

Pró malefició sí beneficium súmum nolunt réddere.

GE. Nón pote satis pro mérito ab illo tibi referri grátia.

PH. Ímmo enim nemo sátis pro mérito grátiam regí refert.
Téne asumbolúm uenire unctum átque lautum e bál- 25
neis,

Ótiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu ab-
súmitur! 340

Dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur: tu rídeas,
Príor bibas, príor decumbas: céna dubia adpónitur..

GE. Quíd istuc uerbist? PH. Vbi tu dubítes quíd sumas
potíssimum.

Haéc quom rationem íneas quam sint suáula et quam 30
cára sint,

Éa qui praebet, nón tu hunc habeas pláne praesentém
deum? 345

GE. Sénex adest: uide quíd agas: prima cóitios acérruma:
Sí eám sustinueris, postilla iam, út lubet, ludás licet.

DEMIPHO (CVM ADVOCATIS). GETA. PHORMIO.

DE. Enúmquam quolquam cóntumeliósius

Audístis factam iniúriam quam haec ést mihi?

Adéste quaeso. **GR.** irátus est. **PH.** Quin tu hóc
ages? 350

Iam ego hunc agítabo. pró deum inmortalium,
6 **Negat Phánium esse hanc sibi cognatam Démipho ?**
Hanc Démipho negat esse cognatam ? GR. Negat.

DE. Ipsum esse opinor dé quo agebam. séquimini.

PH. Neque eius patrem se scíre qui fuerít? **GR.** Negat. 355

[**PH.** Nec Stílponem ipsum scire qui fuerít? **GR.** Negat.]

10 **PH.** Quia egéns relictast mísera, ignoratúr parens,
Neglégitur ipsa: úde avarítia quíd facít.

GR. Si erum ínsimulabis malítiae, male aúdiés.

DE. O audáciam, etiam me últro accusatum áduenit. 360

PH. Nam iam ádulescenti níl est quod suscénseam,

15 **Si illúm minus norat: quíppe homo iam grándior,**

Paupér, quoi in ópere uíta erat, rurí fere

Se cóntinebat: sibi agrum de nostró patre

Coléndum habebat: saepe interea míhi senex 365

Narrábat se hunc neglégere cognatúm suom:

20 **At quém úirum! quem ego uíderim ia uíta óptimum.**

GR. Videás te atque illum, ut nárras. **PH.** I in malám cru-
cem.

Nam ní ita eum existamássem, numquam tám grauis

Ob hanc ínimicitias cáperem ia uóstram fámiliam, 370

Quam is áspérnatur núnc tam inliberáliter.

25 **GR.** Pergín ero absenti mále loqui, impuríssume?

PH. Dignum autótem hoc illost. **GR.** Aín tamen, carcér?

DE. Geta.

GR. Bonórum extórtor, légum contortór. **DE.** Geta.

PH. Respónde. **GR.** Quis homost? éhem. **DE.** Tace. **GR.**

Absentí tibi

375

Te indígnas seque dígnas contumélias

30 **Numquám cessauit dícere. DE.** Ohe désine.

Adulēscens, primum abs te hōc bona ueniā peto,
 Si tibi placere pōtis est, mi ut respōdeas:
 Quem amicum tuom ais fuisse istum, explanā mihi, 380
 Et quī cognatum mē sibi esse diceret.

PH. Proinde épiscare quāsi non nosses. DE. Nōssem? 385
 PH. Ita.

DE. Ego mē nego: tu quī ais redige in mēmoriā.

PH. Eho tú, sobrinum tuóm non noras? DE. Énicas.

Dic nōmen. PH. Nomen? máxime. DE. Quid nūc
 taces? 385

PH. Perii hērcle, nomen pērdidi. DE. Hem, quid ais? PH.
 Geta,

Si mēministi id quod ólim dictumst, súbice. hem, 40
 Non dico: quasi non nōris, temptatum áduenis.

DE. Egone autem tempto? GR. Stílpo. PH. Atque adeo
 quid mea?

Stilpóst. DE. Quem dixi? PH. Stílponem inquam nō-
 uéras. 390

DE. Neque égo illum noram néque mi cognatús fuit
 Quisquam istoc nomine. PH. Itane? non te horúm 45
 pudet?

At sí talentum rém reliquissét decem,

DE. Di tibi male faciant. PH. prímus esca mēmoriter
 Progénem uostram usque áb auo atque atauo pró-
 ferens. 395

DE. Ita ut dícis. ego tum quom áduenisse, quí mihi
 Cognáta ea esset, dicerem: itidem tú face: 50
 Cedo qui ést cognata? GR. Eu nōster, recte: heus
 tú, caue.

PH. Dilúcide expédíui quibus me opórtuit
 Iudícibus: tum id si fálsum fuerat, fílius 400
 Quor nón refellit? DE. Fílium narrás mihi?

- 55 Quoius dé stultitia díci ut dignumst nón potest.
 PH. At tú qui sapiens és magistratús adi,
 Iudícium de ea causa álterum ut reddánt tibi:
 Quandóquidem solus régnas et solí licet 405
 Hic de eádem causa bís iudícium apíscier.
- 60 DE. Etsí mihi facta iniúriast, uerúm tamen
 Potiús quam litis sécter aut quam te aúdiam,
 Itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet
 Dotís dare, abduce hánc, minas quinque áccipe. 410
 PH. Hahahaé, homo suavis. DE. Quid est? num iniquom
 póstulo?
- 65 An ne hóc quidem ego adipíscar, quod ius públicumst?
 PH. Itan tándem quaeso, ítem út meretricem ubi abúsus
 sis,
 Mercédem dare lex iúbet eī atque amíttere?
 An, ut néquid turpe cūis in se admitteret 415
 Proptér egestatem, próximo iussást dari,
 70 Vt cum úno aetatem dégeret? quod tú uetas.
- DE. Ita, próximo quidem: át nos unde? aut quam óbrem?
 PH. Ohe,
 ‘Actum’ áiunt ‘ne agas.’ DE. Nón agam? immo hauc
 désinam,
 Donéc perfecero hóc. PH. Ineptis. DE. Síne modo. 420
 PH. Postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:
- 75 Tuos ést damnatus gnátus, non tu: nám tua
 Praetérierat iam ad dúcendum aetas. DE. Ómnis
 haec
 Illúm putato, quae égo nunc dico, dícere:
 Aut quídem cum uxore hac ípsam prohibebó domo. 425
 GE. Irátus est. PH. Tu té idem melius féceris.
- 80 DE. Itane és paratus fácere me aduorsum ómnia,
 Infélix? PH. Metuit híc nos, tam etsi sédulo

Dissimulat. GE. Bene habent tibi principia. PH. Quin
quod est

Ferendum fers? tuis dignum factis feceris, 430

Vt amici inter nos simus. DE. Egon tuam expetam
Amicitiam? aut te usum aut auditum uelim? 85

PH. Si concordabis cum illa, habebis quae tuam
Senectutem oblectet: respice aetatem tuam.

DE. Te oblectet: tibi habe. PH. Minue uero iram. DE.
Hoc age. 435

Satis iam uerborumst: nisi tu properas mulierem
Abducere, ego illam etiam: dixi, Phormio. 90

PH. Si tu illam attigeris secus quam dignumst liberam,
Dicam tibi inpingam grandem: dixi, Demipho.

Siquid opus fuerit, heus, domo me. GE. Intellego. 440

DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINVS. CRITO.

DE. Quantam me cura et sollicitudine adficit II 4

Gnatius, qui me et se hisce inpediuit nuptiis!

Neque mi in conspectum prodit, ut saltem sciam,
Quid de hac re dicat quidue sit sententiae.

Abi, uise redieritne iam an non dum domum. 445 5

GE. Eo. DE. Videtis quo in loco res haec siet:

Quid ago? dic, Hegio. HE. Ego? Cratinum censeo,
Si tibi uidetur. DE. Dic, Cratine. CRA. Meue uis?

DE. Te. CRA. Ego quae in rem tuam sint ea uelim facias:
mihi

Sic hoc uidetur: quod te absente hic filius 450 10

Egit, restitui in integrum aequomst et bonum:

Et id inpetrabis. dixi. DE. Dic nunc, Hegio.

HE. Ego sedulo hunc dixisse credo: ueram itast,
Quot homines tot sententiae: suos quoque mos.

Mihi non uidetur quod sit factum legibus 455 15

Rescindi posse: et turpe inceptust. DE. Díc, Crito.

CRI. Ego ámplius delíberandum cénseo:

Res mágnast. HS. Numquid nós uis? DE. Fecistís
probe:

Incértior sum máltó quam dudúm. GE. Negant

Redísse. DE. Frater ést expectandús mihi: 460

Is quód mihi dederit de hác re consilium, íd sequar.

Percóntatum ibo ad pórtum, quoad se récipiat.

GE. At ego Ántiphonem quaéram, ut quae acta hic sint
sciat.

Sed eccum ípsam uideo in témpore huc se récipere.

ANTIPHO. GETA.

III 1 AN. Énim uero, Antiphó, multimodis cum ístoc animo es
uítuperandus: 465

Ítane te hinc abísse et uítam tuám tutandam alíis de-
dísse!

Álios tuam rem crédidísti mágis quam tete animum
áduorsuros?

Nam út ut erant alia, ílli certe quae nunc tibi domíst
consuleres,

5 Néquid propter tuám fidem decépta poteretúr mali:
Quóius nunc miserae spés opesque súnt in te uno
omnés sitae. 470

GE. Et quídem, ere, nos iam dúdum hic te absentem ín-
cusamus, qui ábieris.

AN. Te ipsúm quaerebam. GE. Séd ea causa níló magis
defécimus.

AN. Loquere óbsecro, quo nam ín loco sunt rés et fortu-
naé meae:

10 Numquíd subolet patri? GE. Níl etiam. AN. Ecquíd spei
porrost? GE. Néscio. AN. Ah.

- GR. Nisi Phaédria haud cessáuit pro te eníti. AN. Nil fe-
cít noui. 475
- GR. Tum Phórmio ítidem in hác re ut [in] aliis strénuom
hominem praebuit.
- AN. Quid is fécit? GR. Confutáuit uerbis ádmodum ira-
túm senem.
- AN. Eu, Phórmio. GR. Ego quod pótui porro. AN. Mí Geta,
omnis uós amo.
- GR. Síc habent princípia sese ut díco: adhuc tranquilla 15
res est,
Mánsurusque pátruom pater est, dum húc adueniat.
AN. Quid eum? GR. Vt aibat 480
De eius consilio sese uelle fácere quód ad hánc rem
áttinet.
- AN. Quántum metuíst míhi, uidere huc sáluom nunc pa-
truóm, Geta!
Nam eius per unam, ut aúdio, aut uiuam aut moriar
senténtiam.
- GR. Phaédria tibi adést. AN. Vbi nam? GR. Eccum ab suá 20
palaestra exít foras.

PHAEDRIA. DOBIO. ANTIPHO. GETA.

- PH. Dório, 485 III 2
Audi óbsecro. Do. Non aúdio. PH. Parúmper. Do. Quin
omítte me.
- PH. Aúdi quod dicam. Do. Át enim taedet iam aúdire ea-
dem míliaens.
- PH. Át nunc dicam quód lubenter aúdias. Do. Loquere,
aúdio.
- PH. Néqueo te exoráre út maneat tríduom hoc? quo núnc
abis?
- Do. Mirábar si tu míhi quícquam adferrés noui. AN. Eí, 490 5

Metuó lenonem néquid.. GR. Suo suát capiti? idem
ego uéreor.

PH. Non dúm mihi credis? **Do.** Háriolare. **PH.** Sín fidem
do? **Do.** Fábulae.

PH. Faéneratum istúc beneficium púlchre tibi dicés. **Do**
Logi.

PH. Créde mihi, gaudébis facto: uérum hercle hoc est.
Do. Sómnia.

10 **PH.** Éxperire: nón est longum. **Do.** Cántllenam eandém
canis. 495

PH. Tú cognatus, tú parens, tu amícus, tu.. **Do.** Garrí
modo.

PH. Ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili,
Vt neque misericórdia neque préclibus mollirí queas!

Do. Ádeon te esse incógitantem atque ínpudentem, Phaédria,

15 Vt phaleratis díctis ducas me ét meam ductes grá-
tíis! 500

AN. Míserítumst. **PH.** Ei, uéris uincor. **GR.** Quám uter-
quest similís sui.

PH. Neque, Ántipho alia quom óccupatus éssét sollicitú-
dine,

Tum hoc ésse mi obiectúm malum! **AN.** Ah, quid
istuc autemst, Phaédria?

PH. Ó fortunatíssume Antipho. **AN.** Égone? **PH.** Quoi
quod amás domíst:

20 Néc cum huius modi umquam úsus uenit út conflicta-
rés malo. 505

AN. Míhin domíst? immo, íd quod aiunt, aúribus teneó
lupum.

[Nam neque quo pacto a me amittam neque uti reti-
neam scio.]

- Do. *Ípsum istuc mi in hóc est.* AN. *Heia, né parum lenó sies.*
Númquid hic confécit? PH. *Hicine? quód homo in-humaníssimus:*
Pámphilam meam uéndidit. GE. *Quid? uéndidit?* AN. 25
Ain? uéndidit? 510
- PH. *Véndidit.* Do. *Quam indignum facinus, ancillam aere emptám meo!*
- PH. *Néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut mutét fidem*
Tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amicis argentum aúfero:
Sí non tum dederó, únám praeterea hóram ne oppertús sies.
- Do. *Óbtundes?* AN. *Haud lóngumst id quod órat: exorét* 30
sine: 515
Ídem hic tibi, quod bóni promeritus fúeris, conduplicáuérít.
- Do. *Vérba istaec sunt.* AN. *Pámphilamne hac úrbe priuari sines?*
Túm praeterea horúnc amorem dístrahi poterín pati?
- Do. *Néque ego neque tu.* GE. *Dí tibi omnes id quod es dignús duint.*
- Do. *Égo te complurís adorsum ingénium meum mensís* 35
tuli, 520
Póllícitantem et níl ferentem, fiéntem: nunc contra ómnia haec
Répperi qui dét neque lacrumet: dá locum melióríbus.
- AN. *Cérte hercle, ego sí sátis commemini, tibi quidemst olím díes,*

Quam ad dares huic, praestituta. PH. Factum. Do.
Num ego istuc nego?

40 AN. Iam ea praeteriit? Do. Non, uerum haec ei anteces-
sit. AN. Non pudet 525

Vanitatis? Do. Minime, dum ob rem. GR. Sterculi-
num. PH. Dorio,

Itane tandem facere oportet? Do. Sic sum: si placeo,
utere.

AN. Sic hunc decipi! Do. Immo enim uero, Antipho, hic
me decipit:

Nam hic me huius modi scibat esse: ego hunc esse
aliter credidi;

45 Iste me fefellit: ego isti nilo sum aliter ac fui. 530
Sed ut ut haec sunt, tamen hoc faciam: cras mane
argentum mihi

Miles dare se dixit: si mihi prior tu attuleris, Phaédria,
Mea lege utar, ut sit potior, qui prior ad dandumst.
uale.

III 3 PH. Quid faciam? unde ego nunc tam subito huic argen-
tum inueniam miser,

Quoi minus nilo est, quod, hic si pote fuisset exora-
rier 535

Triduum hoc, promissum fuerat? AN. Itane hunc pa-
tiemur, Geta,

Fieri miserum, qui me dudum, ut dixti, adiuerit co-
mitter?

5 Quin, quom opus est, beneficium rursus ei experi-
mur reddere?

GR. Scio equidem hoc esse aequom. AN. Age ergo, solus
seruare hunc potes.

GR. Quid faciam? AN. Inuenias argentum. GR. Cupio: sed
id unde, edoce. 540

- AN.** Páter adest hic. **GE.** Scío: sed quid tum? **AN.** Ah,
dúctum sapientí sat est.
- GE.** Ítane? **AN.** Ita. **GE.** Sane hércle pulchre suádes:
etiam tu hinc abis?
- Nón triumpho, ex nuptiis tuis sí nil nanciscór mali, 10
Ni étiam nunc me huius caúsa quaerere in malo iu-
beás crucem?
- AN.** Vérum hic dicit. **PH.** Quid? ego vobis, Géta, alienus
sum? **GE.** Haúd puto: 545
Séd parumne est, quod ómnibus nunc nóbis suscensét
senex,
Ni instigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?
- PH.** Álius ab oculis meis illam in ignotum abducét locum?
hem: 15
Tum igitur, dum licét dumque adsum, lóquimini me-
cum, Ántipho,
Cóntemplamíní me. **AN.** Quam obrem? aut quíd nam
facturú's, cedo? 550
- PH.** Quóquo hinc asportábitur terrárum, certumst pér-
sequi
Aút perire. **GE.** Dí bene uortant quód agas: pede-
temptím tamen.
- AN.** Víde síquid opis pótes adferre huic. **GE.** 'Síquid'? 20
quid? **AN.** Quaere óbsecro:
Néquid plus minúsue faxit, quód nos post pigeát, Geta.
- GE.** Quaéro. **AN.** Saluos ést, ut opinor. **GE.** Vérum enim
metuó malum. 555
- AN.** Nólí metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.
- GE.** Quántum opus est tibi argénti, loquere. **PH.** Sólae
trigintá minae.
- GE.** Tríginta? hui, percárast, Phaedia. **PH.** Ístaec uero 25
uflis est.

- GR. Áge age, inuentas réddam. PH. O lepidam. GR. Aufér
te hinc. PH. Iam opust. GR. Iám feres:
Séd opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiu-
torém dari. 560
- AN. Praéstot: audacíssimè oneris quíd uis inpone, éc-
feret:
Sólus est homo amíco amícus. GR. Eámus ergo ad
eum ócius.
- 30 AN. Númquid est quod operá mea uobis ópus sit? GR.
Nil: uerum ábi domum
Ét illam miseram, quam égo nunc intus scío esse
exanimatám metu,
Cónsolare. céssas? AN. Nil est aéque quod faciám
lubens. 565
- PH. Quá uia istuc fácies? GR. Dicam in itinere: hinc
modo te ámoue.
-

ACTVS III.

DEMIPHO. CHREMES.

DE. Quid? quá profectus caúsa hinc es Lemnúm, Chremes, IV 1
Addúxtin tecum filiam? CH. Non. DE. Quid ita non?

CH. Postquám uidet me eius máter esse hic diútius,
Simul aútem non manébat aetas uírginis 570
Meam négligentiam: ípsam cum omni fámilia 5
Ad mé profectam esse aíbant. DE. Quid illic tám diu
Quaeso ígitur commorábare, ubi id audíueras?

CH. Pol mé detinuit mórbus. DE. Vnde? aut quí? CH.
Rogas?

Senéctus ípsast mórbus. sed uenísse eas 575
Saluás audiui ex nauíta qui illas uéxerat. 10

DE. Quid gnáto obtigerit me ábsente, audistín, Chremes?

CH. Quod quídem me factum cónsili incertúm facit.
Nam hanc cónditionem síquoi tulero extrário,
Quo pácto aut unde míhi sit dicundum órdest. 580
Te míhi fidelem esse aeque atque egomet súm míhi 15
Scibam: ille si me aliénus adfiném uolet,
Tacébit, dum intercédet familiáritas:
Sin spréuerit me, plús quam opus est scitó sciet,
Vereórque ne uxor áliqua hoc resciscát mea: 585
Quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo, 20
Id réstat: nam ego meórum solus súm meus.

DE. Scio ita ésse: et istaec míhi res sollicitúdinist:
Neque défetiscar úsque adeo experírier,
Donéc tibi quod pollicítus sum id effécero. 590

GETA. (DEMIPHO. CHREMES.)

- IV 2 Ego hóminem callidiórem uidi néminem
 Quam Phórmionem. uénio ad hominem, ut dicerem
 Argéntum opus esse et id quo pacto fieret.
 Vix dúm dimidium díxeram, intelléxerat:
 5 Gaudébat: me laudábat: quaerebát senem. 595
 Dis grátias agébat, tempus sibi dari,
 Vbi Phaédriae esse osténderet niló minus
 Amícum sese quam Ántiphoni. hominem ad forum
 Iussi ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.
 10 Sed eccum ípsum. quis est ultérior? attat Phaé-
 driae 600
 Pater uénit. sed quid pértimui autem bélua?
 An quía quos fallam pro úno duo sunt mihí dati?
 Commódius esse opinor duplici spe útlier.
 Petam hínc unde a primo ínstitui: is si dát, sat est:
 15 Si ab eó nil fiet, tum hínc adoriar hóspitem. 605

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

- IV 3 AN. Expécto quam mox récipiat sesé Geta.
 Sed pátruom uideo cúm patre astantem. eí mihi,
 Quam tímeo, aduentus húius quo inpellát patrem.
 GE. Adíbo: o salue, nóster Chremes. CH. Salué, Geta.
 5 GE. Veníre saluom uólup est. CH. Credo. GE. Quid agi-
 tur? 610
 CH. Multa áduenienti, ut fít, noua hic complúria.
 GE. Ita. de Ántiphone audístin quae facta? CH. Ómnia.
 GE. Tun díxeras huic? fácinus indignúm, Chremes,
 Sic circúmiri! DE. Id cum hóc agebam cómodum.
 10 GE. Nam hercle égo quoque id quídem ágítans mecum
 sédulo 615
 Inuéní, opinor, rémedium huic rei. CH. Quid, Geta?

DE. Quod rémedium? **GE.** Vt abli ábs te, fit forte óbuiam
Mihí Phórmio. **CH.** Qui Phórmio? **GE.** Is qui istám.

CH. Scio.

GE. Visúmst mi, ut eius téptarem senténtiam.

Prendo hómínem solum: 'quór non' inquam 'Phór- 15
mio, 620

Vidés, inter nos síc haec potius cúm bona

Vt cómponamus grátia quam cúm mala?

Erus líberalis ést et fugítans lítium:

Nam céteri quídem hércle amíci omnés modo

Vno óre auctores fuére, ut praecipitem hánc da- 20
ret.' 625

AN. Quid hic coéptat aut quo euádet hodie? **GE.** 'an lé-
gibus

Datúrum poenas díces, si illam eiécerit?

Iam id éxploratumst: héia, sudabís satís,

Si cum sílo inceptas hómíne: ea eloquéntiast.

Verúm pono esse úictum eum: at tandém tamen 630 25
Non cápítis ei res ágitur, sed pecúniae.'

Postquam hómínem his uerbis séntio mollírier,

'Solí sumus nunc hic' inquam: 'eho, dic quid úís dari

Tibi ín manum, ut erus híis desístat lítibus,

Haec hínc facessat, tú molestus né síes?' 635 30

AN. Satín ílli dí sunt própítii? **GE.** 'nam sát scio,

Si tu áliquam partem aequí boníque díxeris,

Vt est ílle bonus uír, tría non commutábítis

Verba hódie inter uos.' **DE.** Quís te istaec íussít loquí?

CH. Immó non potuit mélius peruenírier 640 35

Eo quó nos uolumus. **AN.** Óccídí. **DE.** Perge éloquí.

GE. A prímo homo ínsansbat. **CH.** Cedo quíd póstulat?

GE. Quid? nímium quantum. **CH.** *Quántum?* dic. **GE.** Sí-
quís daret

Taléntum magnum. **DE.** Immó malum herele: ut nil
pudet!

40 **GR.** Quod díxi ei adeo: 'quaéso, quid si fíliam 645
Suam únicam locáret? parui ré tulit
Non súscepisse: inuéntast quae dotém petat.'
Vt ad paúca redeam ac míttam illius inéptias,
Haec dénique eius fúit postrema orátio:

45 'Ego' inquit 'a princípío amici fíliam, 650
Ita ut aéquom fuerat, uólui uxorem dúcere.
Nam míhi uenibat in mentem eius incómmodam,
In séruitutem paúperem ad ditém dari.

50 Sed mi ópus erat, ut apérte tibi nunc fábler, 655
Aliquántulum quae adférret, qui díssóluerem
Quae débeo: et etiám nunc, si uolt Démípho
Dare quántum ab hac accípío, quae sponsást míhi,
Nullám míhi malim quam ístanc uxorém dari.'

AN. Vtrúm stultitia fácere ego hunc an málitia

55 Dicám, scientem an imprudentem, incértus sum. 660

DE. Quid si ánimam debet? **GR.** 'Áger oppositust pígnori
Decem ób minas' inquit. **DE.** Áge age, iam ducát: dabo.

GR. 'Aedículae ítem sunt ób decem alias.' **DE.** Oíeĩ,
Nimíúmst. **CH.** Ne clama: répetito haec a mé decem.

60 **GR.** 'Vxóri emunda ancíllulast: tum pláscula 665
Supelléctile ópus est: ópus est sumptu ad núprias:
His rébus' inquit 'póne sane decem minas.'

DE. Sescéntas proinde scríbito iam míhi dicas:
Nil do: impuratus me ílle ut etiám inrídeat?

65 **CH.** Quaeso, égo dabo, quíesce: tu modo fílius 670
Fac ut íllam ducat, nós quam uolumus. **AN.** Eí míhi,
Geta, óccidísti mé tuis falláciis.

CH. Mea caúsa eícitur: mé hoc est aéquom amítttere.

GR. 'Quantúm potest me cértiorem' inquit 'face,

Si illám dant, hanc ut míttam: ne incertús siem: 675 70
 Nam illí mihi dotem íám constituerúnt dare.?

CH. Iam accípiat: illis répudium renúntiet:

Hanc dúcat. DE. Quae quidem illi res uortát male.

CH. Oppórtune adeo argéntum nunc mecum áttuli,
 Fructúm quem Lemni uxóris reddunt praédia: 680 75
 Inde súmam: uxori tibi opus esse díxero.

AN. Geta. GE. Hém. AN. Quid egisti? GE. Émunxi ar-IV 4
 gentó senes.

AN. Satin ést id? GE. Nescio hércle, tantum iússus sum.

AN. Eho, uérbero, aliud míhi respondes ác rogo?

GE. Quid érgo narras? AN. Quid ego narrem? operá tua 685
 Ad réstim res redit míhi quidem planíssime. 5

Vt té quidem di deaeque ómnes superi *atque* inferi
 Malís exemplis pérđant! em, siquíd uelis,
 Huic mándes, qui te ad scópulum e tranquillo aúferat.
 Quid mínus utibile fuit quam hoc ulcus tángere 690

Aut nóminare uxórem? iniectast spés patri 10
 Posse íllam extrudi. cédo nunc porro, Phórmio

Dotém si accípiet, úxor ducendást domum,
 Quid fiet? GE. Non enim dúcet. AN. Noui. céterum
 Quom argéntum repetent, nóstra causa scilicet 695

In néruom potius íbit? GE. Nil est, Ántipho, 15
 Quin mále narrando póssit deprauárier.

Tu id quód boníast excérpis, dicís quód malíst.
 Audí nunc contra: íám si argentum accéperít,
 Ducendást uxor, út aís: concedó tibi: 700

Spatíum quidem tandem ádparandís núptiís, 20
 Vocándi, sacrificándi dabitur paúlulum.

Intérea amici quód pollicíti súnť dabunt:

Inde íste reddet. AN. Quam óbrem? aut quíd dicét?
 GE. Rogas?

'Quot res postilla monstra euenerunt mihi! 705
 25 Intro fit in aedis ater alienus canis:
 Anguis in impluuium decidit de tegulis:
 Gallina cecinit: interdixit hariolus:
 Aruspex uetuit: ante brumam autem noui
 Negoti incipere * * * * *
 30 * * * quae causast iustissima.' 710
 Haec fient. AN. Vt modo fiant! GR. Fient: me uide.
 Pater exit: abi, dic esse argentum Phaëdriae.

DEMIPHO. GETA. CHREMES.

IV 5 DE. Quietus esto, inquam: ego curabo nequid uerborum duit.

Hoc temere numquam amittam ego a me, quin mihi testis adhibeam:

Quoi dem et quam obrem dem, commemorabo. GR. Vt cautus est, ubi nil opust. 715

CH. Atque ita opus factost: et matura, dum libido eadem haec manet:

5 Nam si altera illaec magis instabit, forsitan nos reiciat.

GR. Rem ipsam putasti. DE. Duc me ad eum ergo. GR. Non moror. CH. Vbi hoc egeris,

Transito ad uxorem meam, ut conueniat hanc prius quam hinc abit.

Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne susce-
seat: 720

Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior:
 10 Nos nostro officio non digressos esse: quantum is uoluerit

Datum esse dotis. DE. Quid tua malum id re fert?
 CH. Magni, Demipho.

Non sáttis est tuom te officium fecisse, id si non fama
áprobát:

Volo ipsíus [quoque] haec uoluntáte fieri, né se eiec-
tam praédicet. 725

DE. Idem égo istuc facere póssum. CH. Mulier múlieri
magis cónuenit.

DE. Rogábo. CH. Vbi illas núnc ego reperíre possim, cógito. 15

SOPHRONA. CHREMES.

So. Quid agam? quem mi amicum inueniam mísera? aut V 1
quo consília haec referam?

Aút unde auxiliúm petam?

Nám uereor, era ne ób meum suasum indígna iniuria
ádficiatur: 730

Íta patrem adulescéntis facta haec tólerare audió
uiolenter.

CH. Nám quae haec anus est, éxanimata a frátre quae 5
egressást meo?

So. Quod ut fácerem egestas me ímpulit, quom scírem
infirmas núptias

Hasce ésse, ut id consúlerem, interea uíta ut in tutó
foret.

CH. Cérte edepol, nisi me ánimus fallit aút parum pro-
spíciunt oculi, 735

Meae nutricem gnátae uideo. So. Néque ille inuesti-
gátur, CH. Quid ago?

So. qui ést eius pater. CH. Ádeo, maneo, dum haec quae 10
loquitur mágis cognosco?

So. Quód si eum núnc reperíre possim, níl est quod ue-
reár. CH. East ipsa:

Cónloquar. So. Quis hic lóquitur? CH. Sophrona. So.
ét meum nomen nóminat?

- CH. Réspice ad me. So. Di óbsecro uos, éstne hic Stilpo?
 CH. Nón. So. Negas? 740
- CH. Cóncede hinc a fóribus paulum istórum sodes, Sóphrona.
- 15 Ne me ístoc posthac nómine appellássis. So. Quid?
 non óbsecro es
 Quem sémpet te esse díctitasti? CH. St'. So. Quid
 has metuís foris?
- CH. Conclúsam hic habeo uxórem saeuam. uérum ístoc
 me nómine
 Eo pérperam olim díxi, ne uos fórtet imprudentés
 foris 745
- Effútiretis átque id porro aliqua úxor mea rescísceret.
- 20 So. Istóc pol nos te hic ínuenire míserae numquam pótuimus.
- CH. Eho díe mihi, quid reí tibist cum fámilia hac unde
 éxis?
 Vbi illaé sunt? So. Miseram me. CH. Hém, quid est?
 uiuóntne? So. Viuit gnáta.
 Matrem ípsam ex aegritúdíne hac míserám mors consecútast. 750
- CH. Male fáctum. So. Ego autem, quae éssém anus de-
 sérta egens ignóta,
- 25 Vt pótui nuptum uírginem locáui huic adulescénti,
 Harúm qui est dominus aédium. CH. Antiphónine?
 So. Em, ístic ípsi.
- CH. Quid? duásne is uxorés habet? So. Au, únám ille
 quidem hanc sólam.
- CH. Quid illam álteram quae díctur cognáta? So. Haec
 ergost. CH. Quíd aís? 755
- So. Compóstito factumst, quó modo hanc amáns habere
 pósset

Sine dote. CH. Di uostrám fidem, quam saepe forte so
témere

Euéniant quae non aúdeas optáre! offendi aduéniens
Quocúm uolebam et út uolebam cónlocatam *gnátam*:
Quod nós ambo opere máxumo dabámus operam ut
fieret, 760

Sine nóstra cura, máxuma sua cúra haec sola fécit.

So. Nunc quíd opus facto sít uide: pater ádulescentis 35
uénit

Eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre áiunt. CH.
Nil períclicist.

Sed pér deos atque hómínes meam esse hanc cáue
resciscat quísqum.

So. Nemo éx me scibít. CH. Séquere me: intus aúdiés
quae réstant. 765

ACTVS V.

DEMIPHO. GETA.

- V 2 DE. Nostrápte culpa fácimus ut malós expediat ésse,
 Dum nímium díci nós bonos studémus et benígno.
 Ita fúgias ne praeter casam, quod áiunt. nonne id
 sít erat,
 Accípere ab illo iniúriam? etiam argéntumst ultro
 obiéctum,
 5 Vt sít qui uiuat, dum áliud aliquid flágití conficiat. 770
 GE. Planíssime. DE. Eis nunc praémiumst, qui récta praua
 faciunt.
 GE. Veríssime. DE. Vt stultíssime quidem illí rem ges-
 serímus.
 GE. Modo ut hóc consilio póssiet discédi, ut istam dúcat.
 DE. Etiámne id dubiumst? GE. Háuscio hercle, ut homóst,
 an mutet ánimum.
 10 DE. Hem, mútet autem? GE. Néscio: uerúm, si forte,
 díco. 775
 DE. Ita fáciam, ut frater cénsuit, ut uxórem eius huc ad-
 dúcam,
 Cum ista út loquatur. tú, Geta, abi prae: núntia hanc
 uentúram.
 GE. Argéntum inuentumst Phaédriae: de iúrgio silétur:
 Prouísumst, ne in praeséntia haec hinc ábeat: quid
 nunc pórró?

Quid fiet? in eodém luto haesitás: morsura sólues, 780 15
 Geta: praesens quod fuerát malum in diem ábiit: pla-
 gae créscunt,
 Nisi próspicis. nunc hinc domum ibo ac Phánium
 edocébo,
 Nequíd uereatur Phórmionem aut huius oratiónem.

DEMIPHO. NAVSISTRATA.

DE. Age dum, út soles, Nausistrata, fac illa út placetur nóbis, v 3
 Vt suá uoluntate id quod est faciúndum faciat. NA.
 Fáciam. 785

DE. Paritér nunc opera me ádiuuas, ac ré dudum opitu-
 láta es.

NA. Factúm uolo: ac pol mínus queo uiri cúlpa, quam me
 dígnumst.

DE. Quid áutem? NA. Quia pol meí patris bene pártá in- 5
 diligénter

Tutátur: nam ex eis praédiis talénta argenti bína
 Capiébat statim: hem, uír uiro quid praestat! DE.
 Binan quaeso? 790

NA. Ac rébus uilhóribus multó talenta bína. DE. Hui.

NA. Quid haéc uidentur? DE. Scilicet. NA. Virúm me
 natum uellem:

Ego osténderem, DE. Certó scio. NA. quo pácto.. DE. 10
 Parce sódes,

Vt póssis cum illa, né te adulescens múlier defetiget.

NA. Faciam út iubes: sed meúm uirum abs te exire uideo.

CHREMES. DEMIPHO. NAVSISTRATA.

CH. Ehem, Démipho, 795

Iam illí datumst argéntum? DE. Curauí síco. CH. Nol-
 lém datum.

- Ei, uideo uxorem: paene plus quam sat erat. DE.
 Quor nollés, Chremes?
- 15 CH. Iam récte. DE. Quid tu? ecquid locutus cum ista es,
 quam obrem hanc ducimus?
- CH. Transégi. DE. Quid ait tandem? CH. Abduci non po-
 test. DE. Qui non potest?
- CH. Quia uterque utriquest cordi. DE. Quid istuc nostra?
 CH. Magni: praeter haec 800
 Cognatam comperi esse nobis. DE. Quid? deliras. CH.
 Sic erit:
 Non temere dico: redii mecum in memoriam. DE.
 Satin sanus es?
- 20 NA. Au obsecro, uide ne in cognatam pecces. DE. Non
 est. CH. Né nega:
 Patris nomen aliud dictumst: hoc tu errasti. DE. Non
 norat patrem?
- CH. Norat. DE. Quor aliud dixit? CH. Numquamne hodie
 concedés mihi 805
 Neque intélleges? DE. Si tú nil narras? CH. Pérgis?
 NA. Miror quid siet.
- DE. Equidem hércle nesció. CH. Vin scire? at ita me ser-
 uet Iúppiter,
 25 Vt própior illi, quam ego sum ac tu, homo némost.
 DE. Di uostrám fidem:
 Eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scire aut nescire
 hóc uolo. CH. Ah.
- DE. Quid ést? CH. Itan paruam mihi fidem esse apud te!
 DE. Vin me credere? 810
 Vin sátis quaesitum mi istuc esse? age, fiat. quid?
 illa filia
 Amíci nostri quid futurumst? CH. Récte. DE. Hanc
 igitur míttimus?

- CH.** Quid ni? **DE.** Illa maneat? **CH.** Sic. **DE.** Ire igitur so
tibi licet, Nausístrata.
- NA.** Sic pól, commodius ésse in omnis árbítror, quam ut
coéperas,
Manére hanc; nam perlíberalis úsast, quom uidí,
mihi. 815
- DE.** Quid istúc negotíst? **CH.** Iámne operuit óstium? **DE.**
Iam. **CH.** O Iúppíter,
Di nós respiciunt: gnátam ínveni núptam cum tuo
fílio. **DE.** Hem,
Que pácto id potuít? **CH.** Nón satis tutus ést ad nar- ss
randum híc locus.
- DE.** At tu íntro abi. **CH.** Heus, ne fílii quídem hoc nóstri
resciscánt uolo.

A N T I P H O.

- Laetús sum, ut meae res sésé habent, fratri óbtígisse V 4
quód uolt. 820
- Quam scítumst, eius modí parare in ánimo cupídi-
tátes,
Quas, quóm res aduorsae sient, pauló mederi póssis!
Hic símul argentum répperit, curá sese expédíuit:
Ego nullo possum rémedio me euólueré ex his túrbis, 5
Quin, si hóc celetur, ín metu, sin pátefit, in próbró
sim. 825
- Neque mé domum nunc récíperem, ní mi éstet spes
osténta
- Huíusce habendae. séd ubi nam Getam ínuenire pós-
sim?
- [Vt rogem, quod tempus conueniéndi patris me ca-
pere suadeat.]

PHORMIO. ANTIPHO.

V 5 PH. Argéntum accepi, tradidi lenóni: abduxi múlterem,
Curául propria ut Phaédria poterétur: nam emissást
manu. 830

Nunc úna mihi res étiam restat quae ést conficiunda,
ótium

Ab sénibus ad potándum ut habeam: nam áliquot hos
sumám dies.

5 AN. Sed Phórmios: quid aís? PH. Quid? AN. Quid nam
nunc facturust Phaédria?

Quo pácto satietátem amoris aít se uelle absúmere?

PH. Vicíssim partis tuás acturust. AN. Quás? PH. Vt fu-
gitet suóm patrem. 835

Te suás rogauit rúrsum ut ageres, cáusam ut pro se
díceres.

Nam pótaturus ést apud me. ego me íre senibus Sú-
nium

10 DICAM ád mercatum, ancíllulam emptum dúdum quam
dixít Geta:

Ne quom híc non uideant mé conficere crédant ar-
gentúm suom.

Sed óstium concrépuít abs te. AN. Víde qui egre-
diatúr. PH. Getast. 840

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

V 6 GE. Ó fortuna, o fórs fortuna, cuántis commoditátibus,
Quám subito meo ero Antíphoni ope uóstra hunc
onerastís diem!

AN. Quid nam híc sibi uolt? GE. nósque amicos ésus
exonerastís metu!

Séd ego nunc mihi céssó, qui non úmerum hunc
onero pállio

Átque hominem propero inuenire, ut haec quae con-
tigerint sciat. 845

AN. Núm tu intellegis, híc quid narret? PH. Núm tu? AN.
Nil. PH. Tantúndem ego.

GE. Ád lenonem hinc ire pergam: ibi núnc sunt. AN. Heus,
Geta. GE. Ém tibi.

Núm mirum aut nouómsť reuocari, cúrsus quom
inatiterís? AN. Geta.

GE. Pérgit hercle: númquam tu odio tuó me uinces. AN.
Nón manes?

GE. Vápula. AN. Id quidem tibi iam fiet, nísi resistis, uér- 10
bero. 850

GE. Fámiliariórem oportet ésse hunc: minitatur malum.
Séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere
actutum. AN. Quid est?

GE. O ómnium, quantum ést qui uiuont, hómínus homo
ornatíssime:

Nám sine controuórsia ab dis sólus diligere, Án-
tipho.

AN. Íta uelim: sed quí istuc credam ita ésse mihi dici 15
uelim. 855

GE. Sátin est si te délibutum gaúdio reddo? AN. Énicas.

PH. Quín tu hinc pollicitátiones aúfer et quod fers cedo.
GE. Oh,

Tú quoque aderas, Phórmio? PH. Aderam: séd tu
cessas? GE. Áccipe, en:

Vt modo argentúm tibi dedimus ápud forum, rectá
domum

Súmus profecti: intérea mittit érus me ad uxorém 20
tuam. 860

AN. Quam óbrem? GE. Omitto próloqui: nam níl ad hanc
remst, Ántipho:

Úbi in gynaeceum ire occipio, púer ad me adcurrít
Mida,

Póne adprendít pállio, resupínat: respició, rogo
Quam óbrem retineát me: ait esse uétitum intro ad
eram accédere.

25 'Sóphrona modo frátrem huc' inquit 'sénis introduxít
Chremem' 865

Eúmque nunc esse intus cum illis: hóc ubi ego au-
diui, ad foris

Súspenso gradú placide ire pérrexi, accessi, ástiti,
Ánimam compressi, áurem admoui: ita ánimum coepi
atténdere,

Hóc modo sermónem captans. AN. Eú, Geta. GE. Hic
pulchérimum

30 Fácinus audiui: itaque paene hercle éclamauí gaú-
dio. 870

AN. Quód? GE. Quod nam arbiträre? AN. Nescio. GE. Át-
qui mirificíssimum:

Pátruos tuos est páter inuentus Phánio uxóri tuae.
AN. Hem,

Quíd ais? GE. Cum eius consuéuit olim mátre in
Lemno clánculum.

PH. Sómnum: utin haec ignoraret suóm patrem? GE.
Aliquid crédito,

35 Phórmio, esse caúsa: sed me cénsen potuisse
ómnia 875

Íntelligere extra óstium, intus quae ínter sese ipsi
égerint?

AN. Átque hercle ego quoque íllam audiui fábulam. GE.
Immo etiám dabo

Quó magis credas: pátruos interea inde huc egredi-
túr foras:

Haúd multo post cúm patre idem récipit se intro
dénno:

Áit uterque tibi potestatem éius adhibendaé dari: 880 40

Dénique ego sum míssus, te ut requírerem atque ad-
dúcerem. AN. Em,

Quín ergo rape mé: quid cessas? GR. Févero. AN.

O mi Phórmio,

Vále. PH. Vale, Antiphó. bene, ita me dí ament,
factum. gaúdeo

Tantám fortunam de inprouiso esse hís datam. V 7

Summa éludendi occasióst mihi núnc senes 885

Et Phaédríae curam ádimere argentáriam,

Ne quóquam suorum aequálium suppléx siet.

Nam idem hóc argentum, ita út datumst, ingrátíis 5

Ei dátum erit: hoc qui cógam, re ipsa répperi.

Nunc géstus mihi uoltúsque est capiundús nouos. 890

Sed hínc concedam in ángiportum hoc próximum,

Inde hísce ostendam me, úbi erunt egressí foras.

Quo me ádsimularam ire ád mercatum, nón eo. 10

DEMIPHO. CHREMES. PHORMIO.

DE. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago, V 8

Quando éuenere haec nóbis, frater, prospere. 895

CH. Estne ita uti dixi líberalis? DE. Óppido. 12

Quantúm potest, nunc cónueniendus Phórmíost,

Prius quám dilapidat nóstras trigintá minas

Vt aúferamus. PH. Démiphonem sí domíst 6

Visam, út quod. . DE. At nos ád te ibamus, Phórmio. 900

PH. De eadem hác fortasse caúsa? DE. Ita hercle. PH.

Crédidi:

Quid ád me ibatis? rídículum: uerebámini

Ne nón id facerem quód recepíssém semel?

- 10 Heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
 Adhúc curavi unum hóc quidem, ut mi essét fides. 905
 Idque ad uos uenio núntiatum, Démipho,
 Parátum me esse: ubi uóltis, uxorém date.
- 15 Nam omnis posthabui míhi res, ita uti pár fuit,
 Postquám tanto opere id uós uelle animum aduór-
 teram.
- DE. At híc dehortatus ést me, ne illam tibi darem: 910
 'Nam qui erit rumor' inquit, 'id si féceris?
 Olím quom honeste pótuit, tum non ést data:
- 20 Nunc uíduam extrudi túrpest': ferme eadem ómnia
 Quae túte dudum córam me incusáueras.
- PH. Satis superbe inlúditis me. DE. Qui? PH. Rogas? 915
 Quia ne álteram quidem íllam potero dúcere:
 Nam quó redibo ore ad eam quam contémpserim?
- 25 CH. 'Tum autem Ántiphonem uídeo ab sese amíttere
 Inuítum eam' inque. DE. Tum autem uideo fílium
 Inuítum sane múlterem ab se amíttere. 920
 Sed tránsi sodes ad forum atque illúd mihi
 Argéntum rursum íube rescribi, Phórmio.
- 30 PH. Quodne égo discripsi pórró illis quibus débui?
 DE. Quid ígitur flet? PH. Sí uis mi uxorém dare,
 Quam déspondisti, dúcam: sin est út uelis 925
 Manére illam apud te, dós hic maneat, Démipho.
 Nam nón est aequom mé propter uos décipi,
 35 Quom ego uóstri honoris caúsa repudium álterae
 Remíserim, quae dótis tantundém dabat.
- DE. In' in malam rem hinc cum ístac magnificéntia, 930
 Fugítue? etiam nunc crédís te ignorárter
 Aut túa facta adeo? PH. Inrítor. DE. Tune hanc dú-
 ceres,
- 40 Si tibi daretur? PH. Fác periclum. DE. Vt fílius

Cum illa hábitet apud te, hoc uóstrum consiliúm fuit.

PH. Quaesó quid narras? DE. Quín tu mi argentúm cedo. 935

PH. *Mihi* uéro uxorem tú cedo. DE. In ius ámbula.

PH. Enim uéro si porro ésse odiosi pèrgitis..

DE. Quid fácies? PH. Egone? uós me indotátis modo 45
Patrócínari fórtasse arbitrámíni:

Etiám dotátis sóleo. CH. Quid id nostrá? PH. Nihil. 940

Hic quándam noram, quofus uir uxorem CH. Héu.

DE. Quid est?

PH. Lemni hábuit aliam: CH. Núllus sum. PH. ex qua
fíliam

Suscépit: et eam clam éducat. CH. Sepúltus sum. 50

PH. Haec ádeo ego illi iám denarrabo. CH. Óbsecro,
Ne fácias. PH. Oh, tune is eras? DE. Vt ludós facit. 945

CH. Missúm te facimus. PH. Fábulae. CH. Quid uís tibi?
Argentúm quod habes cóndonamus te. PH. Aúdió.

Quid uós malum ergo mé sic ludificámíni 55

Inépti uostra púerilli *inconstántia*?

Noló uolo: uolo nólo rursum: cápe cedo: 950

Quod díctum, iudictumst: quód modo erat ratum,
ínritumst.

CH. Quo pácto aut unde haec híc rescíuit? DE. Néscío,
Nisi mé dixisse néminí certó scío. 60

CH. Monstri, ita me di ament, símile. PH. Inieci scrúpulum.
DE. Hem,

Hicíne ut a nobis hóc tantum argenti aúferat 955

Tam apérte inridens? émori hercle sátius est.

Animó uírili praésentique ut sis para.

Vidés tuom peccátum esse elatúm foras 65

Neque iam íd celare pósse te uxorem tuam:

Nunc quód ipsa ex aliis aúditura sí, Chremes, 960

- Id nósmet indicáre placabílius est.
 Tum hunc impuratum póterimus nostró modo
 70 Vlscisci. PH. Attat, nísi mi prospicio, haéreo.
 Hi gládiatorio ánimo ad me adfectánt uiam.
- CH. At uéreor ut placári possit. DE. Bóno animo es: 965
 Ego rédigam uos in grátiam, hoc fretús, Chremes,
 Quom e médio excessit únde haec susceptást tibi.
- 75 PH. Itane ágitis mecum? sátis astute adgrédimini.
 Non hércle ex re istius me ínstigasti, Démipho.
 Ain tu? úbi quae lubitum fúerit peregre féceris 970
 Neque hufus sis ueritus féminae primáriae,
 Quín nóuo modo eĩ fáceres contuméliam,
- 80 Veniás nunc precibus laútum peccatúm tuom?
 Hisce égo illam dictis íta tibi incensám dabo,
 Vt né restinguas, lácrumis si extilláueris. 975
- DE. [Malúm quod isti dí deaeque omnés duint.]
 Tantáne adfectum quémquam esse hominem audácia!
 85 Non hóc publicitus scélus hinc asportárier
 In sólas terras! CH. Ín id redactus súm loci,
 Vt quíd agam cum illo nésciam prorsum. DE. Égo
 scio: 980
- In iús eamus. PH. Ín ius? huc, síquíd lubet.
- DE. Adséquere, retine, dúm ego huc seruos éuoco.
- 90 CH. Enim néqueo solus: ádcurre. PH. Vna iniúriast
 Tecúm. CH. Lege agito ergo. PH. Álterast tecúm,
 Chremes.
- DE. Rape hínc. PH. Sic agitís? énim uero uocést opus: 985
 Nausístrata, exi. CH. Os ópprime. DE. Impurúm uide
 Quantúm ualet. PH. Nausístrata, inquam. CH. Nón
 taces?
- 95 PH. Taceám? DE. Nisi sequitur, púgnos in uentrem íngere.
 PH. Vel óculum exlídē: est úbi uos ulciscár probe.

NAVSISTRATA. CREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

NA. Qui nóminat me? CH. Hem. NA. Quid istuc turbaest, V 9
óbsecro, 990

Mi uir? PH. Ehem, quid nunc óbstituisti? NA. Quis
hic homost?

Non mihi respondes? PH. Hícine ut tibi respóndeat,
Qui hercle úbi sit nescit? CH. Cáue isti quicquam
créduas.

PH. Abi, tánge: si non tótus friget, me énica. 5

CH. Nil ést. NA. Quid ergo? quid istic narrat? PH. Iám
scies: 995

Ausculta. CH. Pergin crédere? NA. Quid ego óbsecro
Huic crédam, qui nil dixit? PH. Delirát miser
Timóre. NA. Non pol témerest, quod tu tám times.

CH. Egon tímeo? PH. Recte sáne: quando nil times, 10
Et hoc nil est quod ego díco, tu narrá. DE. Scelus, 1000
Tibi nárret? PH. Ohe tu, fáctumst abs te sédulo
Pro frátre NA. Mi uir, nón mihi dices? CH. Át..
NA. Quid 'at'?

CH. Non ópus est dicto. PH. Tíbi quidem: at scito huic
opust.

In Lémno CH. Hem, quid ais? DE. Nón taces? PH. 15
clam te CH. Eí mihi.

PH. uxórem duxit. NA. Mí homo, dí meliús duint. 1005

PH. Sic fáctumst. NA. Peril mísera. PH. Et inde fíliam
Suscépít iam unam, dúm tu dormis. CH. Quid agimus?

NA. Pro dí inmortales, fácinus miserandum ét malum.

DE. Hoc áctumst. PH. An quicquam hódlest factum in- 20
dígnius?

Qui mi, úbi ad uxores uéntumst, tum fíunt senes. 1010

NA. Démipho, te appélló; nam cum hoc ípso distaedét
loqui:

Haécine erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
Lémni? haecine erat éa quae nostros mínuit fructus
úlitas?

25 DE Égo, Nausistrata, ésse in hac re cúlpani meritum nón
nego:

Séd ea quin sit ignoscenda. PH. Vérba fiunt mór-
tuo. 1015

DE. Nám neque neglegéntia tua néque odio id fecit tuo.
Vínolentus fére abhinc annos quíndecim muliér-
culam

Eám compressit, únde haec natast: néque postilla
umquam áttigit.

30 Éa mortem oblit, é medio ablit: qui fuit in re hac
scrúpus.

Quam óbrem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo
animo hóc feras. 1020

NA. Quid ego aequo animo? cúpio misera in hác re iam
defúngier.

Séd qui id sperem? aetáte porro mínus peccaturúm
putem?

Iám tum erat senéx, senectus sí uerecundós facit.

35 Án mea forma atque aetas nunc magis éxpetendast,
Démipho?

Quid mi híc adfers, quam óbrem expectem aut spé-
rem porro nón fore? 1025

PH. Éxequias Chreméti quibus est cómodum ire, em
témpus est.

Síc dabo: age nunc, Phórmionem qui uolet lacéssito:
Fáxo tali eúm mactatum atque híc est infortúnio.

40 Rédeat sane in grátiam: iam súpplici satis ést mihi.

Hábet haec eĩ quód, dum uiuat, úsque ad aurem og-
gánniat. 1030

NA. Át meo merito crédo: quid ego núnc commemorem,
Démipho,

Síngulatim, quális ego in hunc fúerim? DE. Noui ae-
que ómnia

Técum. NA. Merito hoc meó uidetur fáctum? DE. Mi-
nume géntium:

Vérum quando iam áccusando fieri infectum nóñ 45
potest,

Ígnosce: orat cónfítetur púrgat: quid uis ámplius? 1035

PH. Énim uero prius quam haéc dat ueniam, míhi prospí-
ciam et Phaédriae.

Heús Nausistratá, prius quam huic respóndes temere,
audí. NA. Quid est?

PH. Égo minas trigínta ab illo pér fallaciam ábstuli:

Eás dedi tuo gnáto: is pro sua amíca lenoní dedit. 50

CH. Hém, quid ais? NA. Adeón indignum hoc tibi uide-
tur, fílius 1040

Hómo adulescens sí habet unam amícam, tu uxorés
duas?

Níl pudere? quo óre illum obiurgábis? respóndé mihi.

DE. Fáciet ut uolés. NA. Immo ut meam iám scias sen-
téntiam,

Néque ego ignosco néque promitto quícquam neque 55
respóndeo

Prius quam gnatum uídero: eius iudício permitto
ómnia. 1045

Quód is iubebit fáciam. DE. Mulier sápiens es, Nau-
sístrata.

NA. Sátin tibist? CH. Míhin? immo uero púlchre discedo
ét probe

Ét praeter spem. NA. Tú tuom dic nómen quod sit.

PH. Phórmio:

- 60 **V**óstrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
- NA.** Phórmio, at ego ecástor posthac tibi quod potero et
 quae uoles 1050
Fáclamque et dicám. **PH.** Benigne dícis. **NA.** Pol me-
 ritúmst tuom.
- PH.** Vín primum hodie fácere quod ego gaúdeam, Nau-
 sístrata,
 Ét quod tuo uiro óculi doleant? **NA.** Cúpio. **PH.** Me
 ad cenám uoca.
- 65 **NA.** Pól uero uoco. **DE.** Eámus intro hinc. **CH.** Fiat: sed
 ubist Phaédria
 Iúdex noster? **PH.** Iam híc faxo aderit. **CANTOR.** Vós
 ualeté et plaúдите. 1055
-

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
- 153 et 154 trochaici octonarii
 - 155 trochaicus septenarius
 - 156 et 157 trochaici octonarii
 - 158 et 159 trochaici septenarii
 - 160 ad 162 iambici octonarii
 - 163 iambicus quaternarius
 - 164 ad 176 iambici octonarii
 - 177 et 178 iambici septenarii
 - 179 et 180 trochaici septenarii
 - 181. 182. 184 iambici octonarii
 - 183 iambicus quaternarius
 - 185 et 186 trochaici septenarii
 - 187 et 188 trochaici octonarii
 - 189 et 190 trochaici septenarii
 - 191 iambicus quaternarius
 - 192. 193. 195 iambici octonarii
 - 194 iambicus senarius
 - 196 iambicus quaternarius
 - 197 ad 215 trochaici septenarii
 - 216 ad 230 iambici senarii
 - 231 et 232 trochaici septenarii
 - 233 ad 251 iambici octonarii
 - 252 et 253 trochaici septenarii
 - 254 ad 314 iambici senarii
 - 315 ad 347 trochaici septenarii
 - 348 ad 464 iambici senarii

- V. 465 ad 468 trochaici octonarii
- 469 et 470 trochaici septenarii
- 471 ad 478 iambici octonarii
- 479 et 480 trochaici octonarii
- 481 ad 484 trochaici septenarii
- 485 clausula
- 486 iambicus octonarius
- 487 ad 489 trochaici septenarii
- 490 iambicus senarius
- 491 iambicus septenarius
- 492 iambicus octonarius
- 493 ad 501 trochaici septenarii
- 502 et 503 iambici octonarii
- 504 ad 566 trochaici septenarii
- 567 ad 712 iambici senarii
- 713 ad 727 iambici octonarii
- 728. 730. 731 trochaici octonarii
- 729 trochaicus dimeter catalecticus
- 732 trochaicus septenarius
- 733 et 734 iambici octonarii
- 735 ad 738 trochaici octonarii
- 739 ad 741 trochaici septenarii
- 742 ad 747 iambici octonarii
- 748 ad 794 iambici septenarii
- 795 ad 819 iambici octonarii
- 820 ad 827 iambici septenarii
- 829 ad 840 iambici octonarii
- 841 ad 883 trochaici septenarii
- 884 ad 1010 iambici senarii
- 1011 ad 1055 trochaici septenarii.
-

P. TERENTI

H E C Y R A.

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
S · IVLIO · CAESARE · CN · CORNEL · DOLABELLA · AED · CVR
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
ACTA · PRIMO · SINE · PROLOGO · CN · OCTAVIO · T · MANLIO
COS · RELATA · EST · ITERVM · LVCIO · AEMILIO · PAVLO
LVDIS · FVNERALIBVS · NON · EST · PLACITA
TERTIO · RELATA · EST · Q · FVLVIO · L · MARCIO · AED · CVR
EGIT · LVCIVS · AMBIVIVS · TVRPIO · LVCIVS · SERGIVS
FACTA · EST · QVINTA

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
Cui quóndam ignorans uírgini uitium obtulit,
Cuiúsque per uim quém detraxit ánulum
Dederát amicae BÁCchidi meretriculae.
Dein ést profectus Ímbrum: nuptam haud áttigit. 5
Hanc máter utero gráuidam, ne id sciát socrus,
Vt aégram ad sese tránsfert. reuenit Pámphilus:
Depréndit partum: célat: uxorém tamen
Recípere non uolt. páter incusat BÁCchidis
Amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum 10
Matér uitiatæ fórté agnoscit Mýrrina.
Vxórem recipit Pámphilus cum filio.

PERSONAE.

PHILOTIS MERETRIX
SYRA ANVS
PARMENO SERVOS.
LACHES SENEX
SOSTRATA MATRONA
PHIDIPPVS SENEX
PAMPHILVS ADVLESCENS
MYRRINA MATRONA
SOSIA SERVOS
BACCHIS MERETRIX.

PROLOGVS.

Hecyrae huic nomen fabula est: haec quom datast
Noua, et nouom interuenit uitium et calamitas,
Vt neque spectari neque cognosci potuerit:
Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occuparat. nunc haec planest pro noua: 5
Et is qui scripsit hanc ob eam rem noluit
Iterum referre, ut iterum posset uendere,
*Sed * * * * **
Alias cognostis eius: quaeso hanc noscite.

L. AMBIVIUS PROLOGVS.

Orator ad uos uenio ornatu prologi:
Sinite exorator sim, eodem ut iure uti senem 10
Liceat, quo iure sum usus adulescentior,
Nouas qui exactas feci ut inueterascerent,
Ne cum poeta scriptura euanesceret. 5
In eis, quas primum Caecili didici nouas,
Partim sum earum exactus, partim uix steti. 15
Quia scibam dubiam fortunam esse scaenicam,
Spe incerta certum mihi laborem sustuli.
Easdem agere coepi, ut ab eodem alias discerem 10
Nouas, studiose, ne illum ab studio abducerem.
Perfeci ut spectarentur: ubi sunt cognitae, 20
Placitae sunt. ita poetam restitui in locum
Prope iam remotum iniuria aduersarium
Ab studio atque ab labore atque arte musica. 15
Quod si scripturam spreuissem in praesentia
Et in deterrendo uoluisssem operam sumere, 25
Vt in otio esset potius quam in negotio:

- Detérruissem fáctile, ne alias scríberet.
 20 Nunc quíd petam, mea cáusa aequo animo atténdite.
 Hecyram ad uos refero, quám mihi per siléntium
 Numquam ágere licitumst: ita eam oppressit cála-
 mitas. 30
- Eam cálamitatem uóstra intellegéntia
 Sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
 25 Quom primum eam agere coépi, pugilum glória,
 [Funámbuli eodem accéssit expectátio]
 Comitúm conuentus, strépitus, clamor múlterum 35
 Fecére ut ante témpus exirém foras.
 Vetere in noua coepi úti consuetúdi-
 30 In éxperiundo ut ésseim: refero dénuo.
 Primo áctu placeo: quom intérea rumór uenit
 Datum iri gladiatóres, populus cónuolat, 40
 Tumúltuantur clámant pugnant dé loco:
 Ego intérea meum non pótui tutarí locum.
 35 Nunc túrba non est: ótium et siléntium est:
 Agéndi témpus mihi datumst: uobis datur
 Potéstas condecorándi ludos scaénicos. 45
 Nolíte sinere pér nos artem músicam
 Recídere ad paucos: fáctite ut uostra auctóritas
 40 Meae auctóritati faútrix adiútrixque sit.
 [Si núnquam auare pretium statui artí meae
 Et eum ésse quaestum in ánimum induxi máximum, 50
 Quam máxime seruíre uostris cómmodis:]
 Siníte ínpetrare mé, qui in tutelám meam
 45 Studiúm suom et se in uóstram commisit fidem,
 Ne eum circumentum iníque iniqui iurídeant.
 Mea cáusa causam accípíte et date siléntium, 55
 Vt lúbeat scribere áliis mihi que ut díscere
 Nouás expediat pósthac pretio emptás meo.

ACTVS I.

PHILOTIS. SYRA.

- PH. Per pól quam paucos réperias meretrícibus I 1
 Fidélis eueníre amatorés, Syra.
 Vel hic Pámphilus iurábat quotiens BÁCchidi, 60
 Quam sáncte, ut quiuis fácte posset crédere,
 Numquam illa uiua dúcturum uxorem domum! 5
 Em dúxit. SY. Ergo própterea te sédulo
 Et móneo et hortor, né quouisquam mísereat,
 Quin spólies mutiles láceres, quemquem nácta sis. 65
- PH. Vtín exímium néminem habeam? SY. Néminem:
 Nam némo illorum quísquam, scito, ad té uenit, 10
 Quin ita paret sese, ábs te ut blanditiís suis
 Quam mínumo pretio suám uoluptatem éxpleat.
 Hiscíne tu amabo nón contra insidiábere? 70
- PH. Tamén pol eandem iniúriumst esse ómnibus.
 SY. Iniúrium autemst úlcisci aduorsários? 15
 Aut quá uia te cáptent eadem ipsós capi?
 Eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
 Aetás et formast aut tibi haec senténtia? 75

PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

- PA. Senéx si quaeret mé, modo isse dícito I 2
 Ad pórtum percontátum aduentum Pámphili.
 Audín quid dicam, Scírte? si quaerét me, uti
 Tum dícas: si non quaéret, nullus díxeris,
 TERENTIUS. 16

- 5 Aliás ut uti pòssim causa hac íntegra. 80
 Sed uídeon ego Philótium? unde haec áduenit?
 Philótis, salue múltum. PH. O salue, Pármeno.
- Sx. Salué mecastor, Pármeno. PA. Et tu edepól, Syra.
 Dic mi, úbi, Philotis, te óblectasti tám diu?
- 10 PH. Minime équidem me oblectáui, quae cum mílite 85
 Corínthum hinc sum profécta inhumaníssumo:
 Biénnum ibi perpétuom misera illúm tuli.
- PA. Edepól te desidérium Athenarum árbitror,
 Philótium, cepísse saepe et té tuom
- 15 Consílium contempsísse. PH. Non dici potest, 90
 Quam cúpida eram huc redeúndi, abeundi a mílite
 Vosque híc uidendi, antíqua ut consuetúdine
 Agitárem inter uos libere conuuium:
 Nam illi haúd licebat nísí praefinitó loqui
- 20 Quae illí placerent. PA. Haúd opinor cómmode 95
 Finém statuísse orátioní mílitem.
- PH. Sed quíd hoc negotist, módo quod narrauit mihi
 Hic íntus Bacchis? quód ego numquam crédidi
 Fore, ut ille hac uíua pòsset animum indúcere
- 25 Vxórem habere. PA. Habére autem? PH. Eho tu, an
 nón habet? 100
- PA. Habét: sed firmæ hae uéreor ut sint núptiae.
- PH. Ita dí deaeque fáxint, si in rem est Bácschidis.
 Sed quí istuc credam ita ésse, dic mihi, Pármeno.
- PA. Non ést opus proláto: hoc percontárier
- 30 Desístete. PH. Nempe ea caúsa, ut ne id fiát palam? 105
 Ita mé dí amabunt, haúd propterea té rogo,
 Vt hoc próferam, sed ut tácita mecum gaúdeam.
- PA. Numquám tam dices cómmode, ut tergúm meum
 Tuam ín fidem commíttam. PH. Ah noli, Pármeno:
- 35 Quasi tú non multo mális narrare hóc mihi 110

Quam ego quae percontor scire. PA. Vera haec praedicat,

Et illud mihi uitiumst maximum. si mihi fidem
Das te taciturnam, dicam. PH. Ad ingenium redis.

Fidem do: loquere. PA. Ausculta. PH. Iste sum. PA.

Hanc Bacchidem

Amabat, ut quom maxime, tum Pamphilus, 115 40

Quom pater uxorem ut dicat orare occipit

Et haec communia omnium quae sunt patrum,

Sese senem esse dicere, illum autem unicum:

Praesidium uelle se senectutis suae.

Ille primo se negare: sed postquam acrius 120 45

Pater instat, fecit animi ut incertus foret,

Pudorin anne amoris obsequeretur magis.

Tundendo atque odio denique effecit senex:

Despondit ei quatuor huius uicini proximi.

Usque illud uisumst Pamphilo ne utiquam graue, 125 50

Donec iam in ipsis nuptiis, postquam uidet

Paratas nec moram ullam quin ducat dari,

Ibi demum ita aegre tulit, ut ipsam Bacchidem,

Si adesset, credo ibi eius commiseresceret.

Vbi quomque datum erat spatium solitudinis, 130 55

Ut conloqui mecum una posset: Parmeno,

Peris, quid ego egi? in quod me coniecisti malum!

Non potero hoc ferre, Parmeno: peris miser?

PH. At te di deaque faxint cum isto odio, Laches.

PA. Ut ad pauca redeam, uxorem deducit domum. 135 60

Nocte illa prima uirginem non attigit:

Quae consecutast nox eam, nilo magis.

PH. Quid ais? cum uirgine una adulescens cubuerit

Plus potus, sese illa abstinere ut potuerit?

Non ueri simile dicis nec uerum arbitror. 140 65

- PA. Credo ita uideri tibi: nam nemo ad te uenit
Nisi cupiens tui: ille inuitus illam duxerat.
- PH. Quid deinde fit? PA. Diebus sane pauculis
Post Pamphilus me solum seducit foras
70 Narratque, ut uirgo ab se integra etiam tum siet, 145
Seque ante quam eam uxorem duxisset domum
Sperasse eas tolerare posse nuptias.
'Sed quam decrerim me non posse diutius
Habere, eam ludibrio haberi, Parmeno,
75 Quin integram itidem reddam, ut accepi ab suis, 150
Neque honestum mihi neque utile ipsi uirginist.'
- PH. Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili.
- PA. 'Hoc ego proferre incommodum mi esse arbitror:
Reddi patri autem, quod tu nil dicas uiti,
80 Superbumst: sed illam spero, ubi hoc cognouerit 155
Non posse se mecum esse, abituram denique.'
- PH. Quid? interea ibatne ad Bacchidem? PA. Cotidie:
Sed ut fit, postquam hunc alienum ab sese uidet,
Maligna et multo magis procax facta sicut.
- 95 PH. Non edepol mirum. PA. Atque ea res multo maxime 160
Dirinxit illum ab illa, postquam et ipse se
Et illam et hanc quae domi erat cognouit satis.
[Ad exemplum ambarum mores earum existimans]
Haec, ita uti liberali esse ingenio decet,
90 Pudens modesta, incommoda atque iniurias 165
Viri omnis ferre et tegere contumelias.
Hic animus partim uxoris misericordia
Deinctus, partim uictus huius iniuriis
Paulatim elapsus Bacchidi atque huc transtulit
95 Amorem, postquam par ingenium nactus est. 170
Interea in Imbro moritur cognatus senex
Horunce. ea ad hos redierat lege hereditas.

Eo amántem inuitum Pámphilum extrudít pater.
 Relínquit cum matre híc uxorem: nám senex
 Rus ábdidit se, huc ráro in urbem cómmeat. 175 100

PH. Quid adhúc habent infírmitatis núptiae?

PA. Nunc aúdiés. primós dies complúsculos
 Bene cónueniebat sáne inter eas. interítm
 Mírís modis odísse coepít Sóstratam:
 Neque lítes ullae intér eas, postulátio 180 105
 Numquám. PH. Quid igitur? PA. Síquando ad eam
 accésserat

Confábulatum, fúgere e conspectu flico,
 Vidére nolle: dénique ubi non quít pati,
 Simulát se ad matrem arcéssi ad rem diuínam, abít.
 Vbi illíc dies est complúris, arcessí iubet: 185 110

Dixére causam túm nescio quam. iterúm iubet:
 Nemó remisít. póstquam arcessunt saépius,
 Aegram ésse simulant múlièrem. nostra flico
 It úsere ad eam: admísit nemo. hoc úbi senex
 Rescúit, heri ea caúsa rure huc áduenít, 190 115
 Patrém continuo cónuenít Philúmenae.

Quid égerint intér se, non dum etiám scio:
 Nisi sáne curaest, quórsum euenturum hóc siet.
 Habés omnem rem: pérgam quo coepi hóc iter.

PH. Et quídem ego: nam constitúti cum quodam hóspite 195 120
 Me esse íllum conuentúram. PA. Di uortánt bene
 Quod agás. PH. Vale. PA. Et tu béne uale, Philótium.

ACTVS II.

LACHES. SOSTRATA.

- II 1 LA. Pro deum átque hominum fidém, quod hoc genus est,
 quae haéc est coniurátio!
 Vtin ómnes mulierés eadem aeque stúdeant nolint-
 que ómnia
 Neque déclinatam quícquam ab aliarum íngenio ullam
 réperias! 200
 Itaque ádeo uno animo omnés socrus *omnís suas* ode-
 rúnt nurus.
- 5 Viris ésse aduorsas aéque studiumst, símilis pertiná-
 ciast.
 In eódemque omnes míhi uidentur lúdo doctae ad
 málitiam:
 Et lúdo, si ullus ést, magistram hanc ésse satis certó
 scio.
- So. Me míseram, quae nunc quam óbrem accuser néscio.
 LA. Hem, 205
 Tu néscis? So. *Nescio*, ita me di ament, mí Laches,
 10 Itaque úna inter nos ágere aetatem líceat. LA. Di
 mala próhibeant.
- So. Meque ábs te inmerito esse áccusatam póst modo
 resciscés, scio.
- LA. Te inmérito? an quícquam pro ístis factis dígnum te
 díci potest?

Quae me ét te et familiám dedecoras, ffilio luctúm
paras. 210

Tum autem éx amicis inimici ut sint nóbis adfinés
facis,

Qui illúm decrerunt dígnum, suos quol líberos com- 15
mítterent.

Tu sóla exorere, quae perturbes haéc tua inpudéntia.

So. Egon? LA. Tu ínquam mulier, quae me omnino lápi-
dem, non hominém putas.

An, quía ruri esse crébro soleo, néscire arbitrá-
mini 215

Quo quisque pacto hic úitam uostrorum éxigat?

Múlto melius híc quae fiunt quam illi ubi sum adsi- 20
dué scio:

Ídeo quía, uti dómi uos mi eritis, proinde ego ero
famá foris.

Iám pridem equidem audíui cepisse ódium tui Philú-
menam:

Mínumeque adeo mírum; et ni id fecísset, magis
mirúm foret. 220

Séd non credidi ádeo, ut etiam tótam hanc odissét
domum:

Quód si scissem, illa híc maneret pótius, tu hinc 25
issés foras.

Át uide, quam inmerito aégritudo haec óritur mi abs
te, Sóstrata:

Rús habitatum abii, concedens uóbis et rei séruiens,
Meó labori haud párcens praeter aéquom atque aeta- 29
tém meam, 225

Súmptus uostros ótiumque ut nóstra res possét pati. 28
Nón te pro his curásse rebus, néquid aegre essét 30
mihi!

- So. Nón mea opera néque pol culpa euénit. LA. Immo máxume:
Sóla hic fuisti: in te ómnis haeret cúlpa sola, Sóstrata.
Quae híc erant curáres, quom ego uos cúris solui céteris. 230
- Cúm puella anúm suscepisse inimicitias nón pudet?
35 Íllius dices cúlpa factum? So. Haud équidem dico, mí Laches.
- LA. Gaúdeo, ita me dí ament, gnati caúsa: nam de té quidem Sátis scio peccádo fieri détrimenti níl potest.
- So. Quí scis an ea caúsa, mi uir, me ódisse adsimuláuerit, 235
Vt cum matre plús una esset? LA. Quid ais? non signi hóc sat est,
- 40 Quód heri nemo uóluit uisentem ad eam te intro admíttere?
- So. Énim lassam oppido ásbant tum esse: eo ad eam non admissa sum.
- LA. Tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam aliam rem árbitror,
Ét merito adeo: nám uostraram núlla est, quin gnátum uelit 240
Dúcere uxorem: ét quae uobis plácitast condició datur:
- 45 Vbi duxere inpúlsu uostro, uóstro inpulsu easdem éxigunt.

PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA.

II 2 PH. Etsí scio ego, Philúmena, meum iús esse, ut te cógam

Quae ego inperem facere: ego tamen patrio animo
uictus faciam,

Vt tibi concedam, neque tuae lubidini aduorsabor. 245

LA. Atque eecum Phidippum optume uideo: hinc iam
scibo hoc quid sit.

Phidippe, etsi ego meis me omnibus scio esse ad-
prime obsequentem,

Sed non adeo ut mea facilitas corrumpat illorum
animos:

Quod tu si idem faceres, magis in rem et uostram et
nostram esset.

Nunc uideo in illarum potestate esse te. PH. Heia
uero. 250

LA. Adis te heri de filia: ut ueni, itidem incertum amisti.
Haud ita decet, si perpetuam hanc uis esse adfinita-
tem, 10

Celare te iras. siquid est peccatum a nobis, profer:

Aut ea refellendo aut purgando uobis corrigemus

Te iudice ipso. sin east retinendi causa apud uos, 255

Quia aegrast: te mi iniuriam facere arbitror, Phi-
dippe,

Si metuis satis ut meaé domi curétur diligenter. 15

At ita me di ament, haud tibi hoc concedo, etsi illi
pater es,

Vt tu illam saluam magis uelis quam ego: id adeo
gnati causa,

Quem ego intellexi illam haud minus quam se ipsum
magnificare. 260

Neque adeo clam me est, quam esse eum grauitér
laturum credam,

Hoc si rescierit: eo domum studeo haec prius quam 20
ille ut rédeat.

- PH.** Lachés, et diligéntiam uostram ét benignitátem
 Noui ét quae dicis ómnia esse ut dicis animum indúco,
 Et te hóc mihi cupio crédere: illam ad uós redire
 stúdeo, 265
 Si fácere possim ulló modo. **LA.** Quae rés te id fa-
 cere próhibet?
- 25 **Eho,** númquid nam accusát uirum? **PH.** Minumé: nam
 postquam atténdi
 Magis ét ui coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
 Non pósse apud uos Pámphilo se absénte perduráre
 Aliúd fortasse alíi uiti est: ego sum ánimo leni ná-
 tus: 270
 Non póssum aduorsarí meis. **LA.** Hem, Sóstrata. **So.**
 Heu me míseram.
- 30 **LA.** Certúmnest istuc? **PH.** Núnc quidem ut uidétur: sed
 numquid uis?
 Nam est quód me transire ad forum iam opórtet. **LA.**
 Eo tecum úna.
- II 3 **So.** Édepol ne nos súmus inique aeque ómnes inuisaé uiris
 Própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut uidea-
 múr malo. 275
 Nam ita me di ament, quód me accusat núnc uir,
 sum extra nóxiam.
 Séd non facilest éxpurgatu: ita ánimo induxerúnt,
 socrus
- 5 **Ómnis esse iníquas: haud pol mé quidem: nam num-
 quám secus**
**Hábui illam ac si ex mé esset nata: néc qui hoc mi
 eueniát scio:**
**Nísi pol filiúm multimodis iam éxpeto ut redeát do-
 mum. 280**

ACTVS III

PAMPHILVS. PARMENO. MYRRINA.

PAM. Némíni ego plura ésse acerba crédo ex amore homíni III 1
úmquam oblata

Quám mi. heu me infelícem, hancíne ego últam parsi
pérdere!

Hácíne causa ego erám tanto opere cúpidus redeundí
domum! hui,

Quánto fuerat praéstabilius úbiuis gentium ágere
aetatem

Quam húc redire atque haéc ita esse míserum me s
resciscere! 285

Nám nos omnes quíbus est alicunde áliquis obiectús
labos,

Ómne quod est intérea tempus príus quam id rescí-
túmst lucrost.

PAB. Át sic citius quí te expedias híis aerumnis réperias.
Sí non rediissés, haec irae fáctae essent multo ám-
pliores:

Séd nunc aduentúm tuom ambas, Pámphile, scío 10
réuerituras. 290

Rém cognosces: íram expedies: rúrsum in gratiám
restitues.

Lévia sunt, quae tú pergrauia esse in animum in-
duxí tuom.

PAM. Quid cónsolare me? án quisquam usquam géntiumst
aequé miser?

Prius quam hánc uxorem dúxi, habebam alibi áni-
mum amori déditum:

16 Tamén numquam ausus súm recusare eám quam mí
obtrudít pater: 295

15 Iam in hác re, ut taceam, quóuis facile scítust quam
fuerím miser.

Vix me íllim abstraxi atque ínpeditum in ea éxpediui
animúm meum,

Vixque húc contuleram: em nóua res ortast, pórró
ab hac quae me ábrahat.

Tum mátrém ex ea re me aút uxorem in cúlpa in-
uenturum árbítror:

20 Quod quom íta esse ínueneró, quíd restat nísi porro
ut fiám miser? 300

Nam mátris ferre iniúrias me, Párméno, pietás
íubet:

Tum uxóri obnoxíus sum: íta olim suó me ingenio
pértulit,

Tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít
loco.

Sed mágnum nescio quíd necessesat éuenisse, Pár-
ménó,

25 Vnde íra inter eas íntercessít, quae tam permansít
díu. 305

PAM. Aut hércle paruom, sí úis uero uéram rationem
éxequi.

Non máxumae, quae máxumae sunt interdum írae,
íniúriáe

Faciunt: nam saepe est, quibus in rebus alius ne
iratus quidemst,

Quom de eadem causast iracundus factus inimicis-
sumus.

Pueri inter sese quam pro leuibus noxiis iras ge- 30
runt! 310

Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus in-
firmum gerunt.

Itidem illae mulieres sunt ferme ut pueri leui sen-
tentia:

Fortasse unum aliquod uerbum inter eas iram hanc
conciuisse, *ere*.

PAM. Abi, Parmeno, intro ac me uenisse nuntia. PAR. Hem,
quid hoc est? PAM. Tace.

Trepidari sentio et cursari rursum prorsum. PAR. 35
Age dum, ad foris 315

Accedo propius. hem, sensistin? PAM. Noli fabularier.
Pro Iuppiter, clamorem audiui. PAR. Tute loqueris,
me uetas.

MY. Tace obsecro, mea gnata. PAM. Matris uox uisast
Philumena.

Nullus sum. PAR. Qui dum? PAM. Perii. PAR. Quam
obrem? PAM. Nescio quod magnum malum

Profecto, Parmeno, me celas. PAR. Uxorem Philu- 40
menam 320

Pauitäre nescio quid dixerunt: id si forte est nescio.

PAM. Interii: quor id mihi non dixti? PAR. Quia non po-
teram una omnia.

PAM. Quid morbi est? PAR. Nescio. PAM. Quid? nemon
medicum adduxit? PAR. Nescio.

PAM. Cesso hinc ire intro, ut hoc quam primum, quid-
quid est, certo sciam?

45 Quo nám modo, Philúmena mea, núnc te offendam
adféctam? 325

Nam sí periculum ullum ín te inest, perísse me una
haud dúbiumst.

PAR. Non úsus factost míhi nunc hunc intró sequi:

Nam inuísos omnis nós esse illis séntio:

Heri némo uoluit Sóstratam intro admíttere.

50 Si fórte morbus ámplior factús siet, 330

Quod sáne nolim, máxume eri causá mei:

Seruom flico intro iúisse dicent Sóstratae,

Aliquid tulisse cómmiscentúr mali

Capiti átque aetati illórum, morbus qui aúctus sit.

55 Era in crímen ueniet, égo uero in magnúm malum. 335

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

III 2 So. Nesció quid iam dudum aúdio hic tumúltuari mísera:

Male métuo ne Philúmenae magis mórbus adgra-
uéscaat:

Quod te, Aésculapi, et té, Salus, nequid sit huius
óro.

Nunc ád eam uisam. PAR. Heus, Sóstrata. So. Hem.

PAR. Iterum ístinc excludére.

5 So. Ehem Pármeno, tun híc eras? perís, quid faciam
mísera? 340

Non uísam uxorem Pámphili, quom in próxumo híc
sit aégra?

PAR. Non uísas? ne mittás quidem uiséndi causa quém-
quam.

Nam quí amat quoi odio ípsus est, bis fácere stulte
díco:

Labórem inanem ípsús capít et illí molestiam ádfert.

10 Tum fílius tuos íntro iit uidére, ut uenit, quid agat. 345

So. Quid ais? an uenit Pámphilus? PAM. Venít. So. Dis gratiam hábeo.

Hem, istóc uerbo animus mihi redit et cúra ex corde excéssit.

PAM. Iam eá te causa máxime nunc húc intro ire nóló:

Nam sí remittent quídpíam Philúmenae dolóres,
Omném rem narrabít, scio, contínuo sola sóli, 350¹⁵
Quae intérr nos interuenerit, unde órtaumst initium írae.

Atque éccum uideo ipsum égređi: quam trístist! So.
O mi gnáte.

PAM. Mea máter, salue. So. Gaúdeo uenísse saluom. sáluam Philúmenast? PAM. Meliúsculast. So. Vtinam ístuc ita di fáxint.

Quid tu igitur lacrimas? aut quid es tam trístis? 20
PAM. Recte, máter. 355

So. Quid fúit tumulti? díe mihi: an dolór repente inuásit?

PAM. Ita fáctumst. So. Quid morbi ést? PAM. Febris. So. Cotídiana? PAM. Ita áiunt.

I sódes intro, cónsequar iam té, mea mater. So. Fíat.

PAM. Tu púeris curre, Pármeno, obuiam átque eis onera adiúta.

PAM. Quid? nón sciunt ipsí uiam, domúm qua ueniant? 25
PAM. Céssas? 360

Néqueo mearum rérum initium ullum ínuenire idó-III 3
neum,

Vnde exórdiár narrare, quae nec opínanti áccidunt;

Pártim quae perspéxi his oculis, pártim quae accepi áuribus:

Quá me propter éxanimatum cítius eduxí foras.

- 5 **Nám modo intro ut mé corripui tímíduſ, alio súſpi-**
cans 365
- Mórbo me uiſúrum adfectam ac ſéniſſe uxorem:**
eí mihi.
- Póſtquam me aſpexére ancillae aduéniſſe, omnes ſlico**
Laétae exclamant ‘uénit’, id quod mé repente aſpé-
xerant.
- 10 **Séd continuo uóltum earum ſéniſſe inmutari ómnium,**
Quía tam incommode illis forſ obtúlerat aduentúm
meum. 370
- Úna illarum intérea propere praécucurrit núnſtians**
Mé ueniſſe: ego eiúſ uidendi cúpiduſ recta cónſe-
quor.
- Póſtquam intro adueni, éxtemplo eiúſ mórbum co-**
gnouí miſer:
- Nám neque ut celári poſſet témpuſ ſpatium ullúm**
dabat,
- 15 **Néque uoce alia ac réſ monebat ipſa poterat cón-**
queri. 375
- Póſtquam aſpexi, ‘o fácinuſ indignum’ inquam et**
corripui ſlico
- Me inde lacrumans, increíble re átque atroci pér-**
cituſ.
- Máter conſequitúr: iam ut limen éxirem, ad genua**
accidit
- Láerumans miſera: miſerítuſtuſ. profécto hoc ſic eſt,**
út puto.
- 20 **Ómnibuſ nobiſ út reſ dant ſeſe, ita magni atque hu-**
miléſ ſumúſ. 380
- Hánc habere orátionem mécum principio inſtitit:**
‘Ó mi Pamphíle, ábſ te quam obrem haec ábierit
cauſám uideſ:

Nám uitiumst oblátum uirgini ólim ab nescio quo in-
probo.

Núnc huc confugit, te atque alios pártum ut celarét
suom.'

Séd quom orata eiús reminiscor, néqueo quin lacru- 25
mém miser. 385

'Quaéque fors fortunast' inquit 'nóbis quae te hodie
óbtulit,

Pér eam te obsecrámus ambae, sí ius, sí fas ést, uti
Áduorsa eius pér te tecta tácitaque apud omnis
sient.

Si úmquam erga te animo ésse amico sénsisti eam,
mi Pámphile,

Síne labore hanc grátiam te ut sibi des pro illa núnc 30
rogat. 390

Céterum de rédducenda id fácias, quod in rem sít
tuam.

Párturire eám nec grauidam esse éx te, solus cón-
sciu's:

Nam aiunt tecum pósit duobus cóncubuisse ménsibus.
Tum, postquam ad te uénit, mensis ágitur hic iam
séptimus:

Quód te scire ipsa índicat res. núnc sí potis est, 35
Pámphile, 395

Máxime uoló doque operam, ut clam éueniat partús
patrem

Átque adeo omnis. séd sí id fieri nón potest quin
séntiant,

Dícam abortum essé: scio nemini áliter suspectúm
fore,

Quín, quod ueri símilest, ex te récte eum natúm
putent.

40 Cóntinuo exponétur: hic tibi níl est quicquam in-
 cómmodi, 400
 Ét illi miseræ indigne factam iniúriam contéxeris?
 Póllicitus sum, et séruare in eo cértumst quod dixí
 fidem.

Nám de redducénda, id uero ne útiquam honestum
 esse ábitror:

Néc faciam, etsi amór me grauiter cónsuetudoque
 éius tenet.

45 Lácrumo, quae posthác futurast úta quom in men-
 tém uenit 405
 Sólitudoque. ó fortuna, ut núnquam perpetuo és
 data!

Séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum red-
 didit,

Quém ego tum consilio missum féci: idem hunc ope-
 ráam dabo.

Adest Pármeno cum púeris: hunc minumést opus
 50 In hác re adesse: nam ólim soli crédidi, 410
 Eá me abstínuisse in principio, quóm datast:
 Vereór, si clamorem éius hic crebro aúdiat,
 Ne párturire intélegat. aliquó mihist
 Hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

III 4 PAR. Ain tú tibi hoc incómmodum euenisse iter? 415

So. Non hércle uerbis, Pármeno, dicí potest
 Tantúm, quam re ipsa náuigare incómmodumst.

PAR. Itanést? So. O fortunáte, nescis quíd mali

5 Praetérieris, qui núnquam es ingressús mare.
 Nam aliás ut mittam miserias, unam hanc uide: 420
 Díes triginta aut plús eo in nauí fui,

Quom intérea semper mórtem expectabám miser:

Ita úsque aduorsa témpestate usí sumus.

PAB. Odiósum. So. Haud clam me est: dénique hercle au- 10
fúgerim

Potiús quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam. 425

PAB. Olím quidem te caúsaé inpelebánt leues,

Quod núnc minitare fácere ut faceres, Sósia.

Sed Pámphilum ipsum uideo stare ante óstium:

Ite íntro: ego hunc adíbo, siquid mé uelit. 15

Ere, étiam tu híc stas? PAM. Équidem te expectó.

PAB. Quid est? 430

PAM. In árcem transcurso ópus est. PAB. Quoi hominí?

PAM. Tibi.

PAB. In árcem? quid eo? PAM. Cállidemidem hóspitem

Mycónium, qui mecum úna uectust, cónueni.

PAB. Perí. uouisse hunc dícam, si saluós domum 20

Redísset unquam, ut me ámbulando rúmperet. 435

PAM. Quid céssas? PAB. Quid uis dícam? an conueniám
modo?

PAM. Immó quod constitui hódie conuentúrum eum,

Non pósse, ne me frústra illi expectét. uola.

PAB. At nón noui hominis fáclem. PAM. At faciam ut nó- 25
ueris:

Magnús, rubicundus, críspus, crassus, caésius, 440

Cadáuerosa fácie. PAB. Di illum pérduint.

Quid, si non ueniet? máneamne usque ad uésperum?

PAM. Manéto: curre. PAB. Nón queo: ita deféssus sum.

PAM. Ille áblit. quid agam infélix? prorsus néscio 30

Quo pácto hoc celem, quód me orauit Mýrrina, 445

Suae gnátæ partum: nám me miseret mülleis.

Quod pótero faciam, tamen ut pietatém colam:

Nam mé parenti pótius quam amori óbsequi

- 35 Opórtet. attat éccum Phidippum ét patrem
 Video: hórsum pergunt: quíd dicam hisce, incértus
 sum. 450

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

- III 5 LA. Díxiti dudum illám dixisse, se éxpectare fílium? .
 PH. Fáctum. LA. Venisse áiunt: redeat. PA. Quám cau-
 sam dicám patri,
 Quam óbrem non reddúcam, nescio. LA. Quém ego
 hic audiú loqui?
 PA. Cértum offírmare ést uiam me quám decreui pérse-
 qui.
 5 LA. Ípsus est de quo hóc agebam técum. PA. Salue, mí
 pater. 455
 LA. Gnáte mí, salué. PH. Bene factum te áduenisse, Pám-
 phile:
 Átque adeo, quod máximumst, saluom átque uali-
 dum. PA. Créditur.
 LA. Áduenis modo? PA. Ádmodum. LA. Cedo, quíd re-
 liquit Phánia
 Cónsobrinus nóster? PA. Sane hercle hómo uoluptati
 óbsequens
 10 Fúit, dum uixit: ét qui sic sunt, haúd multum he-
 redém iuant, 460
 Síbi uero hanc laudém relinquont 'uixit, dum uixit,
 bene.'
 LA. Túm tu igitur nil áttulisti huc plús una *hac* sentén-
 tia?
 PA. Quídquid est id, quód reliquit, prófuit. LA. Immo
 óbfuit:
 Nám illum uiuom et sáluom uellem. PH. Inpúne optare
 istúc licet:

Ille reuiscét iam numquam, et tamen utrum malis 15
scio. 465

LA. Héri Philumenam ad se arcessi hic iússit. dic ius-
sisse te.

PH. Nólí fodere. iússi. LA. Sed eam iam remittet. PH.
Scilicet.

PA. Ómnem rem scio út sit gesta: aduéniens audiui modo.

LA. Át istos inuidós di perdant, qui haéc lubenter nún-
tiant.

PA. Égo me scio caúisse, ne ulla mérito contumélia 470 20

Fieri a uobis pósset: idque sí nunc memorare hic
uelim,

Quám fideli animo ét benigno in illam et clementí fui,
Vére possum: ní te ex ipsa haec mágis uelim rescís-
cere:

Námque eo pacto máxime apud te méo erit ingenió
fides,

Quóm illa, quae nunc in me iniquast, aéqua de me 25
dixerit. 475

Néque mea culpa hóc discidium euénisse, id testór
deos.

Séd quando sese ésse indignam députat, matrí meae

Quae concedat hufusque mores tóleret sua modéstia,

Néque alio pacto potest compóni inter eas grátia:

Ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Phi- 30
lúmena. 480

Núnc me pietas matrís potius cómmodum suadét se-
quí.

LA. Pámphile, haud inuíto ad auris sérmo mi accessít
tuos,

Quóm te postputásse omnis res praé parente intél-
lego:

- Vérum uide ne inpúlsus ira práue insistas, Pámphile.
- 35 PA. Quibus iris inpúlsus *tandem* núnc in illam iníquos
siam? 485
- Quae númquam quicquam ergá me commeritást, pater,
Quod nóllem, et saepe méritam quod uellém scio:
Amóque et laudo et uémenter desídero:
Nam fuisse erga me míro ingenio expértus sum,
- 40 Illíque exopto ut rélicuam uitam éxigat 490
Cum eó útro, me qui *sit*. fortunátior,
Quandóquidem illam a me dístrahit necessitàs.
- PH. Tibi id in manust ne fiat. LA. Si sanús sies,
Iube illám redíre. PA. Nón est consiliúm, pater:
- 45 Matrís scruibo cómmodis. LA. Quo abís? mane, 495
Mane, inquam: quo abís? PH. Quae haéc est perti-
nácia?
- LA. Dixín, Phidíppe, hanc rem aégre laturum ésse eum?
Quam obrém te orabam, fíliam ut remíterres.
- PH. Non crédidi edepol ádeo inhumanúm fore:
- 50 * Ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat. 506
Si est út uelit reddúcere uxorém, licet:
Sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat.
- LA. Ecce autem tu quoque próterue iracúndus es.
- PH. Percóntumax redísti huc nobis, Pámphile.
- 55 LA. Decédet iam ira haec, étsi mérito irátus est. 505
- PH. Quia paúlum uobis áccessit pecúniae,
Subláti animi sunt. LA. Étlam mecum lítigas?
- PH. Delíberet renúntietque hodié mihi,
Velítne an non: ut álii, si huic non ést, slet.
- 60 LA. Phidíppe, ades, audi paúcis. abiit. quíd mea? 510
Postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,
Quandó nec gnatus néque hic mi quicquam obtémpe-
rant,

Quae dico parui pēndunt. porto hoc iūrgium
 Ad uxórem, quolus haec fiunt consilio ómnia,
 Atque in eam hoc omne quód mihi aegrest éuo-
 mam. 515

MYRRINA. PHIDIPPVS.

MY. Péril, quid agam? quó me uortam? quid uiro meo IV 1
 respondebo

Mísera? nam audiuisse uocem púeri uisust uágentis:
 Íta corripuit dérepente tácitus sese ad filiam.

Quód si rescierít peperisse eam, íd qua causa clam
 me habuisse

Dícam, non edepól scio. 520 s

Sed óstium concrépuit. credo ipsum ad me exire:
 nùlla sum.

PH. Úxor ubi me ad filiam ire sēnsit, se duxít foras:
 Atque éccam. quid ais, Myrrina? heus tibi dico. My.
 Mihine, mí uir?

PH. Vír ego tuos sim? tú uirum me aut hómīnem deputás
 adeo esse?

Nám si utrumuis hórūm, mulier, úmquam tibi uisús 10
 forem, 526

Nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. My. Quí-
 bus? PH. At rogitas?

Péperit filia? hém, taces? ex quo? My. Istúc patrem
 rogáre est aequom?

Péril: ex quo censaés nisi ex illo quol datast nuptum
 óbsecro?

PH. Crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd
 demiror,

Quíd sit quam obrem tánto opere omnis nós celare 15
 uólueris 530

Pártum, praesertím quom et recte et témpori suo
pépererit.

Ádeon peruícáci esse ánimo, ut púerum praeoptarés
perire,

Éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac
scíres,

Pótius quam aduorsum ánimi tui lubídinem esset cüm
sillo nupta!

20 Égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te
ést penes. 535

MY. Mísera sum. PH. Vtinam scíam ita esse istuc. séd
nunc mi in mentém uenit

De hác re quod locúta es olim, quom illum generum
cépimus:

Nám negabas núptam posse fíliam tuam té pati

Cúm eo qui meretrícem amaret, qui pernoctarét
foris.

25 MY. Quámuis causam hunc súspicari quam ípsam ueram
máuolo. 540

PH Múlto prius sciúí quam tu illum amícam habere,
Mýrrina:

Vérum id uitium núnquam decreui ésse ego adu-
lescéntiae:

Nám id innatumst. át pol iam aderit, sé quoque etiam
quom óderit.

Sed ut ólim te ostendísti, eadem esse níl cessauisti
úsque adhuc,

30 Vt fíliam ab eo abúceres neu quód ego egissem es-
sét ratum. 545

Id núnce res indicium haéc facit, quo pácto factum
uólueris.

MY. Ádeon me esse péruicacem cénses, quoi matér siem,

Ūt eo essem animo, si éx usu esset nóstro hoc ma-
trimónium?

PH. Tún prospicere aut iúdicare nóstram in rem quod sit
potes?

Aúdisti ex aliquó fortasse, qui uidisse eum diceret 550 35
Éxeuntem aut íntro euntem ad amícam. quid tum
póstea?

Sí modeste ac ráro hoc fecit, nóne dissimuláre nos
Mágis humanumst quám dare operam id scíre, qui
nos óderit?

Nám si is posset áb ea sese dérepente auéllere,
Quácum tot consuésset annos, nón eum hominem dú- 40
cerem 555

Néc uirum satis firmum gnatae. Mx. Mítte adolescen-
tem óbsecro

Ét quae me peccásse ais. abi, sólum solus cónueni,
Róga uelitne an nón uxorem: si ést ut dicat uéllere se,
Rédde: sin est autem ut nolit, récte ego consulí
meae.

PH. Síquidem ille ipse nón uolt et tu sénsti esse in eo, 45
Mýrrina, 560

Péccatum: aderam, quofus consilio pár ea fuerat
próspici.

Quam óbrem incendor íra, esse ausam fácere haec te
iniussú meo:

Ínterdico ne éxtulisse extra aédís puerum usquám
uelis.

Séd ego stultiór, meis dictis párere hanc qui pós-
tulem.

Íbo íntro atque edícam seruis, né quoquam ecferrí 50
sinant. 565

Mx. Nullám pol credo múlterem me míseriorem úuere:

Nam ut híc laturus hóc sit, si ipsam rem út siet re-
scíuerit,

Non édepol clam me est, quom hóc quod leuiust tám
animo irató tulit:

Nec quá uia senténtia eius póssit mutarí scio.

55 Hoc mí únum ex plurimís miseris rélicuom fuerát
malum, 570

Si púerum ut tollam cógit, quoius nos quí sit nesci-
mús pater:

Nam quóm compressast gnáta, forma in ténebris nosci
nón quitast:

Neque détractum eĩ est quícquam, qui post póssit
nosci quí siet:

Iipse éripuit ui, in dígito quem habuit, uírgini abiens
ánulum.

60 Simul uéreor Pamphilúm ne orata nóstra nequeat
diútius 575

Celáre, quom sciét alienum púerum tollí pró suo.

ACTVS IIII.

SOSTRATA. PAMPHILVS.

So. Non clám me est, gnate mí, tibi esse súspectum, IV 2
 uxorém tuam
 Proptér meos mores hinc abisse, etsi éa dissimulas
 sédulo:
 Verum ita me di ament itaque obtingant éx te quae
 exoptó mihi,
 Vt núnquam sciens comméruí, merito ut cáperet
 odium illám meí: 580
 Teque ánte quod me amáre rebar, eí rei firmastí s
 fidem:
 Nam mi íntus tuos patér narravit módo, quo pacto
 me hábueris
 Praepósitam amorí tuó: nunc tibi me cértumst con-
 tra grátiam
 Reférre, ut apud me praémium esse pósitum pietatí
 scias.
 Mí Pámphile, hoc et uóbis et meae cómodum fa-
 mae árbitror: 585
 Ego rús abituram hinc cúm tuo me [esse] cértó de- 10
 creuí patre,
 Ne méa praesentia óbstat neu causa úlla restet ré-
 licua,

Quin túa Philumena ád te redeat. PA. Quaéso quid
istuc cónsilist?

Illus stultitia uícta ex urbe tú rus habitatúm migres?
Haud fácies, neque sinam út qui nobis, máter, male
dictúm uelit, 590

15 Mea pértinacia ésse dicat fáctum, haud tua modéstia.
Tum tuás amicas te ét cognatas déserere et festós
dies

Mea caúsa nolo. So. Níl pol iam istaec míhi res uo-
luptatís ferunt:

Dum aetátis tempus tálit, perfuncta sátis sum: satias
iám tenet

Studiórum istorum: haec míhi nunc curast máxuma,
ut nequoí mea 595

20 Longínquitas aetátis obstet, mórtemue expectét
meam.

Hic uídeo me esse inuísam inmerito: témpus est con-
cédere.

Sic óptume, ut ego opínor, omnis caúsas praecidam
ómnibus:

Et me hác suspitióne exoluam et illis morem gés-
sero.

Sine me óbsecro hoc ecfúgere, uolguis quód male au-
dit múlierum. 600

25 PA. Quam fórtunatus céteris sum rébus, absque una hác
foret,

Hanc mátrém habens talem, illam autem uxorem!
So. Óbsecro, mi Pámphile,

Non túte incommodám rem, ut quaequest, in animum
inducés pati?

Si cétera ita sunt út uis itaque ut ésse ego illa exís-
tumo,

Mi gnáte, da ueniam hánc mihi, reddúce illam. PA.

Ei miseró mihi. 605

So. Et mihi quidem: nam haec rés non minus me mále ³⁰
habet quam te, gnáte mi.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

LA. Quem cum istoc sermonem hábueris, procul hinc IV 3
stans accipi, úxor.

Istúc est sapere, quò ubi quomque opus sit ánimus
possis fléctere.

[Quod faciendum sit post fortasse, idem hoc nunc si
feceris]

So. Fórs fuit pol. LA. Ábi rus ergo hinc: sibi ego te et
tu mé feres. 610

So. Spéro ecastor. LA. Í ergo intro et compóne quae te- 5
cúm simul

Ferántur: dixi. So. Ita út iubes faciám. PA. Pater.

LA. Quid uis, Pamphile? PA. Hinc abire mátre? mí-
nume. LA. Quid ita istuc uis?

PA. Quia de uxore incértus sum etiam quid sim facturús.
LA. Quid est?

Quid uis facere nísi redducere? PA. Équidem cupio
et úx contineor: 615

Séd non minuam meúm consíllium: ex úsu quod est, 10
id pérsequar:

Crédo ea gratiá concordés mágis, si redducám, fore.

LA. Néscias: uerúm tua re fért nil, utrum illaec fé-
cerint,

Quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adulescén-
tulis.

É medio aequom excédere est; postrémo nos iam
fábula 620

- 15 **Sumus, Pámphile, 'senex átque anus.'**
Sed uideo Phidippum égređi per témpus: accedámus.

PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

- IV 4 PH. **Tibi quoque edepol sum iratus, Philúmena,**
Grauitér quidem. nam hercle ábs te factumst túr-
piter:

Etsí tibi causa est de hác re: mater te ínpulit: 625

Huic uéro nulla est. LA. Ópportune té mihi;

- 5 **Phidíppe, in ipso témpore ostendís. PH. Quid est?**

PA. Quid réspondebo his? aut quo pacto hoc óperiam?

LA. Dic filiae rus cóncessuram hinc Sóstratam:

Ne réuereatur, mínus iam quo redeát domum. PH.

Ah: 630

Nullám de his rebus cúlпам commeruít tua:

- 10 **A Mýrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia:**

PA. Mutátio fit. PH. éa nos perturbát, Laches.

PA. Dum né redducam: túrbent porro quám uelint.

PH. Ego, Pámphile, esse intér nos, si fierí potest, 635

Adfinitatem hanc sáne perpetuám uolo:

- 15 **Sin ést ut aliter túa siet senténtia,**

Accípias puerum. PA. Sénsít peperisse: óccidi.

LA. Puerúm? quem puerum? PH. Nátus est nobís nepos:

Nam abdúcta a uobis praégnas fuerat filia, 640

**Neque fuisse praegnatem úmquam ante hunc sciúf
 diem.**

- 20 **LA. Bene, ita me dí ament, núntias: et gaúdeo**

Natum illum et tibi illam sáluam. sed quid múlieris

Vxórem habes aut quibus moratam móribus!

Nosne hóc celatos tám díu! nequeó satis, 645

Quam hoc míhi uidetur fáctum praue, próloqui.

- 25 **PH. Non tibi illud factum mínus placet quam míhi, Laches.**

- PA. Etiám si dudum fuerat ambiguum hoc mihi,
Nunc non est, quom eam sequitur alienus puer.
- LA. Nullá tibi, Pamphile, hic iam consultatiost. 650
- PA. Peril. LA. Hunc uidere saepe optabamus diem,
Quom ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem: 30
Euenit: habeo gratiam dis. PA. Nullus sum.
- LA. Redduc uxorem ac nolli aduersari mihi.
- PA. Patér, si ex me illa liberos uellet sibi 655
Aut se esse mecum nuptam, satis certó scio,
Non clam me haberet quod celasse intellego. 35
Nunc quom eius alienum á me esse animum sentiam
(Nec conuenturum inter nos posthac arbitror),
Quam obrém redducam? LA. Mater quod suauit sua,
Adulescens mulier fecit. mirandumne id est? 661
Censen te posse reperire ullam mulierem, 40
Quae careat culpa? an qui non delincunt uiri?
- PH. Vosmet uidete iam, Laches et tu Pamphile,
Remissan opus sit uobis reductan domum: 665
Neutra in re uobis difficultas á me erit. 45
Vxor quid faciat, in manu non est mea. 44
Sed quid faciemus puero? LA. Ridicule rogas:
Quidquid futurumst, huic suom reddas scilicet,
Vt alamus nostrum. PA. Quem ipse neglexit pater, 670
Ego alam? LA. Quid dixti? eho an non alemus, Pám-
phile?
- Prodemus quaeso potius? quae haec amentias? 50
Enim uero prorsus iam tacere non queo.
Nam cogis ea quae nolo ut praesente hoc loquar.
Ignarum censes tuarum lacrumarum esse me? 675
Aut quid sit id quod sollicitere ad hunc modum?
Primum hanc ubi dixti causam, te propter tuam 55
Matrem non posse habere hanc uxorem domi:

Pollícitast ea se cóncessuram ex aédibus.

Nunc póstquam ademptam hanc quóque tibi causám
uides, 680

Puér quia clam te est nátus, nactus álteram es.

60 Errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.

Aliquándo tandem huc ánimum ut adiungás tuom,
Quam lóngum spatium amándi amicam tibi dedi!

Sumptús quos fecisti in eam quam animo aequó tuli!

Egi átque orauí técum uxorem ut dúceres, 686

65 Tempús dixi esse: impúlsu duxistí meo.

[Quae tum obsecutus mihi fecistí ut decuerat]

Nunc ánimum rursum ad méretricem inductí tuom:

[Cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam] 690

Nam in eándem uitam té reuolutum dénuo

70 Video ésse. PA. Mene? LA. Te ípsum: et facis iniú-
rian.

Conffingis falsas caúsas ad discórdiam,

Vt cum illa uiuas, téstem hanc quom abs te amó-
ueris:

Sensítque adeo uxor. nam ei causa alia quae fuit, 695

Quam obrem ábs te abiret? PH. Pláne hic diuinát:
nam id est.

75 PA. Dabo iús iurandum níl esse istorúm tibi. LA. Ah,
Reddúc uxorem, aut quam óbrem non opus sít cedo.

PA. Non ést nunc tempus. LA. Púerum accipias: nam ís
quidem

In cúlpa non est: póst de matre uídero. 700

PA. Omnibus modis misér sum nec quid agám scio:

80 Tot mé nunc rebus míserum concludít pater.

Abibo hinc, praesens quándo promoueó parum.

Nam púerum iniussu crédo non tollént meo,

Praesértim in ea re quóm sit mi adiutrix socrus. 705

LA. Fugis? hém, nec quicquam cérti respondés mihi?
 Num tibi uidetur ésse apud sesé? sine: 85
 Puerúm, Phidippe, mihi cedo: ego alam. PH.
 Máxume.

Non mírum fecit mea úxor, si hoc aegré tulit:
 Amárae mulierés sunt, non facile haéc ferunt. 710
 Proptérea haec irast: nam ipsa narrauit mihi:
 Id ego hóc praesente tibi nolueram dicere: 90
 Neque illi credebam primo: nunc uerúm palamst.
 Nam omnino abhorrere ánimum huic uideo a núptiis.

LA. Quid érgo agam, Phidippe? quid das cónsili? 715

PH. Quid agás? meretricem hanc primum adeundam cén-
 seo.

Orémus: accusémus: grauius dénique 95
 Minitémur, si cum illo hábuerit rem póstea.

LA. Faciam út mones. eho púere, curre ad Báčchidem
 hanc

Vicínam nostram: huc éuoca uerbis meis. 720
 At te óro porro in hác re adiutor sis mihi. PH. Ah,
 iam dúdum dixi idémque nunc dicó, Laches: 100
 Manére adfinitátem hanc inter nós uolo,
 Si ulló modo est ut póssit: quod speró fore.
 Sed uín adesse me úna, dum istam cónuenis? 725

LA. Immo ábi uero, aliquam púero nutricém para.

BACCHIS (CVM DVABVS ANCILLIS). LACHES.

BA. Non hóc de nilost, quód Laches me núnc conuen- V 1
 tam esse éxpetit:

Nec pól me multum fállit, quin quod súspicor sit
 quód uelit.

LA. Vidéndumst ne minus própter iram hinc ínpetrem
 quam póssiem,

Aut néquid faciam plús, quod post me mínus fe-
cisse sátius sít. 730

5 Adgrédíar. Bacchis, sálue.

BA. Salué, Laches. LA. Credo édepol te non níl mirari,
Bácchis,
Quid sít quapropter te húc foras puerum éuocare
íussi.

BA. Ego pól quoque etiam tímida sum, quom uénit in
mentem quae sim,
Ne nómen mi obstet quaéstuis: nam móres facile
tútor. 735

10 LA. Si uéra dicis, níl tibi est a mé pericli, múlier:
Nam iam aétate ea sum, ut nón siet peccáto mi
ignosci aéquom:
Quo mágis omnis res caútius ne témere faciam ad-
cúro.

Nam sí facis factúraue es, bonás quod par est fácere:
Inscítum offerre iniúriam tibi inmerenti iníquomst. 740

15 BA. Est mágnam ecastor grátiam de istác re quod tibi
hábeam:

Nam qui post factam iniúriam se expúrget, parum
mi prósit.

Sed quíd istuc est? LA. Meúm receptas filium ad
te Pámphilum. BA. Ah.

LA. Sine dícam: uxorem hanc prius quam duxit, uóstrum
amorem pértuli.

Mané: non dum etiam díxi id quod uolui. híc nunc
habet uxórem: 745

20 Quaére alium tibi firmiorem, dúm tibi tempus cón-
sulendi est:

Nám neque ille hoc animo érit aetatem, néque pol
tu eadem ista aetate.

- BA.** Quis id aūt? **LA.** Socrus. **BA.** Méne? **LA.** Te ipsam:
 et filiam abduxit suam,
 Púerumque ob eam rém clam uoluit, nātus qui est,
 extinguerē.
- BA.** Si aliud scirem, quí firmare méam apud uos pos-
 sém fidem, 750
 Sānctius quam iūs iurandum, id póllicerer tibi, **La-** 25
 ches,
 Ségregatum habuísse, uxorem ut duxit, a me Pám-
 philum.
- LA.** Lépida es. sed scin, quíd uolo potius sódes facias?
BA. Quíd? cedo.
- LA.** Eqs ad mulierés huc intro atque istuc ius iurán-
 dum idem
 Pólliceare illis. exple animum eis téque hoc crimine
 expedi. 755
- BA.** Fáciam. quod pol, si ésset alia ex hóc quaestu, haud 30
 facerét, scio,
 Út de tali caúsa nuptae múlteri se osténderet.
 Séd nolo esse fálssa fama gnátum suspectúm tuom,
 Néo leuiorem uóbis, quibus est mínime aequom,
 eum uidérier
 Inmerito: nam méritus de me est, quód queam illi
 ut cómmodem. 760
- LA.** Fácilem beniuolúmque lingua túa iam tibi me réd- 35
 didit:
 Nám non sunt solae árbitratae haec: égo quoque
 etiam crédidi.
 Núnc quam ego te esse praéter nostram opínionem
 cómperi,
 Fác eadem ut sis pórró: nostra utére amicitia, út
 uoles:

Áliter si faciás — me reprimam, ne aégre quicquam
ex me aúdiás. 765

40 VÉRUM hoc te moneo únum, amicus quális sim aut
quid póssiem
PÓTIUS quam inimicóus, periculum faciás.

PHIDIPPVS (CVM NVTRICE). LACHES. BACCHIS
(CVM ANCILLIS).

V 2 PH. Nil apud mé tibi
Défieri patiár, quin quod opus sít benigne praé-
beatur.

Séd quom tu eris sátura atque ebría, út puer satúr
sit facito.

LA. Nostér socer, uideó, uenit: pueró nutricem addúcit.
5 PHidíppe, Bacchis déierat persáncte. PH. Haecine
east? LA. Haéc est. 771

PH. Nec pól istae metuont deós, neque has respícere
deos opínor.

BA. Ancillas dedo: quólibet cruciátu per me exquiré.
Haec rés hic agitur: Pámphilo me fácere ut redeat
úxor

Opórtet: quod si *effécero*, non paénitet me fámae, 775
10 Solám fecisse id quód aliae meretrices facere fúgi-
tant.

LA. Phidíppe, nostras múlieres suspéctas fuisse fálsó
Nobís in re ipsa inuénimus: porro hánc nunc ex-
periámur.

Nam sí compererit crímini tua se úxor credidísse,
Missam íram faciet: sín, ut est, ob eám rem iratus
gnátust, 780

15 Quod péperit uxor clam, íd leuest: cito áb eo haec
ira abscédet.

Profécō in hac re níl' malist, quod sít discídió
dígnum.

PH. Velím quídem hercle. LA. Exquíre: adest: quod sá-
tis sít, faciet ípsa.

PH. Quid mí istaec narras? án quia non túte dudum au-
dísti,

De hac re ánimus meus ut sít, Laches? illís modo
explete ánimus. 785

LA. Quaeso édepol, Bacchis, quód mihi es pollícita tute²⁰
ut sérues.

BA. Ob eám rem uin ergo íntro eam? LA. I, exple áni-
mum eis, coge ut crédant.

BA. Eo, etsí scio pol eis fore meum cónspectum inui-
sum hódie:

Nam núpta meretrici hóstis est, a úiro ubi segregá-
tast.

LA. At haéc amicae erúnt, ubi quam obrem aduénérís
rescíscent: 790

[PH. At easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi co-²⁵
gnorint:]

Nam illás errore et té simul suspítione exólues.

BA. Períí, pudet Philúmenae: me séquimini íntro huc
ámbae.

LA. Quid est quód mihi malim quám quod huic intél-
lego eueníre,

Vt grátiam íneat sine suo dispéndio et mihi prósit? 795

Nam sí ést ut haec nunc Pámphilum uere áb se se-³⁰
gregárit,

[Scit sibi nobilitatem ex eo et rem natam et glóriam
esse]

Referét gratum eí unaque nos sibi ópera amicos iúnget.

ACTVS V.

P A R M E N O . B A C C H I S .

- V 3 PA. Édepol ne meam érus esse operam députat paruí
 preti,
 Qui ób rem nullam mísit, frustra ubi tótum desedí
 diem, 800
 Mýconium hospitém dum expecto in árce Callidé-
 midem.
 Ítaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque ué-
 nerat,
 5 Accedebam: ‘aduléscens, dice dúm quaeso, es tu
 Mýconius?’
 “Nón sum.” ‘at Callidémides?’ “non.” ‘hóspitem
 ecquem Pámphilum
 Híc habes?’ omnés negabant: néque eum quemquam
 esse ábitror. 805
 Dénique hercle iám pudebat: ábii. sed quid BÁCCHI-
 dem
 Áb nostro adfíne éxeuntem uideo? quid huic hic
 ést reí?
- 10 BA. Pármeno, opportúne te offers: própere curre ad
 Pámphilum.
- PA. Quid eo? BA. Dic me oráre ut ueniat. PA. Ád te? BA.
 Immo ad Philúmenam.
- PA. Quid reí est? BA. Tua quód nil re fert, pércontari
 désinas. 810

PA. Níl aliud dicam? BA. Étiam: cognosse ánulum illum
Mýrrinam

Gnátæ suæ fuisse, quem ipse olim dederat mihi.
PA. Scio.

Tantumne est? BA. Tantum: áderit continuo, hoc 15
ubi ex te audierit.

Séd cessas? PA. Minime équidem: nam hodie mihi
potestas háud datat:

Íta cursando atque ámbulando tótum hunc contriuf
diem. 815

BA. Quantam óbtuli aduentú meo lætítiam Pamphilo hó-
die!

Quot cómodas res áttuli! quot autem ademi cúras!
Gnatum eí restituo, paéne qui harum ipsíusque opera 20
périit:

Vxórem, quam numquámst ratus posthác se habiturum,
réddo: 819

Qua ré suspectus suó patri et Phidípโป fuit, exóluí:
Hic ádeo his rebus ánulus fuit ínitium inueniúndis.

Nam mémini abhinc mensís decem fere ad me nocte
príma

Confúgere anhelantém domum sine cómite, uini plé- 25
num,

Cum hoc ánulo: extimuí slico: ‘mi Pámphile,’ in-
quam ‘amábo,

Quid éxanimatú’s óbsecro? aut unde ánulum istum
náctú’s? 825

Dic mi.’ ille alias res ágere se simuláre. postquam
[id] uídeo,

Nesció quid suspicárier, magis coépi instare ut dícat.
Homo sé fatetur ui in uia nesció quam compressísse 30
Dicítque sese illi ánulum, dum lúctat, detraxísse.

Eum haec cognouit Myrrina in digito modo me ha-
bente: 830

Rogat unde sit: narro omnia haec: indest cognitio
facta,

Philumenam compressam esse ab eo et filium inde
hunc natum.

35 Haec tot propter me gaudia illi contigisse laetor:
Etsi hoc meretrices aliae nolunt: neque enim est in
rem nostram, 834

Vt quisquam amator nuptiis laetetur. uerum ecaster
Numquam animum quaesti gratia ad malas adducam
partis.

Ego dum illo licitumst usa sum benigno et lepido et
comi.

40 Incommode mihi nuptiis euenit: factum fateor:
At pol me fecisse arbitror, ne id merito mi eueniret.
Multa ex quo fuerint comoda, [eius] incommoda
aequomst ferre. 840

PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

V 4 PAM. Vide, mi Parmeno, etiam sodes, ut mi haec certa
et clara attuleris,

Ne me in breue concicias tempus gaudio hoc falso
frui.

PAM. Visumst. PAM. Certen? PAR. Certe. PAM. Deus sum,
si hoc itast. PAR. Verum reperies.

PAM. Mane dum sodes: timeo ne aliud credam atque aliud
nunties.

5 PAR. Maneo. PAM. Sic te opinor dixisse, inuenisse Myr-
rinam 845

Bacchidem anulum suum habere. PAR. Factum. PAM.
Eum quem olim ei dedi

Éaque hoc te mihi nuntiare iúasit: itane est factum?

PAB. Ita inquam.

PAM. Quis me est fortunátior uenustátisque adeo plénior?
Égone te pro hoc nuntio quid donem? quid? quid?

nescio.

PAB. At ego scio. PAM. Quid? PAB. Nil enim: 860 10

Nám neque in nuntio neque in me ipso tibi boni quid
sit scio.

PAM. Égon qui ab orco mórtuom me réducem in lucem
féceris

Sinám sine munere á me abire? ah nímiúm me in-
gratúm putas.

Sed Baccídem eccam uideo stare ante óstium:

Me expéctat credo: adibo. BA. Salue, Pámphile. 865 15

PAM. O Baccísis, o mea Baccísis, seruatríx mea.

BA. Bene factum et uolup est. PAM. Factis ut credám
facis:

Antíquamque adeo tuám uenustatem óbtines,

Vt uoluptati óbitus, sermo túos, quo quomque ad-
ueneris,

Sempér sit. BA. Ac tu ecástor morem antíquom at- 20
que ingenium óbtines, 860

Vt únus omnium hómo te uiuat núnquam quisquam
blándior.

PAM. Hahahaé, tun mi istuc? BA. Récte amasti, Pámphile,
uxorém tuam:

Nam núnquam ante hunc diém meis oculis eám, quod
nossem, uíderam:

Perliberalis úsast. PAM. Dic uerum. BA. Íta me di
ament, Pamphile.

PAM. Dic mi, hárum rerum núnquid dixi meó patri? BA. 25

Nil. PAM. Néque opus est 865

Adeó muttito. pláacet non fieri hoc ítidem ut in co-
moédiis,

Omnia ómnes ubi resciscunt. hic quos fúerat par
resciscere

Sciúnt: quos non autem aéquomst scire, néque re-
sciscent néque scient.

BA. Immo etiam qui hoc óccultari fácilius credás dabo.

30 Myrrina ita Phidípโป dixit, iúri iurandó meo 870

Sé fidem habuisse ét propterea té sibi purgatum.

PAM. Óptumest:

Spéroque hanc rem esse éuenturam nóbis ex sen-
téntia.

PAR. Ére, licetne scíre ex te hodie, quíd sit quod feci
boni?

Aút quíd istuc est quód uos agitis? PAM. Nón licet.

PAR. Tamen súspícor.

35 Ego hunc ab orco mórtuom? quo pácto? PAM. Nescis,

Pármeno, 875

Quantum hódie profuerís mihi et ex quánta aerumna
extráxeris.

PAR. Immó scio, neque hóc inprudens féci. PAM. Ego istuc
sátis scio.

BA. An témere quicquam Pármeno praetéreat quod factó
úsus sit?

PAM. Séquere me intro, Pármeno. PAR. Sequor: équidem
plus hodié boni

40 Féci inprudens quám sciens ante hunc diem um-
quam. CANTOR. Plaúдите. 880

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 197 iambici senarii
- 198 ad 204 iambici octonarii
 - 205 et 206 iambici senarii
 - 207 ad 215 iambici octonarii
 - 216 iambicus senarius
 - 217 ad 242 trochaici septenarii
 - 243 ad 273 iambici septenarii
 - 274 ad 280 trochaici septenarii
 - 281 trochaicus octonarius
 - 282 et 283 trochaici septenarii
 - 284 trochaicus octonarius
 - 285 ad 288 trochaici septenarii
 - 289 ad 291 trochaici octonarii
 - 292 trochaicus septenarius
 - 293 ad 324 iambici octonarii
 - 325 et 326 iambici septenarii
 - 327 ad 335 iambici senarii
 - 336 ad 360 iambici septenarii
 - 361 ad 408 trochaici septenarii
 - 409 ad 450 iambici senarii
 - 451 ad 485 trochaici septenarii
 - 486 ad 515 iambici senarii
 - 516 517 519 trochaici octonarii
 - 518 trochaicus septenarius
 - 520 trochaicus dimeter catalecticus
 - 521 iambicus octonarius
 - 522 trochaicus septenarius
 - 523 iambicus septenarius
 - 524 526 527 trochaici octonarii
 - 525 et 528 trochaici septenarii
 - 529 532 ad 534 trochaici octonarii
 - 530 et 531 535 ad 543 trochaici septenarii
 - 544 ad 546 iambici octonarii

- V. 547 ad 565 trochaici septenarii
- 566 ad 606 iambici octonarii
- 607 iambicus septenarius
- 608 iambicus octonarius
- 610 et 611 trochaici septenarii
- 612 iambicus senarius
- 613 et 615 trochaici octonarii
- 614 616 ad 620 trochaici septenarii
- 621 iambicus quaternarius
- 622 iambicus septenarius
- 623 ad 726 iambici senarii
- 727 ad 730 iambici octonarii
- 731 iambicus dimeter catalecticus
- 732 ad 742 iambici septenarii
- 743 et 744 iambici octonarii
- 745 iambicus septenarius
- 746 et 747 trochaici octonarii
- 748 ad 767 trochaici septenarii
- 768 et 769 trochaici octonarii
- 770 ad 798 iambici septenarii
- 799 ad 815 trochaici septenarii
- 816 ad 840 iambici septenarii
- 841 trochaicus octonarius
- 842 ad 846 trochaici septenarii
- 847 trochaicus octonarius
- 848 et 849 trochaici septenarii
- 850 trochaicus dimeter catalecticus
- 851 et 852 trochaici septenarii
- 853 iambicus octonarius
- 854 ad 858 iambici senarii
- 859 ad 868 iambici octonarii
- 869 ad 874 trochaici septenarii
- 875 ad 878 iambici octonarii
- 879 et 880 trochaici septenarii.
-

P. TERENTI

A D E L P H I.

**GRAECA · MENANDRY · ACTA · LVDIS · FVNERALIBVS
LVCIO · AEMILIO · PAVLO · QVOS · FECERE
Q FABIVS · MAXVMVS · P · CORNELIVS · AFRICANVS
EGERE · L · ATILIVS · PRAEN · L · AMBIVIVS · TVRPIO
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIB · SERRANIS · TOTA
FACTA · SEXTA · M · CORNELIO · CETHEGO · L · GALLO · COS**

C. SVLPICI APOLLINARIS PÉRIOCHA.

Duós cum haberet Démea adulescéntulos,
Dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
Sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
Lepóre captum súb duro ac tristí patre
Fratér celabat Aéschinus: famám reī
Ex frátre in sese transférabat: dénique
Fidícinam lenoni éripit. uitiáuérat
Idem Aéschinus ciuem Átticam paupérculam
Fidémque dederat hánc sibi uxorém fore.
Deméa iurgare, gráuitér ferre: móx tamen,
Vt uéritas patefácta est, ducit Aéschinus
Vitiátam, potitur Ctésipho citharístriam.

5

10

PERSONAE.

MICIO SENEX
DEMEĀ SENEX
SANNIO LENO
AESCHINVS ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
CTESIPHO ADVLESCENS
SOSTRATA MATRONA
CANTHARA NVTRIX
GETA SERVOS
HEGIO SENEX
PAMPHILA VIRGO
DROMO SERVOS.

100

P R O L O G V S.

Postquám poëta sénsit scripturám suam
Ab iníquis obseruári et aduersários
Rapere in peiorem pártém quam acturí sumus:
Indício de sese ípse erit, uos iúdiçes,
Laudín an uitio dúci id factum opórteat. 5
Synápothnescontes Díphili comoédiast:
Eam Cómorientis Plaútus fecit fábulam.
In Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
Meretricem in prima fábula: eum Plautús locum
Relíquit íntegrum. eum híc locum sumpsít sibi 10
In Adélphos, uerbum dé uerbo expressum éxtulit.
Eam nós acturí súmus nouam: pernóscite
Furtúmne factum existumetis án locum
Reprénsum, qui praetérítus negligéntiast.
Nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbillis 15
Eum ádiutare adsídueque una scribere:
Quod illí maledictum uémens esse existumant,
Eam laúdem híc ducit máxumam, quom illís placet,
Qui uóbis uniuérsis et populó placent,
Quorum ópera in bello, in ótio, in negótio 20
Suo quisque tempore úsust sine supérbia.
Dehinc ne éxpectetis árgumentum fábulae:
Senés qui primí uénient, ei partem áperient,
In agéndo partem osténdent. facite aequánimitas
* * * * *
Poëtae ad scribendum aúgeat indústriam. 25

ACTVS I.

M I C I O.

- 1 1 Storáx. non rediit hác nocte a cena Aéschínus
 Neque séruolorum quisquam, qui aduorsum ferant.
 Profécito hoc uere dícunt: si absis úspiam,
 [Aut ibí si cesses] éuenire ea sátius est
 5 Quae in te úxor dicit [et quae in animo cogitat] 30
 Iráta quam illa quae parentes própítii.
 Vxór, si cesses, aút te amare cógitat
 Aut téte amari aut pótare atque animo óbsequi.
 [Et tibi bene esse, sóli sibi quom sít male.]
 10 Ego quía non rediit filíus quae cógito! 35
 Quibus núnc sollicitor rébus! ne aut ille álserit
 Aut cécciderit *aliqua átque* aliquid praefrégerit
 Vah, *quémquamne* hominem in ánimum ínstituere
 aút *sibi*
 Paráre quod sit cárius quam ipse ést sibi!
 15 Atque éx me hic natus nó n est, sed fratre éx meo. 40
 Dissímili is studiost iam ín de ab adulescéntia.
 Ego hánc clementem uítam urbanam atque ótium
 Secútus sum et, quod fórtunatum istí putant,
 Vxórem numquam habui. Ille contra haec ómnia
 20 Ruri ágere uítam: sémper parce ac dúriter 45
 Se habére: uxorem dúxit: nati filii
 Duo: ín de ego hunc maíórem adoptaui mihi:

Edúxi a paruolo, hábui, amaui pró meo ;
 In eó me oblecto: sólum id est carúm mihi.
 Ille út item contra me hábeat facio sédulo: 50 25
 Do, praetermitto: nón necesse habeo ómnia
 Pro meó iure agere: póstromo, alii clánculum
 Patrés quae faciunt, quae fert adulescéntia,
 Ea né me celet cónsuefecí filium.
 Nam quí mentiri aut fállere insuerít patrem, 55 30
Fraudáre tanto mágis audebit céteros.
 Pudóre et liberálitate líberos
 Retinére satius ésse credo quám metu.
 Haec frátri mecum nón conueniunt néque placent.
 Venit ad me saepe clamans 'quid agis, Mício? 60 35
 Quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
 Quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris?
 Vestítu nimio indúlges: nimium inéptus es.'
 Nimium ípsest durus praeter aequomque ét bonum:
 Et érrat longe meá quidem senténtia, 65 40
 Qui inperíum credat gráuius esse aut stábilis,
 Vi quód fit, quam illud quód amicitia adiúngitur.
 Mea sic est ratio et sic animum inducó meum:
 Maló coactus quí suom officiúm facit,
 Dum id réscítum iri crédito, tantispér pauet: 70 45
 Si spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
 Ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
 Studet pár referre, praesens absensque ídem erit.
 Hoc pátriumst, potius cónsuefacere filium
 Sua spónte recte fácere quam alienó metu: 75 50
 Hoc páter ac dominus ínterest: hoc quí nequit,
 Fateátur nescire ínperare líberis.
 Sed éstne hic ípsus, dé quo agebam? et certe is est.
 Nesció quid tristem uídeo: credo iam, út solet,

55 Iurgábit. saluom te áduenire, Démea, 80
Gaudémus.

D E M E A. M I C I O.

- I 2 DE. Ehem oportúne: te ipsum quaérito.
- MI. Quid trístis es? DE. Rogás me? ubi nobis Aéschinus? Scin iám quid trístis égo sim? MI. Dixin hóc fore? Quid fécit? DE. Quid ille fécerit? quem néque pudet
5 Quicquám, nec metuit quémquam, neque legém
putat 85
- Tenére se ullam. nam illa quae antehac fácta sunt
Omittó: modo quid désignauit? MI. Quid nam id est?
- DE. Foris ecfregit átque in aedis ínruit
Aliénas: ipsum dóminum atque omnem fámiliam
10 Mulcáuit usque ad mórtem: eripuit mulierem 90
Quam amábat. clamant ómnes indigníssume
Factum ésse: hoc adueniénti quot mihi, Mício,
Dixére! in orest ómni populo. dénique,
Si cónferendum exéplumst, non fratrem uidet
15 Reí dare operam rúri parcum ac sóbrium? 95
Nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Mício,
Dicó, tibi dico: tú illum corrumpí sinis.
- MI. Homine ínperito núnquam quicquam iniústiust,
Qui nísi quod ipse fécit nil rectúm putat.
- 20 DE. Quorsum ístuc? MI. Quia tu, Démea, haec male iú-
dicas. 100
- Non ést flagitium, mihi crede, adulescéntulum
Scortári, neque potáre: non est: néque foris
Ecfringere. haec si néque ego neque tu fécimur,
Non sít egestas fácere nos. tu núnc tibi
25 Id laúdi ducis, quód tum fecisti ínopia? 105
Iniúriumst: nam si ésset unde id fieret,

Facerémus. et illum tú tuom, si essés homo,
Sinerés nunc facere, dúm per aetatém licet,
Potiús quam; ubi te expectátum eiecissét foras,
Aliénioe aetáte post facerét tamen. 110 30

DE. Pro Iúppiter, tu homo ádigis me ad insániam.
Non ést flagitium fácere haec adulescéntulum? MI.

Ah,

Auscúlta, ne me obtúndas de hac re saeplius.
Tuom filium dedísti adoptandúm mihi:
Is méus est factus: síquid peccat, Démea, 115 35
Mihi peccat: ego illi máxumam partém feram.

Obsónat, potat, olet unguenta: dé meo;
Amat: dábitur a me argéntum, dum erit cómmodum.
Vbi nón erit, fortásse excludetúr foras.

Foris ecfregit: réstituentur; díscidit 120 40
Vestém: resarciétur. et (dis grátia)

Est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.
Postrémo aut desine aut cedo quemuis árbitrum:
Te plúra in hac re péccare ostendam. DE. Eí mihi,
Pater ésse disce ab illis, qui ueré sciunt: 125 45

MI. Natúra tu illi páter es, consiliís ego.

DE. Tun cónsulis quicquam? MI. Áh, si pergis, ábiero.

DE. Sicíne agis? MI. An ego tótiens de eadem re aúdiam?

DE. Curaést mihi. MI. Et mihi cúraest. uerum, Démea,
Curémus aequam utérque partem: tu álterum, 130 50
Ego ítem álterum. nam cúrare ambos própemodum
Repóscere illumst quém dedisti. DE. Ah, Mício.

MI. Mihi síc uidetur. DE. Quid ístic? tibi sí ístúc placet,
Profúndat perdat péreat, nil ad me áttinet. 134

Iam sí uerbum ullum pósthac . . MI. Rursum, Démea, 55
Írascere? DE. An non crédis? repeton quém dedi?
Aegrést: alienus nón sum: si obsto . . em, désino.

Vnúm uis curem, cúro. et est dis grátia,
 Quom ita út uolo est; ...é tuos ipse séntiet
 60 Postérius: nolo in illum grauius dicere. 140
 Mr. Nec níl neque omnia haec sunt quae dicít: tamen
 Non níl molesta haec súnť mihi: sed osténdere
 Me aegré pati illi nólui: nam itást homo:
 Quom pláco, aduorsor sédulo et detérreo;
 65 Tamen uix humane pátitur: uerum si aúgeam 145
 Aut étiam adiutor sim éius iracúndiae,
 Insániam profécto cum illo. etsi Aéschínus
 Non núllam in hac re nóbis facit iniúriam.
 Quam hic nón amauit méretricem? aut quoi nón dedit
 70 Aliquíd? postremo núper (credo iam ómnium 150
 Taedébat) dixit uélle uxorem dúcere.
 Sperábam iam deféruisse adulescéntiam:
 Gaudébam. ecce autem de íntegro: nisi quídquid est
 Volo scíre atque hominem cónuenire, si ápud forumst.

ACTVS II.

SANNIO. AESCHINVS. (PARMENO. PSALTRIA.)

SA. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocénti II 1
 auxilium: 155

Súbueníte inopi. AE. Ótlose, núnclám ilico híc con-
 siste.

Quíd respectas? níl periclist: núnquam, dum ego
 adero, híc te tanget.

SA. Égo istam inuitis ómnibus.

AE. Quamquámst scelestus, nón committet hódie umquam
 iterum ut uápulet.

SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuisse dicas meórum
 morum, 160

Léno ego sum. AE. Scío. SA. Át ita, ut usquam fuit
 fide quisquam óptima.

Tú quod te postérius purges, hanc iniuriám mihi
 nolle

Fáctam esse, huius non fáciam. crede hoc, égo meum
 ius pérsequar:

Néque tu uerbis sólues umquam, quód mihi re male 10
 féceris.

Nóui ego uostra haec 'nóllem factum: dábitur ius
 iurándum, indignum 165

Te ésse iniuria hác², indignis quom égom et sim ac-
 ceptús modis.

- AE. Ábi prae strenue ác foris aperi. SA. Céterum hoc
nilí facis?
- AE. Í intro nunciam. SA. Át enim non sinam. AE. Áccede
illuc, Pármeno:
- 15 Nímium istoc abísti: hie propter hunc adsiste: em,
sic uolo.
Caue nunciam oculos á meis oculis quóquam demo-
ueás tuos, 170
Ne móra sit, si innuerím, quin pugnus cóntinuo in
mala haéreat.
- SA. Istúc uolo ergo ipsum éxperi. AE. Em, sérua: omitte
múllerem.
- SA. O indígnum facinus. AE. Nísi caues, geminábit. SA
Ei miseró mihi.
- 20 AE. Non innueram: uerum ín istam partem pótius peccató
tamen.
I nunciam. SA. Quid hóc reist? regnumne, Aéschine,
hic tu pössides? 175
- AE. Si pössiderem, ornátus esses éx tuis uirtútibus.
- SA. Quid tibi rei mecumst? AE. Níl. SA. Quid? nostin qui
sim? AE. Non desídero.
- SA. Tetigín tui quicquam? AE. Si áttigisses, férres in-
fortúnium.
- 25 SA. Qui tibi magis licét meam habere, pró qua ego ar-
gentúm dedi?
Respónde. AE. Ante aedis nón fecisse erit mélius hic
conuítium: 180
Nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere át-
que ibi
Vsque ád necem operiére loris. SA. Lóris liber? AE.
Síc erit.

SA. O hóminem impurum: hinc libertatem áiunt esse aequam ómnibus?

AE. Si sátis iam debacchátus es, leno, áudi si uis nunciam.

SA. Egon débacchatus sum áutem an tu in me? AE. Mítte ista atque ad rém redi. 185

SA. Quam rém? quo redeam? AE. Iámne me uis dícere id quod ad te áttinet?

SA. Cupio, aéqui modo aliquid. AE. Vah, leno iníqua me non uólt loqui.

SA. Lenó sum, perniciés communis, fáteor, adulescéntium,

Periúrus, pestis: támen tibi a me nállast orta iniúria. 35

AE. Nam hercle étiam hoc restat. SA. Ílluc quaeso rédi, quo coepisti, Aéschine. 190

AE. Minis uiginti tú illam emisti? SA. Lóqueris. AE. Tibi uortát male.

Argénti tantum dábitur. SA. Quid? si ego tibi illam nolo uéndere,

Cogés me? AE. Minime. SA. Námque id metuí. AE. Néque uendundam cénseo,

Quae líberast: nam ego líberali illam ádsero causá manu. 40

Nunc uíde utrum uis: argéntum accipere an causam meditarí tuam. 195

Delíbera hoc, dum ego rédeo, leno. SA. Pró supreme Iúppiter,

Mínime miror qui insanire occípiunt ex iniúria.

Dómo me eripuit, uérberauit: me ínuito abduxít meam:

Hómini misero plús quingentos cólaphos infregít mihi. 45

Ób malefacta haec tántídem emptam póstulat sibi
trádier. 200

Vérum enim quando béne promeruit, fiat: suom ius
póstulat.

Áge iam cupio, módo si argentum réddat. sed ego
hoc háriolor:

50 Vbi me dixeró dare tantí, téstis faciet sílico,
Véndidisse mé, de argento sómnum: 'mox: crás
redi.'

Íd quoque possum férre, modo si réddat, quamquam
iniúriumst. 205

Vérum cogito íd quod res est: quándo eum quaestum
occéperis,

Áccipiunda et mússitanda iniúria adulescéntiumst.

Séd nemo dabít: frustra egomet mécum has rationés
puto.

SYRVS. SANNIO.

II 2 SY. Tace, égomet conueniam ípsium: cupide accípiat faxo
atque étiam

Bene dícat secum esse áctum. quid istuc, Sánnio, est
quod te aúdio 210

Nesció quid concertásse cum ero? SA. Númquam uidi
iníquus

Certátionem cómparatam, quam haéc hodie inter nós
fuit:

6 Ego uápulando, ille uérberando, usque ámbo defessi
sumus.

SY. Tua cúlpa. SA. Quid facerem? SY. Ádulescenti mó-
rem gestum opórtuit.

SA. Qui pótui melius, quí hodie usque os praébul? SY.
Age, scís quíd loquar? 215

Pecúniám in locó negligere máximum interdúmsť
lucrum: hui,

Metuísti, si nunc dé tuo iure cóncessisses paúlulum
Atque ádulescenti mórigerasses, hómínium homo stul- 10
tíssume,

Ne nóñ tibi istuc faéneraret. SA. Égo spem pretio
nón emo.

Sy. Numquám rem facies: ábi, inescare néscís homines,
Sánnio. 220

SA. Credo istuc melius ésse: uerum ego númquam adeo
astutús fui,

Quín quídquid possem mállém auferre pótius in prae-
séntia.

Sy. Age nóuí tuom animúm: quasi iam usquam tibi sint 15
uigintí minae,

Dum huic óbsequare. praéterea autem te áiunt pro-
ficiscí Cyprum, SA. Hem.

Sy. coemísse hinc quae illuc uéheres multa, náuem con-
ductam: hóc scio, 225

Animús tibi pendet. úbi illinc spero rédieris tamen
hóc ages.

SA. Nusquám pedem. perii hércle: hac illi spe hóc ince-
perúnt. Sy. Timet:

Iniéci scrupulum hómíni. SA. O scelera: illúd uide, 20

Vt in ípso articulo opprésit. emptae múlieres

Complúres et item hinc ália quae portó Cyprum. 230

Nisi eo ad mercatum uénio, damnum máximumst.

Nunc si hóc omitto ac túm agam ubi illinc rédiero,

Nil ést; refrixerít res: 'nunc demúm uenis?' 25

Quor pássu's? ubi eras?' út sit satius pérdere

Quam aut núnc manere tám diu aut tum pérsequi. 235

Sy. Iamne énumerasti id quód ad te rediturúm putes?

- SA. Hocne illo dignumst? hócine incipere Aéschinum?
 20 Per oppréssionem ut hánc mi eripere póstulet?
 SY. Labáscit. unum hoc hábeo: uide si sátis placet:
 Potiús quam uenias ín periclum, Sánnio, 240
 Seruésne an perdas tótum, diuiduóm face.
 Minás decem conrádet alicunde. SA. Eí mihi,
 25 Etiám de sorte núnc uenio in dubiúm miser?
 Pudét nil? omnis déntis labefecít mihi:
 Praetérea colaphis túber est totúm caput: 245
 Etiam insuper defrúdet? nusquam abeo. SY. Vt lubet:
 Numquíd uis quin abeam? SA. Immo hercle hoc
 quaesó, Syre,
 40 Vt ut haéc sunt acta, pótiens quam litís sequar,
 Meum míhi reddatur, sáltem quanti emptást, Syre.
 Scio té non usum antehác amicitíá mea: 250
 Memorém me dices ésse et gratum. SY. Sédulo
 Faciám. sed Ctesiphónem uideo: laétus est
 45 De amíca. SA. Quid quod te óro? SY. Paulispér mane.

CTESIPHO. SYRVS. (SANNIO.)

- II 3 CT. Abs quíuis homine, quómst opus, beneficium acci-
 pere gaúdeas:
 Verum énim uero id demúm iuuat, si quem aéquomst
 facere is béne facit. 255
 O fráter frater, quíd ego nunc te laúdem? satis
 certó scio:
 Numquam íta magnifice quécquam dicam, id uírtus
 quin superét tua.
 5 Itaque únám hanc rem me habére praeter álios prae-
 cipuam árbitror,
 Fratrem hómíni nemíni ésse primarum ártium magis
 príncipem.

- Sy. O Ctésipho. Cr. O Syre, Aéschínus ubist? Sy. Éllum,
te expectát domi. Cr. Hem. 260
- Sy. Quid est? Cr. Quid sit? illius ópera, Syre, nunc
úsuo: festiuóm caput,
Qui ignóminias sibi pósit putauit ésse prae meo cóm-
modo,
Maledícta, famam, meúm laborem et péccatum in se 10
tránstulit:
Nil pótis supra. quid nám forís crepuit? Sy. Máne,
mane: ipse exít foras.

AESCHINVS. SANNIO. CTESIPHO SYRVS.

- Ae. Vbist ille sacrilegús? Sa. Me quaerit. núnquid nam II 4
ecfert? óccidi: 265
- Nil uídeo. Ae. Ehem opportúne: te ipsum quaéro:
quid fit, Ctésipho?
In tútost omnis rés: omítte uéro tristitiém tuam.
- Cr. Ego illam hércle uero omítto, qui quidem te hábeam
fratrem: o mi Aéschine,
O mi germane: ah uéreor coram in ós te laudare ám- 5
plius,
Ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum fa-
cere exístumes. 270
- Ae. Age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter nos,
Ctésipho.
Hoc míhi dolet, nos séro rescisse ét paene in eum
rém. locum
Redíссе, ut si omnes cúperent nil tibi póssent auxi-
liárier.
- Cr. Pudébat. Ae. Ah, stultítias istaec, nón pudor: tam 10
ob páruolam

Rem paéne e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut
istaec próhibeant. 275

Cr. Peccáui. Ae. Quid aít tándem nobis Sánnio? Sy. Iam
mítis est.

Ae. Ego ád forum ibo, ut húnce absoluam: tu íntro ad
illam, Ctésipho.

Sa. Syre, ínta. Sy. Eamus: námque hic properat ín Cy-
prum. Sa. Ne tám quidem:

15 Quamuís etiam maneo ótiosus híc. Sy. Reddetur: né
time.

Sa. At ut ómne reddat. Sy. Ómne reddet: táce modo ac
sequere hác. Sa. Sequor. 280

Cr. Heus heús, Syre. Sy. Quid est? Cr. Óbsecro hercle te.
hómínem istum ímpuríssimum

Quam prímum absolutóte, ne, si mágis ínritatús siet,
Aliqua ád patrem hoc permánet atque ego túm per-
petuo périerim.

20 Sy. Non fiet, bono animo és: tu cum illa te íntus oblecta
ínterim

Et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera. 285
Ego íám transacta ré conuortam mé domum cum
obsónio.

Cr. Ita quaéso: quando hoc béne successit, hílare hunc
sumamús díem.

ACTVS III.

SOSTRATA. CANTHARA.

So. Óbsacro, mea nútrix, quid nunc fiet? CA. Quid fíat III 1
rogas?

Recte édepol spero. So. Módo dolores, méa tu, oc-
cipiunt prímulum.

CA. Iam núnc times; quasi númquam adfueris, númquam
tute pépereris? 290

So. Miserám me, neminem hábeo, solae súmus: Geta
autem hic nóñ adest:

Néc quem ad obstétricem mittam, nec qui arcessat 5
Aéschinum.

CA. Pól is quidem iam hic áderit: nam numquam únum
intermittit diem,

Quin sémpér ueniat. So. Sólus mearum míseriarumst
rémedium.

CA. É re nata mélius fieri haud pótuit quam factúmst,
era, 295

Quándo uitium oblátumst, quod ad illum áttinet po-
tíssimum,

Tálem, tali *ingénio* atque animo, nátum ex tanta fá- 10
milia.

So. Íta pol est ut dícis: saluos nóbis deos quaeso út siet.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

III 2 **GR.** Nunc illud est, quom, si ómnia omnes síua consilia
cónferant

Àtque huíc malo salútem quaerant, aúxili nil ádfe-
rant, 300

Quod mihique eraeque filiaeque erílist. uae miseró
míhi:

Tot rés repente circumuallant, únde emergi nón
potest:

5 Vís egestas iniustitia sólitudo infámia.

Hócine saeculum! o scélera, o genera sacrilega, o
hominem ímpium,

So. Me míseram, quíd namst quód sic uideo tímídum et
properantém Getam? 305

GR. quem néque fides neque iús iurandúum néque illum
misericórdia

Représsit neque refléxit neque quod pártus instabát
prope,

10 Quoi míserae indigne pér uim uitium obtúlerat. So.
Non intéllego

Satis quae loquatur. **CA.** Própíus obsecro áccedamus,
Sóstrata. **GR.** Ah

Me míserum, uix sum cómpos animi, ita árdeo ira-
cúndia. 310

Nil ést quod malim quam íllam totam fámiliam dari
mi óbuiam,

Vt ego íram hanc in eos éuomam omnem, dum aégri-
tudo haec ést recens.

15 Satis míhi habeam súpplici, dum illós ulciscar meó
modo.

Seni ánimam primum extínguerem ipsi, qui íllud
produxít scelus:

Tum autém Syrum impulsórem, uah, quibus flum
lacerarém modis! 315

Sublímen médium arríperem et capite prónum in
terram státuerem,

Vt cérebro dispersgát uiam.

Ádulescenti ipsi ériperem oculos, póst haec praeci- 23
pitém darem.

Céteros ruerem ágerem raperem túnderem et pro-
stérnerem.

Sed céssó eram hoc malo impertiri própere? So. Re-
uocemús. Geta. 320

GE. Hem, quisquis es, sine me. So. Égo sum Sostrata. GE.
Vbi east? te ipsam quaérito,

Te épecto: oppido ópportune te óbtulisti mi ób-
uiam,

Éra. So. Quid est? quid trépidas? GE. Ei mi. CA. 25
Quíd festinas, mí Geta?

Ánimam recipe. GE. Prórsus So. Quíd istuc 'prór-
sus' ergost? GE. péríimus:

Áctumst. So. Eloquere, óbsecro te, quíd sit. GE. Iam
So. Quíd 'iám', Geta? 325

GE. Aéschínus So. Quid is érgo? GE. alienus ést ab nos-
tra fámilia. So. Hem,

Péril. qua re? GE. Amáre ocepit áliam. So. Vae mi-
seraé míhi.

GE. Néque id occulte fért, ab lenone ípsus eripuít palam. 30

So. Sátin hoc certumst? GE. Cértum: hisce oculis égo-
met uidi, Sóstrata. So. Ah

Me míseram. quíd iam crédas? aut quói crédas? nos-
trumne Aéschínum? 330

Nostram ómniúm uitam, ín quo nostrae spés opesque
omnés sitae?

Quí sine hac iurábat se unum núnquam uicturúm
diem?

35 Quí se in sui gremiό positurum púerum dicebát pa-
tris?

Ita óbsecraturum, út liceret hánc se uxorem dú-
cere?

GE. Era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem ópus
est porro próspice: 335

Patíámurne an narrémus quóipiam? CA. Áú au, mi
homo, sánun es?

An hoc próferendum tibi uidetur úsquam? GE. Mihi
quidem *háú* placet.

40 iam prímum illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa
índicat.

Nunc si hóc palam proférimus, ille infítias ibit, sát
scío:

Tua fáma et gnatae uíta in dubium uéniet. tum si
máxume 340

Fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illí
dari.

Quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. So. Ah mi-
nume géntium:

45 Non fáciam. GE. Quid ages? So. Próferam. CA. Hem,
mea Sóstrata, uide quám rem agas.

So. Peióre res locó non potis est ésse quam in quo núnc
sitast.

Primum índotatast: túm praeterea, quae secunda ei
dós erat, 345

Períít: pro uirgine *éa* dari nuptum *háú* potest. hoc
rélicuomst:

Si infítias ibit, téstis mecum est ánulus quem amí-
serat.

Postremo quando ego conscia mihi sum, á me culpam so
esse hanc procul,

Neque pretium neque rem ullam intercessisse illa aut
me indignam, Geta,

Experiar. **GR.** Quid istic? cedo ut melius dicas. **SO.**
Tu quantum potes 350

Abi atque Hegioni cognato huius rem enarrato omnem
ordine:

Nam is nostro Simulo fuit summus et nos coluit má-
xime.

GR. Nam hercle alius nemo respicit nos. **SO.** Propere tu, 55
mea Canthara,

Curre, obstetricem arcesse, ut quom opus sit ne in
mora nobis siet.

DEMEA. SYRVS.

DR. Disperei: Ctesiphonem audiui filium 355 III 3

Vna fuisse in raptione cum Aeschino.

Id misero restat mihi mali, si illum potest,

Qui aliquot reist, etiam meum ad nequitiam adducere.

Vbi ego illum quaeram? credo abductum in ganeum 5

Aliquo: persuasit ille impurus, sat scio. 360

Sed eccum Syrum ire uideo: hinc scibo iam ubi siet.

Atqui hercle hic de grege illost: si me senserit

Eum quaeritare, numquam dicet carnufex.

Non ostendam id me uelle. **SX.** Omnem rem modo 10
seni

Quo pacto haberet enarramus ordine. 365

Nil quicumquam uidi laetius. **DR.** Pro Iuppiter,

Hominis stultitiam. **SX.** Conlaudauit filium:

Mihi, qui id dedissem consilium, egit gratias.

DR. Disrumpor. **SX.** Argentum adnumerauit illico: 15

- Dedit praeterea in sumptum dimidium minae: 370
 Id distributum sanest ex sententia. DE. Hem,
 Huic mandes, siquid recte curatum uelis.
- SY. Ehem Demea, haud aspexeram te: quid agitur?
 20 DE. Quid agatur? nostram nequeo mirari satis
 Rationem. SY. Est hercle inepta, ne dicam dolo, 375
 Absurda. piscis ceteros purga, Dromo:
 Congrum istum maximum in aqua sinito ludere
 Tantisper: ubi ego rediero, exossabitur:
 25 Prius nolo. DE. Haecin flagitia! SY. Mihi quidem haec
 placent,
 Et clamo saepe. salsamenta haec, Stephano, 380
 Fac macerentur pulchre. DE. Di uestram fidem,
 Vtrum studione id sibi habet an laudi putat
 Fore, si perdiderit gnatum? uae misero mihi.
 30 Videre uideor iam diem illum, quom hinc egens
 Profugiet aliquo militatum. SY. O Demea, 385
 Istuc est sapere, non quod ante pedes modost
 Videre, sed etiam illa quae futura sunt
 Prospicere. DE. Quid? istaec iam penes uos psal-
 triast?
- 35 SY. Ellam intus. DE. Eho, an domist habiturus? SY. Cre-
 do, ut est
 Dementia. DE. Haecin fieri! SY. Inepta lenitas 390
 Patris et facilitas praua. DE. Fratris me quidem
 Pudet pigetque. SY. Nimum inter uos, Demea,
 (Non quia ades praesens dico hoc) pernimum inter
 est.
- 40 Tu, quantus quantus, nil nisi sapientia es,
 Ille somnium. num sinneres uero illum tuom 395
 Facere haec? DE. Sinnerem illum? aut non sex totis
 mensibus

Prius ólfecissem, quám ille quicquam coéperet?

Sy. Vigilántiam tuam tú mihi narras? **De.** Síc siet
 Modo ut núnc est, quaeso. **Sy.** Vt quisque suom uolt
 esse, itast.

De. Quid eúm? uidistin hódie? **Sy.** Tuomne fílium? 400

• **Abigam hunc rus. iam dudum áliquid ruri agere ár-
 bitror.**

De. Satin scís ibi esse? **Sy.** Oh, qui égomet produxi. **De.**
 Óptumest:

Metuí ne haereret híc. **Sy.** Atque iratum ádmodum.

De. Quid áutem? **Sy.** Adortus iúrgiost fratrem ápud fo- 50
 rum

De psáltria istac. **De.** Aín uero? **Sy.** Ah, nil rétl-
 cuit. 405

Nam ut númerabatur fórte argentum, intéruenit
 Homo de ínprouiso: coépit clamare 'o Aéschine,
 Haecíne flagítia fácere te! haec te admíttere
 Indígna genere nóstro!' **De.** Oh, lacrumo gaúdio. 55

Sy. 'Non tu hóc argentum pérdis, sed uitám tuam.' 410

De. Saluós sit: spero, est similis maiorúm suom. **Sy.** Hui.

De. Syre, praéceptorum plénust istorum ille. **Sy.** Phy:
 Domi hábuit unde dísceret. **De.** Fit sédulo:
 Nil praétermitto: cónsuefacio: dénique 60

Inspícere tamquam in spéculum in uitas omnium 415

Iubeo átque ex aliis súmerem exemplúm sibi.

'Hoc fácito.' **Sy.** Recte sáne. **De.** 'Hoc fugito.' **Sy.**
 Cállide.

De. 'Hoc laúdist.' **Sy.** Istaec rés est. **De.** 'Hoc uitló datur.'

Sy. Probíssume. **De.** Porro áutem.. **Sy.** Non hercle ótiumstas
 Nunc mí aúscultandi. píscis ex senténtia 420

Nactús sum: ei mihi ne córrumpantur caútiost:

Nam id nóbis tam flagítiumst quam illa, Démea,

- Non fácere uobis, quae modo dixi: et quód queo
 70 Consérui ad eundem ístunc praeciपीó modum: 424
 'Hoc sálsumat, hoc adústumst, hoc lautúmst parum:
 Illúd recte: iteram sic memento:' sédulo
 Moneó, quae possum pró mea sapiéntia:
 Postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea, ●
 75 Inspícere iubeo et móneo quid facto úsus sit.
 Inépta haec esse, nós quae facimus, séntio: 430
 Verúm quid facias? út homost, ita morém geras.
 Numquíd uis? DE. Mentem uóbis melliorém dari.
 SY. Tu rús hinc ibis? DE. Récta. SY. Nam quid tu híc
 agas,
 80 Vbi síquid bene praeciपीas, nemo obtémperet?
 DE. Ego uéro hinc abeo, quándo is, quam obrem huc ué-
 neram, 435
 Rus ábiit: illum cúro unum: ille ad me áttinet,
 Quando ita uolt frater: de ístoc ipse uíderit.
 Sed quis illic est, quem uídeo procul? estne Hégio
 85 Tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle: uah,
 Homo amícus nobis iam inde a puero: dí boni, 440
 Ne illúus modi iam mágna nobis cíulum
 Penúriast antíqua uirtute ac fide
 Haud cíto mali quid órtum ex hoc sit públice.
 90 Quam gaúdeo! ubi etiam húius generis réliquis
 Restáre uídeo, úuere etiam núnc lubet. 445
 Oppériar hominem híc, út salutem et cónloquar.

HEGIO. GETA. DEMEA. PAMPHILA.

- III 4 HE. Pro di inmortales, fácinus indignúm, Geta,
 Quod nárras. GE. Sic est fáctum. HE. Ex illan fámilia
 Tam insíberale fácinus esse ortum! o Aéschine,
 Pol háud paternum istúc dedisti. DE. Vídelicet 450

De psáltria hac audíuit: id illi núnc dolet
 Aliéno. pater eius nñi pendit: ei mihi,
 Vtinam híc prope adsít álicubi atque haec aúdiat. 5

HE. Nisi fácient quae illos aéquomst, haud sic aúferent.

GE. In té spes omnis, Hégio, nobís sitast: 455

Te sólum habemus, tú es patronus, tú pater: 10

Illé tibi moriens nós commendauit senex:

Si déseris tu, périlimus. HE. Caue díxeris:

Neque fáciam neque me sátis pie posse árbitror.

DE. Adíbo. saluere Hégióne plárimum 460

Iubeo. HE. Óh, te quarebam ípsum: salue, Démea. 15

DE. Quid aútem? HE. Maior fílius tuos Aéschinus,

Quem frátri adoptandúm dedisti, néque boni

Neque líberalis fúnctus officiúmst uiri. 464

DE. Quid istúc est? HE. Nostrum amícum noras Símulum

Aequálem? DE. Quid ní? HE. Fíliam eius uírginem 20

Vitiáuit. DE. Hem. HE. Mane: nón dum audísti, Dé-

mea,

Quod ést grauissimum. DE. Án quid ést etiam ámp-
 plius?

HE. Vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliqúo mo-
 dost:

Persuásit nox amór uinum adulescéntia: 470

Humánumst. ubi scít fáctum, ad matrem uírginis 25

Venit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans

Fidém dans, iurans sé illam ducturúm domum.

Ignótumst, tacítumst, crédítumst. uirgo éx eo

Compréssu grauidast fácta; híc mensis décumus ést:

Ille bónus uír nobis psáltriam, si díis placet, 476 30

Paráuit, quicum uíuat: illam déserit.

DE. Pro cérton tu istaec dícis? HE. Mater uírginis

In médiost, ipsa uírgo, res ípsa, híc Geta

- Praeterea, ut captus est seruorum, non malus 480
 35 Neque iners: alit illas, solus omnem familiam
 Sustentat: hunc abduce, uinci, quaere rem.
 Gr. Immo hercle extorque, nisi ita factumst, De mea;
 Postrimo non negabit: coram ipsum cedo.
 De. Pudet: nec quid agam neque quid huic respondeam
 40 Sció. Pa. Miseram me, differor doloribus. 486
 Iunó Lucina, fer opem: serua me obsecro. He. Hem,
 Num nam illa quaeso parturit? Gr. Certe, Hégio. He.
 • Hem:
 Illaec fidem nunc uostram inplorat, De mea,
 Quod ius uos cogit, id uoluntate impetret. 490
 45 Haec primum ut fiant deos quaeso ut uobis decet.
 Sin aliter animus uoster est, ego, De mea,
 Summa ui defendam hanc atque illum mortuom.
 Cognatus mihi erat: una a pueris paruolis
 Sumus e ducti: una semper militiae et domi 495
 50 Fuimus: paupertatem una pertulimus grauem.
 Quapropter nitar, faciam, experiar, denique
 Animam relinquam potius quam illas deseram.
 53 Quid mihi respondes? De. Fratrem conueniam, Hégio.
 55 He. Sed, De mea, hoc tu facito cum animo cogites, 500
 Quam uos facillime agitis, quam estis maxime
 Potentes dites fortunati nobiles,
 Tam maxime uos aequo animo aequa noscere
 Oportet, si nos uoltis perhiberi probos.
 60 De. Redito: fient quae fieri aequomst omnia. 505
 He. Decet te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam.
 De Non me indicente haec fiunt: utinam hic sit modo
 Defunctum: uerum nimia illaec licentia
 Profecto euadit in aliquod magnum malum.
 65 Ibo ac requiram fratrem, ut in eum haec euomam. 510

H E G I O.

Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potes III 5
Fac cónsolere. ego Mícionem, si ápod forumst,
Conuéniam atque ut res géstast narrabo órdine:
Si est, és facturus út sit officiúm suom,
Faciát: sin aliter de hác re est eius senténtia, 515 5
Respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm sciam.

ACTVS III.

CTESIPHO. SYRVS.

IV 1 Cr. Aín patrem hinc abísse rus? Sy. Iam dúdum. Cr. Dic
sodés. Sy. Apud uillamst:

Núnc quom maxume óperis aliquid fácere credo. Cr.
Vtinám quidem:

Quod cúm salute eius fiat, ita se défetigarít uelim,
Vt trídúo hoc perpétuo prorsum e lécto nequeat súr-
gere. 525

5 Sy. Ita fiat, et istoc síquid potis est réctius. Cr. Ita: nam
húnc diem

Miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom in laetitia
dégere.

Et illud rus nulla ália causa tám male odi, nísi quia
Propést: quod si esset lóngius,

Príus nox oppressísset illic, quam húc reuorti pósset
iterum. 525

10 Núnc ubi me illic nón uidebit, iam húc recurret, sát
scio:

Rogitábit me, ubi fúerim: 'ego hoc te tóto non uidí
die:'

Quid dicam? Sy. Nilne in méntemst? Cr. Numquam
quícquam. Sy. Tanto néquior.

Clíens amicus hósperes nemoíst uóbis? Cr. Sunt: quid
póstea?

- Sy.** Hisce ópera ut data sit. **Cr.** Quae non data sit? non potest fieri. **Sy.** Potest. 530
- Cr.** Intérdiu: sed si híc pernocto, causae quid dicám, 15
Syre?
- Sy.** Vah, quám vellem etiam noctu amicis óperam mos essét dari.
- Quin tu ótiosus és: ego illius sénsu pulchre cáleo.
Quom féruit maxumé, tam placídum quási ouem red-
do. **Cr.** Quó modo?
- Sy.** Laudáriter te audít lubenter: fácio te apud illúm
deum: 535
- Virtútes narro. **Cr.** Meás? **Sy.** Tuas: homini sílico 20
lacrumaé cadunt
- Quasi púero gaudío. én tibi autem. **Cr.** Quíd namst?
Sy. Lupus in fábula.
- Cr.** Pater ést? **Sy.** Is ipsust. **Cr.** Syre, quid agimus? **Sy.**
Fúge modo intro, ego uídero.
- Cr.** Siquíd rogabit, núsquam tu me: audístin? **Sy.** Potin
ut désinas?

DEMEA. CTESIPHOS. SYRVS.

- De.** Ne égo homo infelix: primum fratrem núsquam inue-IV 2
nio géntium: 540
- Praétereá autem, dum illum quaero, a uílla mercen-
náríum
- Vídi: is filiúm negat esse rúri: nec quíd agám scio.
- Cr.** Syre. **Sy.** Quid est? **Cr.** Men quaérit? **Sy.** Verum. **Cr.**
Péris. **Sy.** Quin tu animó bono es.
- De.** Quíd hoc malum infelicitatis? néqueo satis decér- 5
nere:
- Nísi me credo huic ésse natum ref, ferundis míse-
riis. 545

Prímus sentió mala nostra: prímus rescisco ómnia:

Prímus porro obnúntio: aegre sólus, siquid fít, fero.

Sy. Rídeo hunc: primum aít se scire: is sólus nescit
ómnia.

10 DE. Núnc redeo: si fóрте frater rédierit uisó. Cr. Syre,
Óbsecro, uide ne ille huc prorsus se ínruat. Sy. Etiám
taces? 550

Égo cauebo. Cr. Númquam hercle hodie ego istuc
committám tibi:

Nám me iam in cellam áliquam cum illa cócludam:
id tutíssimumst.

Sy. Áge, tamen ego hunc ámouebo. DE. Séd eccum sce-
leratúm Syrum.

15 Sy. Nón hercle hic qui uólt durare quisquam, si sic fít,
potest.

Scíre equidem uoló, quot mihi sint dómini: quae haec
est míseria! 555

DE. Quid ille gannit? quid uolt? quid aís, bóne uir? est
'fratér domi?

Sy. Quid malum 'bone uír' mihi narras? équidem perii.
DE. Quid tibi?

Sy. Rógitas? Ctesiphó me pugnís míserum et istam psál-
triam

20 Vsq̄ue occidit. DE. Hém; quid narras? Sy. Ém, uide
ut discidít labrum. 559

DE. Quam óbrem? Sy. Me impulsóre hanc emptam esse aít.

DE. Non tu eum rus hinc modo

Próduxe aibas? Sy. Fáctum: uerum uénit post insá-
niens:

Níl pepercit. nón puduisse uérberare hominém senem!
Quem égo modo puerúm tantillum in mánibus gestauí
meis.

DE. Laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, uirum te iú dico. 25

SY. Laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, ma-
nus. 565

DE. Fórtiter. SY. Perquám, quia miseram múlierem et
me séruolum,

Quí referire nó n audebam, uíci: hui, perfórtiter.

DE. Nó n potuit meliús. idem quod ego sénsit te esse huic
rei caput.

Séd estne frater íntus? SY. Non est. DE. Vbi illum 30
inueniam, cógito.

SY. Scío ubi sit, uerum hódie nunquam mónstrabo. DE.
Hem, quid aís? SY. Ita. 570

DE. Dímminetur tibi quidem iam cérebrum. SY. At no-
men nescío

íllius hominis, séd locum noui ubi sit. DE. Dic ergó
locum.

SY. Nóstin porticum apud macellum hac deórsum? DE.
Quid ni nóuerim?

SY. Praéterito hac récta platea súrsum: ubi eo uéneris, 35
Clíuos deorsum uórsum est: hac te praécipitato:
póstea 575

Ést ad hanc manúm sacellum: ibi ángiportum própter
est,

DE. Quá nam? SY. Illi ubi etiám caprificus mágna est. DE.
Noui. SY. Hac pérgito.

DE. Íd quidem ángiportum non est péruium. SY. Verum
hércle: uah,

Cénsén hominem me ésse? erraui: in pórticum rur- 40
súm redi:

Sáne hac multo própius ibis ét minor est errátio. 580
Scín Cratini huius dítis aedis? DE. Scío. SY. Vbi eas
praetérieris,

Ad sinistram hac recta platea; ubi ad Dianae ueneris,

Ita ad dextram: prius quam ad portam uenias, apud ipsium lacum

45 Est pistrilla ~~et exaduersum~~ fabrica: ibist. DE. Quid ibi facit?

SY. Lectulos in sole ilignis pedibus faciundos dedit. 585

DE. Vbi potetis uos: bene sane. sed cesso ad eum pergere?

SY. I sane: ego te exercebo hodie, ut dignus es, silicernium.

Aeschinus odiose cessat: prandium corrumpitur:

50 Ctésipho autem in amore est totus. ego iam prospiciam mihi:

Nam iam adibo atque unum quicquid, quod quidem erit bellissimum, 590

Carpam et cyathos sorbilans paulatim hunc producam diem.

M I C I O. H E G I O. X

IV 3 MI. Ego in hac re nil reperio, quam obrem lauder tanto opere, Hégio.

Meum officium facio: quod peccatum a nobis ortum est corrigo.

Nisi si me in illo credidisti esse hominum numero, qui ita putant;

Sibi fieri iniuriam ultro, si quam fecere ipsi expostules, 595

5 Et ultro accusant: id quia non est a me factum, agis gratias?

HE. Ah, minime: numquam te aliter atque es in animum induxi meum.

Sed quaeso ut una mecum ad matrem uirginis eas,
Micio,

Atque istaec eadem quae mihi dixi tute dicas mulieri:

Suspitionem hanc propter fratrem eius esse et illam
psaltriam 600

* * * * *

MI. Si ita aequom censes aut si ita opus est facto, eamus. 10

HE. Bene facis:

Nam et illic animum iam releuaris, quae dolore ac
miseria

Tabescit, et tuom officium fueris functus. sed si aliter
putas,

Egomét narrabo quae mihi dixi. MI. Immo ego ibo

HE. Bene facis:

Omnés, quibus res sunt minus secundae, magis sunt
nescio quo modo 605

Suspitosi: ad contumeliam omnia accipiunt magis: 16

Propter suam inpotentiam se semper credunt ludier.

Quapropter te ipsum purgare ipsi coram placabilis
est.

MI. Et recte et uerum dicis. HE. Sequere me ergo hac
intro. MI. Maxime.

AB SCHINVS.

Discrucior animi: hocine de inproiso mihi mali IV 4
obici 610

Tantum, ut neque quid de me faciam nec quid agam s
certum siet!

Membra metu debilia sunt: animus timore

Obstipuit: pectore nil sistere consili quit. 5

Vah, quo modo hac me expédiam turba? tanta nunc

Suspítio de me incidit: 615

Néque ea inmerito: Sóstrata

Crédit mihi me psáltriam hanc emísse: id anus mi
indícium fecit.

10 Nám ut hinc forte ea ad óbstetricem erat míssa, ubi
eam uidi, sílico

Accédo: rogito, Pámphila quid agát, iam partus ad-
siet,

Eone óbstetricem arcéssat. illa exclámat 'abi, abi:
iam, Aéschine, 620

Satis diú dedisti uérba: sat adhuc túa nos frustratást
fides.'

"Hem, quid istuc obsecro" inquam "est?" 'ualeas,
hábeas illam quae placet.'

15 Sensi sílico id illas súspicari: séd reprimi mé tamen,
Nequid de fratre gárrulae illi dicerem ac fierét palam.
Núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod
minumést opus 625

Úsqvam ecferrí: ac mítto: fieri pótis est ut nequa
éxeat.

Ípsum id metuo ut crédant: tot concúrrunt ueri sí-
milia:

20 Égomet rapui: ipse égomet solui argéntum: ad me
abductást domum.

Haéc adeo mea cúlpa fateor fieri. non me hanc rém
patri,

Út ut erat gesta, índicasse! exórassem ut eam dú-
cerem. 630

Céssatum usque adhúc est: nunc porro, Aéschine,
expergíscere:

Núnc hoc primumst: ad illas íbo, ut púrgem me.
accedam ad foris.

Péris: horresco sémper, ubi pultáre hasce occipió 25
miser.

Heús heus: Aeschinús ego sum. aperite áliquis actu-
tum óstium. 634

Pródit nescio quis: concedam huc.

MICIO. AESCHINVS.

MI. Ita uti dixi, Sóstrata, IV 5

Fácite: ego Aeschinúm conueniam, ut quó modo acta
haec súnť sciat.

Séd quis ostium hóc pultauit? **Æ.** Páter hercle est,
perii. **MI.** Aéschine,

Æ. Quid huic híc negotist? **MI.** túne has pepulistí foris?
Tacet. quór non ludo hunc áliquantisper? mélius est, 5
Quandóquidem hoc numquam mi ipse uoluit dí-
cere. 640

Nil mshi respondes? **Æ.** Nón equidem istas, quód
sciam.

MI. Ita: nám mirábar, quíd hic negoti essét tibi.

Erúbuit: salua rés est. **Æ.** Dic sodés, pater,

Tibi uéro quid istic ést rei? **MI.** Nil *est* mshi quidem. 10

Amícus quidam me á foro abduxít modo 645

Huc áduocatum sibi. **Æ.** Quid? **MI.** Ego dicám tibi:

Habitánt hic quaedam múlieres paupérculae:

Vt opínor has non nósse te, et certó scio:

Neque ením diu huc commigráruť. **Æ.** Quid tum 15
póstea?

MI. Virgo ést cum matre. **Æ.** Péрге. **MI.** Haec uirgo or-
bást patre: 650

Hic méus amícus slli generest próxumus:

Huic léges cogunt núbere hanc. **Æ.** Perí. **MI.** Quid
est?

Æ. Nil: récte: perge. **MI.** Is uénit ut secum áuehat:
 20 **Nam habitát Miletí. Æ.** Hem, uírginem ut secum
 áuehat?

MI. Sic ést. **Æ.** Miletum usque óbsecro? **MI.** Ita. **Æ.**
 Animó malest. 655

Quid ipsaé? quid aiunt? MI. Quid illas censes? níl
 enim.

Comménta mater ést, esse ex alió uiro
Nesció quo puerum nátum: neque eum nóminat:
 25 **Priórem esse illum, nón oportere huíc dari.**

Æ. Eho, nónne haec iusta tibi uidentur póstea? 660

MI. Non. **Æ.** Óbsecro non? án illam hinc abducét, pater?

MI. Quid illám ni abducat? **Æ.** Fáctum a uobis dúriter
 Inmisericorditérque atque etiam, si ést, pater,
 30 **Dicéndum magis apérte, inliberáliter.**

MI. Quam obrém? **Æ.** Rogas me? quid illi tandem cré-
 ditis 665

Fore ánimi misero, qui illa consueuít prior?
Qui infélix hauscio án illam miseré núnc amat,
Quom hanc sibi uidebit praésens praesentem éripi,
 35 **Abdúci ab oculis? fácinus indignúm, pater.**

MI. Qua rázione istuc? quis despondit? quis dedit? 670

Quoi cuándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
Quor dúxit alienam? Æ. Án sedere opórtuit
 Domi uírginem tam grándem, dum cognátus hinc
 40 **Illínc ueniret éxpectantem? haec, mí pater,**
Te dicere aequom fúit et id deféndere. 675

MI. Ridículum: aduorsumne illum causam dicerem,
Quoi uéneram aduocátus? sed quid ista, Aéschine,
Nostra? aút quid nobis cum illis? abeamús. quid est?
 45 **Quid lacrumas? Æ.** Pater, óbsecro, auscultá. **MI.**
 Aéschine, audiui ómnia

Ét scio: nam té amo: quo magis quæ agis curæ súnť
mihi. 680

AB. Íta uelim me prómerentem amés, dum uiuas, mí
pater,

Úť me hoc delictum ádmisisse in me, íd mihi ue-
mentér dolet

Éť me tui pudét. MI. Credo hercle: nam íngenium
nouí tuom

Líberale: séd uereor ne indíligens nimiúm sies. 50

Ín qua ciuitáte tandem te árbitrare úuere? 685

Virginem uitlásti, quam te nón ius fuerat tángere.

Iam íd peccatum prímum magnum, *mágnum*, at hu-
manúm tamen:

Fécere alii saépe ítem boni. at póstquam íd euenít,
cedo

Númquid circumpéxti? aut numquid túte prospéxti 55
tibi,

Quíd fieret? qua fieret? sí te mí ípsum puduit pró-
loqui, 690

Quá resciscerem? haéc dum dubítas, ménses abie-
rúnt decem.

Pródidisti et te ét illam miseram et gnátum, quod
quidem in té fuit.

Quíd? credebas dórmienti haec tibi confecturós
deos?

Éť illam sine tua ópera in cubiculum íri deductúm 60
domum?

Nólim ceterárum rerum té socordem eodém modo. 695

Bóno animo es, ducés uxorem hanc. AB. Hém. MI.

Bono, inquam, animo és. AB. Pater,

Óbsecro, num lúdis tu [nunc] me? MI. Égo te? quam
obrem? AB. Néscío:

Quia tam misere hoc esse cupio uerum, eo uereor
magis.

65 MI. Ábi domum ac deos cómprecare, ut úxorem arcessás:
abi.

AE. Quid? eam uxorem? MI. Eám. AE. Iam? MI. Iam quan-
túm potest. AE. Di mé, pater, 700
Ómnes oderint, ni magis te quam óculos nunc ego
amó meos.

MI. Quid? quam illam? AE. Aequé. MI. Pérbenigne. AE.
Quid? ille ubist Milésius?

MI. Ábilit, periit, náuem ascendit; séd quor cessas? AE.
Ábi, pater:

70 TÚ potius deos cómprecare: nám tibi eos certó scio,
Quóm uir mellior múlto es quam ego, obtémperaturós
magis. 705

MI. Égo eo intro, ut quae opus súnť parentur: tú fac ut
dixi, sí sapis.

AE. Quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut hóc est
filium ésse?

Si fráter aut sodális esset, quí magis morem géreret?
75 Hic nón amandus? hícine non gestándus in sinúst?
hem: 709

Itaque ádeo magnam mi íncit sua cómmoditate cúram:
Ne fórte imprudens fáciam quod nolít, sciens cauébo.
Sed céssó ire intro, né morae meis núptiis egomét
sien?

D E M E A. M I C I O.

IV 6 DE. Deféssus sum ambuládo: ut, Syre, te cúm tua
Monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
Perréptauí usque omne óppidum: ad portam, ád la-
cum, 715

Quo nón? neque illic fábrica erat neque frátrem
homo

Vidísse se aibat quísquam. nunc ueró domi 8
Certum óbsidere est úsque, donec rédierit.

MI. Ibo, illis dicam nállam esse in nobís moram. IV 7

DE. Sed eccum ípsam: te iam dúdum quaero, Mício. 720

MI. Quid nám? DE. Fero alia flágitia ad te ingéntia
Boni illius adulescéntis. MI. Ecce autém noua.

DE. Capitália. MI. Ohe iam. DE. Néscis qui uir sít. MI. 5
Scio.

DE. O stúlte, tu de psáltria me sómnias 724
Agere: hóc peccatum in uírginemst ciuém. MI. Scio.

DE. Oho, scís et patere? MI. Quid ní patiar? DE. Díc
mihi,

Non clámas? non insánis? MI. Non: malím quidem.

DE. Puer nátust. MI. Di bene uórtant. DE. Vírgo níl habet. 10

MI. Audíui. DE. Et ducenda índotatast. MI. Scíflicet.

DE. Quid núnc futurumst? MI. Íd enim quod res ípsa
fert: 730

Illínc huc transferétur uirgo. DE. O Iúppiter,
Istócine pacto opórtet? MI. Quid faciam ámplius?

DE. Quid fácias? si non ípsa re tibi istúc dolet, 15

Simuláre certe est hómínis. MI. Quin iam uírginem
Despóndi: res compósitast: fiunt núpítiae: 735

Dempsí metum omnem: haec mágis sunt homínis.

DE. Céterum

Placét tibi factum, Mício? MI. Non, sí queam
Mutáre. nunc quom nón queo, animo aequó fero. 20

Ita uítast homínem, quási quom ludas tésseris,

Si illúd quod maxume ópus est iactu nón cadit, 740

Illúd quod cecidit fórte, id arte ut córrigas.

DE. Corrécator: nempe tua árte uíginti minae

- 25 Pro psáltria períere: quae quantúm potest
Aliquo ábiciendast, sí non pretio, grátiis.
- MI. Neque ést neque illam sáne studeo uéndere. 745
- DE. Quid igitur facies? MI. Dómi erit. DE. Pro diuóm
fidem,
Meretríx et mater fámilias una in domo?
- 30 MI. Quor nón? DE. Sanumne crédís te esse? MI. Equi-
dem árbítror.
- DE. Ita mé di ament, ut uídeo tuam ego inéptiam,
Factúrum credo, ut hábeas quicum cántites. 750
- MI. Quor nón? DE. Et noua nupta éadem haec discet.
MI. Scílicet.
- DE. Tu inté eas restim dúctans saltabis. MI. Probe.
- 35 DE. Probe? MI. Ét tu nobiscum úna, si opus sit. DE. Eí
mihi.
- Non te haéc pudent? MI. Iam uéro omítte, Demea,
Tuam istam íracundiam, átque ita ut *hodié* decet 755
Hílarum ác lubentem fác te gnati in núptiis.
- Ego hós conueniam: póst huc redeo. DE. O Iúppiter,
Hancíne uitam! hoscín móres! hanc deméntiam!
- 40 Vxór sine dote uéniet: íntus psáltriast:
Domus sumpuosa: aduléscens luxu pérditus: 760
Senéx delirans. ípsa si cupiát Salus,
Seruáre prorsus nón potest hanc fámiliam.

SYRVS. D E M E A.

- V 1 SY Edepól, Syrisce, té curasti mólliter
Lautéque munus áministrastí tuom.
Abi. séd postquam íntus sum ómniúm rerúm sa-
tur, 765
- Prodeámbulare huc lúbitumst. DE. Illud síis uide
8 Exémplum disciplínae. SY. Ecce autem híc adest

Senex nóster. quid fit? quid tu es tristis? DE. Óh
scelus.

SY. Ohe íám: tu uerba fúndis hic, sapiéntia?

DE. Tu sí meus esses. SY. Dís quidem esses, Démea, 770

Ac tuám rem constabilísses. DE. Exemplo ómnibus

Curárem ut esses. SY. Quam óbrem? quid fecí? DE. 10
Rogas?

In ipsa turba atque in peccato máxumo,

Quod uíx sedatum sátis est, potastí, scelus,

Quasi ré bene gesta. SY. Sáne nollem huc éxítum. 775

D R O M O. S Y R V S. D E M E A.

DR. Heus Síre, rogat te Ctésipho ut redeás. SY. Abi. V 2

DE. Quid Ctésiphonem hic nárrat? SY. Nil. DE. Eho, cár-
nufex,

Est Ctésipho intus? SY. Nón est. DE. Quor hic nó-
minat?

SY. Est álius quidam, párasitaster paúlulus:

Nostín? DE. Iam scibo. SY. Quíd agis? quo abis? DE. 5
Mítte me. 780

SY. Noli ínquam. DE. Non manum ábstines, mastígia?

An tibi iam maúis cérebrum dispergam híc? SY. Abi.

Edepól commissatórem haud sane cómodum,

Praesértim Ctesiphóni. quid ego núnc agam?

Nisi, dum haé silescent túrbæ, interea in ángulum 785 10

Aliquo ábeam atque edormíscam hoc uilli. síc agam.

M I C I O. D E M E A.

MI. Paráta a nobis súnt, ita ut dixi, Sóstrata, V 3

Vbi uís. quis nam a me pépulis tam grauitér foris?

DE. Ei míhi, quid faciam? quíd agam? quid clamem aut
querar?

- O caelum, o terra, o maria Neptuni. **MI.** Ém tibi, 790
Rescivit omnem rem: id nunc clamat scilicet:
Paratae lites: succurrendumst. DE. Éccum adest
Communis corruptela nostrum liberum.
- MI.** Tandem reprime iracundiam atque ad te redi.
DE. Représsi, redii, mıtto maledicta omnia: 795
- 10 **Rem ipsam putemus. dictum hoc inter nos fuit**
(Ex te adeost ortum), ne tu curares meum
Neue ego tuom? responde. MI. Factumst, non nego.
- DE.** Quor nunc apud te potat? quor recipis meum?
Quor emis amicam, Micio? numqui minus 800
- 15 **Mihi idem ius aequomst esse quod mecumst tibi?**
Quando ego tuom non curo, ne cura meum.
- MI.** Non aequom dicis. **DE.** Non? **MI.** Nam uetus uerbum
hoc quidemst,
Communia esse amicorum inter se omnia.
- DE.** Facete: nunc demum istaec nata oratio. 805
- 20 **MI.** Ausculta paucis, nisi molestumst, Démea.
Principio, si id te mordet, sumptum filii
Quem faciunt, quaeso hoc facito tecum cogites:
Tu illos duo olim pro re tollebas tua,
Quod satis putabas tua bona ambobus fore, 810
- 25 **Et me tum uxorem credidisti scilicet**
Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:
Conserva, quaere, parce, fac quam plurimum
Illis relinquo: gloriam tu istam obtine.
Mea, quae praeter spem euenero, utantur sine. 815
- 30 **De summa nil decedet: quod hinc accesserit,**
Id de lucro putato esse omne. haec si uoles
In animo uere cogitare, Démea,
Et mi et tibi et illis dempseris molestiam.
- DE.** Mittó rem: consuetudinem ipsorum. **MI.** Mane: 820

Scio: istuc ibam. mólta in homine, Démea, 35
 Signa insunt, ex quibus cóniectura fáctile fit,
 Duo quóm idem faciunt, saépe ut possis dícere
 'Hoc lícet inpune fáctere huic, illi nóñ licet',
 Non quó dissimilis rés sit, sed quo is quí facit. 825
 Quae ego inesse in illis uideo, ut confidám fore 40
 Ita ut uólumus. uideo eos sápere, intellegere, in
 loco

Veréri, inter se amáre: scires líberum
 Ingénium atque animum. quó uis illos tú die
 Reddúcas. at enim métuas, ne ab re sínt tamen 830
 Omissiores paúlo. o noster Démea, 45
 Ad ómnia alia aetáte sapimus réctius:
 Solum únun hoc uitium fért senectus hómínibus:
 Atténtiores súmus ad rem omnes, quám sat est:
 Quod illós sat aetas ácuet. Dē. Ne nimiúm modo 835
 Bonae tuae istae nós rationes, Micio, 50
 Et túos iste animus aéquos subuortát. Mī. Tace:
 Non fiet. mitte iam istaec: da te hodié mihi:
 Expórgē frontem. Dē. Scílicet ita témpus fert,
 Faciúndumst: ceterúm rus cras cum filio 840
 Cum prímo luci ibo hinc. Mī. De nocte cénseo: 55
 Hodié modo hilarum fáct te. Dē. Et istam psáltriam
 Vna illuc mecum hinc ábstraham. Mī. Pugnaueris.
 Eo pácto prorsum illi ádligaris fílium.
 Modo fáctē ut illam sérues. Dē. Ego istuc uídero 845
 Atque ibi fauillae pléna, fumi ac póllinis 60
 Coquéndō sit faxo ét molendo: praéter haec
 Meridie ipso fáctiam ut stipulam cólligat;
 Tam excóctam reddam atque átram quam carbóst.
 Mī. Placet:
 Nunc mīhi uidere sápere. atque equidem fílium 850

- 65 Tum etiám si nolit cógam ut cum illa uná cubet.
DE. Derides? fortunátu's, qui isto animó sies:
Ego séntio. MI. Ah, pergísne? DE. Iam iam désino.
MI. I ergo íntro, et quoi rei est, ei rei hunc sumamús
diem.
-

ACTVS V.

D E M E A.

Númquam ita quisquam béne subducta rátione ad V 4
uitám fuit, 855

Quín res aetas úsus semper áliquíd adportét noui,
Áliquíd moneat: út illa quae te scíre credas néscias,
Ét quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répu-
dies.

Quód nunc mi euenít: nam ego uitam dúram, quam 5
uixi úsque adhuc,

Própe iam excurso spátio mitto. id quam óbrem? re
ípsa répperi 860

Fácilitate níl esse homini mélius neque cleméntia.
Íd esse uerúm ex me átque ex fratre quóuis facilest
nóscere.

Ílle suam egit sémper uitam in ótío, in conuúlis,
Clémens, placidus, núllo laedere ós, adridere óm- 10
nibus:

Síbi uixit: síbi súmptum fecit. Ímnes bene dicúnt,
amant. 865

Égo ille agrestis, saeuos, tristis, párcus, truculen-
tús, tenax

Dúxi uxorem: quam síbi miseriam uídi! nati filii,
Ália cura: heia autem, dum studeo illis ut quam
plúrimum

- 15 **Fácerem, contriui in quaerundo uitam atque aeta-
tém meam:**
**Núnc exacta aetáte hoc fructi pró labore ab eís
fero,** 870
**Ódium: ille alter sine labore pátria potitur cóm-
moda.**
**Íllum ámant, me fúgitant: illi crédunt consilia óm-
nia,**
**Íllum diligúnt, apud illum súnť ambo, ego desértus
sum:**
- 20 **Íllum ut uiuat óptant, meam autem mórtem expec-
tant scilicet.**
Íta eos meo labóre eductos máxumo hic fecit suos 875
**Paulo sumptu: míseriam omnem ego cápío, hic po-
titur gáudia.**
**Áge age nunciam éxperiamur cóntra, ecquid ego pós-
sím**
**Blánde dicere aut benigne fácere, quando hoc pró-
uocat.**
- 25 **Égo quoque a meis me amari et mágni pendi póstulo
Si id fit dando atque óbsequendo, nón posteriores
feram.** 880
**Déerit: id mea mínime re fert, qui sum natu máxu-
mus.**

SYRVS. DÉMEA.

- V 5 **Sy. Heus Démea, orat fráter ne abeas lóngius**
**De. Quis homo? ó Syre noster, sálue: quid fit? quíd
agitur?**
**Sx. Recte. De. Óptumest. iam núnc haec tria primum
áddidi** 884
Praetér naturam: 'o nóster, quid fit? quíd agitur?'

Seruom haúd inliberálem praebes te, ét tibi 5
 Lubéns bene faxim. SY. Grátiam habeo. DE. Atquf,
 Syre,
 Hoc uérumst et re ipsa éxperiere própédiem.

GETA. D E M E A. (S Y R V S.)

- GE. Era, ego húc ad hos prouíso, quam mox uírginem V 6
 Arcéssant. sed eccum Démeam. saluós sies. 890
 DE. O qui uocare? GE. Géta. DE. Géta, hominem máxumi
 Pretí te esse hodie iúdicauí animó meo:
 Nam is mñhi profectost séruos spectatús satis, 5
 Quoi dóminus curaest, ita uti tibi sensí, Géta,
 Et tibi ob eam rem, síquid usus uénerít, 895
 Lubéns bene faxim. méditor esse adfábilis,
 Et béne procedit. GE. Bónus es, quom haec exístu-
 mas.
 DE. Paulátim plebem prímulum fació meam. 10

AESCHINVS. D E M E A. S Y R V S. G E T A.

- AE. Occidunt me quidem, dúm nimis sanctas núptias V 7
 Student fácere: in adparándo consumúnt diem. 900
 DE. Quid ágitur, Aeschine? AE. Éhem, pater mi, tu híc
 eras?
 DE. Tuos hércle uero et ánimo et naturá pater,
 Qui té amat plus quam hosce óculos. sed quor nón 5
 domum
 Vxórem arcessis? AE. Cúpio: uerum hoc mñhi mo-
 raest:
 Tibícina et hymenaéum qui cantént. DE. Eho, 905
 Vin tu huíc seni auscultáre? AE. Quid? DE. Missé
 haéc face,
 Hymenaéum turbas lámpadas tibícinas,

- 10 Atque hanc in horto máceriam iube díruí
 Quantúm potest: hac transfér: unam fác domum:
 Tradúce et matrem et fámiliam omnem ad nós. **AB.**
 Placet, 910
- Patér lepidíssume. **DE.** Eúgae, iam lepidús uocor.
 Fratri aédes fient péruiæ, turbám domum
 15 Addúcet, sumptu amíttet multa: quíd mea?
 Ego lépidus in eo grátiam. iube núnciam
 Dinúmeret ille Bábylo uigintí minas. 915
 Syre, céssas ire ac fácere? **SY.** Quid ego? **DE.** Dírue.
 Tu illás abi et tradúce. **GE.** Di tibi, Démea,
 20 Bene fáciant, quom te uídeo nostræ fámiliæ
 Tam ex ánimo factum uéllé. **DE.** Dignos árbitror.
 Quid tú ais? **AB.** Sic opínor. **DE.** Multo réctiust 920
 Quam illám puerperam húc nunc duci pér uiam
 Aegrótam. **AB.** Nil enim uídi melius, mí pater.
 25 **DE.** Sic sóleo. sed eccum Míció egreditúr foras.

MICIO. DEMEA. AESCHINVS.

- V 8 **MI.** Iubet fráter? ubi is est? tún iubes hoc, Démea?
DE. Ego uéro iubeo et hác re et aliis ómnibus 925
 Quam máxume unam fácere nos hanc fámiliam,
 Colere ádiuuare adiúgere. **AB.** Ita quaesó, pater.
 5 **MI.** Haud áliter censeo. **DE.** Ímmo hercle ita nobis de-
 cet:
 Primum hufus uxorist máter. **MI.** Est. quid póstea?
DE. Proba ét modesta. **MI.** Ita áiunt. **DE.** Natu grán-
 dior. 930
MI. Scio. **DE.** Párere iam diu haéc per annos nón potest:
 Nec qui eám respiciat quisquam est: solast. **MI.** Quam
 híc rem agit?
 10 **DE.** Hanc te aéquomst ducere, ét te operam ut fiát dare.

- MI. Me dúcere autem? DE. Té. MI. Me? DE. Te inquam.
 MI. Inéptis. DE. Si tu sis homo,
 Hic fáciat. AB. Mi patér. MI. Quid tu autem huic,
 ásine, auscultas? DE. Níl agis: 935
 Fieri áliter non potést. MI. Deliras. AB. Síne te exo-
 rem, mí pater.
- MI. Insánis: aufer. DE. Áge, da ueniam filio. MI. Satin
 sánus es?
 Ego nóuos maritus áнно demum quínto et sexagén-¹⁵
 sumo
 Fiam átque anum decrepítam ducam? idne éstis auc-
 torés mihi?
- AB. Fac: prómisi ego illis. MI. Prómisti autem? dé te
 largitór, puer. 940
- DE. Age, quíd siquid te máius oret? MI. Quási non hoc
 sit máximum.
- DE. Da uéniam. AB. Ne grauére. DE. Fac, promítte. MI.
 Non omíttitis?
- AB. Non, nísi te exorem. MI. Vís est haec quidem. DE. ²⁰
 Áge prolixé, Mício.
- MI. Etsi hóc mihi prauom inéptum absurdum atque álie-
 num a uitá mea
 Vidétur: si uos tánto opere istuc uóltis, fiat. AB.
 Béne facis. 945
- DE. Meritó tuo te amo. uérum . . MI. Quid? DE. Ego dí-
 cam, hoc quom fit quód uolo.
- MI. Quid núnc? quid restat? DE. Hégio cognátus his est
 próxumus,
 Adfinis nobis, paúper: bene nos áliquid facere illí ²⁵
 decet.
- MI. Quid fácere? DE. Agelli est híc sub urbe paúlum
 quod locitás foras:

Huic démus qui fruátur. **MI.** Paulum id aútemst? **DE.**

Si multúmst, tamen 950

Faciúndumst: pro patre huíc est, bonus est, nóster
est, recté datur.

Postrémo non meum illud uerbum fácio, quod tu,
Mício,

30 **Bene ét sapienter dixti dudum:** 'úitium commune
ómniumst,

Quod nímium ad rem in senécta attenti súmus?'
hanc maculam nós decet

Écfúgeré: dictumst uére et re ipsa fieri oportet. **AE**
Mí pater. 955

MI. Quid ístic? dabitur quádoquidem hic uolt. **AE.** Gaú-
deo.

DE. Nunc míhi germanu's páriter animo et córpore.

35 **Suó sibi gladio hunc iúgulo.**

SYRVS. DEMA. MICIO. AESCHINVS.

V 9 **SY.** Factumst quód iussisti, Démea.

DE. Frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem sen-
téntia

Iúdico Syrum fieri esse aequom líberum. MI. Istunc
líberum? 960

Quód nam ob factum? DE. Múlta. **SY.** O noster Dé-
mea, edepol uír bonu's:

5 **Égo istos uobis úsque a pueris cúraui ambos sédulo;**
Dócuí, monuí, béne praecepi sémper quae potuí ómnia.

DE. Rés apparet: ét quidem porro haec, óbsonare cúm
fide,

Scórtum adducere, ádparare dé die conuuium: 965

Nón mediocris hóminis haec sunt ófficia. SY. O lepi-
dúm caput.

DE. Póstre^o hodie in psáltria hac emúnda hic adiutór 10
fuit,

Hic curault: pródesse aequomst: álii mellorés erunt:
Dénique hic uolt fieri. MI. Vin tu hoc fieri? AE. Cu-
pio. MI. Sí quidem

Tú uis, Syre, eho accéde huc ad me: líber esto. SY.
Béne facis: 970

Ómnibus gratiam hábeo, et seorsum tibi praeterea,
Demea.

DE. Gaúdeo. AE. Et ego. SY. Crédo: utinam hoc perpé- 15
tuom fiat gáudium,
Phryglam ut uxorem meam una mécum uideam líbe-
ram.

DE. Óptumam quidem múli^{er}em. SY. Et quidem tuó ne-
poti huius filio

Hódie prima mámmam dedit haec. DE. Hércle uero
sério, 975

Síquidem prima dédit, haud dubiumst quón emitti ae-
quóm siet.

MI. Ób eam rem? DE. Ob eam: póstre^o a me argéntum 20
quantist súmito.

SY. Dí tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant.

MI. Síre, processisti hódie pulchre. DE. Síquidem porro,
Micio,

Tú tuom officium fácies, atque huic áliquid paulum
praé manu 980

Déderis, unde utátur: reddet tibi cito. MI. Istoc uí-
lius.

AE. Frúgi homost. SY. Reddam hércle, da modo. AE. 25
Áge, pater. MI. Post cónsulam.

DE. Fáciet. SY. O uir óptume. AE. O patér mi festiuís-
sume.

MI. Quid istuc? quae res tam repente mōres mutauit
tuos?

Quod prolubium? quae istaec subitast lārgitas? DE.

Dicām tibi: 985

Vt id ostenderēm, quod te isti fácillem et festiuóm
putant,

30 Id non fieri ex uera uita neque adeo ex aequo ét bono,
Séd ex adsentando indulgendo et lārgiendo, Micio.

Nunc adeo si ob eam rem uobis mea uita Inuisa, AÉ-
schine, est,

Quia non iusta iniusta prorsus ómnia omnino óbse-
quor, 990

35 Missa facio: ecfundite, emite, facite quod uobis lubet.
Séd si id uoltis pótius, quae uos própter adulescén-
tiam

Mínus uidetis, mágis impense cúpitis, consulitis pa-
rum,

Haec reprehendere ét corrigere et óbsecundare ín
loco:

Écce me, qui id faciam uobis. AE. Tíbi, pater, per-
mittimus: 995

Plús scis quid facto ópus est. sed de fratre quid fiet?
DE. Sino

40 Hábeat: in istac finem faciat. MI. Istuc recte. CAE-
TOR. Plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 154 iambici senarii
- 155 ad 157 trochaici octonarii
- 158 trochaicus dimeter catalecticus
- 159 iambicus octonarius
- 160 et 162 trochaici octonarii
- 161 163 164 trochaici septenarii
- 165 trochaicus octonarius
- 166 ad 169 trochaici septenarii
- 170 ad 196 iambici octonarii
- 197 ad 208 trochaici septenarii
- 209 iambicus septenarius
- 210 ad 227 iambici octonarii
- 228 ad 253 iambici senarii
- 254 ad 287 iambici octonarii
- 288 trochaicus septenarius
- 289 ad 291 iambici octonarii
- 292 et 293 trochaici septenarii
- 294 iambicus octonarius
- 295 ad 298 trochaici septenarii
- 299 ad 302 iambici octonarii
- 303 et 304 trochaici septenarii
- 305 ad 316 iambici octonarii
- 317 iambicus quaternarius
- 318 et 319 trochaici septenarii
- 320 iambicus octonarius
- 321 ad 329 trochaici septenarii
- 330 et 331 iambici octonarii
- 332 et 333 trochaici septenarii
- 334 ad 354 iambici octonarii
- 355 ad 516 iambici senarii

TERENTIUS.

- V. 517 trochaicus octonarius
- 518 trochaicus septenarius
- 519 ad 523 iambici octonarii
- 524 iambicus quaternarius
- 525 trochaicus octonarius
- 526 trochaicus septenarius
- 527 ad 539 iambici octonarii
- 540 ad 591 trochaici septenarii
- 592 ad 609 iambici octonarii
- 610 et 611 trochaici septenarii
- 612 et 613 versus choriambici
- 614 iambicus senarius
- 615 iambicus quaternarius
- 616 trochaicus dimeter catalecticus
- 617 trochaicus octonarius
- 618 trochaicus septenarius
- 619 ad 624 iambici octonarii
- 625 ad 637 trochaici septenarii
- 638 ad 678 iambici senarii
- 679 ad 706 trochaici septenarii
- 707 ad 711 iambici septenarii
- 712 iambicus octonarius
- 713 ad 854 iambici senarii
- 855 ad 881 trochaici septenarii
- 882 ad 933 iambici senarii
- 934 ad 955 iambici octonarii
- 956 et 957 iambici senarii
- 958 iambicus octonarius
- 959 ad 997 trochaici septenarii
-

ONOMASTICON TERENTIANVM.

- Aeschinus** (*Ἀισχίνης*) *Ad.* 26. 82. 147. 260. 326. 462. 588. 634. **Aeschine** *Ad.* 160. 175. 190. 268. 407. 449. 620. 631. 637. 677. 679. 901. 989. **Aeschinum** *Ad.* 237. 292. 330. 636. **Aeschino** *Ad.* 356
Aesculapius (*Ἀσκληπιός*) **Aesculapi** *Hec.* 338
Aethiopia (*Ἀιθιοπία*) (*abl.*) *Eu.* 165. 471
Andrius (*Ἀνδριος*) **Andrium** *An.* 906. **Andria** *An.* 73. 215. **Andriam** *An.* 9. 13. **Andriae** *An.* 85. **Andria** (*abl.*) *An.* 461. 756
Andrus (*Ἀνδρος*) **Andrum** *An.* 222. 923. **Andro** *An.* 70. 931
Antiphila (*Ἀντιφίλη*) *Heau.* 691. (*voc.*) 258. 381. 398. 405. 408
Antipho (*Ἀντιφῶν*) *Ph.* 101. 187. 231. 254. 270. 308. 502. (*voc.*) *Eu.* 565. 574. *Ph.* 163. 202. 204. 216. 465. 504. 528. 549. 696. 854. 861. 883. **Antiphonem** *Eu.* 840. *Ph.* 192. 221. 323. 463. 918. **Antiphoni** *Ph.* 598. 753. 842. **Antiphone** *Ph.* 612
Apollo (*Ἀπόλλων*) **Apollinis** *An.* 698
Archidemides (*Ἀρχιδημίδης*) **Archidemidem** *Eu.* 327
Archilis (*Ἀρχιλίς*) (*voc.*) *An.* 228. 481
Archonides (*Ἀρχωνίδης*) **Archonidi** (*gen.*) *Heau.* 1065
Asia (*Ἀσία*) **Asiam** *An.* 935. *Heau.* 111. 117. **Asia** (*abl.*) *Heau.* 181
Athenae (*Ἀθῆναι*) **Athenas** *An.* 907. **Athenarum** *Hec.* 88
Atticus (*Ἀττικός*) *An.* 923. **Atticum** *An.* 927. **Atticam** *An.* 221. 780. 859. *Eu.* 805. 1093. *Ph.* 114. **Attica** (*abl.*) *Eu.* 110
Babylonia (*Βαβυλών*) *Ad.* 915
Bacchis (*Βακχίς*) *Heau.* 654. 722. 821. 905. 908. *Hec.* 98. 771. (*voc.*) *Heau.* 736. *Hec.* 731. 732. 786. 856. **Bacchidem** *Heau.* 311. 696. 767. 809. 969. *Hec.* 114. 128. 157. 719. 806. 846. 854. **Bacchidis** *Heau.* 744. *Hec.* 102. **Bacchidi** *Heau.* 791. 1050. *Hec.* 60. 169
Byrria (*Βυρρία*) *An.* 333. (*voc.*) 301. 314. 323. **Byrriam** *An.* 357
Caecilius **Caecili** *Hec.* 14
Callidemides (*Καλλιδημίδης*) *Hec.* 804. **Callidemidem** *Hec.* 432. 801
Canthara (*Κανθάρα*) (*voc.*) *Ad.* 353. **Cantharam** *An.* 769
Caria (*Καρία*) **Cariam** *Eu.* 126. **Caria** (*abl.*) *Heau.* 608
Ceres **Cerere** *Eu.* 732
Chaerea (*Χαιρέας*) *Eu.* 696. 707. 823. 824. 923. 985. (*voc.*) 308. 337. 558. 864. 871. 880. 893. 901. 1086. **Chaeream** *Eu.* 540. 713

- Charinus* (Χαρίνος) Charine *An.* 305. 325. 330. 345. 642. 974.
Charinum *An.* 318. Charini
Heau. 732
- Chremes* (Χρέμης) *An.* 99. 144.
166. 241. 352. 376. 391. 773.
949. 970. 976. *Eu.* 501. 531.
617. *Heau.* 875. 1045. (*voc.*)
An. 538. 550. 561. 574. 783.
823. 846. 854. 868. 895. 902.
906. 917. 930. 945. 946. 992.
Eu. 535. 730. 743. 751. 765.
Heau. 75. 94. 117. 148. 429.
436. 493. 518. 556. 585. 591.
631. 644. 665. 787. 795. 844.
851. 859. 862. 883. 894. 938.
1049. 1052. *Ph.* 567. 577. 609.
613. 797. 960. 966. 984. Chre-
mem *An.* 361. 527. *Eu.* 724.
909. *Ph.* 63. 865. Chremetem
An. 472. 533. Chremetis *An.*
247. Chremi (*gen.*) *An.* 368.
Chremeti *Ph.* 1026
- Chrysis* (Χρυσίς) *An.* 105. 803.
Chrysidem *An.* 85. 107. 796.
Chrysidis *An.* 124. 223. 283.
801. 925. Chryside *An.* 106
- Cilicia* (Κιλικία) Cilicium *Ph.* 66
- Clinia* (Κλεινία) *Heau.* 225. 431.
525. 768. 847. 907. (*voc.*) 105.
175. 234. 243. 264. 279. 295.
309. 360. 406. 688. 695. Cli-
niam *An.* 86. *Heau.* 405. 605.
821. Cliniae (*gen.*) *Heau.* 515.
899. (*dat.*) 884
- Clitipho* (Κλειτοφῶν) *Heau.* 727.
829. 904. (*voc.*) 209. 240. 244.
273. 321. 335. 353. 562. 575.
579. 960. 967. 1037. 1057. Cli-
tiphonis *Heau.* 697. 703. 767.
852
- Corinthius* (Κορίνθιος) Corinthia
Heau. 600. 629
- Corinthus* (Κόρινθος) Corinthum
Hec. 86. Corintho *Heau.* 96
- Cratinus* (Κρατίνος) Cratine *Ph.*
448. Cratinum *Ph.* 447. Cra-
tini *Ad.* 581
- Crito* (Κρίτων) *An.* 801. *Heau.*
498. (*voc.*) *An.* 802. 817. 919.
942. 951. *Ph.* 456. Critonem
An. 906
- Ctesipho* (Κτησιφῶν) *Ad.* 558.
589. 776. 778. (*voc.*) 260. 266.
271. 277. 564. Ctesiphonem
Ad. 252. 355. 777. Ctesiphoni
Ad. 784
- Cyprus* (Κύπρος) Cyprum *Ad.*
224. 230. 278
- Danaë* (Δανάη) Danaae *Eu.* 585
- Daus* (Δᾶος) *An.* 159. 194. 576.
663. 721. 840. Daue *An.* 190.
199. 206. 344. 346. 367. 370.
383. 409. 434*. 476. 492. 582.
595. 665. 711. 965. 972. 978.
985. 987. *Ph.* 52. 63. Dauom
An. 169. 173. 335. 579. 787.
842. 862. 963. Dauī *An.* 509.
Dauo (*dat.*) *An.* 953. (*abl.*) 302.
415. 838
- Demea* (Δημέας) (*voc.*) *Ad.* 80.
100. 115. 129. 135. 373. 385.
392. 422. 428. 461. 467. 483.
489. 492. 500. 754. 770. 806.
818. 821. 831. 882. 917. 924.
958. 961. 971. 978. Demeam
Ad. 890
- Demipho* (Δημοφῶν) *Ph.* 352.
353. 656. (*voc.*) 421. 439. 723.
795. 906. 926. 969. 1011. 1024.
1031. Demiphonem *Ph.* 899
- Diana* Dianae *Ad.* 582
- Dionysia* (Διονύσια) *Heau.* 162.
733
- Diphilus* (Δίφιλος) Diphili *Ad.* 6
- Discus* (Δίσκος) Discum *Eu.* 608
- Donax* (Δόναξ) (*voc.*) *Eu.* 772.
774
- Dorcium* (Δόρκιον) Dorcio *Ph.*
152

- Dorias (Δωριάς) (voc.) *Eu.* 538.
720
- Dorio (Δωρίων) (voc.) *Ph.* 485.
526
- Dorus (Δῶρος) *Dore Eu.* 472.
594. 850. *Dorum Eu.* 724
- Dromo (Δρόμων) *Heau.* 275.
(voc.) *An.* 860. *Heau.* 249. 743.
748. *Ad.* 376. *Dromonem Heau.*
241. 892
- Ennius Ennium *An.* 18
- Geta (Γέτας) *Ph.* 35. 46. 606.
838. 840. *Ad.* 291. 479. 891.
(voc.) *Ph.* 72. 136. 151. 179.
196. 219. 233. 373. 374. 386.
478. 482. 536. 545. 554. 609.
616. 672. 682. 777. 781. 847.
848. 869. *Ad.* 320. 323. 325.
349. 447. 506. 891. 894. *Getam*
Ph. 50. 177. 827. *Ad.* 305
- Glycerium (Γλυκέριον) *An.* 806.
875. 969. (voc.) 134. (acc.) 552.
859. 908. 978. *Glycerio (dat.)*
790. 905. (abl.) 243. 284. 682
- Gnatho (Γνάθων) *Eu.* 228. 271.
(voc.) 419. 446. 474. 771. 1043.
1054
- Gnathonicus (Γναθωνικός) *Gna-*
thonici Eu. 264
- Graecus Graeci *Ph.* 26. *Graeca*
Heau. 8. (abl.) *Eu.* 33. *Heau.*
4. *Ad.* 8. *Graecas Heau.* 17.
Graecis Eu. 8
- Hegio (Ήγιων) *Ad.* 438. 947.
(voc.) *Ph.* 447. 452. *Ad.* 455.
488. 499. 592. *Hegionem Ad.*
460. *Hegioni Ad.* 351
- Hercules (Ήρακλής) *Eu.* 1027
- Imbrus (Ίμβρος) *Imbro Hec.* 171
- Indicus (Ίνδικός) *Indicis Eu.* 413
- Iuno Lucina *An.* 473. *Ad.* 487
- Iuppiter *Ph.* 807. *Ad.* 714. (voc.)
An. 464. 732. 930. *Eu.* 550.
709. 946. 1048. *Heau.* 256. 630.
690. *Ph.* 816. *Hec.* 317. *Ad.* 111.
196. 366. 731. 757. *Iouem Eu.*
584. *Ioue Heau.* 1036
- Laches (Λάχης) *Hec.* 727. (voc.)
134. 206. 232. 263. 633. 647.
664. 722. 732. 751. 785
- Latinus Latini *Ph.* 26. *Latinas*
Eu. 8. 34. *Heau.* 18
- Lemnus (Λήμνος) *Lemnum Ph.*
66. 567. *Lemni Ph.* 680. 942.
1013. *Lemno Ph.* 873. 1004
- Lesbia (Λεσβία) (voc.) *An.* 459.
Lesbiam An. 228
- Liber Libero *Eu.* 732
- Lucina vide Iuno
- Menander (Μένανδρος) *An.* 9.
Menandri Eu. 9. 20. 30
- Menedemus (Μενέδημος) *Mene-*
deme Heau. 159. 427. 440. 464.
861. 883. 908. 921. 931. 954.
1047. *Menedemum Heau.* 180.
185. 608. 739. 1001. *Menedemi*
Heau. 749. *Menedemo (dat.)*
Heau. 768. (abl.) 610
- Micio (Μικίων) *Ad.* 923. (voc.)
60. 92. 96. 132. 598. 720. 737.
800. 836. 943. 952. 979. 988.
Micionem Ad. 512
- Mida (Μίδας) *Ph.* 862
- Milesius (Μιλήσιος) *Ad.* 702
- Miletus (Μίλητος) *Miletum Ad.*
655. *Mileti Ad.* 654
- Minerva *Minervam Heau.* 1036
- Myconius (Μυκόνιος) *Hec.* 803.
Myconium Hec. 433. 801
- Myrrina (Μυρρίνη) *Hec.* 445.
830. 870. (voc.) 523. 541. 560.
Myrrinam Hec. 811. 845. *Myr-*
rina (abl.) Hec. 632
- Mysis (Μυσίς) *An.* 226. (voc.)
267. 282. 686. 693. 714. 722.
748. 802
- Naevius Naevium *An.* 18. *Naevi*
Eu. 25
- Nausistrata (Ναυσιστράτη) (voc.)

- Ph.* 784. 813. 986. 987. 1014.
1037. 1046
Neptunus Neptuni Ad. 790
* *Nicaretus (Νικάρετος) Nicaretum An.* 87
Oedipus (Οιδίπους) An. 194
Omphale (Ομφάλη) Omphalæ Eu. 1027
Pamphila (Παμφίλη) Ad. 619.
Pamphilam Eu. 440. 442. 624.
796. 827. 1036. *Ph.* 310. 510.
517
Pamphilus (Πάμφιλος) An. 88.
131. 462. 851. 957. 965. *Hec.*
60. 115. 144. 346. *Pamphile*
An. 254. 267. 286. 318. 321.
325. 344. 380. 409. 416. 617.
675. 686. 871. 882. 933. 950.
965. 986. *Hec.* 290. 382. 389.
395. 456. 482. 484. 504. 585.
602. 613. 621. 635. 650. 664.
671. 824. 855. 862. 864. *Pam-*
philum An. 90. 145. 209. 227.
234. 310. 338. 412. 685. 717.
Hec. 173. 428. 575. 743. 752.
796. 804. 808. *Pamphili An.*
549. 765. *Hec.* 77. 152. 341.
Pamphilo (dat.) An. 301. 429.
486. 518. *Hec.* 125. 774. 816.
(*abl.*) *An.* 166. 216. 497. 512.
603. *Hec.* 269
Parmeno (Παρμένων) Eu. 129.
570. 694. 700. 925. 974. 1050.
Hec. 409. 878. (*voc.*) *Eu.* 83.
99. 189. 221. 277. 286. 307.
330. 351. 362. 369. 462. 964.
975. 1020. 1034. *Hec.* 82. 83.
103. 109. 131. 133. 149. 301.
304. 314. 320. 340. 359. 416.
808. 841. 875. 879. *Ad.* 168.
Parmenonem Eu. 267. 270.
304. 918. 944. 1005. *Parme-*
nonis Eu. 718. *Parmenone Eu.*
698
* *Pasiphila (Πασιφίλη) An.* 945
Perinthia (Περινθία) (abl.) An.
13. *Perinthiam An.* 9
Phaedria (Φαιδριάς) Eu. 81. 982.
Ph. 80. 475. 484. 830. 833.
1054. (*voc.*) *Eu.* 86. 95. 144.
148. 171. 190. 210. 651. 678.
687. 715. 1073. 1086. *Ph.* 154.
173. 208. 222. 247. 257. 269.
309. 499. 503. 532. 558. *Phae-*
driam Eu. 440. 441. *Ph.* 64.
253. *Phaedriae (gen.) Eu.* 354.
437. 824. *Ph.* 600. (*dat.*) *Eu.*
1037. *Ph.* 87. 597. 712. 778. 886.
1036. 1049. *Phaedria (abl.) Eu.*
201. 465
Phaedrus (Φαιδρος) Phaedrum
An. 86
Phania (Φανίας) An. 934. *Hec.*
458. *Phaniam An.* 929. *Heau.*
169
Phanium (Φάνιον) Ph. 322. (*voc.*)
201. (*acc.*) 218. 316. 352. 782.
Phanio Ph. 872
Phanocrates (Φανοκράτης) Pha-
nocratæ Heau. 1061
Phidippus (Φειδίππος) Phidippe
Hec. 247. 256. 480. 497. 510.
627. 708. 715. 771. 777. *Phi-*
dippum Hec. 246. 449. 622.
Phidippo Hec. 820. 870
Philotis (Φιλώτις) (voc.) Hec. 82.
84. *Philotium (Φιλώτιον) (voc.)*
Hec. 89. 197. (*acc.*) 81
* *Philtera (Φιλτέρα) Heau.* 662
Philumena (Φιλονομένη) Hec.
354. 414. 480. 588. (*voc.*) 243.
325. 632. *Philumenam An.* 306.
1001. *Hec.* 219. 320. 466. 809.
832. *Philumenæ Hec.* 191. 318.
337. 349. 793
Phormio (Φορμών) Ph. 27. 122.
314. 476. 618. 692. 833. 897.
1048. (*voc.*) 317. 324. 437. 478.
620. 858. 875. 882. 900. 922.
1050. *Phormionem Ph.* 26. 307.

560. 592. 783. 1027. Phormioni
Ph. 157. 720
- Phrygia (Φρυγία) (voc.) Heau.
731. Phrygiam Ad. 973
- Piraeus (Πειραιεύς) Piraeo Eu.
290. 539
- Plantus Ad. 7. 9. Plautum An.
18. Plauti Eu. 25
- Pyrrus (Πύρρος) Eu. 783
- Pythias (Πυθιάς) Eu. 642. (voc.)
500. 650. 656. 672. 730. 753.
901. 902. 909. 947. 961
- Rhamnusus (Ῥαμνούσιος) Rham-
nusium An. 930
- Rhodium (Ῥόδιος) Eu. 423. Rho-
dium Eu. 420. Rhodio Eu. 498
- Rhodus (Ῥόδος) Rhodi Eu. 107
- Salus Hec. 338. Ad. 761
- Samius (Σάμιος) Samia Eu. 107
- Sanga (Σάγγης) Eu. 776. (voc.)
814
- Sannio (Σαννίων) Eu. 780. Ad.
276. (voc.) 210. 220. 240
- Scirtus (Σκίρτος) Scirte Hec. 78
- Simalio (Σιμαλίων) (voc.) Eu.
772. 775
- Simo (Σίμων) An. 789. 907.
(voc.) 41. 503. 820. 846. 894.
908. 914
- Simulus (Σιμόλος) Simulum Ad.
465. Simulo Ad. 352
- Simus (Σίμος) Heau. 498
- Sophrona (Σωφρόνη) Ph. 865.
(voc.) 739. 741. Sophronam
Eu. 807
- Sosia (Σωσίας) (voc.) An. 28.
[51.] 119. Hec. 427
- Sostrata (Σωστράτη) Ad. 321.
616. (voc.) Heau. 647. 663.
1007. Hec. 223. 229. 271. 339.
Ad. 309. 329. 343. 511. 635.
787. Sostratam Hec. 179. 329
629. Ad. 506. Sostratae Hec.
332
- Stephanio (Στεφανίων) (voc.)
Ad. 380
- * Stilpo (Στίλπων) Ph. 389. 390.
740. Stilponem Ph. [356.] 390
- Storax (Στύραξ) (voc.) Ad. 26
- Strato (Στρατών) (voc.) Eu. 414
- Sunium (Σούνιον) (acc.) Ph. 837.
Sunii Eu. 519. Sunio Eu. 115
- Syra (Σύρα) (voc.) Hec. 59. 83
- Syriscus (Συρίσκος) Syrisce Eu.
772. 775. Ad. 763
- Syrus (Σύρος) Heau. 473. 509.
728. 743. 896. 898. Syre Heau.
291. 310. 319. 343. 346. 348.
350. 400. 517. 531. 536. 543.
581. 589. 595. 598. 615. 684.
692. 699. 757. 762. 775. 811.
825. 975. 980. 985. 993. Ad.
247. 249. 260. 261. 278. 281.
412. 531. 538. 543. 549. 713.
776. 883. 887. 916. 970. 979.
- Syrum Heau. 191. 757. 950. Ad.
315. 361. 553. 960. Syri Heau.
723. 886. Syro (dat.) Heau. 999.
1066. (abl.) 241. 882
- Thais (Θαΐς) Eu. 391. 499. 508.
527. 532. 619. 725. 733. 848.
963. 1039. 1040. (voc.) 91. 190.
455. 462. 743. 750. 754. 783.
792. 807. 810. 873. 882. 887.
906. Thaïdem Eu. 231. 266. 270.
352. 359. 364. 563. 788. 991.
1055. 1075. Thaïdis Eu. 267*.
Thaïdi Eu. 188. 275. 434. 569.
616. 951. 983. 1026. Thaïde
Eu. 545. 956. 1051
- Thraso (Θράσων) Eu. 353. (voc.)
453. 455. 475. 1025. 1061. 1068.
1088
- Venus Eu. 732.

